Statens
offentliga
utredningar
1974:55
Justitie-
departementet

Utsökningsrätt XIII

Promulgationslag till utsökningsbalk m.m.
Lösöreköp

Förslag av lagberedningen

SOU

Stockholm 1974

Statens offentliga utredningar
1974:55
Justitiedepartementet

Utsökningsrätt XIII

Promulgationslag till utsökningsbalk m.m.
Lösöreköp

Förslag av lagberedningen

Stockholm 1974

ISBN 91-38--01881-0
Printed in Sweden
Göteborgs Offsettryckeri AB, Kungälv 1974

Till Konungen

Genom sitt betänkande Utsökningsrätt XII (SOU 1973:22) har lagberedningen framlagt förslag till Utsökningsbalk. Beredningen har därefter utarbetat förslag till lag om införande av utsökningsbalken och annan följdlagstiftning och får härmed avlämna betänkande i ämnet.

Efter samråd med justitiedepartementet har beredningen förutsatt, att detta arbete kompletteras inom justitiedepartementet, bl.a. i fråga om de nya eller ändrade administrativa bestämmelser som behövs. Ett i huvudsak självständigt avsnitt i betänkandet utgörs av förslag om upphävande av lösöreköpsförordningen och vissa därmed sammanhängande förslag.

I beredningens arbete på betänkandet har medverkat följande sakkunniga, nämligen kronofogden Nils Frykholm, kronodirektören Ragnar Jungkvist, justitierådet Henrik Hessler, direktören Pontus Modigh och justitierådet Lars Welamson. Beredningen har i övrigt haft överläggningar även med representanter för båtindustrin och båtägarorganisationer.

Beredningen, som vid utformandet av förslaget till utsökningsbalk i Utsökningsrätt XII samrått med sin rådgivande nämnd, har även informerat nämnden om nu aktuella förslag.

Vid utarbetandet av detta betänkande har beredningen utgjorts av undertecknade, f.d. justitierådet Gösta Walin, ordförande, hovrättsassessorn Torkel Gregow, ledamot, och hovrättsassessorn Peter Löfmarck, sekreterare. Departementssekreteraren Bengt Larson har också medverkat som biträdande sekreterare.

Underdånigst

GÖSTA WALIN

TORKEL GREGOW PETER LÖFMARCK

Stockholm den 30 april 1974

Innehåll

Förslag till

Lag om införande av utsökningsbalken 9
Lag om ändring i lagen (1899:12 s. 9) om verkställighet i visst fall av utländsk domstols beslut 15
Lag om ändring i lagen (1932:540) om erkännande och verkställighet av dom, som meddelats i Danmark, Finland, Island eller Norge 15
Lag om ändring i växellagen (1932:130) 15
Lag om ändring i checklagen (1932:131) 15
Lag om ändring i föräldrabalken 16
Lag om ändring i uppbördsförordningen (1953:272) 16
Lag om ändring i lagen (1937:249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar 18

Lag om ändring i rättegångsbalken 20
Lag om ändring i lagsökningslagen (1946:808) 32
Lag om ändring i förvaltningslagen (1971:290) 34
Lag om ändring i allmänna förfogandelagen (1954:279) 34
Lag om ändring i lagen (1929:145) om skiljemän 35
Lag om ändring i lagen (1944:705) om aktiebolag 36

Lag om ändring i jordabalken 37
Lag om ändring i fastighetsbildningslagen (1970:988) 42
Lag om ändring i skogsvårdslagen (1948:237) 42
Lag om ändring i lagen (1925:221) om bulvanförhållande i fråga om fast egendom 44

Lag om ändring i handelsbalken 47
Lag om ändring i lagen (1950:104) om rätt för hantverkare att sälja gods som ej avhämtats 49
Lag om ändring i lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område 49
Lag om ändring i lagen (1915:219) om avbetalningsköp 50
Lag om ändring i lagen (1927:77) om försäkringsavtal 52
Lag om ändring i lagen (1970:215) om arbetsgivares kvittningsrätt . 53
Lag om ändring i lagen (1927:56) om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar 54

Lag om ändring i lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling ... 54
Lag om ändring i sjölagen (1891:35 s. 1) ... 56
Lag om ändring i lagen (1955:227) om inskrivning av rätt till luftfartyg ... 59
Lag om ändring i lagen (1966:454) om företagsinteckning ... 61
Lag om ändring i förmånsrättslagen (1970:979) ... 62
Lag om ändring i konkurslagen (1921:225) ... 64

Lag om ändring i brottsbalken ... 71

Lag med vissa bestämmelser om överlåtelse och pantsättning av lösöre ... 73
Lag om ändring i lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar ... 74
Lag om ändring i bostadsrättslagen (1971:479) ... 75
Lag om ändring i gruvlagen (1974:000) ... 77
Lag om ändring i lagen (1936:83) angående vissa utfästelser om gåva 77
Lag om ändring i lagen (1914:45) om kommission, handelsagentur och handelsresande ... 78

Motiv

1 *Inledning* ... 79

2 *Promulgationslag m.m.* ... 85
2.1 Lag om införande av utsökningsbalken ... 85
Ikraftträdandet av balken ... 86
Gemensamma övergångsbestämmelser ... 94
Övergångsbestämmelse till 2 kap. ... 99
Övergångsbestämmelser till 3 kap. ... 100
Övergångsbestämmelser till 5–7 kap. ... 103
Övergångsbestämmelser till 9–13 kap. ... 108
Övergångsbestämmelser till 14 och 15 kap. ... 112
Övergångsbestämmelser till 17 kap. ... 113
Övergångsbestämmelse till 18 kap. ... 116
Övergångsbestämmelser till 19 kap. ... 117
Andra bestämmelser ... 118
2.2 Ändring i lagen (1899:12 s. 9) om verkställighet i visst fall av utländsk domstols beslut ... 120
2.3 Ändring i lagen (1932:540) om erkännande och verkställighet av dom, som meddelats i Danmark, Finland, Island eller Norge 121
2.4 Ändringar i växellagen (1932:130) och checklagen (1932:131) 122
2.5 Ändring i föräldrabalken ... 122
2.6 Ändring i uppbördsförordningen (1953:272) ... 123
2.7 Ändring i lagen (1937:249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar ... 125

3 *Ändringar i rättegångsbalken m.m.* ... 129
3.1 Ändring i rättegångsbalken ... 129

3.2 Ändring i lagsökningslagen (1946:808) ... 147
3.3 Ändring i förvaltningslagen (1971:290) ... 151
3.4 Ändring i allmänna förfogandelagen (1954:279) ... 152
3.5 Ändring i lagen (1929:145) om skiljemän ... 152
3.6 Ändring i lagen (1944:705) om aktiebolag ... 153

4 *Ändringar i jordabalken m.m.* ... 155
4.1 Ändring i jordabalken ... 155
4.2 Ändring i fastighetsbildningslagen (1970:988) ... 160
4.3 Ändring i skogsvårdslagen (1948:237) ... 160
4.4 Ändring i lagen (1925:221) om bulvanförhållande i fråga om fast egendom ... 163

5 *Ändringar i handelsbalken m.m.* ... 166
5.1 Ändring i handelsbalken ... 166
5.2 Ändring i lagen (1950:104) om rätt för hantverkare att sälja gods som ej avhämtats ... 173
5.3 Ändring i lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område ... 173
5.4 Ändring i lagen (1915:219) om avbetalningsköp ... 174
5.5 Ändring i lagen (1927:77) om försäkringsavtal ... 178
5.6 Ändring i lagen (1970:215) om arbetsgivares kvittningsrätt ... 181
5.7 Ändring i lagen (1927:56) om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar ... 181
5.8 Ändring i lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling ... 182
5.9 Ändring i sjölagen (1891:35 s. 1) ... 188
5.10 Ändring i lagen (1955:227) om inskrivning av rätt till luftfartyg ... 191
5.11 Ändring i lagen (1966:454) om företagsinteckning ... 192
5.12 Ändring i förmånsrättslagen (1970:979) ... 193
5.13 Ändring i konkurslagen (1921:225) ... 195

6 *Ändring i brottsbalken* ... 201

7 *Förslag om upphävande av lösöreköpsförordningen m.m.* ... 206
7.1 Gällande rätt ... 206
7.1.1 Inledning ... 206
7.1.2 Den närmare innebörden av lösöreköpsförordningen ... 208
7.1.3 Köp av gods i tredje mans besittning (avbetalningsgods m.m.) 212
7.1.4 Köp av fartyg och luftfartyg ... 215
7.1.5 Pantsättning av lösöre ... 216
7.1.6 Köp och pantsättning av annan lös egendom ... 217
7.2 Lagberedningen ... 222
7.2.1 Allmänna synpunkter ... 222
7.2.2 Lag med vissa bestämmelser om överlåtelse och pantsättning av lösöre ... 228
Överlåtelse ... 230

1 § 231 2 § 236 3 § 236 4 § 243 5 § 245
Pantsättning ... 251
6 § 251
Särskilda bestämmelser ... 256
7 § 256 8 § 257
Övergångsbestämmelser ... 257
7.2.3 Ändring i lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar ... 260
7.2.4 Ändring i bostadsrättslagen (1971:479) ... 262
7.2.5 Ändring i förslaget till gruvlag ... 263
7.2.6 Andra rättigheter ... 263
7.2.7 Ändring i lagen (1936:83) angående vissa utfästelser om gåva 264
7.2.8 Ändring i lagen (1914:45) om kommission, handelsagentur och handelsresande ... 265

Bilagor

Dansk, finsk och norsk rätt ... 266
Förkortningar ... 272

LAGFÖRSLAG

Förslag till
Lag om införande av utsökningsbalken

Härigenom förordnas som följer.

Ikraftträdandet av balken

1 § Den nu antagna utsökningsbalken och denna lag träder i kraft den 1 januari . . .

2 § Genom balken upphävs med den begränsning som följer av denna lag

utsökningslagen (1877:31 s. 1),

förordningen (1877:31 s. 51) om nya utsökningslagens införande och vad i avseende däråiakttagas skall,

lagen (1921:244) om utmätningsed,

lagen (1949:249) om upphörande i vissa fall av den verkan, tredskodom eller utslag i lagsökningsmål enligt 77 a § utsökningslagen medfört,

införsellagen (1968:621),

lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom,

lagen (1971:500) om exekutiv försäljning av luftfartyg m.m. och

lagen (1973:1130) om exekutiv försäljning av registrerat skepp m.m.

Vidare upphävs

förordningen (1844:46 s. 2) om upphörande av vissa särskilda domstolar,

förordningen (1855:66 s. 1) angående handelsböcker och handelsräkningar och

förordningen (1863:5 s. 3) angående förnyande av svensk myndighets beslut, som förlorat sin exekutiva kraft i främmande stat.

3 § I fråga om ansökan enligt lagen (1921:244) om utmätningsed som inkommit till konkursdomaren före balkens ikraftträdande skall nämnda lag alltjämt tillämpas.

Beträffande handelsräkning som utfärdats medan förordningen

(1855:66 s. 1) angående handelsböcker och handelsräkningar var gällande skall denna alltjämt tillämpas.

4 § I stället för förordningen (1863:5 s. 3) angående förnyande av svensk myndighets beslut, som förlorat sin exekutiva kraft i främmande stat, skall gälla, att om så lång tid har förflutit sedan svensk domstol eller annan svensk myndighet ålagt betalningsskyldighet att hinder möter för verkställighet i främmande stat, får hovrätt efter gäldenärens hörande förnya betalningsåläggandet, om ej särskilda skäl föranleder till annat.

Ansökan som enligt nämnda förordning har gjorts hos länsstyrelsen skall prövas i den ordning som anges i förordningen.

Gemensamma övergångsbestämmelser

5 § Bestämmelserna i 1 § utsökningslagen (1877:31 s. 1) skall alltjämt gälla i fråga om ärenden som enligt vad som sägs nedan skall handläggas av överexekutor, om ej regeringen förordnar annat.

6 § Ärende som vid balkens ikraftträdande är anhängigt hos överexekutor handläggs enligt äldre lag men avgörs enligt vad som i balken sägs om motsvarande ärende hos kronofogdemyndigheten, om ej annat föreskrivs nedan. Överexekutor får fälla till vite som han förelagt.

Ärende som ej avser klagan över utmätningsmans förfarande får, om det finnes lämpligt, av överexekutor överlämnas till kronofogdemyndigheten för handläggning enligt balkens bestämmelser.

7 § Ärende som vid balkens ikraftträdande är anhängigt hos kronofogdemyndigheten handläggs och avgörs enligt balkens bestämmelser, om ej annat föreskrivs nedan.

8 § Vad som i balken föreskrivs om villkor för verkställighet eller handräckning inverkar ej på giltigheten av åtgärd som vidtagits före balkens ikraftträdande, om ej annat sägs.

Övergångsbestämmelse till 2 kap.

9 § Vad som i balken sägs om tomträtt gäller även vattenfallsrätt som upplåtits enligt lagen (1907:36 s. 1) om nyttjanderätt till fast egendom.

Övergångsbestämmelser till 3 kap.

10 § I fall då enligt särskild lag dom eller beslut får verkställas omedelbart sker verkställigheten som om avgörandet vunnit laga kraft, om ej annat följer av samma lag.

11 § När dom eller beslut enligt förordnande som meddelats med stöd av annan lag än rättegångsbalken får verkställas utan hinder av att avgörandet ej har vunnit laga kraft, kan kronofogdemyndigheten vid

tillämpning av 3 kap. 11 § andra stycket i balken föreskriva, att säkerhet skall ställas för skadestånd om domen eller beslutet ändras.

12 § I fråga om domstols förordnande att dom eller beslut får verkställas utan hinder av att avgörandet icke äger laga kraft är 42 § 2 mom. utsökningslagen (1877:31 s. 1) alltjämt tillämpligt, om förordnandet meddelats före balkens ikraftträdande.

13 § Beträffande verkställighet av sådana beslut av överexekutor som avses i 51 och 52 §§ utsökningslagen (1877:31 s. 1) gäller vad som i balken sägs om underrätts dom. I fråga om annat beslut av överexekutor tillämpas 46 § 3 och 4 mom. samt 53 och 210 §§ nämnda lag.

14 § För fordran på grund av inrop av lös egendom som före balkens ikraftträdande skett vid offentlig auktion får verkställighet alltjämt äga rum enligt 55 § utsökningslagen (1877:31 s. 1).

Övergångsbestämmelser till 5–7 kap.

15 § Bestämmelserna i 5 kap. 15 § i balken gäller ej, när fordran har före balkens ikraftträdande fastställts till betalning i annat fall än som avses i 77 a § utsökningslagen (1877:31 s. 1).

16 § I fråga om verkan av föreläggande som meddelats enligt 69 eller 91 a § utsökningslagen (1877:31 s. 1) eller 5 § lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom gäller äldre lag.

17 § Har ansökan om utmätning gjorts före balkens ikraftträdande, skall vid tillämpning av 5 kap. 26 § i balken dagen för ikraftträdandet räknas som fristdag.

18 § Bestämmelserna i 5 kap. 33–35 §§ i balken får tillämpas även när utmätning skett före balkens ikraftträdande.

19 § Bestämmelsen i 6 kap. 12 § första stycket i balken är ej tillämplig i fall då hyresvärd eller jordägare enligt 34 § lagen (1970:995) om införande av nya jordabalken har rätt att kvarhålla egendom till säkerhet för fordran hos hyresgäst eller arrendator.

20 § De bestämmelser som i 6 kap. 1 § 6 och 7 kap. 3 § andra stycket i balken meddelas om bostadsrätt har motsvarande tillämpning på sådan andelsrätt i förening, som ej är bostadsrättsförening, handelsbolag eller aktiebolag med vilken följer rätt att besitta eller hyra lägenhet.

Övergångsbestämmelser till 9–13 kap.

21 § Om utmätning skett enligt äldre lag i fall då verkställighet ej ännu skulle ha varit tillåten enligt balken, får egendomen ej säljas, när hinder mött enligt den äldre lagen.

22 § Bestämmelserna i 9 kap. 12 § i balken är ej tillämpliga på fordran som avses i 5 § första stycket 1 förmånsrättslagen (1970:979), om utmätning har skett före balkens ikraftträdande.

Är utmätt egendom sådan som enligt punkt 3 b övergångsbestämmelserna till lagen (1966:454) om företagsinteckning häftar för beviljad eller sökt förlagsinteckning och skall egendomen under konkurs säljas på auktion enligt 11 eller 12 kap. i balken, skall borgenären underrättas och fordran som anmäls upptagas i sakägarförteckning.

Om utmätt skepp, som enligt punkt 2 övergångsbestämmelserna till lagen (1973:1067) om ändring i lagen (1966:454) om företagsinteckning omfattas av sådan inteckning, skall säljas på auktion enligt 11 kap. i balken, skall borgenären underrättas och fordran som anmäls upptagas i sakägarförteckning, även om auktionen ej äger rum under konkurs.

23 § Om gäldenären tillkommande rätt till andel i inteckning i hans luftfartyg eller därtill hörande reservdelar blivit utmätt och ärende om avskrivning på inteckningshandlingen har upptagits på inskrivningsdag före balkens ikraftträdande, skall 10 kap. 17 § i balken tillämpas med avseende på ny handling som svarar mot det avskrivna beloppet.

När gäldenärens rätt till inteckning i hans luftfartyg eller därtill hörande reservdelar eller till andel däri har utmätts före balkens ikraftträdande, skall den tid inom vilken sökanden har att framställa yrkande enligt 10 kap. 15 § räknas från ikraftträdandet.

24 § Om skuldebrev som enligt äldre bestämmelser är intecknat i fartyg eller fast egendom pantförskrivs enligt 10 kap. 16 § i balken, upphör personligt betalningsansvar på grund av skuldebrevet.

25 § Bestämmelserna i 11 kap. i balken om tillägg enligt 264 § sjölagen (1891:35 s. 1) tillämpas beträffande ränta, som enligt punkt 14 eller 15 övergångsbestämmelserna till lagen (1973:1064) om ändring i sjölagen skall i stället för sådant tillägg beräknas på kapitalbeloppet av inteckning enligt äldre lag.

Vad som i balken sägs om registrerat skepp skall även gälla i fråga om båt som enligt punkt 5 övergångsbestämmelserna till lagen (1973:1064) om ändring i sjölagen är upptagen i skeppsregistret.

26 § Bestämmelserna i 13 kap. i balken om tillägg enligt 6 kap. 3 § jordabalken tillämpas beträffande ränta, som enligt 26 eller 27 § lagen (1970:995) om införande av nya jordabalken skall i stället för sådant tillägg beräknas på kapitalbeloppet av inteckning enligt äldre lag.

Vid tillämpning av förstnämnda kap. anses fordran, för vilken fast egendom vid tiden för bevakningssammanträdet utan inteckning häftar enligt 11 kap. 2 § äldre jordabalken, såsom fordran som är förenad med panträtt. Därvid gäller att fordringen skall betalas kontant. Första stycket ovan har motsvarande tillämpning beträffande ränta på sådan fordran.

27 § Enligt äldre bestämmelser intecknad ränta eller annan sådan fordran som icke är bestämd till kapitalet upptages i sakägarförteckning enligt balkens regler om fordran med panträtt och beräknas därvid till det belopp som efter en räntefot av fem procent om året utgör fordringens värde på tillträdesdagen. Är fråga om livränta, skall dock beräkningen ske med ledning av 3 § lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.

28 § De bestämmelser som i 13 kap. i balken meddelas om nyttjanderätt, servitut och rätt till elektrisk kraft gäller också annan sådan särskild rättighet som på grund av upplåtelse enligt äldre bestämmelser besvärar fast egendom.

29 § Skall ersättning utgå till innehavare av rätt till avkomst eller annan förmån som enligt äldre bestämmelser besvärar fast egendom och icke bibehålles vid försäljning av egendomen, beräknas utdelning för det kapitalvärde vartill förmånen i pengar eller varor efter ortens pris beräknas uppgå på tillträdesdagen. I fråga om kapitalvärdets beräkning har därvid 27 § motsvarande tillämpning.

Övergångsbestämmelser till 14 och 15 kap.

30 § När exekutiv försäljning ägt rum eller utmätt fordran har indrivits före balkens ikraftträdande, skall äldre lag tillämpas i de avseenden som regleras i 14 och 15 kap. i balken.

Vad som i 153 § utsökningslagen (1877:31 s. 1) sägs om återvinning skall alltjämt gälla när beslut om fördelning meddelats enligt äldre lag.

Övergångsbestämmelser till 17 kap.

31 § Reseförbud som meddelats enligt 187 § utsökningslagen (1877:31 s. 1) skall upphöra att gälla, när balken träder i kraft.

I fråga om skingringsförbud som meddelats enligt 180 eller 181 § utsökningslagen skall tillämpas vad som i 17 kap. i balken sägs om kvarstad.

I övrigt skall beträffande handräckning som beviljats av överexekutor tillämpas vad som i balken sägs om handräckning som beviljats av rätten. Fråga om hävande av säkerhetsåtgärd skall dock prövas av kronofogdemyndigheten eller rätten enligt vad som sägs i 17 kap. 16 § i balken.

32 § Vad som i annan lag eller författning är föreskrivet om skingringsförbud skall i stället avse kvarstad enligt 17 kap. i balken.

I fråga om handräckning som överexekutor före balkens ikraftträdande beviljat enligt annan lag eller författning än utsökningslagen (1877:31 s. 1) har bestämmelserna i 31 § motsvarande tillämpning.

33 § Angående anmälan av beslut om kvarstad eller skingringsförbud för anteckning i register förordnar regeringen.

Övergångsbestämmelse till 18 kap.

34 § När utmätning, annan verkställighet eller handräckning ägt rum före balkens ikraftträdande, skall äldre lag tillämpas i de avseenden som regleras i 18 kap. 1–23 §§ i balken.

Övergångsbestämmelser till 19 kap.

35 § I fråga om fullföljd av talan mot beslut som meddelats av utmätningsman före balkens ikraftträdande och förfarandet hos överexekutor i ärendet skall äldre lag tillämpas. Bestämmelsen i 201 § 4 mom. utsökningslagen (1877:31 s. 1) gäller dock endast om egendom som avses där har sålts före balkens ikraftträdande.

Angående fullföljd i fall då talan mot utmätningsmans beslut ej är inskränkt till viss tid äger regeringen förordna, att talan skall föras hos hovrätten i stället för överexekutor.

36 § Angående fullföljd av talan mot beslut av överexekutor och förfarandet i hovrätten i målet tillämpas äldre lag.

I fråga om fullföljd till högsta domstolen i sådant mål skall också äldre lag tillämpas.

Andra bestämmelser

37 § Vad som i särskild lag eller annan författning sägs om utmätningsman skall i stället gälla kronofogdemyndigheten.

Talan mot beslut som efter balkens ikraftträdande meddelas av kronofogdemyndigheten enligt sådan lag eller författning skall föras hos hovrätten i stället för överexekutor.

38 § Ärenden som enligt särskild lag eller annan författning skall prövas av överexekutor skall i stället upptagas av kronofogdemyndigheten, om ej annat sägs.

Om sådant ärende är anhängigt hos överexekutor vid balkens ikraftträdande, skall det handläggas enligt äldre lag.

Ärende som ej avser klagan över myndighets beslut får av överexekutor överlämnas till kronofogdemyndigheten, om det finnes lämpligt.

39 § Bestämmelserna i 35 och 36 §§ gäller i tillämpliga delar även i fall som avses i 37 och 38 §§.

40 § Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till föreskrift som ersatts genom bestämmelse i balken eller denna lag, tillämpas i stället den nya bestämmelsen.

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1899:12 s. 9) om verkställighet i visst fall av utländsk domstols beslut

Härigenom förordnas, att i 2 och 3 §§ lagen (1899:12 s. 9) om verkställighet i visst fall av utländsk domstols beslut[1] ordet "överexekutor" skall bytas ut mot "kronofogdemyndigheten".

Denna lag träder i kraft den 1 januari . . .

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1932:540) om erkännande och verkställighet av dom, som meddelats i Danmark, Finland, Island eller Norge

Härigenom förordnas, att i 5, 8 och 9 §§ lagen (1932:540) om erkännande och verkställighet av dom, som meddelats i Danmark, Finland, Island eller Norge, ordet "överexekutor" skall bytas ut mot "kronofogdemyndigheten".

Denna lag träder i kraft den 1 januari . . .

Förslag till
Lag om ändring i växellagen (1932:130)

Härigenom förordnas, att 95 § växellagen (1932:130) skall upphöra att gälla vid utgången av . . .

Förslag till
Lag om ändring i checklagen (1932:131)

Härigenom förordnas, att 73 § checklagen (1932:131) skall upphöra att gälla vid utgången av . . .

[1] Senaste lydelse av 2 § 1909:21 s. 2 och av 3 § 1927:70.

Förslag till
Lag om ändring i föräldrabalken

Härigenom förordnas, att 21 kap. 11 § föräldrabalken skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	21 kap.
	11 §[1]
Beträffande parts skyldighet att ersätta motparts kostnader i ärende enligt detta kapitel äga utsökningslagens bestämmelser om kostnader i utsökningsmål hos överexekutor motsvarande tillämpning.	*Länsrätten bestämmer enligt vad som finnes skäligt i vad mån part skall ersätta motparts kostnader i ärende enligt detta kapitel.*

Kostnad för utförande av uppdrag enligt 2 § första stycket andra punkten, hämtning eller omhändertagande av barn och läkarundersökning betalas av allmänna medel. Fråga om ersättning för sådan kostnad prövas av länsrätten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari . . .

Förslag till
Lag om ändring i uppbördsförordningen (1953:272)

Härigenom förordnas i fråga om uppbördsförordningen (1953:272),[1]
dels att i 65 och 66 §§ hänvisningen till "införsellagen" skall bytas ut mot hänvisning till "4 kap. utsökningsbalken",
dels att i 68 § 6 mom. hänvisningen till "65 § utsökningslagen" skall bytas ut mot hänvisning till "6 kap. 1–3 §§ utsökningsbalken",
dels att 59 och 60 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	59 §
Det åligger utmätningsman att verkställa indrivning av skatt. *Därvid får utmätning och införsel äga rum enligt vad som sägs i 60 §.*	Det åligger utmätningsman att verkställa indrivning av skatt.

Bestämmelserna om indrivning av skatt äger motsvarande tillämpning

[1] Senaste lydelse 1971:305.

[1] Omtryckt 1972:75.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*

på indrivning av restavgift, tilläggsavgift eller ränta enligt denna förordning.

60 §

1 mom. Vad i 6 § utsökningslagen stadgas om jäv mot utmätningsman gälle ock med avseende å den, som förrättar utmätning för skatt.

2 mom. Vid utmätning för skatt skola, med de förbehåll som i 3 mom. sägs, lända till efterrättelse utsökningslagens föreskrifter om verkställighet av utmätning och vad därvid må undantagas, om utmätt egendoms försäljning, om fördelning av medel, som till följd av utmätning influtit, samt om klagan över utmätningsmans förfarande.

3 mom.[2] Bestämmelserna i *88 c § och 198 § 3 mom. utsökningslagen, 11 § lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom, 3 § lagen (1973:1130) om exekutiv försäljning av registrerat skepp m.m. samt 3 § lagen (1971:500) om exekutiv försäljning av luftfartyg m.m.* skola icke äga tillämpning vid utmätning för skatt.

1 mom. Bestämmelserna i *5 kap. 10 §, 9 kap. 5 §, 11 kap. 3 §, 12 kap. 1 § jämförd med 11 kap. 3 § samt 13 kap. 11 § utsökningsbalken* skola icke äga tillämpning vid utmätning för skatt. *Bestämmelserna om handräckning i 17 kap. utsökningsbalken skola ej heller tillämpas beträffande skatt.*

4 mom. Införsel enligt *införsellagen* får äga rum vid indrivning av restförd skatt och avgift som anges i 1 § första stycket denna förordning.

2 mom. Införsel enligt *4 kap. utsökningsbalken* får äga rum vid indrivning av restförd skatt och avgift som anges i 1 § första stycket denna förordning.

För skatt eller avgift, som på grund av föreskrift i annan författning skall indrivas i samma ordning som skatt enligt denna förordning, får införsel äga rum endast om det är särskilt föreskrivet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari . . .

[2] Senaste lydelse 1973:1135.

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1937:249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar

Härigenom förordnas i fråga om lagen (1937:249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar,

dels att 36 § skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas en ny paragraf, 35 b §, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

35 b §

Handling i ärende angående verkställighet eller handräckning enligt utsökningsbalken må, i den mån den om enskild innehåller upplysning, vars röjande medför intrång i privatlivets helgd eller risk för personlig säkerhet, ej utan hans samtycke utlämnas till annan förrän sjuttio år förflutit från handlingens datum. Innehåller handling i ärende som nu sagts upplysning om näringsidkares affärs- eller driftförhållanden, vars offentliggörande kan vara till men för honom, må handlingen ej utan hans samtycke utlämnas förrän tjugu år förflutit från handlingens datum.

Hålles förhandling i hovrätten eller högsta domstolen, gäller 36 §.

36 §[1]

Har förhandling i mål vid domstol hållits inom stängda dörrar, må protokoll över sådan förhandling jämte annan dylik uppteckning samt därvid företedda handlingar icke utan domstolens tillstånd utlämnas, innan målet blivit skilt från dess handläggning. Domstolen äger ock i avbidan på sådan förhandling besluta att handlingar, som inkomma i målet, icke utan dess tillstånd må utlämnas; har förhandling hållits inom stängda dörrar, må sådant beslut meddelas beträffande handlingar, som därefter inkomma.

[1] Senaste lydelse 1965:185.

Förekommer, då domstolen skil-

Förekommer, då domstolen skil-

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
jer målet från sig, handling som enligt första stycket ej må utlämnas, äger domstolen förordna att handling som nu sagts så ock dom eller beslut, som avkunnats inom stängda dörrar, ej må utan domstolens tillstånd utlämnas, innan viss tid förflutit, i intet fall längre än sjuttio år från dagen för förordnandet. Är handlingen sådan att den enligt bestämmelse i *1–34* §§ eller föreskrift, som meddelats med stöd därav, ej må utlämnas till envar, må domstolens förordnande innehålla att vad sålunda är stadgat om handlingens utlämnande skall äga tillämpning.	jer målet från sig, handling som enligt första stycket ej må utlämnas, äger domstolen förordna att handling som nu sagts så ock dom eller beslut, som avkunnats inom stängda dörrar, ej må utan domstolens tillstånd utlämnas, innan viss tid förflutit, i intet fall längre än sjuttio år från dagen för förordnandet. Är handlingen sådan att den enligt bestämmelse i *1–35 b* §§ eller föreskrift, som meddelats med stöd därav, ej må utlämnas till envar, må domstolens förordnande innehålla att vad sålunda är stadgat om handlingens utlämnande skall äga tillämpning.

Fullföljes talan i mål, vari förordnande enligt andra stycket gäller, må ej heller handlingar, som därefter inkomma eller hos högre rätt upprättas i målet, utan rättens tillstånd utlämnas, innan förhandling i målet hållits eller, då förhandling ej äger rum, rätten skilt målet från sig. På högre rätt ankommer, då rätten skiljer målet från sig, ej mindre att pröva förordnande som lägre rätt meddelat än även, om anledning därtill finnes, att med avseende å den högre rättens handlingar i målet meddela förordnande enligt andra stycket.

Är på grund av förordnande enligt *2 § 4 mom. tredje stycket* tryckfrihetsförordningen allenast viss myndighet behörig att pröva fråga om handlings utlämnande, må domstol icke utan denna myndighets samtycke lämna tillstånd till utlämnande.	Är på grund av förordnande enligt *2 kap. 14 § andra stycket* tryckfrihetsförordningen allenast viss myndighet behörig att pröva fråga om handlings utlämnande, må domstol icke utan denna myndighets samtycke lämna tillstånd till utlämnande.

Protokoll över förhandling jämte annan dylik uppteckning i mål vid domstol samt handlingar, som företetts vid förhandlingen, så ock beslut och dom i målet må ej hemlighållas i vidare mån än som följer av denna paragraf.

Vad i denna paragraf är stadgat om mål skall äga motsvarande tillämpning beträffande ärende.

Denna lag träder i kraft den 1 januari. . .

Förslag till
Lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom förordnas i fråga om rättegångsbalken,[1]

dels att i 12 kap. 3 § ordet "utmätningsman" och i 38 kap. 5 § ordet "utmätningsmannens" skall bytas ut mot "kronofogde" och "kronofogdemyndighetens",

dels att i 16 kap. 6 § ordet "reseförbud", i 49 kap. 4 §, 50 kap. 8 §, 52 kap. 7 § och 55 kap. 8 § ordet "skingringsförbud" samt i 50 kap. 5 § och 55 kap. 5 § orden "eller skingringsförbud" skall utgå,

dels att 10 kap. 17 §, 15 kap., 17 kap. 14 §, 25 kap. 1 och 3 §§, 26 kap., 27 kap. 10 §, 30 kap. 12 § och 33 kap. 5 § skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
10 kap.	
17 §[2]	
Ej vare på grund av vad i detta kapitel stadgas rätten behörig att upptaga:	
1. tvist, som skall upptagas av annan myndighet än domstol eller av särskild domstol eller enligt lag eller författning skall omedelbart prövas av skiljemän;	
2. tvist, som skall väckas vid viss domstol, om denna enligt lag eller författning är ensam behörig att upptaga sådan tvist;	
3. tvist, som enligt lag må upptagas allenast av vissa särskilda tingsrätter, om tvisten väckes vid annan domstol;	
4. tvist, som avses i 9 eller 10 § eller eljest enligt lag skall upptagas av domstol, som där sägs, om tvisten väckes vid annan domstol;	
5. äktenskapsmål;	
6. tvist, som angår utmätt *lös* egendom *eller giltigheten av lösöreköpsavhandling* och för vilken behörig domstol är särskilt stadgad; eller	6. tvist, som angår utmätt egendom och för vilken behörig domstol är särskilt stadgad; eller
7. tvist, som är av beskaffenhet att kunna utan stämning upptagas av domstol.	
Ej heller må på grund av vad i detta kapitel stadgas talan väckas vid domstol av annan ordning än den som för tvistens upptagande är i lag föreskriven; vad nu sagts gälle dock ej tvist, som avses i 13 §.	
Yrkande om kvittning för fordran må icke upptagas av domstol, som enligt första stycket ej ägt upptaga tvist angående samma fordran.	

[1] Senaste lydelse av 12 kap. 3 § 1956:230, 49 kap. 4 § 1972:430, 55 kap. 5 § 1947:616.

[2] Senaste lydelse 1970:1002.

Nuvarande lydelse

15 kap.

Om kvarstad, skingringsförbud och annan handräckning

1 §

Har part, som i rättegång yrkat betalning för fordran, visat sannolika skäl för sin talan och kan skäligen befaras, att motparten *genom att avvika eller genom att undanskaffa egendom eller annorledes undandrager sig att gälda vad genom domen kan antagas komma att åläggas honom, må kvarstad läggas å så mycket av hans lösa egendom, som svarar mot skulden, eller ock, om det är tillfyllest, egendomen ställas under förbud att säljas eller skingras. Skingringsförbud må ock meddelas å fast egendom, som tillhör motparten.*

Kvarstad eller skingringsförbud må även läggas å egendom, till vilken part i rättegång påstått bättre rätt, om han visat sannolika skäl för sin talan och det skäligen kan befaras, att motparten undanskaffar, förstör eller väsentligt försämrar egendomen.

Finnes lös egendom, som ställes under skingringsförbud, hos tredje man, må denne förbjudas att utgiva egendomen.

2 §

Har part, som i rättegång yrkat betalning för fordran, visat sannolika skäl för sin talan och kan skäligen befaras, att motparten begiver sig från riket utan att efterlämna känd egendom, som svarar mot hans gäld, må förbud meddelas honom att avresa från orten, med mindre han ställer pant eller borgen för skulden. Reseförbud vare ej gäl-

Föreslagen lydelse

Om kvarstad och annan handräckning

1 §

Har part, som i rättegång yrkat betalning för fordran, visat sannolika skäl för sin talan och kan skäligen befaras, att motparten *undandrager sig att betala sin skuld, må förordnas om kvarstad på så mycket av hans egendom att fordringen kan antagas bliva täckt.*

2 §

Har part, som i rättegång påstått bättre rätt till viss egendom, visat sannolika skäl för sin talan, må förordnas om kvarstad på egendomen, om det skäligen kan befaras att motparten undanskaffar, väsentligt försämrar eller på annat sätt förfogar över den till skada för parten.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
lande utöver tre månader efter delgivningen. Har meddelat reseförbud före nämnda tids utgång hävts eller eljest upphört att gälla, må nytt reseförbud avse allenast återstoden av sagda tid.	
I beslut om reseförbud skall angivas den ort, där den, mot vilken förbudet gäller, skall uppehålla sig, samt erinras om påföljden för överträdelse av förbudet. Överträdes reseförbud, äge rätten på yrkande av parten förordna, att motparten skall återhämtas och under den tid förbudet gäller hållas i häkte.	
3 §	
Har part i rättegång visat sannolika skäl för sin talan och kan skäligen befaras, att motparten genom att utöva viss verksamhet eller företaga eller underlåta viss handling *eller genom annat sitt förhållande* hindrar eller försvårar *domens verkställande* eller väsentligt förringar dess värde *för parten*, må *vid vite förbud eller annat föreläggande meddelas motparten eller förordnas om egendoms förvaltning av god man eller om annan åtgärd, som finnes erforderlig för säkerställande av partens rätt. Föreläggande eller förordnande, som nu sagts, må ock meddelas, om det i annat fall är för parten av synnerlig vikt och det ej länder motparten till väsentligt förfång.*	Har part, *i annat fall än som avses i 1 eller 2 §*, i rättegång visat sannolika skäl för sin talan och kan skäligen befaras, att motparten genom att utöva viss verksamhet eller företaga eller underlåta viss handling hindrar eller försvårar *utövningen av partens rätt* eller väsentligt förringar dess värde, må *förordnas om lämplig åtgärd för att säkerställa partens rätt.* *Åtgärd enligt första stycket må innebära förbud att utöva viss verksamhet eller annat föreläggande att beakta partens anspråk vid vite, förordnande av syssloman eller meddelande av föreskrift, som är ägnad att på annat sätt förebygga intrång i partens rätt.*
4 §	
Finnes i rättegång *om bättre rätt till egendom part hava egenmäktigt skilt motparten från egendomen eller eljest själv tagit sig rätt, må förordnas, att besittning eller annat förhållande, som rubbats, genast skall återställas.*	Finnes i rättegång, *att part egenmäktigt rubbat motpartens besittning eller vidtagit annan olovlig åtgärd beträffande lös eller fast egendom eller på annat sätt olovligen hindrar motparten i utövningen av rätt till viss egendom, må omedel-*

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	bart förordnas, att besittning skall återställas eller annan rättelse ske.
	5 §
Beslut om åtgärd, som avses i detta kapitel, meddelas av den rätt, där rättegången är. Fråga om sådan åtgärd må upptagas allenast på yrkande av part. Yrkande må ej bifallas, med mindre tillfälle lämnats motparten att yttra sig däröver. Är fara i dröjsmål, må dock rätten omedelbart bevilja åtgärden att gälla, till dess annorlunda förordnas.	
	6 §
Åtgärd, som avses i 1, 2 eller 3 §, må ej beviljas, med mindre part, som begärt åtgärden, hos rätten ställer *pant eller borgen* för skada, som kan *tillskyndas* motparten. Finnes parten ur stånd att ställa *sådan* säkerhet och har han visat synnerliga skäl för sin talan, må rätten befria honom därifrån. *Från ställande av säkerhet vare kronan fri. Om pant och borgen gälle vad i utsökningslagen är stadgat.*	Åtgärd, som avses i 1, 2 eller 3 §, må ej beviljas, med mindre part, som begärt åtgärden, hos rätten ställer *säkerhet* för skada, som kan *tillfogas* motparten. Finnes parten ur stånd att ställa säkerhet och har han visat synnerliga skäl för sin talan, må rätten befria honom därifrån. *Kronan, kommun, landstingskommun och kommunalförbund behöver ej ställa säkerhet.* *Rätten prövar, att säkerhet, som ej godkänts av motparten, är sådan som föreskrives i 2 kap. 14 § utsökningsbalken.*
6 §	7 §
Återkallas eller förfaller talan, för vars säkerställande åtgärd enligt 1, 2 eller 3 § *meddelats, eller har, då talan avser fordran, ställts pant eller borgen eller förekomma eljest ej längre skäl för åtgärden, skall den av rätten omedelbart hävas.* Då målet avgöres, pröve rätten, om åtgärden fortfarande skall bestå. *Rätten äge ock i samband med domen förordna om åtgärd, som nu sagts.*	Åtgärd, *som beviljats* enligt 1, 2 eller 3 §, *skall omedelbart hävas av rätten, om säkerhet, som tillgodoser ändamålet med åtgärden, ställes eller eljest skäl för åtgärden ej längre förekomma.* Då målet avgöres, pröve rätten, om åtgärden fortfarande skall bestå. *Återkallas eller förfaller talan, som föranlett åtgärd enligt 1, 2 eller 3 §, skall åtgärden omedelbart hävas.*
	8 §
Rätten äge, när skäl äro därtill, på	När skäl äro därtill, *äge rätten* på

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
yrkande av part förordna, att åtgärd enligt 4 § skall gå åter.	yrkande av part förordna, att åtgärd enligt 4 § skall gå åter.
	9 §
	Rätten äge även i samband med domen förordna om åtgärd, som avses i detta kapitel.
7 §	*10 §*
Finnes kvarstad böra läggas å arrende, hyra eller annat dylikt, som utgår av fast egendom, förordne rätten god man att uppbära medlen; rätten meddele ock den betalningsskyldige förbud att utgiva något till annan än gode mannen.	*Om det finnes erforderligt, äge rätten meddela närmare föreskrifter om genomförandet av åtgärd, som avses i detta kapitel. I övrigt gälle därom vad som sägs i utsökningsbalken.*
Meddelas skingringsförbud å fast egendom och är synnerlig fara att egendomen genom vanvård eller annorledes väsentligen försämras, äge rätten på yrkande av part, som begärt åtgärden, förordna god man att förvalta egendomen; parten åligge att till bestridande av nödig kostnad för egendomens förvaltning erlägga förskott med belopp, som bestämmes av rätten.	
I övrigt gälle om verkställande av åtgärd, som avses i detta kapitel, vad i utsökningslagen är stadgat.	
17 kap.	
14 §[3]	
Rätten äge, när skäl äro därtill, i dom förordna, att den må verkställas utan hinder av att den icke äger laga kraft.	Rätten äge, när skäl äro därtill, i dom förordna, att den må verkställas utan hinder av att den icke äger laga kraft. *När anledning föreligger, skall därvid föreskrivas, att säkerhet skall ställas för skadestånd, om domen ändras.*
Beslut under rättegången, mot vilket talan ej må föras särskilt, skall *genast* gå i verkställighet. Vad nu sagts gälle ock beslut, varigenom rätten avvisat ombud eller biträde	Beslut under rättegången, mot vilket talan ej må föras särskilt, skall gå i verkställighet *utan hinder av att det icke äger laga kraft.* Vad nu sagts gälle ock beslut, varigenom

[3] Senaste lydelse 1972:430.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
eller ogillat tredje mans yrkande att få som intervenient deltaga i rättegången eller utlåtit sig angående ersättning eller förskott till biträde, vittne, sakkunnig eller annan, som ej är part eller intervenient, eller förordnat om någons hållande i häkte eller om kvarstad, *skingringsförbud* eller annan handräckning eller om hävande av sådan åtgärd eller till biträde utsett annan, än part föreslagit. *Rätten äge, när skäl äro därtill, i* beslut, varigenom föreläggande meddelats part eller annan att förete skriftligt bevis eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning, *förordna, att beslutet må verkställas utan hinder av att det icke äger laga kraft.*	rätten avvisat ombud eller biträde eller ogillat tredje mans yrkande att få som intervenient deltaga i rättegången eller utlåtit sig angående ersättning eller förskott till biträde, vittne, sakkunnig eller annan, som ej är part eller intervenient, eller förordnat om någons hållande i häkte eller om kvarstad eller annan handräckning eller om hävande av sådan åtgärd eller till biträde utsett annan, än part föreslagit. *Beträffande* beslut, varigenom föreläggande meddelats part eller annan att förete skriftligt bevis eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning, *äge första stycket motsvarande tillämpning.*

Är särskild föreskrift meddelad därom, att dom eller beslut, som icke äger laga kraft, må verkställas, vare den gällande.

25 kap.

1 §[4]

Är någon skäligen misstänkt för brott, varå fängelse kan följa, och kan med hänsyn till brottets beskaffenhet, den misstänktes förhållande eller annan omständighet skäligen befaras, att han avviker eller annorledes undandrager sig lagföring eller straff, men förekommer eljest ej anledning att anhålla eller häkta honom, må, om det finnes tillfyllest, i stället förbud meddelas honom att utan tillstånd lämna honom anvisad vistelseort. Oberoende av brottets beskaffenhet må ock förbud, som nu sagts, meddelas, om skäligen kan befaras, att den misstänkte genom att begiva sig från riket undandrager sig lagföring eller straff *eller gäldande av skadestånd eller annan ersätt-*	Är någon skäligen misstänkt för brott, varå fängelse kan följa, och kan med hänsyn till brottets beskaffenhet, den misstänktes förhållande eller annan omständighet skäligen befaras, att han avviker eller annorledes undandrager sig lagföring eller straff, men förekommer eljest ej anledning att anhålla eller häkta honom, må, om det finnes tillfyllest, i stället förbud meddelas honom att utan tillstånd lämna honom anvisad vistelseort. Oberoende av brottets beskaffenhet må ock förbud, som nu sagts, meddelas, om skäligen kan befaras, att den misstänkte genom att begiva sig från riket undandrager sig lagföring eller straff.

[4] Senaste lydelse 1964:166.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
ning till målsägande, som kan antagas komma att på grund av brottet ådömas honom.	
3 §	
Reseförbud meddelas av undersökningsledaren, åklagaren eller rätten. Fråga om reseförbud må av rätten upptagas på yrkande av undersökningsledaren eller åklagaren eller då rätten har att besluta om den misstänktes häktning eller hans kvarhållande i häkte. Efter åtalet äge rätten även på yrkande av målsäganden så ock självmant upptaga fråga därom.	
I anledning av målsägandens anspråk på skadestånd eller annan ersättning må undersökningsledaren eller åklagaren ej meddela reseförbud eller hos rätten yrka sådant förbud, med mindre anspråket anmälts hos honom; rätten äge allenast på yrkande upptaga fråga om sådant förbud.	
Väckes vid rätten fråga om reseförbud, skall, så snart ske kan, förhandling därom äga rum inför rätten. Om sådan förhandling gälle i tillämpliga delar vad i 24 kap. 17 § är stadgat. Är fara i dröjsmål, må rätten omedelbart meddela reseförbud att gälla, till dess annorlunda förordnas.	
26 kap.	
Om kvarstad och skingringsförbud	**Om kvarstad**
1 §	
Är någon skäligen misstänkt för brott och kan skäligen befaras, att han genom att avvika eller genom att undanskaffa egendom eller annorledes undandrager sig att gälda böter, värdet av förverkad egendom eller annan ersättning till det allmänna eller skadestånd eller annan ersättning till målsägande, som kan antagas komma att på grund av brottet ådömas honom, må *kvarstad läggas å så mycket av hans lösa egendom, som svarar mot skulden, eller ock, om det är tillfyllest, egendomen ställas under*	Är någon skäligen misstänkt för brott och kan skäligen befaras, att han genom att avvika eller genom att undanskaffa egendom eller annorledes undandrager sig att gälda böter, värdet av förverkad egendom eller annan ersättning till det allmänna eller skadestånd eller annan ersättning till målsägande, som kan antagas komma att på grund av brottet ådömas honom, må *förordnas om kvarstad på så mycket av hans egendom att fordringen kan antagas bliva täckt.*

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
förbud att säljas eller skingras. Skingringsförbud må ock meddelas å fast egendom, som tillhör den misstänkte.	
Finnes lös egendom, som ställes under skingringsförbud, hos tredje man, må denne förbjudas att utgiva egendomen.	
2 §	
Beslut om kvarstad *eller skingringsförbud* meddelas av rätten.	Beslut om kvarstad meddelas av rätten.
Fråga om kvarstad *eller skingringsförbud* må upptagas på yrkande av undersökningsledaren eller åklagaren. Efter åtalet äge rätten även på yrkande av målsäganden så ock självmant upptaga fråga därom.	Fråga om kvarstad må upptagas på yrkande av undersökningsledaren eller åklagaren. Efter åtalet äge rätten även på yrkande av målsäganden så ock självmant upptaga fråga därom.
I anledning av målsägandens anspråk på skadestånd eller annan ersättning må undersökningsledaren eller åklagaren ej yrka kvarstad *eller skingringsförbud*, med mindre anspråket anmälts hos honom; rätten äge allenast på yrkande förordna därom.	I anledning av målsägandens anspråk på skadestånd eller annan ersättning må undersökningsledaren eller åklagaren ej yrka kvarstad, med mindre anspråket anmälts hos honom; rätten äge allenast på yrkande förordna därom.
Väckes fråga om kvarstad *eller skingringsförbud*, skall, så snart ske kan, förhandling därom äga rum inför rätten. Om sådan förhandling gälle i tillämpliga delar vad i 24 kap. 17 § är stadgat. Är fara i dröjsmål, må rätten omedelbart bevilja åtgärden att gälla, till dess annorlunda förordnas.	Väckes fråga om kvarstad, skall, så snart ske kan, förhandling därom äga rum inför rätten. Om sådan förhandling gälle i tillämpliga delar vad i 24 kap. 17 § är stadgat. Är fara i dröjsmål, må rätten omedelbart bevilja åtgärden att gälla, till dess annorlunda förordnas.
3 §	
I avbidan på rättens beslut om kvarstad *eller skingringsförbud* må undersökningsledaren eller åklagaren taga lös egendom i förvar.	I avbidan på rättens beslut om kvarstad må undersökningsledaren eller åklagaren taga lös egendom i förvar.
Är fara i dröjsmål, må åtgärd, som nu sagts, vidtagas även av polisman; anmälan därom skall dock skyndsamt göras hos undersökningsledaren eller åklagaren, som har att omedelbart pröva, om egendomen skall kvarbliva i förvar.	

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
4 §	
Har undersökningsledaren eller åklagaren tagit lös egendom i förvar eller beslutat, att sådan egendom skall kvarbliva i förvar, skall han, så snart ske kan, och sist å femte dagen därefter till rätten avlåta framställning om kvarstad *eller skingringsförbud*. Göres ej framställning, som nu sagts, skall egendomen omedelbart återställas.	Har undersökningsledaren eller åklagaren tagit lös egendom i förvar eller beslutat, att sådan egendom skall kvarbliva i förvar, skall han, så snart ske kan, och sist å femte dagen därefter till rätten avlåta framställning om kvarstad. Göres ej framställning, som nu sagts, skall egendomen omedelbart återställas.
Då framställning inkommit, skall rätten, så snart ske kan, och, om synnerligt hinder ej möter, sist å fjärde dagen därefter hålla förhandling, som avses i 2 §. Utsättes huvudförhandling att hållas inom en vecka, sedan framställningen inkom, må dock, om ej rätten finner särskild förhandling böra äga rum, med förhandlingen anstå till huvudförhandlingen.	
Beslutas kvarstad *eller skingringsförbud*, skall, om ej rätten bestämmer annat, egendomen kvarbliva i myndighetens vård, till dess beslutet verkställts.	Beslutas kvarstad, skall, om ej rätten bestämmer annat, egendomen kvarbliva i myndighetens vård, till dess beslutet verkställts.
5 §	
Då rätten förordnar om kvarstad *eller skingringsförbud*, skall, om ej åtal redan väckts, rätten utsätta den tid, inom vilken åtal skall väckas. Denna må ej bestämmas längre, än som finnes oundgängligen erforderligt.	Då rätten förordnar om kvarstad, skall, om ej åtal redan väckts, rätten utsätta den tid, inom vilken åtal skall väckas. Denna må ej bestämmas längre, än som finnes oundgängligen erforderligt.
Finnes den utsatta tiden otillräcklig, må rätten, om framställning därom göres före tidens utgång, medgiva förlängning av tiden.	
6 §	
Har ej inom tid, som avses i 5 §, åtal väckts eller till rätten inkommit framställning om förlängning av tiden eller har för skulden ställts *pant eller borgen* eller förekomma eljest ej längre skäl för kvarstad *eller skingringsförbud*, skall åtgärden av rätten omedelbart hävas.	Har ej inom tid, som avses i 5 §, åtal väckts eller till rätten inkommit framställning om förlängning av tiden eller har för skulden ställts *säkerhet* eller förekomma eljest ej längre skäl för kvarstad, skall åtgärden av rätten omedelbart hävas.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
Då målet avgöres, pröve rätten, om åtgärden fortfarande skall bestå. Rätten äge ock i samband med domen förordna om åtgärd, som nu sagts.	
7 §	
Vad i 25 kap. 8 § är stadgat om reseförbud äge motsvarande tillämpning beträffande kvarstad *och skingringsförbud.*	Vad i 25 kap. 8 § är stadgat om reseförbud äge motsvarande tillämpning beträffande kvarstad.
8 §	
Finnes kvarstad böra läggas å arrende, hyra eller annat dylikt, som utgår av fast egendom, förordne rätten god man att uppbära medlen; rätten meddele ock den betalningsskyldige förbud att utgiva något till annan än gode mannen. *Meddelas skingringsförbud å fast egendom och är synnerlig fara att egendomen genom vanvård eller annorledes väsentligen försämras, äge rätten förordna god man att förvalta egendomen. Avser åtgärden målsägandens anspråk på skadestånd eller annan ersättning, åligge målsäganden att till bestridande av nödig kostnad för egendomens förvaltning erlägga förskott med belopp, som bestämmes av rätten; i annat fall skall sådan kostnad utgå av allmänna medel.* *I övrigt gälle om verkställande av kvarstad och skingringsförbud vad i utsökningslagen är stadgat; vad där är föreskrivet om pant eller borgen skall dock ej äga tillämpning.*	*Rätten äge, om det finnes erforderligt, meddela närmare föreskrifter om genomförandet av kvarstad. I övrigt gälle därom vad som sägs i utsökningsbalken.*
27 kap.	
10 §	
Beslagtaget föremål skall *omhändertagas* av den som *verkställt* beslaget *eller sättas i förvar under försegling;* om det kan ske utan fara	Beslagtaget föremål skall *tagas i förvar* av den som *verkställer* beslaget. Om det kan ske utan fara och eljest finnes lämpligt, må dock

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
och eljest finnes lämpligt, må dock föremålet kvarlämnas *i innehavarens besittning.*	föremålet kvarlämnas *hos innehavaren.*
Kvarlämnas föremål i innehavarens besittning, skall förbud meddelas honom att sälja eller skingra föremålet och, om det finnes erforderligt, detta genom anslag eller på annat sätt så utmärkas, att det är uppenbart, att det tagits i beslag. Föremålet må av innehavaren nyttjas, om ej förbud däremot finnes böra meddelas.	*Beträffande genomförandet och rättsverkningarna av beslag skall i övrigt i tillämpliga delar gälla vad som i 17 kap. 6 och 7 §§ utsökningsbalken sägs om kvarstad. Befogenhet, som enligt 6 § i nämnda kapitel tillkommer kronofogdemyndigheten, skall i stället utövas av undersökningsledaren, åklagaren eller rätten.*
Föremål, som tagits i beslag, skall väl vårdas, och noggrann tillsyn skall hållas däröver, att det icke förbytes eller förändras eller annat missbruk sker därmed.	

30 kap.

12 §[5]

Beslut under rättegången, mot vilket talan ej må föras särskilt, skall *genast* gå i verkställighet. Vad nu sagts gälle ock beslut, varigenom rätten avvisat ombud, biträde eller försvarare eller utlåtit sig angående ersättning eller förskott av allmänna medel till målsägande eller angående ersättning eller förskott till biträde, försvarare, vittne, sakkunnig eller annan, som ej är part, eller angående häktning eller åtgärd, som avses i 25–28 kap., eller till försvarare utsett annan, än part föreslagit. Rätten äge, när skäl äro därtill, i beslut, varigenom föreläggande meddelats part eller annan att förete skriftligt bevis eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning, förordna, att beslutet må verkställas utan hinder av att det icke äger laga kraft.	Beslut under rättegången, mot vilket talan ej må föras särskilt, skall gå i verkställighet *utan hinder av att det icke äger laga kraft.* Vad nu sagts gälle ock beslut, varigenom rätten avvisat ombud, biträde eller försvarare eller utlåtit sig angående ersättning eller förskott av allmänna medel till målsägande eller angående ersättning eller förskott till biträde, försvarare, vittne, sakkunnig eller annan, som ej är part, eller angående häktning eller åtgärd, som avses i 25–28 kap., eller till försvarare utsett annan, än part föreslagit. Rätten äge, när skäl äro därtill, i beslut, varigenom föreläggande meddelats part eller annan att förete skriftligt bevis eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning, förordna, att beslutet må verkställas utan hinder av att det icke äger laga kraft. *När anledning föreligger, skall därvid före-*

[5] Senaste lydelse 1972:430.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	skrivas, att säkerhet skall ställas för skadestånd, om beslutet ändras.

Är särskild föreskrift meddelad därom, att dom eller beslut, som icke äger laga kraft, må verkställas, vare den gällande.

33 kap.

5 §[6]

Tredskodom delgives genom rättens försorg endast	Tredskodom delgives genom rättens försorg endast
om den innebär att fordran fastställes att utgå med särskild förmånsrätt i fast egendom *eller tomträtt,*	om den innebär att fordran fastställes att utgå med särskild förmånsrätt i *lös eller* fast egendom,
om den part som yrkat tredskodomen begär det, eller	om den part som yrkat tredskodomen begär det, eller
om part beviljats rättshjälp genom beslut av rättshjälpsnämnden.	om part beviljats rättshjälp genom beslut av rättshjälpsnämnden.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari . . .
2. Vad som i 10 kap. 17 § i dess äldre lydelse sägs om behörig domstol i fråga om tvist angående giltigheten av lösöreköpsavhandling skall alltjämt tillämpas beträffande tvist om avhandling som upprättats före ikraftträdandet av denna lag.
3. Reseförbud, som meddelats enligt 15 kap. eller enligt 25 kap. för säkerställande av skadestånd eller annan ersättning till målsägande, skall upphöra att gälla, när nya lagen träder i kraft.
4. I fråga om skingringsförbud som enligt 15 eller 26 kap. meddelats före nya lagens ikraftträdande skall tillämpas vad som är föreskrivet om kvarstad.
5. Vad som i nya lagen föreskrivs om villkor för kvarstad inverkar ej på giltigheten av kvarstad som beviljats före nya lagens ikraftträdande.
6. Har beslag ägt rum före nya lagens ikraftträdande, skall 27 kap. 10 § nya lagen gälla i fråga om rättsverkningarna.

[6] Senaste lydelse 1972:430.

Förslag till
Lag om ändring i lagsökningslagen (1946:808)

Härigenom förordnas, att 10, 12, 14, 16 och 36 §§ lagsökningslagen (1946:808) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
10 §	
Nekar den som sökes sin hand och förskrivning och har han ej förut vid domstol eller inför *överexekutor eller ock, enligt å handlingen tecknat behörigt bevis, i tillkallat vittnes närvaro inför landsfiskal, stadsfogde* eller notarius publicus erkänt handlingen, förordne rätten att målet skall såsom tvistigt hänskjutas till rättegång.	Nekar den som sökes sin hand och förskrivning och har han ej förut vid domstol eller inför *kronofogdemyndigheten* eller notarius publicus erkänt handlingen, förordne rätten att målet skall såsom tvistigt hänskjutas till rättegång.
12 §	
Gör gäldenären mot kravet annan invändning än i 10 och 11 §§ sägs och *vill styrka den, skall han genast förete sina bevis; ej må andra än skriftliga bevis gälla. Finnes gäldenären hava skäl för invändningen, hänskjute rätten målet såsom tvistigt till rättegång.* *Grundas kravet å fordringsbevis vari gäldenären betingat sig vederlag för den utfästa betalningen och gör gäldenären invändning som har avseende å vederlaget, skall målet såsom tvistigt hänskjutas till rättegång, om gäldenären förebragt sannolika skäl för invändningen eller borgenärens rätt till betalning eljest finnes stridig.*	Gör gäldenären mot kravet annan invändning än i 10 och 11 §§ sägs och *visar han sannolika skäl för invändningen eller finnes borgenärens rätt till betalning eljest tvistig, skall rätten hänskjuta målet till rättegång.*
14 §	
Vill gäldenären kvitta sin skuld mot fordran hos borgenären och är denna fordran sådan att den kan utkrävas genom lagsökning, förordne	*Beslut, enligt vilket invändning om kvittning med motfordran ej godtages, hindrar ej att motfordringen prövas i rättegång.*

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
rätten att den må, så långt den räcker, kvittas mot skulden. *Ej må klar och förfallen fordran uppehållas för det som är stridigt eller icke förfallet.*	
16 §	
I lagsökningsmål må rätten förordna om *kvarstad och skingringsförbud som avses i 15 kap. rättegångsbalken, så ock giva handräckning varom sägs i 192 § utsökningslagen*; om sådan åtgärd gälle vad i rättegångsbalken *och utsökningslagen* är för motsvarande fall stadgat.	I lagsökningsmål må rätten förordna om *handräckning varom sägs i 15 kap. rättegångsbalken;* om sådan åtgärd gälle vad i rättegångsbalken är för motsvarande fall stadgat.
36 §	
Över hovrätts beslut i mål som enligt 34 § fullföljts till hovrätt må klagan ej föras; dock må mot hovrätts beslut angående *kvarstad eller skingringsförbud eller angående handräckning varom sägs i 192 § utsökningslagen* talan fullföljas till högsta domstolen enligt vad i rättegångsbalken är stadgat angående fullföljd av talan mot hovrätts beslut i mål som väckts vid underrätt.	Över hovrätts beslut i mål som enligt 34 § fullföljts till hovrätt må klagan ej föras; dock må mot hovrätts beslut angående *handräckning* talan fullföljas till högsta domstolen enligt vad i rättegångsbalken är stadgat angående fullföljd av talan mot hovrätts beslut i mål som väckts vid underrätt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari . . .

Beträffande verkan av erkännande, som före nya lagens ikraftträdande ägt rum enligt 10 §, tillämpas äldre lag.

I fråga om skingringsförbud som enligt 16 § meddelats före nya lagens ikraftträdande skall tillämpas vad som är föreskrivet om kvarstad.

När rätten beviljat handräckning varom sägs i 192 § utsökningslagen (1877:31 s. 1) tillämpas vad som i utsökningsbalken är föreskrivet om handräckning enligt 17 kap. 17 § samma balk.

Förslag till
Lag om ändring i förvaltningslagen (1971:290)

Härigenom förordnas, att i 2 § förvaltningslagen (1971:290) orden "överexekutor eller utmätningsman" skall bytas ut mot "kronofogdemyndighet".

Denna lag träder i kraft den 1 januari . . .

Förslag till
Lag om ändring i allmänna förfogandelagen (1954:279)

Härigenom förordnas, att 25 § allmänna förfogandelagen (1954:279) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
25 §	
Har någon till säkerhet för fordran panträtt i förnödenhet, som avstås till kronan, äger han, ändå att fordringen ej är till betalning förfallen, framför ägaren rätt att ur ersättningsbeloppet utfå sin fordran. Detsamma skall gälla i fråga om den som har rätt att kvarhålla förnödenheten till säkerhet för förfallen fordran.	
Ersättningsbelopp för förnödenhet, som är utmätt, skall, *om borgenären det yrkar*, utgivas till *utmätningsmannen. Avser ersättningsbeloppet förnödenhet, som satts i kvarstad eller under skingringsförbud, skall beloppet, där part det begär, utgivas till överexekutor; och har denne att med beloppet förfara på sätt i 186 § utsökningslagen är för där avsett fall stadgat.*	Ersättningsbelopp för förnödenhet, som är utmätt *eller belagd med kvarstad*, skall utgivas till *kronofogdemyndigheten, om part begär det.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari . . .

Vad som i 25 § i dess nya lydelse sägs om kvarstad gäller även skingringsförbud som meddelats före ikraftträdandet.

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1929:145) om skiljemän

Härigenom förordnas i fråga om lagen (1929:145) om skiljemän,

dels att i 8, 10, 12 och 18 §§ ordet "överexekutor" skall bytas ut mot "tingsrätten",

dels att i 22 § ordet "överexekutor" skall bytas ut mot "kronofogdemyndigheten",

dels att 26 § skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
26 §	
Rätt domstol vare i mål, som avses i 21 §, den *allmänna underrätt*, varunder svaranden lyder i tvistemål, som rör hans person, och i mål, varom förmäles i 25 §, *domstolen* i den ort, där skiljedomen meddelats. Finnes ej behörig domstol efter vad nu är sagt, upptages målet av Stockholms *rådstuvurätt*.	Rätt domstol vare i mål, som avses i 21 §, den *tingsrätt*, varunder svaranden lyder i tvistemål, som rör hans person, och i mål, varom förmäles i 25 §, *tingsrätten* i den ort, där skiljedomen meddelats. Finnes ej behörig domstol efter vad nu är sagt, upptages målet av Stockholms *tingsrätt*.
Ansökningsärenden enligt 8, 10 och 18 §§ upptagas av *överexekutor* i den ort, där endera parten har sitt hemvist. Har enahanda ansökan gjorts hos mer än en *överexekutor*, vare den *överexekutor* behörig, hos vilken ansökan först gjordes, och beslut, som av annan *överexekutor* meddelas, ogillt. Ansökan må ej bifallas, med mindre sökandens motpart lämnats tillfälle att yttra sig. Avser ansökan skiljemans skiljande från uppdraget, bör jämväl skiljemannen höras.	Ansökningsärenden enligt 8, 10 och 18 §§ upptagas av *tingsrätten* i den ort, där endera parten har sitt hemvist. Har enahanda ansökan gjorts hos mer än en *tingsrätt*, vare den *tingsrätt* behörig, hos vilken ansökan först gjordes, och beslut, som av annan *tingsrätt* meddelas, ogillt. Ansökan må ej bifallas, med mindre sökandens motpart lämnats tillfälle att yttra sig. Avser ansökan skiljemans skiljande från uppdraget, bör jämväl skiljemannen höras.
Mot *överexekutors* beslut, varigenom skiljeman blivit utsedd eller skild från uppdraget eller fråga om förlängning av tiden för skiljedoms meddelande avgjorts, må klagan ej föras.	Mot *tingsrättens* beslut, varigenom skiljeman blivit utsedd eller skild från uppdraget eller fråga om förlängning av tiden för skiljedoms meddelande avgjorts, må klagan ej föras.

Denna lag träder i kraft den 1 januari . . .

Ärende som är anhängigt hos överexekutor vid nya lagens ikraftträdande handläggs enligt äldre lag.

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1944:705) om aktiebolag

Härigenom förordnas i fråga om lagen (1944:705) om aktiebolag,[1]

dels att i 223 § 1 mom. andra stycket och 2 mom. andra stycket ordet "överexekutor" skall bytas ut mot "tingsrätten",

dels att i 223 § 2 mom. fjärde stycket ordet "överexekutor" skall bytas ut mot "kronofogdemyndigheten".

Denna lag träder i kraft den 1 januari . . .

Ärende angående utseende av skiljeman som är anhängigt hos överexekutor vid nya lagens ikraftträdande handläggs enligt äldre lag.

[1] Senaste lydelse av 223 § 1 och 2 mom. 1950:89.

Förslag till
Lag om ändring i jordabalken

Härigenom förordnas i fråga om jordabalken,[1]

dels att i 6 kap. 12 §, 8 kap. 4 § och 12 kap. 21, 22 och 44 §§ ordet "överexekutor" skall bytas ut mot "kronofogdemyndigheten",

dels att i 7 kap. 17 och 19 §§ hänvisningen till "lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom" skall bytas ut mot hänvisning till "13 kap. utsökningsbalken",

dels att 3 kap. 3 och 5 §§, 6 kap. 10 §, 7 kap. 16 §, 12 kap. 27 §, 13 kap. 26 §, 19 kap. 21 §, 20 kap. 6 § och 22 kap. 3 § skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
3 kap.	
3 §	
Den som ämnar utföra grävning eller liknande arbete på sin mark skall vidtaga varje skyddsåtgärd som kan anses nödvändig för att förebygga skada på angränsande mark. Han skall ersätta skada som uppkommer till följd av att han eller någon som han anlitat underlåtit att vidtaga sådan åtgärd eller i annat hänseende brustit i omsorg vid arbetets utförande.	
Medför skyddsåtgärd uppenbarligen högre kostnad än den skada som åtgärden avser att förebygga, får åtgärden underlåtas. Skadan skall dock ersättas. Om det begäres, skall *pant eller borgen* enligt *utsökningslagen (1877:31 s. 1)* ställas hos länsstyrelsen *till säkerhet* för ersättningen innan arbetet börjar.	Medför skyddsåtgärd uppenbarligen högre kostnad än den skada som åtgärden avser att förebygga, får åtgärden underlåtas. Skadan skall dock ersättas. Om det begäres, skall *säkerhet* enligt *2 kap. utsökningsbalken* ställas hos länsstyrelsen för ersättningen innan arbetet börjar.
Är byggnad eller annan anläggning som hör till angränsande mark, till följd av vårdslöshet vid uppförandet eller brist i underhållet, av sådan beskaffenhet att särskild skyddsåtgärd är nödvändig för att förebygga skada med anledning av arbete som icke sträckes nedanför vanligt källardjup, skall åtgärden bekostas av den angränsande markens ägare.	
5 §	
Åtgärd för att förebygga skada till följd av grävning eller liknande arbete får vidtagas på annans mark, om det är nödvändigt för att undvika oskälig kostnad eller annan synnerlig olägenhet. Skada och in-	Åtgärd för att förebygga skada till följd av grävning eller liknande arbete får vidtagas på annans mark, om det är nödvändigt för att undvika oskälig kostnad eller annan synnerlig olägenhet. Skada och in-

[1] Omtryckt 1971:1209. Senaste lydelse av 12 kap. 44 § 1973:187.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
trång skall ersättas, om markens ägare ej är skyldig att bekosta arbetet. Om det begäres, skall *pant eller borgen* enligt *utsökningslagen (1877:31 s. 1)* ställas hos länsstyrelsen *till säkerhet* för ersättningen innan arbetet börjar.	trång skall ersättas, om markens ägare ej är skyldig att bekosta arbetet. Om det begäres, skall *säkerhet* enligt *2 kap. utsökningsbalken* ställas hos länsstyrelsen för ersättningen innan arbetet börjar.

6 kap.

10 §

Ansvaret för inteckning som beviljats i flera fastigheter vilar på var och en av fastigheterna till det belopp som faller på fastigheten efter förhållandet mellan dennas särskilda värde och sammanlagda värdet av alla fastigheterna. Som fastighets värde gäller därvid taxeringsvärdet för året innan inteckningen söktes eller, om särskilt taxeringsvärde då ej fanns för fastigheten, det taxeringsvärde som därefter först fastställes. Om någon av fastigheterna skall säljas utmätningsvis och taxeringsvärde som angivits nu icke finns för var och en av fastigheterna, gäller de värden som *överexekutor låter åsätta fastigheterna enligt lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom.*	Ansvaret för inteckning som beviljats i flera fastigheter vilar på var och en av fastigheterna till det belopp som faller på fastigheten efter förhållandet mellan dennas särskilda värde och sammanlagda värdet av alla fastigheterna. Som fastighets värde gäller därvid taxeringsvärdet för året innan inteckningen söktes eller, om särskilt taxeringsvärde då ej fanns för fastigheten, det taxeringsvärde som därefter först fastställes. Om någon av fastigheterna skall säljas utmätningsvis och taxeringsvärde som angivits nu icke finns för var och en av fastigheterna, gäller de värden som *enligt 13 kap. utsökningsbalken åsätts fastigheterna.*

Kan borgenär ej erhålla betalning ur köpeskillingen för intecknad fastighet med det belopp för vilket fastigheten svarar enligt första stycket, svarar de övriga fastigheterna för återstoden av beloppet med fördelning efter där angivna grunder. Kan ur någon av dessa fastigheter betalning ej erhållas för dess andel i återstoden, fördelas bristen på samma sätt mellan de återstående fastigheterna.

7 kap.

16 §

Efter exekutiv försäljning av fastighet gäller upplåtelse av nyttjanderätt, servitut eller rätt till	Efter exekutiv försäljning av fastighet gäller upplåtelse av nyttjanderätt, servitut eller rätt till

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
elektrisk kraft mot den nye ägaren endast om försäljningen skett under förbehåll om rättighetens bestånd enligt *lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom* eller rättigheten enligt samma *lag* är skyddad utan förbehåll.	elektrisk kraft mot den nye ägaren endast om försäljningen skett under förbehåll om rättighetens bestånd enligt *13 kap. utsökningsbalken* eller rättigheten enligt samma *kapitel* är skyddad utan förbehåll.
Bestämmelser om verkan av underlåtenhet att uppsäga arrende- eller hyresavtal som enligt första stycket ej gäller mot ny ägare finns i *lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom.*	Bestämmelser om verkan av underlåtenhet att uppsäga arrende- eller hyresavtal som enligt första stycket ej gäller mot ny ägare finns i *13 kap. utsökningsbalken.*

12 kap.

27 §

Underlåter hyresgästen att bereda hyresvärden tillträde till lägenheten när denne enligt 26 § har rätt till det, *kan överexekutor förordna om handräckning. I fråga om sådan handräckning gäller bestämmelserna om handräckning enligt 191 § utsökningslagen (1877:31 s. 1).*	Underlåter hyresgästen att bereda hyresvärden tillträde till lägenheten när denne enligt 26 § har rätt till det, *kan kronofogdemyndigheten bevilja handräckning enligt vad som sägs i 17 kap. utsökningsbalken.*

13 kap.

26 §

Bestämmelserna i *utsökningslagen (1877:31 s. 1), lagen (1971: 494) om exekutiv försäljning av fast egendom,* lagsökningslagen (1946:808) och konkurslagen (1921:225) angående fast egendom och rättighet däri äger motsvarande tillämpning i fråga om tomträtt.	Bestämmelserna i *utsökningsbalken,* lagsökningslagen (1946: 808) och konkurslagen (1921: 225) angående fast egendom och rättighet däri äger motsvarande tillämpning i fråga om tomträtt.

Vid expropriation eller liknande tvångsförvärv som avser tomträtt är denna likställd med fast egendom.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
19 kap.	
21 §	
Har fast egendom eller tomträtt utmätts eller har beträffande fast egendom eller tomträtt som ingår i konkursbo begärts försäljning i den ordning som gäller för utmätt sådan egendom eller har utmätningen upphävts eller frågan om egendomens försäljning av annat skäl förfallit, skall anteckning därom göras i fastighetsboken eller tomträttsboken. Anteckning att egendomen försålts utmätningsvis skall ske när handling som visar köpeskillingens fördelning inkommit.	Har fast egendom eller tomträtt utmätts eller har beträffande fast egendom eller tomträtt som ingår i konkursbo begärts försäljning i den ordning som gäller för utmätt sådan egendom eller har utmätningen upphävts eller frågan om egendomens försäljning av annat skäl förfallit *eller har fast egendom eller tomträtt belagts med kvarstad eller sådan åtgärd upphävts*, skall anteckning därom göras i fastighetsboken eller tomträttsboken. Anteckning att egendomen försålts utmätningsvis skall ske när handling som visar köpeskillingens fördelning inkommit.

Om inverkan på inteckning eller inskriven rättighet av exekutiv försäljning eller av expropriation eller liknande tvångsförvärv eller av myndighets fördelning av medel skall anteckning göras i fastighetsboken eller tomträttsboken när anmälan, bevis eller fördelningslängd som utvisar förhållandet inkommit.

Förekommer i övrigt i lag eller annan författning bestämmelse om att visst förhållande skall antecknas i fastighetsbok eller tomträttsbok, gäller bestämmelsen.

20 kap.

6 §[2]

Lagfartsansökan skall avslås, om

1. fångeshandlingen ej ingivits,
2. fångeshandlingen ej är upprättad såsom föreskrives i lag,
3. förvärvet avser köp eller byte och fångeshandlingen innehåller villkor, som enligt 4 kap. 4 eller 28 § medför att förvärvet är ogiltigt,
4. förvärvet avser del av fastighet och i 4 kap. 7–9, 28 eller 29 § eller eljest i lag föreskriven tid för ansökan om fastighetsbildning försuttits eller ansökan därom avslagits eller sådant förvärv eljest enligt lag är ogiltigt,
5. överlåtelsen står i strid med en mot överlåtaren gällande inskränkning i hans rätt att förfoga över egendomen och, när överlåtelsen skedde, lagfart ej var beviljad för överlåtaren eller, om så var fallet, ärende om

[2] Senaste lydelse 1973:1133.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
anteckning i fastighetsboken av inskränkningen var upptaget på inskrivningsdag,	
6. fastigheten tidigare överlåtits till någon vars förvärv enligt 17 kap. 1 eller 4 § äger företräde framför sökandens förvärv,	
7. fastigheten sålts exekutivt till annan än sökanden och försäljningen enligt *213 a § 1 mom. utsökningslagen (1877:31 s. 1)* äger företräde framför dennes förvärv,	7. fastigheten sålts exekutivt till annan än sökanden och försäljningen enligt *15 kap. utsökningsbalken* äger företräde framför dennes förvärv,
8. för sökandens rätt att förvärva fastigheten fordras myndighets tillstånd och i lag föreskriven tid för sökande av sådant tillstånd försuttits eller ansökan därom avslagits,	
9. det är uppenbart att förvärvet av annan grund är ogiltigt eller ej kan göras gällande.	
22 kap.	
3 §	
Ansökan om inteckning skall avslås, om	
1. föreskrifterna i 2 § icke iakttagits,	
2. på grund av särskild föreskrift eller enligt anteckning i fastighetsboken inteckning ej får beviljas i fastigheten,	
3. inskrivning av tomträtt i fastigheten är beviljad eller sökt,	
4. fastigheten frångått sökanden på grund av exekutiv försäljning eller genom expropriation eller liknande tvångsförvärv,	
5. sökanden är i konkurs eller försättes i konkurs den dag då inteckningen sökes samt fastigheten hör till konkursboet,	
	6. fastigheten eller del av fastigheten blivit föremål för kvarstad och ärende angående anteckning därom upptagits senast på den inskrivningsdag då inteckningen sökes,
6. del av fastigheten *är utmätt eller utmätes den dag* då inteckningen sökes,	7. del av fastigheten *blivit föremål för utmätning och ärende angående anteckning därom upptagits senast på den inskrivningsdag* då inteckningen sökes,
7. ärende angående anteckning enligt 7 § förköpslagen (1967: 868) att kommun beslutat utöva förköpsrätt i fråga om egendomen upptagits på inskrivningsdag och	8. ärende angående anteckning enligt 7 § förköpslagen (1967: 868) att kommun beslutat utöva förköpsrätt i fråga om egendomen upptagits på inskrivningsdag och

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
ansökningen göres av den som överlåtit egendomen.	ansökningen göres av den som överlåtit egendomen.

Har ärende angående lagfart för sökanden uppskjutits till senare inskrivningsdag, skall behandlingen av ansökan om inteckning uppskjutas till samma dag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari . . .

Vad som i 19 kap. 21 § och 22 kap. 3 § första stycket 6 i deras nya lydelse sägs om kvarstad gäller även skingringsförbud som meddelats före ikraftträdandet.

Förslag till
Lag om ändring i fastighetsbildningslagen (1970:988)

Härigenom förordnas, att i 9 kap. 4 § fastighetsbildningslagen (1970:988)[1] ordet "utsökningslagens" skall bytas ut mot "utsökningsbalkens".

Denna lag träder i kraft den 1 januari . . .

Förslag till
Lag om ändring i skogsvårdslagen (1948:237)

Härigenom förordnas i fråga om skogsvårdslagen (1948:237),

dels att i 23 § ordet "överexekutor" skall bytas ut mot "kronofogdemyndigheten",

dels att 41, 42 och 44 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
41 §[1]	
Virke, som enligt denna lag förklarats förverkat, skall *av åklagaren försäljas å offentlig auktion, så kungjord som om auktion å utmätt lös egendom är stadgat. Begär,* innan frågan om *virkes* förver-	Virke, som enligt denna lag förklarats förverkat, skall *säljas av kronofogdemyndigheten.* Innan frågan om förverkande *av beslagtaget virke slutligt prövats, skall virket säljas av kronofogdemyn-*

[1] Omtryckt 1971:1035.

[1] Senaste lydelse 1970: 454.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
kande *slutligen prövats, virkets ägare, att försäljning skall äga rum, eller finner, på anmälan av åklagare, överexekutor, att* fara föreligger för virkets förstörelse eller *att* kostnaden för dess förvarande skulle bliva större än *skäligt är, skall överexekutor förordna, att virket skall säljas i den ordning nyss sagts; och skall i sådant fall virkets ägare, där han är känd och inom riket boende, eller, där han bor utom riket men inom riket har känt ombud, som äger att för honom mottaga stämning och avgiva svaromål, ombudet genom åklagarens försorg delgivas underrättelse om auktionen minst åtta dagar innan den hålles. Anmälan av åklagare, varom här ovan sägs, skall vara åtföljd av fullständig, av två trovärdiga personer styrkt förteckning, utvisande virkets mängd och beskaffenhet.*	*digheten, om ägaren begär det eller* fara föreligger för virkets förstörelse eller kostnaden för dess förvarande skulle bliva större än *som är skäligt. Åklagaren skall hos kronofogdemyndigheten anmäla, när fråga om försäljning uppkommit. Försäljningen äger rum i den ordning som gäller för utmätt lös egendom i allmänhet.*

42 §

Böter, som ådömas enligt denna lag, ävensom genom försäljning av förverkat virke uppkommen behållning och utdömd ersättning för virke tillfalla den av skogsvårdsstyrelsen omhänderhavda skogsvårdskassan.

Försäljes i beslag taget virke, innan det förklarats förverkat, *skall, till dess frågan därom blivit slutligen avgjord, försäljningssumman nedsättas i riksbanken på sätt särskilt är stadgat; och skall om sådana medels insättning i bankinrättning vidare gälla vad i 160 § utsökningslagen sägs.*	Försäljes i beslag taget virke, innan det förklarats förverkat, *får influtna medel ej betalas ut innan frågan om förverkande avgjorts slutligt.*

44 §

Över *åtgärd av överexekutor* i anledning av framställning, varom i 23 § sägs, må klagan ej föras.	Över *beslut, varigenom kronofogdemyndigheten* i anledning av framställning, varom i 23 § sägs,

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	fastställt kostnadsbelopp till betalning, må klagan ej föras.

Denna lag träder i kraft den 1 januari . . .

Ärende som vid nya lagens ikraftträdande är anhängigt hos överexekutor skall prövas av denne.

Kronofogdemyndigheten äger före lagens ikraftträdande vidtaga åtgärder för försäljning som skall äga rum efter ikraftträdandet.

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1925:221) om bulvanförhållande i fråga om fast egendom

Härigenom förordnas beträffande lagen (1925:221) om bulvanförhållande i fråga om fast egendom,[1]

dels att i 1 och 13 §§ ordet "överexekutor" skall bytas ut mot "kronofogdemyndigheten",

dels att 2, 6 och 12 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	2 §[2]
Finnes, sedan förordnande meddelats enligt 1 § andra stycket, att egendomen dessförinnan eller senare avyttrats, äger *överexekutor* besluta att förordnandet ej skall gå i verkställighet. I övrigt skall så anses och med ärendet i tillämpliga delar så förfaras, som om egendomen utmätts för fordran med bästa förmånsrätt däri efter, i förekommande fall, sådana rättigheter som besvärade egendomen redan innan bulvanförhållandet inträdde och hava förmånsrätt framför alla befintliga fordringar. Egendomen må ej inropas av bulvanen eller den för vars räkning bulvanförhållandet ingåtts. Avgives vid auktionen bud som sålunda må antagas skall försäljning ske även om innehavare av fordran bestrider det.	Finnes, sedan förordnande meddelats enligt 1 § andra stycket, att egendomen dessförinnan eller senare avyttrats, äger *kronofogdemyndigheten* besluta att förordnandet ej skall gå i verkställighet. I övrigt skall så anses och med ärendet i tillämpliga delar så förfaras, som om egendomen utmätts för fordran med bästa förmånsrätt däri efter, i förekommande fall, sådana rättigheter som besvärade egendomen redan innan bulvanförhållandet inträdde och hava förmånsrätt framför alla befintliga fordringar. Egendomen må ej inropas av bulvanen eller den för vars räkning bulvanförhållandet ingåtts. Avgives vid auktionen bud som sålunda må antagas skall försäljning ske även om innehavare av

[1] Senaste lydelse av 13 § 1946:832.
[2] Senaste lydelse 1967: 267.

Nuvarande lydelse

Vad *utsökningslagen* i fråga om fast egendoms försäljning och köpeskillingens fördelning i övrigt stadgar beträffande gäldenären skall i ärende som nu avses gälla bulvanen. Denne skall även vara pliktig att betala kostnad som ej kan gäldas ur den försålda egendomen *i enlighet med 198 § utsökningslagen. Bestämmelsen i 126 § 3 mom. samma lag* äger icke tillämpning i fråga om egendomens försäljning.

Föreslagen lydelse

fordran bestrider det. Vad *utsökningsbalken* i fråga om fast egendoms försäljning och köpeskillingens fördelning i övrigt stadgar beträffande gäldenären skall i ärende som nu avses gälla bulvanen. Denne skall även vara pliktig att betala kostnad som ej kan gäldas ur den försålda egendomen, *behållen avkastning eller andra tillgängliga medel. Bestämmelsen i 13 kap. 40 § första stycket andra punkten utsökningsbalken* äger icke tillämpning i fråga om egendomens försäljning.

6 §[3]

Virke och stråfoder, som enligt denna lag *dömas förbrutna, skola av åklagaren säljas i den ordning, som om utmätta lösören stadgas. Begär,* innan frågan om förverkande *slutligen prövats, ägaren av virke eller stråfoder, som tagits i beslag, att försäljning därav skall äga rum, eller finner, på anmälan av åklagare, överexekutor, att fara är för virkets eller stråfodrets* förstörelse eller *att* kostnaden för dess förvarande skulle bliva större än *skäligt är, förordne överexekutor, att godset skall säljas i den ordning nyss sagts; och skall i ty fall godsets ägare, om han är känd och inom riket boende, eller, där han bor utom riket men inom riket har känt ombud, som äger att för honom mottaga stämning och avgiva svaromål, ombudet genom åklagarens försorg delgivas underrättelse om auktionen minst åtta dagar innan den hålles. Anmälan, varom här ovan sägs, skall vara åtföljd av fullständig, av två trovärdiga personer styrkt förteck-*

Virke och stråfoder, som enligt denna lag *förklarats förverkat, skall säljas av kronofogdemyndigheten.* Innan frågan om förverkande *av beslagtaget gods slutligt prövats, skall godset säljas av kronofogdemyndigheten, om ägaren begär det eller fara föreligger för godsets* förstörelse eller kostnaden för dess förvarande skulle bliva större än *som är skäligt. Åklagaren skall hos kronofogdemyndigheten anmäla, när fråga om försäljning uppkommit. Försäljningen äger rum i den ordning som gäller för utmätt lös egendom i allmänhet.*

[3] Senaste lydelse 1970: 431.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
ning, utvisande godsets mängd och beskaffenhet.	
Säljes i beslag taget virke eller stråfoder, innan det *dömts förbrutet, skall, till dess frågan därom blivit slutligen avgjord, försäljningssumman nedsättas i riksbanken på sätt särskilt är stadgat; och skall vad i 160 § utsökningslagen sägs om sådana medels insättning i bankinrättning äga motsvarande tillämpning.*	Säljes i beslag taget virke eller stråfoder, innan det *förklarats förverkat, får influtna medel ej betalas ut innan frågan om förverkande avgjorts slutligt.*

12 §[4]

Klagan över *överexekutors* beslut *i ärende, som omförmäles i 1 §,* föres i den ordning, som *i utsökningslagen stadgas angående klagan över överexekutors utslag i utsökningsmål.*	Klagan över *kronofogdemyndighetens* beslut föres i den ordning som *stadgas i utsökningsbalken.*

Över länsstyrelsens beslut i ärende, varom i 3 § sägs, må ej klagan föras.

Denna lag träder i kraft den 1 januari . . .

Har domstol före nya lagens ikraftträdande meddelat förordnande som avses i 1 § första stycket, skall ärendet handläggas av överexekutor. Verkställandet av försäljningen får dock överlämnas till kronofogdemyndigheten, om det finnes lämpligt.

Ärende som avses i 6 § första stycket andra punkten och vid nya lagens ikraftträdande är anhängigt hos överexekutor skall prövas av denne.

Kronofogdemyndigheten äger före lagens ikraftträdande vidtaga åtgärder för försäljning enligt 6 § som skall äga rum efter ikraftträdandet.

[4] Senaste lydelse 1967: 267.

Förslag till
Lag om ändring i handelsbalken

Härigenom förordnas i fråga om handelsbalken,
dels att 10 kap. 2 och 7 §§ skall ha nedan angivna lydelse,
dels att i 12 kap. skall införas en ny paragraf, 12 §, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	10 kap.
	2 §
Nu är dag ute, och löses ej panten åter; have då panthavaren våld, att den å häradstinget en gång, och i staden å tre måndagar, uppbjuda, och sedan lagligen värdera och mäta låta. Vill då ägaren lösa panten åter; göre det, i staden inom fjorton dagar, och å landet inom en månad, sedan det honom kungjort var, och gälde därtill den ränta, som han utfäst haver. Vill eller gitter han ej; stånde honom fritt, vad han hellre vill låta panten under offentligt utrop till salu gå, eller låta borgenären den behålla efter värderingen. Varder panten högre värderad, eller försåld, än gälden är; njute då gäldenären det över är: är panten mindre; fylle han bristen.	*Borgenär, vilken har lös egendom som handpant, har rätt att, när fordringen är förfallen till betalning, sälja panten enligt vad som sägs nedan. Pantsatt fordran skall dock i stället indrivas, när det kan ske inom rimlig tid. Detta gäller ej obligationer eller andra skuldebrev som uppenbarligen äro avsedda för den allmänna rörelsen. Pantbrev eller annan inteckningshandling får ej säljas.* *Försäljning av pant får ej utan särskilda skäl äga rum utan att borgenären efter förfallodagen anmanat gäldenären att betala skulden inom viss tid, minst en månad, vid äventyr att panten eljest säljs.* *Försäljning skall, såvitt angår fondpapper, ske genom fondkommissionär och eljest på offentlig auktion. Borgenären skall om möjligt i god tid förut underrätta gäldenären om tid och plats för sådan auktion.* *Om anmaning eller underrättelse som avses i andra eller tredje stycket har i rekommenderat brev avlämnats på postanstalt inom riket för befordran till adress som gäldenären uppgivit eller, om adressen vid tiden för anmaningen eller underrättelsen borgenären veter-*

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

ligt var en annan, till denna adress, skall borgenären anses ha fullgjort vad som ankommer på honom.

I fall då annan än gäldenären är ägare till panten skall borgenären om möjligt i god tid underrätta ägaren dels om den tid efter vilken panten kan komma att säljas dels om tid och plats för auktion. Bestämmelsen i fjärde stycket har motsvarande tillämpning.

Regeringen äger meddela föreskrifter om hur auktion skall kungöras.

Om pantens ägare är i konkurs, gäller 73 § konkurslagen (1921: 225).

7 §[1]

Skepp och skeppsbygge må ej med laga verkan sättas i pant efter ty nu är sagt. Ej heller må luftfartyg sålunda pantsättas.

Detsamma gäller båt som är införd i båtregistret.

12 kap.

12 §

Om den som lämnat gods i annans vård ej betalar förfallen fordran för vilken den som förvarar godset har rätt att kvarhålla detta, har 10 kap. 2 § motsvarande tillämpning.

Om godset uppenbarligen saknar saluvärde och ägaren ej inom tre månader från anmaning avhämtar det, får godset bortskaffas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari . . .

Genom denna lag upphävs förordningen (1914:299) om vad vid försäljning av värdepapper i vissa fall skall iakttagas.[2]

När i lag eller annan författning förekommer hänvisning till nimnda förordning, skall tillämpas vad som i 10 kap. 2 § handelsbalken sägs om försäljning av pant.

[1] Senaste lydelse 1973:1066.

[2] Senaste lydelse 1921:573.

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1950:104) om rätt för hantverkare att sälja gods som ej avhämtats

Härigenom förordnas, att 4 § lagen (1950:104) om rätt för hantverkare att sälja gods som ej avhämtats skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	4 §
Försäljning skall ske på offentlig auktion. Är det uppenbart, att hantverkarens fordran jämte de med auktionen förenade kostnaderna ej skulle kunna utgå ur köpeskillingen, må försäljning i stället äga rum på annat lämpligt sätt.	
Om tid och plats för auktion skall hantverkaren, såvitt ske kan, i god tid förut underrätta beställaren.	
	Regeringen äger meddela föreskrifter om hur auktion skall kungöras.

Denna lag träder i kraft den 1 januari . . .

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område

Härigenom förordnas, att i 17 § lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område ordet "överexekutor" skall bytas ut mot "tingsrätten".

Denna lag träder i kraft den 1 januari . . .

Ärende som är anhängigt hos överexekutor vid nya lagens ikraftträdande handläggs enligt äldre lag.

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1915:219) om avbetalningsköp

Härigenom förordnas, att 10 och 14–16 §§ lagen (1915:219) om avbetalningsköp skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
10 §[1]	
Säljaren äge hos utmätningsman söka handräckning för godsets återtagande, under förutsättning att om avbetalningsköpet upprättats en av köparen underskriven handling, som 1) innehåller förbehåll om säljarens äganderätt eller om rätt för säljaren att återtaga godset; 2) upptager det pris, till vilket säljaren skulle varit villig att sälja godset mot kontant betalning; samt 3) angiver vad köparen har att erlägga och när de särskilda beloppen förfalla till betalning. Ansökan om handräckning skall göras skriftligen samt innehålla uppgift å den del av avbetalningspriset, som utestår ogulden, och där säljaren gör anspråk på ränta, gottgörelse för försäkringspremie eller ersättning, som i 4 § första stycket 5) avses, vad han i sådant hänseende fordrar. Ansökningen skall vara åtföljd av köpehandlingen i huvudskrift och bestyrkt avskrift.	
Kostnaden för handräckningen skall, där utmätningsmannen det äskar, förskjutas av sökanden. *Vad i 56, 59, 60 och 60 a §§ utsökningslagen är föreskrivet i fråga om utmätning skall äga motsvarande tillämpning med avseende å handräckning enligt denna lag.*	
14 §[2]	
Beslut i fråga om handräckning må överklagas hos överexekutor. Över dennes beslut må ej klagan föras.	*I fråga om handräckning enligt denna lag gäller i övrigt vad som i utsökningsbalken föreskrives om handräckning enligt 17 kap. 17 § samma balk, om ej annat sägs nedan.*
Är köparen eller säljaren missnöjd med värdering eller annan åtgärd, *som vid handräckningen vidtagits, vare honom ej förment*	*Belopp som nedsatts enligt 5 § första stycket får ej lyftas av köparen förrän beslutet om handräckning vunnit laga kraft.*

[1] Senaste lydelse 1963:258.
[2] Senaste lydelse 1953:152.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
att efter stämning å den andre utföra sin talan vid domstol. *Visar ej säljaren, att han väckt sådan talan inom en månad efter det handräckning gavs eller, där förrättningen inom den tid överklagats, inom lika tid efter det överexekutors beslut meddelades, äge köparen hos utmätningsmannen lyfta det belopp, som enligt 5 § första stycket må hava blivit hos denne nedsatt.*	Är köparen eller säljaren missnöjd med värdering eller annan åtgärd *i ärendet, är han oförhindrad att väcka* talan vid domstol.

15 §[3]

Bestämmelserna i 11 § andra stycket *och* 12 § skola äga motsvarande tillämpning beträffande förrättning för verkställighet av dom, varigenom köparen förpliktats utgiva gods, som blivit sålt genom avbetalningsköp.	Bestämmelserna i 11 § andra stycket, 12 § *och 14 § andra stycket* skola äga motsvarande tillämpning beträffande förrättning för verkställighet av dom, varigenom köparen förpliktats utgiva gods, som blivit sålt genom avbetalningsköp.
Vid förrättning, som i första stycket avses, skall, där ej i domen annorlunda förordnats, i fråga om värdering av godset gälla vad i 13 § är stadgat. Beträffande talan *mot utmätningsmannens värdering* skola bestämmelserna i 14 § *andra* stycket äga motsvarande tillämpning.	Vid förrättning, som i första stycket avses, skall, där ej i domen annorlunda förordnats, i fråga om värdering av godset gälla vad i 13 § är stadgat. Beträffande talan *vid domstol mot värderingen* skola bestämmelserna i 14 § *tredje* stycket äga motsvarande tillämpning.

16 §[4]

Jämte de stadganden, som i 10–15 §§ finnas meddelade, skola i fråga om förrättning, som där avses, utsökningslagens föreskrifter i tillämpliga delar lända till efterrättelse. Har säljaren medgivit uppskov med sökt förrättning och har på grund därav verkställighet ej skett, då sex månader förflutit från dagen för ansökningen, vare ansökningen förfallen.	*Lämnar säljaren anstånd med sökt förrättning och fortfar anståndet över sex månader från dagen för ansökningen, kan denna förklaras förfallen.*

[3] Senaste lydelse 1953:152.
[4] Senaste lydelse 1953:152.

För fordran på grund av avbetalningsköp må det gods köpet avser icke tagas i mät.

Denna lag träder i kraft den 1 januari . . .

När utmätningsman före nya lagens ikraftträdande meddelat beslut i fråga om handräckning eller verkställighet, skall äldre lag alltjämt gälla.

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1927:77) om försäkringsavtal

Härigenom förordnas i fråga om lagen (1927:77) om försäkringsavtal,[1]

dels att i 118 och 123 §§ ordet "utsökningslagen" skall bytas ut mot "utsökningsbalken",

dels att 58 § skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas en ny paragraf, 117 a §, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

58 §[2]

Gäller försäkring å gods till förmån för någon, som till säkerhet för fordran har panträtt i godset, äge han, ändå att fordringen ej är till betalning förfallen, framför ägaren rätt att ur utfallande ersättningsbelopp utfå sin fordran, såvida icke ägaren genom att avhjälpa skadan eller på annat sätt bereder panthavaren samma säkerhet som han ägt före försäkringsfallet. Lag samma vare, där försäkringen gäller till förmån för någon, som har rätt att kvarhålla godset till säkerhet för förfallen fordran.

Ersättningsbelopp för gods, som är utmätt, skall, *om borgenären det yrkar*, utgivas till *utmätningsmannen. Avser ersättningsbeloppet gods, som satts i kvarstad eller under skingringsförbud, skall beloppet, där part det äskar, utgivas till överexekutor; och har denne att med beloppet förfara på sätt i 160 § utsökningslagen är för där avsett fall stadgat.*

Ersättningsbelopp för gods, som är utmätt *eller belagt med kvarstad*, skall utgivas till *kronofogdemyndigheten, om part begär det.*

I fråga om rätt för borgenär, som har panträtt i fastighet eller i tomträtt, att njuta betalning ur brandskadeersättning gäller, i stället för föreskrifterna i 56 och 57 §§ samt första och andra styckena i

[1] Senaste lydelse av 118 och 123 §§ 1968:622.
[2] Senaste lydelse 1973:1069.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

förevarande paragraf, vad som finnes stadgat i 86–88 §§ samt i särskild lag.

117 a §

Om försäkringstagaren i utmätningsärende finnes sakna andra tillgångar som förslå till betalning av sökandens fordran, får kronofogdemyndigheten utmäta och hos försäkringsgivaren utkräva belopp som avses i 117 §. Därvid räknas ansökan om utmätning lika som ansökan om konkurs. Har ej försäkringstagaren samtyckt till beloppets utkrävande, åligger det utmätningssökanden att för prövning av frågan väcka talan mot försäkringstagaren inom en månad från att beslut om utmätning delgivits honom. Sker ej det, skall utmätningen hävas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari . . .

Vad som i 58 § i dess nya lydelse sägs om kvarstad gäller även skingringsförbud som meddelats före ikraftträdandet.

Har ansökan om utmätning gjorts före nya lagens ikraftträdande, skall vid tillämpning av 117 a § dagen för ikraftträdandet räknas som ansökningsdag.

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1970:215) om arbetsgivares kvittningsrätt

Härigenom förordnas, att i 5 § lagen (1970:215) om arbetsgivares kvittningsrätt ordet "överexekutor" skall bytas ut mot "hovrätten".

Denna lag träder i kraft den 1 januari . . .

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1927:56) om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar

Härigenom förordnas, att i 1, 2, 5, 6 och 8 §§ lagen (1927:56) om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar ordet "överexekutor" skall bytas ut mot "kronofogdemyndigheten".

Denna lag träder i kraft den 1 januari . . .

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling

Härigenom förordnas, att i lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling skall införas en ny paragraf, 15 §, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	15 §
	Vad som i 1–11 §§ sägs om dödande av förkommen handling skall i tillämpliga delar gälla även handling som ej kunnat anträffas vid utmätning av fordringen eller rättigheten eller vid konkurs, om det kan antagas att handlingen undanhålles. Ansökan om dödning göres i sådant fall av kronofogdemyndigheten eller konkursförvaltaren. Om det finnes behövligt, skall rätten som villkor för dödande av annan handling än motbok hos bank eller livförsäkringsbrev föreskriva, att utmätningssökanden eller konkursförvaltaren ställer säkerhet enligt 2 kap. utsökningsbalken för förlust som rätt innehavare av handlingen kan lida eller att utmätningssökande, som enligt 16 § nämnda kap. är befriad från skyldighet att ställa säkerhet, skall vara pliktig ersätta

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	sådan förlust. Säkerheten eller förpliktelsen får ej åberopas, om talan väcks senare än tre år från den dag då beslut om handlingens dödande meddelades.
	Ny handling skall ej utfärdas med anledning av dödningsbeslut i fall som avses i första stycket.
	Om vid utmätning uppkommer överskott, skall det av kronofogdemyndigheten avsättas i avvaktan att den dödade handlingen företes eller det på annat sätt blir utrett vem som har rätt till beloppet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari . . .

Förslag till
Lag om ändring i sjölagen (1891:35 s. 1)

Härigenom förordnas i fråga om sjölagen (1891:35 s. 1),[1]

dels att i 237 och 238 §§ ordet "överexekutor" skall bytas ut mot "kronofogdemyndigheten",

dels att 33, 38, 69, 249, 253 och 283 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

33 §[2]

Anmälan av skepp eller skeppsbygge för registrering eller ansökan om inskrivning av förvärv av sådan egendom skall avslås, om

1. bestämmelsen i 30 § första stycket ej iakttagits;
2. egendomen ej kan registreras enligt 11 §;
3. sökanden ej styrker sitt förvärv;
4. vad angår registrerat skepp eller skeppsbygge, fångesmannens rätt ej är inskriven och sökandens förvärv icke grundas på exekutiv försäljning;
5. åberopad överlåtelse står i strid med en mot överlåtaren på grund av förvärvsvillkor gällande inskränkning i hans rätt att förfoga över egendomen och överlåtarens åtkomst icke var inskriven när överlåtelsen ägde rum eller, om så var fallet, villkoret är infört i registret eller införes däri samma inskrivningsdag som ansökningen göres;
6. egendomen av överlåtaren tidigare överlåtits till annan och överlåtarens åtkomst ej var inskriven när sökandens förvärv ägde rum eller, om så var fallet, inskrivning samma inskrivningsdag sökes för det tidigare förvärvet;

7. före utgången av den inskrivningsdag då ansökningen göres egendomen blivit föremål för kvarstad eller skingringsförbud till säkerhet för anspråk mot överlåtaren eller denne försatts i konkurs;	*7. egendomen blivit föremål för kvarstad till säkerhet för anspråk mot överlåtaren och ärende angående anteckning därom har upptagits senast på den inskrivningsdag då ansökningen göres, eller överlåtaren har försatts i konkurs före utgången av nämnda inskrivningsdag;*

8. egendomen sålts exekutivt till annan än sökanden; eller
9. det är uppenbart att förvärvet av annan grund är ogiltigt eller icke kan göras gällande.

38 §[3]

I skepps- eller skeppsbyggnadsregistret skall antecknas, när

1. talan väckts om hävning eller återgång av förvärv av registrerat skepp

[1] Senaste lydelse av 237 och 238 §§ 1973:1064.
[2] Senaste lydelse 1973:1064.
[3] Senaste lydelse 1973:1064.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
eller skeppsbygge eller om bättre rätt till sådan egendom eller eljest i fråga, som angår inskrivning;	
2. mål som avses under 1 avgjorts genom dom eller slutligt beslut som vunnit laga kraft;	
3. ägare av registrerat skepp eller skeppsbygge försatts i konkurs;	
4. registrerat skepp eller skeppsbygge eller inskriven rätt till sådan egendom blivit föremål för kvarstad, *skingringsförbud eller* utmätning eller sålts exekutivt;	4. registrerat skepp eller skeppsbygge eller inskriven rätt till sådan egendom blivit föremål för kvarstad, utmätning *eller beslag* eller sålts exekutivt;
5. beslut som avses under 3 eller 4 om konkurs, kvarstad, *skingringsförbud eller* utmätning upphävts eller återgått eller fråga om exekutiv försäljning av registrerat skepp eller skeppsbygge eller inskriven rätt till sådan egendom eljest förfallit;	5. beslut som avses under 3 eller 4 om konkurs, kvarstad, utmätning *eller beslag* upphävts eller återgått eller fråga om exekutiv försäljning av registrerat skepp eller skeppsbygge eller inskriven rätt till sådan egendom eljest förfallit;
6. skepp eller skeppsbygge skall avregistreras enligt någon i 16 § angiven grund men hinder mot avregistreringen möter enligt 17 §;	
7. enligt 36 § beslut meddelats att skepp eller skeppsbygge skall avföras ur registret den dag registrering äger rum utomlands.	
Är eljest i lag eller annan författning föreskrivet att visst förhållande skall antecknas i skepps- eller skeppsbyggnadsregistret, skall det gälla.	
Anteckning i skeppsbyggnadsregistret skall överföras till skeppsregistret, om bygget överföres dit såsom skepp. Registeranteckning skall avföras, om den uppenbarligen ej längre kan vara av betydelse.	

69 §[4]

Om fartyg av utländsk myndighet belägges med kvarstad *eller* utmätes, skall befälhavaren ofördröjligen underrätta närmaste svenske konsul i den främmande staten och, i fråga om skepp, registermyndigheten. Såvitt möjligt skall därjämte till registermyndigheten snarast översändas den utländska myndighetens bevis om åtgärden.	Om fartyg av utländsk myndighet belägges med kvarstad, utmätes *eller tages i beslag*, skall befälhavaren ofördröjligen underrätta närmaste svenske konsul i den främmande staten och, i fråga om skepp, registermyndigheten. Såvitt möjligt skall därjämte till registermyndigheten snarast översändas den utländska myndighetens bevis om åtgärden.
Första stycket har motsvarande tillämpning, när kvarstaden *eller* utmätningen häves.	Första stycket har motsvarande tillämpning, när kvarstaden, utmätningen *eller beslaget* häves.

[4] Senaste lydelse 1973:1064.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*

249 §[5]

Säljes fartyg exekutivt i Sverige, upphör sjöpanträtt och retentionsrätt i fartyget sedan köpeskillingen erlagts, *förutsatt att försäljningen blir bestående.*	Säljes fartyg exekutivt i Sverige, upphör sjöpanträtt och retentionsrätt i fartyget sedan *försäljningen vunnit laga kraft och* köpeskillingen erlagts.

Borgenärerna ha rätt till betalning ur köpeskillingen i den ordning som gäller för utmätt egendom. Fordran, som är förenad med sjöpanträtt, får därvid bevakas till fullt belopp utan hinder av bestämmelserna i 10 kap. om begränsning av redares ansvarighet men ger ej utdelning över det belopp som högst skall utgå enligt nämnda bestämmelser.

Exekutiv försäljning av fartyg i främmande stat skall erkännas med den verkan som angives i första stycket, om fartyget fanns inom den statens jurisdiktionsområde samt försäljningen verkställts i enlighet med den statens lag och i överensstämmelse med bestämmelserna i 1967 års internationella konvention om sjöpanträtt och fartygshypotek.

253 §[6]

Utlämnas gods, som häftar för fordran, eller säljes gods för fartygets eller lastens behov, upphör sjöpanträtt i godset.

Säljes gods exekutivt, upphör sjöpanträtt däri sedan köpeskillingen erlagts, *förutsatt att försäljningen blir bestående.*	Säljes gods exekutivt, upphör sjöpanträtt däri sedan *försäljningen vunnit laga kraft och* köpeskillingen erlagts.

Den som utan borgenärens tillstånd lämnat ut gods, som enligt vad han insett eller bort inse häftade för fordran, svarar för vad som till följd därav ej kan utgå ur godset. Sådan ansvarighet har även mottagaren för fordran, för vilken han eljest icke skolat svara personligen, om han hade kännedom om fordringen när godset lämnades ut.

283 §[7]

Ansökan om inteckning skall avslås, om

1. bestämmelserna i 282 § första stycket ej iakttagits;
2. ansökningen strider mot 261 §;
3. ansökningen strider mot sådan på grund av förvärvsvillkor mot sökanden gällande inskränkning i hans rätt att förfoga över egendomen, som införts i skepps- eller skeppsbyggnadsregistret eller införes däri samma inskrivningsdag som inteckningen sökes, och ansökningen icke medgivits av den till vars förmån inskränkningen gäller;
4. skeppet eller skeppsbygget skall avregistreras;
5. sökanden eller, om skeppet eller bygget äges av flera, någon av sökandena är i konkurs eller försättes i konkurs samma inskrivningsdag

[5] Senaste lydelse 1973:1064.
[6] Senaste lydelse 1973:1064.
[7] Senaste lydelse 1973:1064.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
som inteckningen sökes och det icke visas, att skeppet, bygget eller andelen ej hör till konkursboet;	
6. skeppet, bygget eller andel däri eller villkorlig äganderätt därtill *är* föremål för kvarstad, *skingringsförbud eller* utmätning eller *blir föremål för sådan åtgärd samma inskrivningsdag som* inteckningen sökes; eller	6. skeppet, bygget eller andel däri eller villkorlig äganderätt därtill *blivit* föremål för kvarstad, utmätning eller *beslag och ärende angående anteckning därom upptagits senast på den inskrivningsdag då* inteckningen sökes; eller

7. skeppet, bygget eller andel däri eller villkorlig äganderätt därtill frångått sökanden genom exekutiv försäljning.

Har ärende angående inskrivning av sökandens förvärv uppskjutits, skall behandlingen av inteckningsansökningen uppskjutas på motsvarande sätt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari . . .

Vad som i nya lagen sägs om kvarstad gäller även skingringsförbud som meddelats före ikraftträdandet.

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1955:227) om inskrivning av rätt till luftfartyg

Härigenom förordnas, att 12, 30 och 41 §§ lagen (1955:227) om inskrivning av rätt till luftfartyg skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
12 §	
Upplyses att före den dag inteckning sökes eller ock samma dag ansökningen göres den egendom som ansökningen avser tagits i mät, och visas ej att utmätningen upphört att gälla, skall ansökningen avslås.	*Har den egendom som ansökan om inteckning avser, lott däri eller villkorlig äganderätt därtill blivit föremål för kvarstad, utmätning eller beslag och har ärende angående anteckning därom upptagits senast på den inskrivningsdag då ansökningen göres,* skall ansökningen avslås.
30 §	
Utmätes ägaren tillkommande rätt till andel i inteckning eller	*Varder ägare, som har rätt till andel i inteckning,* försatt i kon-

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
varder ägare, vilken sådan rätt tillkommer, försatt i konkurs, vare inteckningshavaren, ändå att han betingat sig annat, pliktig att på begäran av *utmätningsmannen eller* konkursförvaltaren uppvisa inteckningshandlingen för avskrivning, såsom i 29 § sägs, av det ägaren tillkommande beloppet. Sedan avskrivning sålunda skett, må inteckning å det avskrivna beloppet med ränta meddelas på ansökan av *utmätningsmannen eller* konkursförvaltaren, ändå att inteckningsmedgivandet icke är tecknat å sådan handling som i 5 § sägs. Handling, på grund varav inteckning sålunda meddelas, skall innehålla att beloppet förfaller till betalning sex månader efter uppsägning.	kurs, vare inteckningshavaren, ändå att han betingat sig annat, pliktig att på begäran av konkursförvaltaren uppvisa inteckningshandlingen för avskrivning, såsom i 29 § sägs, av det ägaren tillkommande beloppet. Sedan avskrivning sålunda skett, må inteckning å det avskrivna beloppet med ränta meddelas på ansökan av konkursförvaltaren, ändå att inteckningsmedgivandet icke är tecknat å sådan handling som i 5 § sägs. Handling, på grund varav inteckning sålunda meddelas, skall innehålla att beloppet förfaller till betalning sex månader efter uppsägning.

41 §[1]

Då utmätning skett av luftfartyg eller lott däri eller till sådant fartyg hörande, intecknade reservdelar, eller då jämlikt 71 § konkurslagen äskats att luftfartyg eller intecknade reservdelar till sådant fartyg må utmätningsvis säljas, skall, sedan bevis härom inkommit till inskrivningsdomaren, å nästa inskrivningsdag göras anteckning om förhållandet i inskrivningsboken. Visas att utmätningen upphävts eller att frågan om egendomens försäljning eljest förfallit, varde ock det i boken antecknat.	*Har luftfartyg, lott däri eller intecknade reservdelar eller villkorlig äganderätt till sådan egendom utmätts eller har enligt 71 § konkurslagen (1921:225) beträffande dylik egendom begärts försäljning i den ordning som gäller för utmätt egendom eller har utmätningen upphävts eller frågan om egendomens försäljning av annat skäl förfallit eller har egendom som nyss nämnts blivit föremål för kvarstad eller beslag eller sådan åtgärd upphävts, skall anteckning därom göras i inskrivningsboken. Anteckning att egendomen sålts utmätningsvis skall ske, när handling som visar köpeskillingens fördelning inkommit.*
Har egendom blivit såld i den ordning som är stadgad beträffande försäljning av utmätt luftfartyg och av utmätta, intecknade reservdelar, varde anteckning därom efter vad i första stycket sägs införd i inskrivningsboken, när handling	*Om inverkan på inteckning av exekutiv försäljning eller av myndighets fördelning av medel skall*

[1] Senaste lydelse 1970:986.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
som visar köpeskillingens fördelning inkommer till inskrivningsdomaren. Var egendomen intecknad, skall i inskrivningsboken tillika antecknas den verkan som försäljningen enligt vad i 25 § stadgas medför beträffande inteckningen. Skedde ej försäljning, men skola ändock enligt vad därom är särskilt stadgat medel fördelas mellan rättsägare i egendomen, skall motsvarande anteckning göras när fördelningslängden inkommer.	*anteckning göras i inskrivningsboken när anmälan, bevis eller fördelningslängd som utvisar förhållandet inkommit.*
Har domstol beträffande inteckning i luftfartyg meddelat förklaring som i 26 § sägs, åligger det domstolen att därom översända bevis till inskrivningsdomaren, *som har att å nästa inskrivningsdag göra anteckning om förhållandet i inskrivningsboken.*	Har domstol beträffande inteckning i luftfartyg meddelat förklaring som i 26 § sägs, åligger det domstolen att därom översända bevis till inskrivningsdomaren *för anteckning i inskrivningsboken.*
	Förekommer eljest i lag eller annan författning bestämmelse om att visst förhållande skall antecknas i inskrivningsboken, gäller bestämmelsen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari . . .

Vad som i nya lagen sägs om kvarstad gäller även skingringsförbud som meddelats före ikraftträdandet.

Om ärende angående avskrivning på inteckningshandling har upptagits på inskrivningsdag före nya lagens ikraftträdande, skall äldre lydelsen av 30 § gälla.

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1966:454) om företagsinteckning

Härigenom förordnas, att 12 § lagen (1966:454) om företagsinteckning skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	12 §
Har egendom som hör till näringsverksamhet sålts under villkor att den får kvarbliva hos säljaren, är försäljningen, även om avhandling därom behandlats enligt förordningen den 20 november 1845 (nr 50 s. 1) i avseende på handel om lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva, utan verkan mot innehavare av annan företagsinteckning i verksamheten än sådan som sökts mera än trettio dagar efter det att avhandlingen företeddes inför rätten.	*Företagsinteckning, som söks samma dag som beslut om kvarstad eller beslag meddelas eller senare, gäller ej i den egendom som omfattas av kvarstaden eller beslaget.* *Om företrädesordningen mellan företagsinteckning och utmätning finnes bestämmelse i 9 § förmånsrättslagen (1970:979).*

Denna lag träder i kraft den 1 januari . . .

Äldre lydelsen skall alltjämt tillämpas, om köpeavhandlingen upprättats före nya lagens ikraftträdande.

Vad som i nya lagen sägs om kvarstad gäller även skingringsförbud som meddelats före ikraftträdandet.

Förslag till
Lag om ändring i förmånsrättslagen (1970:979)

Härigenom förordnas, att 9 § förmånsrättslagen (1970:979) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	9 §[1]
Särskilda förmånsrätter gäller inbördes efter paragrafernas följd och efter den i 4–7 §§ angivna numreringen. Förmånsrätt enligt 4 § 3 har dock företräde framför förmånsrätt enligt 4 § 2 på grund av annan retentionsrätt än som avses i 247 § sjölagen (1891:35 s. 1).	
Förmånsrätt på grund av utmätning har företräde framför förmånsrätt på grund av *inteckning*, vilken sökts samma dag som *utmätningen verkställdes eller senare.*	Förmånsrätt på grund av utmätning har företräde framför förmånsrätt på grund av *företagsinteckning*, vilken sökts samma dag som *beslutet om utmätning meddelades eller senare, och framför*

[1] Senaste lydelse 1973:1068.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	förmånsrätt på grund av annan inteckning, vilken sökts samma inskrivningsdag som ärende angående anteckning om utmätningen upptagits eller senare.
Utmätning ger företräde framför senare utmätning av samma egendom. Utmätning för flera fordringar på en gång ger lika rätt. Om det inbördes företrädet i övrigt mellan fordringar med samma slag av förmånsrätt finns för vissa fall särskilda bestämmelser.	Utmätning ger företräde framför senare utmätning av samma egendom, *om ej annat följer av 5 kap. 28 § andra stycket utsökningsbalken.* Utmätning för flera fordringar på en gång ger lika rätt. Om det inbördes företrädet i övrigt mellan fordringar med samma slag av förmånsrätt finns för vissa fall särskilda bestämmelser.

Denna lag träder i kraft den 1 januari . . .

Förslag till
Lag om ändring i konkurslagen (1921:225)

Härigenom förordnas i fråga om konkurslagen (1921:225),
dels att 96 § skall upphöra att gälla,
dels att 13, 14, 24, 35, 71, 73, 74, 76, 81 och 97 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
13 §[1]	
Medgiver gäldenären borgenärs konkursansökan, äger 10 § motsvarande tillämpning. Bestrides ansökningen eller underlåter gäldenären att förklara sig ehuru delgivning skett, hänskjutes målet till rätten.	
Har borgenärs fordran fastställts av domstol eller har domstol enligt lagsökningslagen (1946:808) meddelat bevis att utmätning för fordringen får äga rum, skall denna godtagas som stöd för behörighet att söka gäldenären i konkurs utan avvaktan att beslutet vunnit laga kraft, om det ej förordnats att beslutet icke får verkställas. *Detsamma gäller, när överexekutor meddelat föreskrift om verkställighet av skiljedom och ej annorlunda förordnats av högre myndighet eller domstol.*	Har borgenärs fordran fastställts av domstol eller har domstol enligt lagsökningslagen (1946:808) meddelat bevis att utmätning för fordringen får äga rum, skall denna godtagas som stöd för behörighet att söka gäldenären i konkurs utan avvaktan att beslutet vunnit laga kraft, om det ej förordnats att beslutet icke får verkställas. *Fordran som fastställts genom skiljedom skall också godtagas, om skiljedomen får verkställas enligt vad som sägs i 3 kap. 17–20 §§ utsökningsbalken.*
I andra fall skall borgenären styrka fordringen.	
14 §[2]	
Om konkursansökan ej genast bifalles, kan konkursdomaren eller rätten på begäran av borgenär *förbjuda gäldenären att sälja eller skingra sin* egendom eller viss del därav, om särskilda skäl föreligga till *sådant förbud*. Därvid skall vad som *enligt 15 kap. rättegångsbalken* gäller om *skingringsförbud i rättegång* äga motsvarande tillämpning. Konkursdomaren el-	Om konkursansökan ej genast bifalles, kan konkursdomaren eller rätten på begäran av borgenär *förordna om kvarstad på gäldenärens* egendom eller viss del därav, om särskilda skäl föreligga till *sådan åtgärd*. Därvid skall vad som gäller om *kvarstad för fordran som beviljas i rättegång* äga motsvarande tillämpning, *dock ej vad som i 17 kap. 9 § andra*

[1] Med nuvarande lydelse avses här det förslag till lag om ändring i konkurslagen som framlagts i Utsökningsrätt X.
[2] Se not 1.

Nuvarande lydelse

ler rätten får medgiva undantag från *skingringsförbudet* eller överlämna åt lämplig person att medgiva sådant undantag, om det behövs. Ersättning till denne skall betalas av borgenären.

Finnes lös egendom, som ställes under skingringsförbud enligt första stycket, hos tredje man, kan denne förbjudas att utgiva egendomen.

Föreslagen lydelse

stycket utsökningsbalken är stadgat om utmätningsverkan. Konkursdomaren eller rätten får medgiva undantag från *kvarstaden* eller överlämna åt lämplig person att medgiva sådant undantag, om det behövs. Ersättning till denne skall betalas av borgenären.

24 §[3]

Har utmätning skett innan beslut om egendomsavträde meddelats, skall verkställigheten fortgå utan hinder av konkursen, om ej annat följer av andra eller tredje stycket. Om utmätningssökanden ej hade panträtt och den förmånsrätt som han vunnit genom utmätningen skall gå åter, skall belopp, som enligt *utsökningslagen (1877: 31 s. 1)* skolat utgivas till utmätningssökanden eller annan borgenär som ej hade panträtt, i stället redovisas till förvaltaren.

Har utmätning skett innan beslut om egendomsavträde meddelats, skall verkställigheten fortgå utan hinder av konkursen, om ej annat följer av andra eller tredje stycket. Om utmätningssökanden ej hade panträtt och den förmånsrätt som han vunnit genom utmätningen skall gå åter, skall belopp, som enligt *utsökningsbalken* skolat utgivas till utmätningssökanden eller annan borgenär som ej hade panträtt, i stället redovisas till förvaltaren.

Verkställigheten skall på begäran av förvaltaren uppskjutas, om det behövs för att borgenärers rätt skall kunna tillvaratagas eller eljest synnerliga skäl föreligga. Begäran om uppskov får göras även av borgenär, vars rätt kan bero därav. Om auktion är utsatt, skall konkursboet betala kostnad som blir onyttig genom uppskovet.

Om utmätningssökanden ej hade panträtt och den förmånsrätt som han vunnit genom utmätningen skall gå åter, skall även utmätningen gå åter, om förvaltaren begär det innan egendomen blivit såld.

35 §[4]

Den förmånsrätt eller betalning som borgenär vunnit genom utmätning skall gå åter, om *utmätningen fullbordats* senare än tre månader före fristdagen. I fråga om utmätning för närståendes fordran äger återvinning också

Den förmånsrätt eller betalning som borgenär vunnit genom utmätning skall gå åter, om *förmånsrätten inträtt* senare än tre månader före fristdagen. I fråga om utmätning för närståendes fordran äger återvinning också

[3] Senaste lydelse 1971:498.

[4] Se not 1.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
rum, om *utmätningen fullbordats* senare än två år före fristdagen och det icke visas att gäldenären varken var eller genom åtgärden blev insolvent.	rum, om *förmånsrätten inträtt* senare än två år före fristdagen och det icke visas att gäldenären varken var eller genom åtgärden blev insolvent.

Vad nu sagts har ej tillämpning på utmätning för underhåll enligt giftermåls- eller föräldrabalken annat än om den underhållsberättigade gynnats otillbörligt.

71 §[5]

Vill förvaltaren efter första borgenärssammanträdet låta försäljning av lös egendom, som icke sker genom fortsättande av gäldenärens rörelse, äga rum annorledes än å auktion, begäre samtycke därtill av rättens ombudsman eller, om han vägrar, av borgenärerna. Innan ombudsmannen meddelar sitt beslut, skall han höra gäldenären, där det lämpligen kan ske.

Lös egendom, vari borgenär har panträtt eller annan särskild förmånsrätt, må ej i något fall utan hans samtycke säljas annorledes än å auktion, så framt hans rätt är av försäljningen beroende.

Samtycke som avses i första och andra styckena fordras icke, när förvaltaren vill genom fondkommissionär sälja på fondbörs noterat värdepapper till gällande börspris. Samtycke enligt andra stycket fordras ej heller för försäljning av lös egendom genom fortsättande av gäldenärens rörelse.

Skall fartyg, som ej är infört i skeppsregistret eller i motsvarande utländska register, gods i fartyg eller gods i luftfartyg säljas, äge förvaltaren, där egendomen finnes inom riket, begära försäljning i den ordning som gäller för utmätt sådan egendom.	Skall fartyg, som ej är infört i skeppsregistret eller i motsvarande utländska register, *luftfartyg, som ej är registrerat,* gods i fartyg eller gods i luftfartyg säljas, äge förvaltaren, där egendomen finnes inom riket, begära försäljning i den ordning som gäller för utmätt sådan egendom.
Är fråga om försäljning av registrerat skepp, *av* luftfartyg eller *av* intecknade reservdelar till luftfartyg och finnes egendomen inom riket, skall vad i 70 § första och andra styckena sägs äga motsvarande tillämpning.	Är fråga om försäljning av registrerat skepp, *registrerat* luftfartyg eller intecknade reservdelar till luftfartyg och finnes egendomen inom riket, skall vad i 70 § första och andra styckena sägs äga motsvarande tillämpning.

Skall gäldenären tillkommande rätt till andel i inteckning som belastar hans luftfartyg eller till sådant fartyg hörande reservdelar säljas, låte förvaltaren innan försäljning sker anskaffa särskild inteckningshandling å det gäldenären tillkommande beloppet, där laga hinder däremot icke

[5] Senaste lydelse 1973:1132.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

möter. Skall försäljning ske av inteckningshandling, som innehaves av gäldenären och för vilken han är personligen ansvarig, vare förvaltaren pliktig att, där ej gäldenären medgiver, att handlingen må försäljas med bibehållande av hans ansvarighet, förse handlingen med påskrift, varigenom gäldenären frikallas från ansvarighet.

Bestämmelserna i 70 § sista stycket äga motsvarande tillämpning, när gäldenären tillhörig lös egendom under konkursen skall säljas i den ordning som gäller för utmätt sådan egendom. I sådant fall skall förvaltaren dessutom, i den mån det är påkallat, i ärendet föra talan för borgenärer som ha förmånsrätt enligt 10, 11 eller 12 § förmånsrättslagen (1970:979) samt genom brev underrätta borgenär om yrkande som han framställer på dennes vägnar.

73 §[6]

Har borgenär lös egendom såsom pant eller eljest under panträtt i handom, äge han besörja, att egendomen varder såld å auktion eller, då fråga är om å fondbörs noterat värdepapper, genom fondkommissionär till gällande börspris; dock må sådan försäljning ej utan förvaltarens samtycke äga rum tidigare än fyra veckor efter första borgenärssammanträdet. Försäljning genom borgenärens försorg må ej heller ske, där förvaltaren vill lösa egendomen för konkursboets räkning; åliggande det borgenären att minst en vecka innan han vidtager åtgärd för egendomens försäljning hembjuda den åt förvaltaren till inlösen. Utgöres egendomen av fartyg, som ej är infört i skeppsregistret eller i motsvarande utländska register, eller av gods i fartyg eller i luftfartyg eller av intecknade reservdelar till luftfartyg, skall försäljningen ske i den ordning, som om dylik egendom, den där blivit utmätt, särskilt är stadgad. Skall egendomen säljas annorledes än utmätningsvis och är ej fråga om sådan försäljning av värdepapper, som enligt

Har borgenär lös egendom såsom pant eller eljest under panträtt i handom, äge han besörja, att egendomen varder såld å auktion eller, då fråga är om å fondbörs noterat värdepapper, genom fondkommissionär till gällande börspris; dock må sådan försäljning ej utan förvaltarens samtycke äga rum tidigare än fyra veckor efter första borgenärssammanträdet. Försäljning genom borgenärens försorg må ej heller ske, där förvaltaren vill lösa egendomen för konkursboets räkning; åliggande det borgenären att minst en vecka innan han vidtager åtgärd för egendomens försäljning hembjuda den åt förvaltaren till inlösen. Utgöres egendomen av fartyg, som ej är infört i skeppsregistret eller i motsvarande utländska register, *eller luftfartyg, som ej är registrerat,* eller av gods i fartyg eller i luftfartyg eller av intecknade reservdelar till luftfartyg, skall försäljningen ske i den ordning, som om dylik egendom, den där blivit utmätt, särskilt är stadgad. Skall egendomen säljas annorledes än utmätningsvis och är ej fråga om sådan

[6] Senaste lydelse 1973:1132.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
vad nyss sagts må ske utan auktion, må försäljningen ej äga rum å annan ort än den, där egendomen finnes, med mindre förvaltaren samtycker därtill; och låte borgenären förvaltaren minst tre veckor förut veta, när och var försäljningen skall ske. Har försäljning skett i annan än den för utmätt egendom stadgade ordning, vare borgenären pliktig att för förvaltaren redovisa för vad som influtit.	försäljning av värdepapper, som enligt vad nyss sagts må ske utan auktion, må försäljningen ej äga rum å annan ort än den, där egendomen finnes, med mindre förvaltaren samtycker därtill; och låte borgenären förvaltaren minst tre veckor förut veta, när och var försäljningen skall ske. Har försäljning skett i annan än den för utmätt egendom stadgad ordning, vare borgenären pliktig att för förvaltaren redovisa för vad som influtit.

Vill ej borgenären föranstalta om försäljningen, äge förvaltaren därom besörja. Dock må inteckning i luftfartyg eller reservdelar till sådant fartyg, vilken blivit av ägaren till den intecknade egendomen ämnad såsom pant, icke av förvaltaren säljas, utan äge han allenast låa sälja den rätt till andel i inteckningen, som efter ty särskilt är stadgat må tillkomma gäldenären.

74 §

Skall konkursbos egendom säljas å auktion genom förvaltarens försorg, låte han kungöra auktionen på sätt och inom tid, som *i utsökningslagen stadgas* för kungörande av auktion å egendom av det slag, varom fråga är; dock vare kungörelsens införande i allmänna tidningarna *eller i länskungörelserna* icke i något fall erforderligt.	Skall konkursbos egendom säljas å auktion genom förvaltarens försorg, låte han kungöra auktionen på sätt och inom tid, som *är föreskrivet* för kungörande av *exekutiv* auktion å egendom av det slag, varom fråga är; dock vare kungörelsens införande i allmänna tidningarna icke i något fall erforderligt.

Vad sålunda stadgats skall äga motsvarande tillämpning beträffande auktion, som enligt 73 § besörjes av borgenär.

76 §[7]

Finner förvaltaren det i 74 § föreskrivna kungörelsesätt icke vara ägnat att bereda kungörelsen nödig offentlighet, ankomme på honom att vidtaga de ytterligare åtgärder, som må anses erforderliga. Skulle han i något fall anse tillfyllest, att auktionen kungöres	Finner förvaltaren det 74 § föreskrivna kungörelsesätt ike vara ägnat att bereda kungörelsen nödig offentlighet, ankomme på honom att vidtaga de ytteligare åtgärder, som må anses erforderliga. Skulle han i något fal anse tillfyllest, att auktionen kungöres

[7] Senaste lydelse 1973:1132.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
i mindre utsträckning än i nämnda paragraf stadgas, begäre samtycke därtill av rättens ombudsman. Inskränkning i fråga om kungörande av auktion å fast egendom, registrerat skepp, luftfartyg eller intecknade reservdelar till luftfartyg må dock icke äga rum utan gäldenärens samtycke; ej heller må sådan inskränkning ske beträffande kungörande av auktion å annan lös egendom, vari borgenär har panträtt eller annan särskild förmånsrätt, som avses i förmånsrättslagen (1970:979), med mindre den borgenär samtycker därtill.	i mindre utsträckning än i nämnda paragraf stadgas, begäre samtycke därtill av rättens ombudsman. Inskränkning i fråga om kungörande av auktion å fast egendom, registrerat skepp, *registrerat* luftfartyg eller intecknade reservdelar till luftfartyg må dock icke äga rum utan gäldenärens samtycke; ej heller må sådan inskränkning ske beträffande kungörande av auktion å annan lös egendom, vari borgenär har panträtt eller annan särskild förmånsrätt, som avses i förmånsrättslagen (1970 : 979), med mindre den borgenär samtycker därtill.

81 §[8]

Finnes i boet egendom, vari särskild förmånsrätt äger rum, skall, så vitt det inverkar på de borgenärers rätt, som icke i den egendom hava sådan förmånsrätt, av egendomens avkastning och köpeskilling gäldas kostnaden för egendomens vård och försäljning ävensom det arvode till rättens ombudsman och förvaltare, som enligt vad i 82 och 83 §§ stadgas skall utgå för egendomen.

Då särskild förmånsrätt äger rum i boet tillhörig egendom, må ej till förfång för någon, som äger sådan förmånsrätt eller förmånsrätt, som skall beaktas framför den särskilda, av egendomens avkastning och köpeskilling gäldas annan konkurskostnad än ovan sagts; dock att, där den särskilda förmånsrätten *grundar sig på företagsinteckning,* av egendomen må bestridas jämväl övriga konkurskostnader, i den mån boet eljest ej lämnar tillgång därtill.	Då särskild förmånsrätt äger rum i boet tillhörig egendom, må ej till förfång för någon, som äger sådan förmånsrätt eller förmånsrätt, som skall beaktas framför den särskilda, av egendomens avkastning och köpeskilling gäldas annan konkurskostnad än ovan sagts; dock att, där den särskilda förmånsrätten *är sådan som anges i 5 § förmånsrättslagen (1970: 979),* av egendomen må bestridas jämväl övriga konkurskostnader, i den mån boet eljest ej lämnar tillgång därtill.

97 §[9]

Gäldenären äger av konkursboet få ut egendom som enligt *65 §*	Gäldenären äger av konkursboet få ut egendom som enligt *6 kap.*

[8] Senaste lydelse 1967:229.
[9] Senaste lydelse 1968:625.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
utsökningslagen undantages från utmätning.	*1, 2 och 4 §§ utsökningsbalken* undantages från utmätning.
I stället för *65 § 1 mom. 6 utsökningslagen* skall dock gälla att, om annan utväg till försörjning saknas, nödigt underhåll får utgå av konkursboet till gäldenären och hans familj eller annan underhållsberättigad under en månad från den dag, då beslutet om egendomsavträde meddelades, eller, om synnerliga skäl äro, under längre tid.	I stället för *6 kap. 1 § 7 utsökningsbalken* skall dock gälla att, om annan utväg till försörjning saknas, nödigt underhåll får utgå av konkursboet till gäldenären och hans familj eller annan underhållsberättigad under en månad från den dag, då beslutet om egendomsavträde meddelades, eller, om synnerliga skäl äro, under längre tid.

I dödsbos konkurs tillkommer förmån som avses i första stycket den dödes efterlevande familj. I stället för andra stycket gäller 18 kap. 5 § andra stycket ärvdabalken.

Denna lag träder i kraft den 1 januari . . .

När överexekutor förordnat om verkställighet av skiljedom, skall äldre lydelsen av 13 § tillämpas.

I fråga om skingringsförbud som beviljats enligt 14 § skall i tillämpliga delar gälla vad som i paragrafen i dess nya lydelse sägs om kvarstad.

Äldre lydelsen av 81 § tillämpas, om gäldenären försatts i konkurs på grund av ansökan som gjorts före nya lagens ikraftträdande.

Förslag till
Lag om ändring i brottsbalken

Härigenom förordnas, att 11 kap. 1 och 3 §§ samt 17 kap. 13 § brottsbalken skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

11 kap.

1 §

Gäldenär, som förstör eller genom gåva eller annan liknande åtgärd avhänder sig egendom av betydenhet och därigenom försätter sig på obestånd eller förvärrar sitt obestånd, dömes för oredlighet mot borgenärer till fängelse i högst två år.

Gäldenär, som vid konkurs eller *offentlig ackordsförhandling utan konkurs eller i förteckning till utmätningsed* förtiger tillgång, uppgiver obefintlig skuld eller lämnar annan sådan oriktig uppgift, skall ock, om ej uppgiften rättas innan den beedigas eller eljest lägges till grund för förfarandet, dömas för oredlighet mot borgenärer. Detsamma skall gälla, om gäldenär i samband med annan exekutiv förrättning åberopar oriktig handling eller skenavtal och därigenom hindrar att erforderlig egendom genom förrättningen tages i anspråk för att bereda borgenär betalning eller säkerhet.

Gäldenär, som vid konkurs eller *förhandling om offentligt ackord* förtiger tillgång, uppgiver obefintlig skuld eller lämnar annan sådan oriktig uppgift, skall ock, om ej uppgiften rättas innan den beedigas eller eljest lägges till grund för förfarandet, dömas för oredlighet mot borgenärer. Detsamma skall gälla, om gäldenär i samband med annan exekutiv förrättning åberopar oriktig handling eller skenavtal och därigenom hindrar att erforderlig egendom genom förrättningen tages i anspråk för att bereda borgenär betalning eller säkerhet.

Gäldenär som, då konkurs är förestående, ur riket bortför tillgång av betydenhet med uppsåt att hålla den undan konkursen, så ock gäldenär, som i konkurs undandrager eller undanhåller konkursförvaltningen tillgång, dömes likaledes för oredlighet mot borgenärer.

3 §

Gäldenär, som fortsätter rörelse under förbrukande av avsevärda medel utan motsvarande nytta för rörelsen eller lever slösaktigt eller inlåter sig på äventyrligt företag eller lättsinnig ansvarsförbindelse eller vidtager annan sådan åtgärd och som därigenom uppsåtligen eller av grov

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
oaktsamhet framkallar eller förvärrar obestånd, dömes för vårdslöshet mot borgenärer till fängelse i högst två år.	
Gäldenär, som vid konkurs eller *offentlig ackordsförhandling utan konkurs eller i förteckning till utmätningsed* av grov oaktsamhet förtiger tillgång, uppgiver obefintlig skuld eller lämnar annan sådan oriktig uppgift, dömes likaledes, om ej uppgiften rättas innan den beedigas eller eljest lägges till grund för förfarandet, för vårdslöshet mot borgenärer.	Gäldenär, som vid konkurs eller *förhandling om offentligt ackord* av grov oaktsamhet förtiger tillgång, uppgiver obefintlig skuld eller lämnar annan sådan oriktig uppgift, dömes likaledes, om ej uppgiften rättas innan den beedigas eller eljest lägges till grund för förfarandet, för vårdslöshet mot borgenärer.

17 kap.

13 §

Den som *bryter mot förbud att sälja eller skingra gods eller att utgiva annans gods, rubbar gods som blivit satt i kvarstad, utmätt eller beslagtaget,* skadar eller borttager myndighets anslag eller försegling eller eljest olovligen öppnar vad myndighet tillslutit eller ock överträder annat dylikt av myndighet meddelat förbud, dömes för överträdelse av myndighets bud till böter eller fängelse i högst ett år.	Den som *olovligen rubbar, skadar eller eljest förfogar över egendom som är föremål för beslag, kvarstad, utmätning, annan verkställighet eller därmed jämförlig åtgärd,* skadar eller borttager myndighets anslag eller försegling eller eljest olovligen öppnar vad myndighet tillslutit eller ock överträder annat dylikt av myndighet meddelat förbud, dömes för överträdelse av myndighets bud till böter eller fängelse i högst ett år.

Vägrar någon inträde som förrättningsman äger fordra, dömes för hindrande av förrättning till böter.

Denna lag träder i kraft den 1 januari . . .

Äldre lydelsen av 11 kap. 1 och 3 §§ skall alltjämt gälla i fråga om gärning, som någon begått före ikraftträdandet eller därefter begår i ärende varå lagen (1921:244) om utmätningsed alltjämt är tillämplig.

Förslag till
Lag med vissa bestämmelser om överlåtelse och pantsättning av lösöre

Härigenom förordnas som följer.

Överlåtelse

1 § Överlåtelse av lösöre blir gällande mot överlåtarens borgenärer, när egendomen har kommit i förvärvarens besittning.

Har förvärvaren fått i besittning konossement eller sådan handling att överlåtaren icke utan dess företeende kan förfoga över egendomen, är det tillfyllest.

När egendomen eljest innehas av tredje man, är tillfyllest att överlåtaren eller förvärvaren har underrättat tredje mannen.

2 § För att överlåtelse av ved eller annat virke skall gälla mot överlåtarens borgenärer är även tillfyllest att virket i fråga har blivit tydligt märkt för förvärvarens räkning, om det vid överlåtelse av sådant virke är brukligt att genom märkning ange vad som tillkommer förvärvaren.

3 § I fråga om förvärv av båt som avses i 2 § sjölagen (1891:35 s. 1) och är införd i båtregistret är även anmälan om förvärvet till inskrivningsmyndigheten tillfyllest för att överlåtelsen skall gälla mot överlåtarens borgenärer.

4 § Beträffande överlåtelse av andel i lösöre har 1–3 §§ motsvarande tillämpning.

Lika med att förvärvaren ensam fått besittning räknas härvid att han har fått gemensam besittning med annan delägare. Om någon har överlåtit andel i honom tillhörig egendom till make eller annan som sammanbor med överlåtaren, är dock gemensam besittning med överlåtaren ej tillfyllest.

5 § Om egendomen överlåts till flera, gäller tidigare överlåtelse framför senare. Den senare överlåtelsen har likväl företräde, om den tidigare än den andra har säkerställts enligt vad som sägs i 1–4 §§ och förvärvaren då var i god tro. I fråga om båt som är införd i båtregistret medför dock endast anmälan enligt 3 § sådant företräde.

Pantsättning

6 § Vad som i denna lag sägs om överlåtelse gäller även upplåtelse av panträtt, om ej annat följer av andra eller tredje stycket nedan.

Vid upplåtelse av panträtt i andel av upplåtaren tillhörig egendom är gemensam besittning med upplåtaren ej tillfyllest för att upplåtelsen skall gälla mot upplåtarens borgenärer.

I fråga om båt som är införd i båtregistret medför endast anmälan enligt 3 § att upplåtelse av panträtt blir gällande mot upplåtarens borgenärer.

Panträtt som enligt denna paragraf gäller utan att panthavaren fått besittning räknas lika som handpanträtt.

Särskilda bestämmelser

7 § Om fullbordan av gåva finns särskilda bestämmelser i 8 kap. giftermålsbalken och lagen (1936:83) angående vissa utfästelser om gåva.

8 § Denna lag är icke tillämplig i fråga om skepp, skeppsbygge och luftfartyg.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari . . .

2. Genom lagen upphävs

1 kap. 5 § handelsbalken,

förordningen (1845:50 s. 1) i avseende på handel om lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva,

lagen (1944:302) om köpares rätt till märkt virke och

lagen (1936:88) om pantsättning av lös egendom som innehaves av tredje man.

3. Nyssnämnda förordning (1845:50 s. 1) får alltjämt tillämpas i fråga om köpeavhandling som upprättats före den 1 januari . . .

Bestämmelserna i nya lagen inverkar ej på annan överlåtelse som före nya lagens ikraftträdande blivit gällande mot överlåtarens borgenärer eller fått företräde vid överlåtelse till flera.

4. Nya lagen är ej tillämplig, om utmätning av överlåten egendom har ägt rum före lagens ikraftträdande eller den som överlåtit egendom har försatts i konkurs på grund av ansökan som gjorts före nämnda tidpunkt.

5. Vad som under 3 och 4 sägs med avseende på överlåtelse gäller även i fråga om pantsättning.

6. I fråga om båt som enligt punkt 5 övergångsbestämmelserna till lagen (1973:1064) om ändring i sjölagen (1891:35 s. 1) är upptagen i skeppsregistret skall vad som i 3 och 5 §§ nya lagen sägs om anmälan till båtregistret i stället gälla ansökan om inskrivning i skeppsregistret. 6 § nya lagen är ej tillämplig i fråga om sådan båt.

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar

Härigenom förordnas, att 13 § lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

13 §

Den som efter överlåtelse förvärvat medlems andel skall ansöka om inträde inom sex månader därefter. Antages han, inträder han som medlem i överlåtarens ställe. Söker han ej inträde eller avslås ansökan, äge han den rätt som tillkommer avgången medlem enligt 16 §; och skall tiden för avgången beräknas med utgångspunkt från det ansökningen avslogs eller, om ansökan ej gjorts, ansökningstiden utgick.

Överlåtelse av medlems andel blir ej gällande mot överlåtarens borgenärer förrän föreningen underrättats av överlåtaren eller den till vilken överlåtelsen skett.

Överlåtes medlems andel till flera, gäller tidigare överlåtelse framför senare. Den senare överlåtelsen har dock företräde, om den tidigare än den andra meddelats föreningen och förvärvaren då var i god tro.

Vad som i andra och tredje styckena sägs om överlåtelse gäller även pantsättning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari . . .

Förslag till
Lag om ändring i bostadsrättslagen (1971:479)

Härigenom förordnas i fråga om bostadsrättslagen (1971:479),

dels att i 36 § ordet "överexekutor" skall bytas ut mot "kronofogdemyndigheten",

dels att 13 och 29 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

13 §

Har den till vilken bostadsrätt överlåtits icke antagits till medlem, är överlåtelsen ogiltig.

Första stycket gäller ej vid exekutiv försäljning eller offentlig auktion enligt 10, 12 eller 37 §. Har i sådant fall förvärvaren icke antagits till medlem, skall föreningen lösa bostadsrätten mot skälig ersättning.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	Överlåtelse av bostadsrätt blir ej gällande mot överlåtarens borgenärer förrän föreningen underrättats av överlåtaren eller den till vilken överlåtelsen skett.
	Överlåtes bostadsrätt till flera, gäller tidigare överlåtelse framför senare. Den senare överlåtelsen har dock företräde, om den tidigare än den andra meddelats föreningen och förvärvaren då var i god tro.
	Vad som i tredje och fjärde styckena sägs om överlåtelse gäller även pantsättning.

29 §

Bostadsrättsföreningen har rätt att erhålla tillträde till lägenheten när det behövs för att utöva nödig tillsyn eller utföra arbete som erfordras. När bostadsrätten enligt 10, 12 eller 37 § skall säljas på offentlig auktion, är bostadsrättshavaren skyldig att låta lägenheten visas på lämplig tid. Föreningen skall tillse att bostadsrättshavaren ej tillskyndas större olägenhet än nödvändigt.

Bostadsrättshavaren är skyldig att tåla inskränkningar i nyttjanderätten, som föranledes av nödvändiga åtgärder för att utrota ohyra i fastigheten, även om hans lägenhet icke besväras av ohyra. Därvid äger 22 § motsvarande tillämpning.

Underlåter bostadsrättshavaren att bereda föreningen tillträde till lägenheten när föreningen enligt första eller andra stycket har rätt till det, kan *överexekutor förordna om handräckning. I fråga om sådan handräckning gäller bestämmelserna om handräckning enligt 191 § utsökningslagen (1877:31 s. 1).*	Underlåter bostadsrättshavaren att bereda föreningen tillträde till lägenheten när föreningen enligt första eller andra stycket har rätt till det, kan *kronofogdemyndigheten bevilja handräckning enligt vad som sägs i 17 kap. utsökningsbalken.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari . . .

Förslag till
Lag om ändring i gruvlagen (1974:000)

Härigenom förordnas, att 9 kap. 5 § gruvlagen (1974:000) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse[1]	*Föreslagen lydelse*
9 kap.	
5 §	
Avtal som avses i 1 § gäller ej mot överlåtarens borgenärer, förrän anmälan om förvärvet gjorts på sätt som sagts förut i detta kapitel.	
	Om inmutningsrätt eller rätt till utmål överlåtes till flera, gäller tidigare överlåtelse framför senare. Den senare överlåtelsen har dock företräde, om den anmälts tidigare än den andra och förvärvaren då var i god tro.

Denna lag träder i kraft den 1 januari. . .

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1936:83) angående vissa utfästelser om gåva

Härigenom förordnas, att 2 § lagen (1936:83) angående vissa utfästelser om gåva skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 §[1]	
Är genom skuldebrev eller annorledes gåva utfäst i penningar eller lösören, gälle den ej såsom fullbordad, med mindre det som utfäst är kommit i gåvotagarens besittning. *I fråga om* skepp eller skeppsbygge *gäller i stället att gåva ej är* att anse såsom fullbordad, med mindre inskrivning för förvärvet sökts enligt vad som	Är genom skuldebrev eller annorledes gåva utfäst i penningar eller lösören, gälle den ej såsom fullbordad, med mindre det som utfäst är kommit i gåvotagarens besittning. *Gåva av båt som är införd i båtregistret räknas som fullbordad även när den har anmälts till inskrivningsmyndigheten. Gåva av* skepp eller skeppsbygge *är ej*

[1] Med nuvarande lydelse avses lydelsen i prop. 1974:32.

[1] Senaste lydelse 1973:1065.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
stadgas därom i sjölagen (1891:35 s. 1).	att anse såsom fullbordad, med mindre inskrivning för förvärvet sökts enligt vad som stadgas därom i sjölagen (1891:35 s.1).

Denna lag träder i kraft den 1 januari . . .

I fråga om gåva av båt som enligt punkt 5 övergångsbestämmelserna till lagen (1973:1064) om ändring i sjölagen (1891:35 s. 1) är upptagen i skeppsregistret skall vad som i nya lagen sägs om anmälan till båtregistret i stället gälla ansökan om inskrivning i skeppsregistret.

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1914:45) om kommission, handelsagentur och handelsresande

Härigenom förordnas, att 31 § lagen (1914:45) om kommission, handelsagentur och handelsresande skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	31 §
Försäljningskommissionär, som givit kommittenten förskott å köpeskillingen eller som eljest i anledning av uppdraget har fordringsrätt hos kommittenten, äge i det gods, som lämnats honom till försäljning, panträtt till säkerhet för sådan fordran, såvida han själv eller genom annan är i besittning av godset eller av konossement eller sådan *fraktsedel därå,* att *avsändaren* icke utan företeende av densamma äger förfoga över godset.	Försäljningskommissionär, som givit kommittenten förskott å köpeskillingen eller som eljest i anledning av uppdraget har fordringsrätt hos kommittenten, äge i det gods, som lämnats honom till försäljning, panträtt till säkerhet för sådan fordran, såvida han själv eller genom annan är i besittning av godset eller av konossement eller sådan *handling* att *kommittenten eller annan* icke utan företeende av densamma äger förfoga över godset.

Denna lag träder i kraft den 1 januari . . .

MOTIV

1 Inledning

I sitt betänkande Utsökningsrätt XII (SOU 1973:22) med förslag till utsökningsbalk framlade lagberedningen ej några förslag till övergångsbestämmelser eller följdlagstiftning. Som angavs där var avsikten, att beredningen, enligt vad som ansågs lämpligt vid samråd med justitiedepartementet, skulle i senare betänkande framlägga förslag till promulgationslag och den viktigaste följdlagstiftningen, medan återstoden av arbetet på följdändringar skulle utföras inom departementet. Beredningen redogjorde översiktligt för hur lagstiftningen i fråga enligt dess mening borde gestalta sig.[1]

De förslag som nu framläggs följer de riktlinjer som beredningen skisserade. Förslaget till lag om införande av utsökningsbalken – UBp – innehåller till en början föreskrift om ikraftträdandet och bestämmelser om vilka lagar som utöver utsökningslagen (1877:31 s. 1) skall upphävas (1 och 2 §§). Förutom de lagar som där nämns skall, enligt särskilt förslag, även lösöreköpsförordningen (1845:50 s. 1) och vissa lagar som hör samman därmed upphävas. Som nämnts i U XII[2] har beredningen efter samråd med justitiedepartementet tagit upp fråga om avskaffande av nämnda förordning. Detta ämne behandlas ingående i ett särskilt avsnitt av förevarande betänkande.

I UBp uppmärksammas vidare de spörsmål som särskilt föranleds av att enligt UB överexekutor (ÖE) skall avskaffas (5, 6 och 35–39 §§). Under en övergångstid bör ÖE finnas kvar bl.a. för slutförande av ärenden som är anhängiga vid balkens ikraftträdande. Avskaffandet av ÖE föranleder följdändringar i andra lagar och beredningen har upprättat förslag till sådana ändringar såvitt angår de viktigare. I samband därmed har även hänvisningar till UL ersatts av hänvisningar till UB (jfr även 40 § UBp).

I sakligt hänseende har inte rått någon tvekan om att kronofogdemyndigheten (krfm) även utanför UBs direkta tillämpningsområde bör såvitt angår exekutiva uppgifter träda i ÖEs ställe. Beredningen förutsatte i U XII att krfm får en sådan organisation att ÖE utan olägenhet kan avskaffas.[3] Bl.a. bör krfmas antal reduceras starkt. Detta är emellertid ett önskemål som gjort sig gällande även av andra skäl. Samråd i den organisatoriska frågan har ägt rum med särskild utredningsman[4] med uppdrag att utarbeta förslag om ny distriktsindelning för krfma samt om arbets- och personalorganisationen inom de nya krfdistrikten. Denne har den 25 oktober 1973 avlämnat sin utredning i ämnet (Ds C 1973:3).

[1] U XII s. 590 ff.
[2] U XII s. 593 f.
[3] U XII s. 587 ff.
[4] Överdirektören H. Djurberg.

Enligt prop. 1974:19 skall tillsättas en utredning med parlamentarisk förankring för att se över 1973 års förslag.

Utanför det rent exekutiva området har funnits skäl att välja mellan olika myndigheter.

I fråga om uppgifter som enligt andra lagar än UL åvilar ÖE har i U XII erinrats om lagen (1929:145) om skiljemän, som ger ÖE vissa speciella befogenheter. Vidare har nämnts lagen (1899:12 s. 9) om verkställighet i visst fall av utländsk domstols beslut och lagen (1932:540) om erkännande och verkställighet av dom, som meddelats i Danmark, Finland, Island eller Norge. ÖE prövar frågor om verkställighet enligt dessa lagar. Den befogenhet att utse eller entlediga skiljeman och att medge uppskov med skiljedom som ÖE har enligt skiljemannalagen föreslås bli överflyttad till tingsrätt som har liknande befogenheter enligt andra lagar. I övrigt föreslås att ÖEs befogenheter enligt nämnda lagar överflyttas till krfm.

Även i en del andra författningar finns föreskrift, enligt vilken ÖE kan förordna om verkställighet, t.ex. 5 § lagen (1959:517) om förlängning av tiden för vissa servitut och 32 § lagen (1933:269) om ägofred. ÖEs befogenhet bör övergå till krfm. I några fall föreskrivs att beslut skall gå i verkställighet om ej ÖE förordnar annorlunda, se t.ex. 12 § lagen (1919:426) om flottning i allmän flottled och 19 § lagen (1886:46 s. 1) ang. stenkolsfyndigheter m.m. Prövningen bör även där överflyttas från ÖE till krfm (se 38 § UBp).

Ett antal bestämmelser hänvisar till ULs regler om handräckning, varvid ÖE anges som beslutande myndighet. Som exempel nämns i U XII 12 kap. 27 § JB och 18 § lagen (1942:350) om fornminnen. Det är tydligt att ÖEs funktion i dessa fall skall övertas av krfm. I andra fall ankommer det på länsstyrelsen att meddela vissa förelägganden, medan ÖE får ge handräckning om det behövs för att åstadkomma rättelse, se t.ex. 106 § lagen (1939:608) om enskilda vägar och 18 § lagen (1960:690) om byggnadsminnen. Som beredningen uttalat ger dess förslag i UB ej anledning till ändring av den fördelning av uppgifterna mellan länsstyrelse och exekutiv myndighet som sålunda skett, men ÖE bör ersättas av krfm.

Enligt flera lagar skall medel inbetalas till länsstyrelsen som har att fördela dem enligt vad som gäller för fördelning hos ÖE av köpeskilling för exekutivt såld fast egendom. Hänvisningen skall framdeles gälla reglerna för krfms fördelning av dylik köpeskilling. Som beredningen nämnt i U XII kan det synas rationellt att dessa fördelningsärenden överflyttas från länsstyrelsen till krfm. Något förslag härom framläggs ej av beredningen. Om länsstyrelsen behöver anlita expert på hithörande frågor hos krfm eller på annat håll, torde svårigheter inte behöva möta att anskaffa sådan expertis.

I vissa fall kan domstol förordna, att ÖE skall pröva viss fråga. Exempel härpå finns i 1 § lagen (1925:221) om bulvanförhållande i fråga om fast egendom. Jfr 2 § lagen (1934:239) om bulvanförhållande i fråga om aktier i vissa bolag. Även här bör ÖE ersättas av krfm (se 38 § UBp).

Enligt lagen (1927:56) om gälds betalning genom penningars ned-

sättande i allmänt förvar skall sådan betalning ske hos ÖE. UB behöver ej föranleda att denna befogenhet överflyttas just till krfm, men övervägande praktiska skäl talar för att så sker och beredningen framlägger förslag därom. Motsvarande gäller andra bestämmelser om deposition, t.ex. 12 kap. 21 och 44 §§ JB. – I vissa fall skall säkerhet ställas hos eller godkännas av ÖE. Föreskrifter finns också om att underrättelse m.m. skall lämnas till domstol eller ÖE eller enbart till ÖE, se 1 § förordningen (1862:10 s. 1) om tioårig preskription och om kallelse å okända borgenärer. Även i dessa fall bör krfm träda i stället för ÖE (jfr 38 § UBp).

Såsom beredningen framhållit i U XII är den arbetsbörda som en överflyttning av förenämnda uppgifter från ÖE till krfm skulle medföra inte så stor att den kan ha självständig betydelse för frågan om krfms organisation.

I fråga om viktigare övergångsbestämmelser till UB och följdlagstiftning i övrigt kan här översiktligt nämnas följande. I 3 kap. UB, som anger exekutionstitlarna, har även tagits upp nya bestämmelser om invändningar mot sökt verkställighet (24 §). Detta föranleder att i lagsökningslagen (1946:808) vissa bestämmelser som rör invändningar mot lagsökning bör ändras. Förslag härom framläggs, ehuru lagen kan komma att upphävas med anledning av pågående utredning i justitiedepartementet. 3 kap. UB har även föranlett förslag om smärre ändringar i 17 kap. 14 § och 30 kap. 12 § RB samt i växellagen (1932:130) och checklagen (1932:131).

UB innehåller i 5 kap. en nyreglering bl.a. i fråga om tvister som i utmätningsärenden kan uppkomma om äganderätten till olika slags objekt och om förmånsrätt på grund av utmätning (19–25 och 28 §§). Vad där föreskrivs har föranlett förslag om ändringar i JB, sjölagen (1891:35 s. 1), lagen (1955:227) om inskrivning av rätt till luftfartyg och förmånsrättslagen (1970:979). I dessa lagar bör även göras andra följdändringar. Lagen om inskrivning av rätt till luftfartyg är föremål för genomgripande översyn i syfte bl.a. att anpassa den till det inskrivningssystem som använts i JB och sjölagen. Vid denna översyn får beredningens nu nämnda förslag uppmärksammas. Som ovan berörts har beredningen även tagit upp frågan om avskaffande av lösöreköpsförordningen. I samband med förslag därom framläggs förslag till lag med vissa bestämmelser om överlåtelse och pantsättning av lösöre som bl.a. anger förutsättningarna för att den som förvärvat lösöre skall bli skyddad mot överlåtarens borgenärer. Även förslag som rör överlåtelse eller pantsättning av andel i ekonomisk förening eller bostadsrätt eller av inmutningsrätt m.m. har upprättats. Här bör erinras om att de år 1973 genomförda ändringarna i sjölagen beträffande skepp och skeppsbygge utgår från att inskrivning måste sökas för att en förvärvare skall bli skyddad mot överlåtarens borgenärer.

I 5 kap. UB har föreslagits, att återvinning av gåva m.m. skall kunna föranledas av utmätningsförsök (26 §). Detta har föranlett förslag om liknande bestämmelser i lagen (1927:77) om försäkringsavtal.

Beträffande utmätning kan i övrigt erinras om att 7 kap. UB gör det möjligt att ta i mät skuldebrev eller annat bevis vars företeende utgör villkor för fordrans utkrävande eller rättighets utövning, även om handlingen inte anträffats (2 §). Som förutskickats i U XII[5] framläggs i anledning därav förslag om vissa nya bestämmelser i lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling, i syfte att medge dödning av handling som gäldenären med skäl kan antas undanhålla.

I 16 kap. UB behandlas verkställighet som avser annan förpliktelse än betalningsskyldighet. Till sådan verkställighet hör bl.a. avhysning. Beslut om avhysning kan även meddelas genom handräckning enligt 17 kap. UB, dvs. utan föregående dom eller beslut av rätten, resp. enligt 15 kap. RB. I U XII redogörs för vissa svårigheter med anledning av omhändertagandet av egendom som tillhör svaranden och dess fortsatta förvaring. Som beredningen därvid uttalat bör möjlighet ges för depositarie att sälja egendom som han fått mottaga i förvar. Med anledning härav framläggs förslag om tillägg till 12 kap. i handelsbalken. I samband därmed har även vidtagits vissa ändringar i 10 kap. HB vilka rör realisation av pant m.m.

Nyssnämnda 17 kap. UB innebär även bl.a. att instituten kvarstad och skingringsförbud slås samman till ett enda institut, benämnt kvarstad, och att reseförbud inte vidare skall förekomma med anledning av vanliga fordringsanspråk. Rättsverkningarna av kvarstad har reglerats. Som beredningen framhållit i U XII bör motsvarande ändringar göras i 15 och 26 kap. RB. Även i 25 kap. RB, som rör reseförbud i brottmål, behövs följdändringar. Reseförbud skall dock där behållas för att säkerställa lagföring för brott. Följdändringar krävs även på en rad andra ställen i RB liksom i andra lagar. Beredningen har dessutom ansett lämpligt att föreslå vissa ändringar i 27 kap. RB rörande beslag för att bringa bestämmelserna därom i bättre överensstämmelse med UBs regler om rättsverkningarna av kvarstad. De nya bestämmelserna föranleder följdändring i lagen (1966: 454) om företagsinteckning liksom jämkningar i JB, sjölagen och lagen om inskrivning av rätt till luftfartyg.

Om kostnaderna i exekutiva ärenden innehåller 18 kap. UB en del väsentliga nyheter. Bl.a. meddelas föreskrifter om rätt för vinnande part att få ersättning för kostnader som hänför sig till upprättandet av ansökning m.m. I U XII har beredningen nämnt, att dessa nya bestämmelser inte, såsom nu är fallet med ULs regler i ämnet, bör göras tillämpliga i ärenden som avses i 21 kap. 11 § FB. Förslag om ändring av sistnämnda lagrum har därför upprättats.

Den redogörelse som här lämnats över förslag till följdlagstiftning är inte fullständig.

Beredningen har i U XII särskilt erinrat om att UB utgår från lagförslag om ändringar i sjölagen, om exekutiv försäljning av registrerat skepp m.m. och om ändringar i UL som den 26 april 1972 remitterats till lagrådet. Sedan lagrådet avgett yttranden avlämnades under 1973 propositioner till riksdagen, dels 1973:42 om sjöpanträtt och skeppshypotek m.m. dels 1973:167 om exekutiv försäljning av registrerat skepp m.m. Av riksdagen antagna lagar i dessa ämnen har utfärdats den 9

[5] U XII s. 593.

november 1973 (1064) och den 17 december 1973 (1130, 1131 och 1134). Vissa jämkningar har skett av de till lagrådet remitterade lagförslagen. Som beredningen förutsatt måste dessa jämkningar observeras vid utarbetandet av slutligt förslag till UB, liksom ändringar som påverkar motivuttalanden som beredningen gjort i U XII. Vidare påpekade beredningen, att pågående utredning angående inskrivning av rätt till luftfartyg m.m. kunde föranleda en del ändringar som kunde väntas resultera i vissa förenklingar i UB genom att pantbrevssystemet infördes även för luftfartyg. Utredningen angående företagsinteckning kunde också inverka på UB.

I det följande utgår beredningen från den lagstiftning som sålunda antagits och promulgerats, ehuru de nya bestämmelserna skall träda i kraft först den dag Kungl. Maj:t bestämmer. De nya bestämmelserna behandlas alltså som om de vore gällande lag.

Beredningen har ansett sig här böra påpeka de ändringar i UB som föranleds av nyssnämnda ändringar av de till lagrådet remitterade förslagen till ändringar i sjölagen m.m. I 19 § i det remitterade sjölagsförslaget angavs, att om skepp eller skeppsbygge överlåtits och inskrivning sökts för förvärvet eller egendomen anmälts för avregistrering, fick skeppet eller bygget därefter inte tas i anspråk för annan fordran mot överlåtaren än sådan som var förenad med panträtt eller retentionsrätt i egendomen. I den slutliga lydelsen har ordet "därefter" bytts ut mot "efter utgången av den inskrivningsdag då ansökningen gjordes". Motsvarande jämkning bör eventuellt göras i 5 kap. 17 § tredje stycket UB. – I 2 § andra punkten SfL i det till lagrådet remitterade förslaget angavs, att när skepp skulle säljas exekutivt under konkurs eller enligt 10 § andra stycket sjölagen på begäran av ägaren, skulle skeppet räknas som utmätt när begäran om försäljning inkommit till ÖE och skeppet tagits ur drift. I den slutliga lydelsen av SfL har bestämmelsen utgått och motsvarande föreskrift i stället tagits in som andra stycke i 248 § sjölagen (se även 254 § tredje st.). I följd härav bör i stället för den bestämmelse i saken som tagits upp i 11 kap. 2 § UB endast göras en erinran om förhållandet. Även 3 § i samma kap., som hänvisar till 2 §, bör uppmärksammas. – I 62 § 4 mom. i det till lagrådet remitterade ULförslaget föreskrevs, att skeppsbygge i UL likställdes med skepp. I paragrafens slutliga lydelse har, med tanke på båtbyggen, bestämmelsen vidgats till att generellt ange att fartygsbyggen i UL likställs med fartyg. 2 kap. 8 § UB kan vidgas på motsvarande sätt. – I 213 a § ULförslaget upptogs regler om verkan av exekutiv försäljning av fast egendom samt av registrerat skepp, andel däri eller villkorlig äganderätt till sådant skepp eller andel däri. Den slutliga lydelsen av paragrafen innebär vissa ändringar, såväl i sak som redaktionellt. Motsvarande ändringar torde böra göras i 15 kap. 3 och 6 §§ UB. – Det kan också påpekas, att den lydelse som 56 § 2 mom. ULförslaget och 10 § första stycket SfL hade i lagrådsremissen har jämkats redaktionellt i de antagna lagarna (jfr 5 kap. 9 § andra st. och 11 kap. 10 § första st. UB).

Här bör också nämnas, att i samband med tillkomsten av lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden har införts en ny

paragraf i UL, 49 a §, som reglerar verkställigheten av tingsrätts dom i sådant mål. Bestämmelsen bör ses mot bakgrunden av att talan mot tingsrättens dom prövas av hovrätten endast om prövningstillstånd meddelats samt att talan mot hovrätts beslut att vägra prövningstillstånd får föras i HD (21, 22 och 28 §§). I 49 a § UL anges, att om hovrätten i mål som handlagts enligt nämnda lag vägrat part prövningstillstånd vid talan mot tingsrätts dom varigenom betalningsskyldighet ålagts, får domen verkställas såsom lagakraftägande utan hinder av talan mot hovrättens beslut, såvida inte HD förordnar annorledes. Det synes inte behövligt, att en sådan bestämmelse tas upp i UB vid sidan av den generella regeln i 3 kap. 7 § tredje stycket (jfr 9 kap. 3 § och 14 kap. 16 § 1).

I UB anges eller förutsätts på ett flertal ställen (se t.ex. 1 kap. 2, 3, 7 och 8 §§, 2 kap. 14 §, 4 kap. 27 § och 18 kap. 2 §) att bestämmelser utfärdas av Konungen. Enligt nya regeringsformen bör sådana bestämmelser utfärdas av regeringen. UB måste alltså ändras i enlighet därmed. I de förslag till följdlagstiftning som framläggs i detta betänkande har den nya ordningen beaktats.

2 Promulgationslag m.m.

2.1 Lag om införande av utsökningsbalken

Beredningen har inledningsvis gett en kort översikt av de frågor som behöver regleras i samband med införande av UB och erforderlig följdlagstiftning.

Förevarande förslag till lag om införande av utsökningsbalken – UBp – inleds med bestämmelser i 1–4 §§ om balkens ikraftträdande och upphävandet av ett antal lagar. Därefter har tagits upp vissa gemensamma övergångsbestämmelser om ÖE och om ärenden som är anhängiga vid UBs ikraftträdande (5–8 §§). Förslaget utgår från att de nya regler om förfarandet som UB innehåller skall tillämpas även i redan anhängiga ärenden, om inte annat sägs. Efter dessa gemensamma bestämmelser förekommer under särskilda rubriker övergångsbestämmelser till de kap. i UB som ansetts påkalla sådana föreskrifter (9–36 §§).

Beträffande 2 kap. UB bör nämnas att UBp innehåller en särskild föreskrift om vattenfallsrätt (9 §). En bestämmelse av liknande karaktär gäller sådan andelsrätt i förening, som ej är bostadsrättsförening, handelsbolag eller aktiebolag med vilken följer rätt att besitta eller hyra lägenhet (20 §). – Från ikraftträdandet av lagen (1966:454) om företagsinteckning kvarstår vissa speciella problem som rör fartyg och luftfartyg. Dessa har uppmärksammats i förslaget (22 § andra st.). Vidare kan här nämnas att liksom i övergångsbestämmelser till lagen (1973:1130) om exekutiv försäljning av registrerat skepp m.m. och lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom –SfL och FfL – särskilda bestämmelser meddelas om skuldebrev som enligt äldre bestämmelser är intecknat i fartyg eller fast egendom (24 §) och om beräkning av tillägg på kapitalbeloppet av äldre inteckningar i fartyg eller fast egendom (25 § första st. och 26 §). Övergångsbestämmelserna till lagen (1973:1064) om ändring i sjölagen har även föranlett en bestämmelse om vissa fartyg (båtar) som inte räknas till skepp (25 § andra st.). – Från övergångsbestämmelserna till FfL har även överflyttats vissa andra bestämmelser som rör äldre inteckningar och rättigheter (27–29 §§). – I fråga om fullföljd av talan mot krfms beslut som meddelats före UBs ikraftträdande eller beslut som meddelats av ÖE föreslås i princip att äldre lag skall tillämpas (35 och 36 §§).

I förslaget tas avslutningsvis upp vissa "Andra bestämmelser" som gäller

lagar enligt vilka utmätningsman eller ÖE är behörig myndighet och hänvisningar till UL (37–40 §§).

I övrigt regleras en rad frågor som inte torde behöva nämnas i denna översikt.

Ikraftträdandet av balken

1 §

Beredningens förslag till UB innebär, att ÖEinstitutionen avvecklas och att de exekutiva ärenden som f.n. handläggs av ÖE i stället skall prövas av krfm. Detta förutsätter, att inom varje krfdistrikt finns tillgång till kvalificerade befattningshavare som kan överta ärendena. Denna förutsättning torde regelmässigt komma att föreligga, när av riksdagen fattat principbeslut om en kraftig minskning av antalet krfdistrikt har genomförts. I vissa speciella ärenden kan dock särskilda åtgärder behöva vidtas, t.ex. genom att särskild sakkunnig anlitas. Genomförandet av nämnda minskning av antalet distrikt är beroende av den parlamentariska utredning som aviserats genom prop. 1974:19.

2 §

I *första stycket* anges den äldre lagstiftning som ersätts av balken. Förutom UL och Up upphävs lagen (1921:244) om utmätningsed, lagen (1949:249) om upphörande i vissa fall av den verkan, tredskodom eller utslag i lagsökningsmål enligt 77 a § UL medfört, InfL samt FfL, LfL och SfL, allt i den mån annat ej anges i förevarande förslag till UBp.

Det har tidigare ansetts, att upphävandet av viss lag inte påverkade giltigheten av en särskild promulgationslag till samma lag. De äldre övergångsbestämmelser som fanns i sådan promulgationslag och inte skulle kvarstå borde sålunda uttryckligen upphävas. Om åter övergångsbestämmelserna till en lag som upphävs inte har upptagits i särskild promulgationslag, borde särskilt förbehåll göras för att de skulle få fortsatt giltighet.[1] På senare tid har ansetts, att upphävandet av viss lag fick anses medföra att övergångsbestämmelserna till lagen upphävdes även om de upptagits i en särskild promulgationslag, såvida ej annat angavs.[2] Det låg emellertid i sakens natur, att bestämmelser som endast hade till uppgift att överbrygga övergången från äldre till ny lag inte annullerades därför att den lag, till vilken bestämmelserna anslöt sig, senare upphävdes. Det sagda gällde inte sådana stadganden som ej var egentliga övergångsbestämmelser. För att sådana stadganden skulle förbli gällande krävdes särskilt uttalande.[3]

Med utgångspunkt från antagandet att rena övergångsbestämmelser behåller sin giltighet för de förhållanden som de avsetts skola reglera är det i den delen likgiltigt, om en äldre promulgationslag uttryckligen upphävs eller ej. Vad angår Up anser emellertid beredningen för sin del lämpligast, att den uttryckligen upphävs.

I fråga om de bestämmelser som enligt förslaget om upphävande av Up

[1] Se NJA II 1950 s. 156 f och 1958 s. 164.
[2] NJA II 1964 s. 129 f, jfr 1971 s. 123 f.
[3] Se NJA II 1971 s. 123 f.

förlorar sin giltighet kan anmärkas följande. I 9 § Up finns en bestämmelse om överflyttning av vissa befogenheter enligt allmän civillag från dåvarande länsstyrelse till ÖE. Bestämmelsen torde numera ha betydelse endast i fråga om 22 § förordningen (1855:66 s. 1) angående handelsböcker och handelsräkningar. Den som vill klandra handelsräkning men ej kan anträffa utställaren åläggs där att anmäla klandret till länsstyrelsen inom tre månader från mottagandet av räkningen. Enligt 9 § Up skall anmälan i stället ske till ÖE. Beredningen föreslår att nämnda bestämmelse i 1855 års förordning liksom övriga alltjämt gällande bestämmelser i förordningen upphävs (se andra st. i förevarande 2 §). 9 § Up torde med hänsyn därtill kunna utan olägenhet upphävas.

Up innehåller i 10 § punkt 4 en ålderdomlig bestämmelse om "invisning" (betalningsanvisning). Därmed torde avses en handling vari någon uppmanas att betala en penningsumma (ev. viss varukvantitet) till mottagaren av handlingen. Bestämmelsen innehåller att mottagaren av handlingen vid bristande betalning får kräva utställaren på beloppet jämte sex procent ränta, såvida det inte styrks att det beror på honom själv att betalning ej skett i rätt tid.[4]

Bestämmelsen är ej tillämplig på check, inte heller på växel. Även i fråga om andra förekommande anvisningar torde den sakna självständig betydelse.

Såvitt angår regressrätten gäller utan särskild bestämmelse, att utställaren av en anvisning inte befrias från skuld som låg bakom anvisningen förrän den verkligen betalas. Benefik betalningsanvisning kan, vare sig den i det särskilda fallet skall anses innebära överlåtelse av fordran eller ej, troligen inte ge någon regressrätt. Det kan här erinras om att enligt 9 § skuldebrevslagen (1936:81) överlåtaren av fordran svarar för dess giltighet endast vid annan överlåtelse än genom gåva och att han aldrig svarar för gäldenärens vederhäftighet annat än efter särskilt åtagande.

Bestämmelsen i 10 § punkt 4 Up är numera missvisande och kan med fördel upphävas. Om så sker, får 9 kap. 10 § HB tillämpas i fråga om ränteberäkningen i fall då regressrätt föreligger.

Up innehåller vidare i 10 § punkt 5 det kända rättsordstävet "Missräkning är ingen betalning". Härtill fogas föreskrift, att missräkningen bör rättas evar den finns och betalning därefter ske. Den rätta innebörden av stadgandet har varit omtvistad. Numera torde anses, att bestämmelsen har mycket begränsad innebörd och närmast tar sikte på "aritmetiska fel i en uppställd räkning" o.d.[5] Den har från denna utgångspunkt karaktäriserats som rörande ett specialfall av condictio indebiti.[6] Klart är i allt fall, att den inte anses ange den svenska rättens allmänna ståndpunkt till sistnämnda institut. Huruvida regeln numera kan anses vara så ovillkorlig som ordalagen anger ens inom det antydda begränsade men alltfort oklara tillämpningsområdet, är tveksamt. I relativt närliggande fall, t.ex. när för mycket lön har betalts ut, har praxis begränsat återbetalningsskyldigheten efter billighetens krav.[7] Bestämmelsen torde med hänsyn till det sagda böra upphävas. Räknefel får rättas utan att någon särskild bestämmelse därom behövs, om inte alldeles särskilda skäl

[4] Jfr Trygger I s. 551.

[5] Se särskilt uttalande av Alexanderson i NJA 1933 s. 25, Holmbäck i SvJT 1937 s. 529 ff samt Lejman i SvJT 1949 s. 645 f. Jfr även Trygger I s. 551.

[6] Hult i Festskrift tillägnad Vilhelm Lundstedt s. 236 f.

[7] Se t.ex. U VI s. 17.

föranleder annat, såsom att det, liksom i fråga om felaktigt utbetald lön, är obilligt att efter lång tid kräva ut beloppet i fråga.[8]

Up innehåller i 11 § ett stadgande om värdering av fast pant enligt äldre JB i fall då panten skulle lagfaras för borgenären. Möjligheten att lagfara sådan pant upphävdes i samband med inteckningsförordningen (1875:42 s. 12) men kunde alltjämt ske övergångsvis (se förordningen 1875:42 s. 10 angående ändring av gällande stadganden om lagfart å fast pant). Värdering av fast pant torde numera inte aktualiseras. Det har emellertid ifrågasatts, om inte bestämmelsen i 11 § Up var tillämplig även i andra fall bl.a. vid värdering i samband med lösen av fast egendom enligt 12 kap. 7 § äldre ÄB.[9] Sistnämnda lagrum innehöll bestämmelse, att när flera fått del i sätesgård eller annan jord, den som ägde den större delen ägde rätt att lösa ut de andra efter laga värdering. Hade alla lika del och kunde de ej komma överens om vem som skulle få begagna utlösningsrätten, fick de dra lott. Bestämmelsen upphävdes genom lagen (1933:314) om boutredning och arvskifte. Stadgandet kan till äventyrs få tillämpning vid arvskifte efter någon som avlidit före den 1 januari 1934, då boutredningslagen trädde i kraft. Möjligen finns även någon annan bestämmelse med hänvisning till värderingsregeln i 11 § Up. Det torde emellertid inte komma i fråga att behålla ett så ålderdomligt stadgande. Möjligen uppkommande värderingsfrågor får klaras ut på annat sätt.

Enligt 2 och 13 §§ Up skulle en del äldre bestämmelser som hade visst samband med utsökningsrätten alltjämt gälla. Av dessa stadganden har sedermera vissa upphävts. Beträffande dem som alltjämt får anses gälla kan anmärkas följande. I 4 § förordningen 28 juni 1798 angående vissa omständigheter uti lagsöknings- och utmätningsmål finns bestämmelse om borgenspreskription (se även lagen 1946:843 om tid för framställande av anspråk mot löftesman enligt nämnda förordning). 5 § i 1798 års förordning innehåller bestämmelse om att hustru i äldre äktenskap får i visst fall lagsökas för gäld som hon ådragit sig i näringsverksamhet (jfr även 4 § och 9 § 4 mom. tredje stycket i numera upphävda förordningen 1864:41 s. 1 ang. utvidgad näringsfrihet samt lagen 1968:552 om upphävande av sistnämnda förordning). Vidare gäller alltjämt förordningen (1863:5 s. 3) angående förnyande av svensk myndighets beslut, som förlorat sin exekutiva kraft i främmande stat. Enligt sistnämnda förordning kan länsstyrelsen besluta om fortsatt giltighet av svensk myndighets dom eller utslag på grund varav någon vill söka utmätning i gods som finns i främmande stat i fall då domen eller utslaget enligt lagen i den staten måste på grund av den tid som förflutit på nytt försättas i exekutiv kraft. Slutligen skall ej genom UL anses upphävt vad 4 § av förordningen (1844:46 s. 2) om upphörande av vissa särskilda domstolar innehåller om verkställande av utmätning eller kvarstad å egendom, befintlig inom kungl. slott. Nämnda paragraf innehåller föreskrift om anmälan hos riksmarskalken eller chefen för hovstaten innan utmätning sker eller kvarstad läggs på egendom, befintlig inom kungl. slott där Konungen eller medlem av kungliga familjen bor eller för tillfället vistas.

De här nämnda bestämmelsernas giltighet påverkas inte av att Up

[8] I U XII s. 592 utgick beredningen från att punkterna 4 och 5 i 10 § Up inte borde upphävas.

[9] Trygger I s. 556.

upphävs. Det är emellertid endast 1844 och 1863 års förordningar som numera har direkt anknytning till utsökningsrätten. 4 § i 1844 års förordning är alltför otidsenlig för att böra bibehållas. Förordningen bör därför upphävas. Även 1863 års förordning bör upphävas och den där angivna befogenheten torde böra överflyttas till hovrätt. (Se andra st. i förevarande 2 § och 4 §.)

Enligt 14 § 1 mom. Up skedde ej genom UL någon ändring i vad som genom allmän civillag var stadgat angående rätt till utmätning i vissa fall utan dom eller utslag. Bestämmelsen motsvaras i UB närmast av 3 kap. 22 och 23 §§, jfrda med 2 § i samma kap.

I 14 § 2 mom. Up sägs vidare, att UL ej är tillämplig i fall då utmätning utan dom eller utslag äger rum för utskylder, allmänna avgifter, expeditionslösen, hantlangning vid laga skifte eller annat dylikt, samt att härom skall gälla vad redan är eller framdeles blir stadgat. UB blir direkt tillämplig i fall som nu nämnts, om verkställighet får äga rum enligt den aktuella författningen (jfr 1 kap. 8 § UB).

Enligt 15 § första punkten Up får kvarstad i vissa fall beviljas enligt särskilda bestämmelser i vissa numera upphävda lagar. Även andra punkten i samma paragraf, som anger att när fast egendom skall stå i kvarstad skall i stället skingringsförbud tillämpas, torde numera sakna betydelse. UBförslaget innebär, att skingringsförbud avskaffas och ersätts av ett för såväl lös som fast egendom gemensamt institut benämnt kvarstad (jfr under 31 och 32 §§ nedan).

UL är direkt tillämplig i huvudsak endast på det civilrättsliga området. ULs bestämmelser om verkställighet får emellertid genom 22 § Up motsvarande tillämpning i fråga om vissa domar i brottmål. UB är direkt tillämplig även i dessa fall. Kungl. Maj:t får enligt 1 kap. 8 § UB befogenhet att i fråga om bl.a ärenden som rör böter, viten, förverkande av egendom eller annan särskild rättsverkan av brott meddela föreskrifter som avviker från balken.

Vad härefter angår övergångsbestämmelser till ändringar i UL och till de lagar som upphävs samtidigt med UL kommer även dessa att behålla sin giltighet i den mån de endast avsåg att reglera övergången från äldre till ny lag. Flertalet av de bestämmelser som inte har denna karaktär har överförts till förevarande förslag. Så har dock ej skett beträffande punkt 13 i övergångsbestämmelserna till lagen (1971:495) om ändring i UL, punkt 9 i övergångsbestämmelserna till FfL, punkt 5 i övergångsbestämmelserna till LfL och punkt 5 i övergångsbestämmelserna till SfL. Dessa bestämmelser, som är inbördes överensstämmande, innebär att de bestämmelser om frister för utmätningsförrättning och försäljning av utmätt egendom och om anstånd som finns i UL och de särskilda försäljningslagarna inte behöver iakttas i fråga om uttagande av böter, viten eller annan med brott förenad påföljd som innefattar betalningsskyldighet. Fristerna behöver inte heller iakttas vid indrivning av vad som i mål eller ärende vid domstol eller eljest i samband med rättegång utgått av allmänna medel och som enligt domstolens beslut skall återgäldas eller vid indrivning av sådan kostnad för allmän rättshjälp som part eller annan

enligt 31 § rättshjälpslagen (1972:429) ålagts att ersätta statsverket. Detsamma gäller vad som skall återbetalas enligt beslut som avses i 7 § lagen (1973:137) om ekonomiskt bistånd till svenska medborgare i utlandet m.m. I 1 kap. 8 § UB har föreslagits, att Kungl. Maj:t skall kunna förordna om undantag från balkens bestämmelser beträffande ärenden som rör böter, viten, förverkande av egendom eller annan särskild rättsverkan av brott och ärenden som gäller skatter eller allmänna avgifter. Detta undantag omfattar krav av typiskt offentligrättslig natur. De nyss berörda övergångsbestämmelserna till lagen (1971:495) om ändring i UL m.fl. gäller inte skatter och allmänna avgifter. Beträffande dem tillämpas uppbördsförordningen (1953:272). Övriga i övergångsbestämmelserna nämnda krav är i princip att jämställa med enskilda fordringsanspråk. I den mån staten likväl anser att mot den betalningsskyldige liberalare tidsbestämmelser alltjämt bör gälla torde ej möta hinder att meddela föreskrift om sådan eftergift i administrativ ordning (jfr 1 kap. 9 § UB). Att i lag uppräkna de fall då anstånd kan ges i fråga om det allmännas krav synes mindre lämpligt. Bestämmelser härom behöver kompletteras undan för undan och kan lämpligare ges i administrativ ordning.

Vidare kan nämnas, att Kungl. Maj:t enligt punkt 4 i övergångsbestämmelserna till InfL tills vidare äger förordna om annat företräde mellan olika slags fordringar än som angetts i 15 § första stycket nämnda lag. Denna befogenhet, som närmast av organisatoriska skäl infördes för ett övergångsskede, har hittills inte utnyttjats. Det torde knappast finnas behov av en motsvarande bestämmelse i nu förevarande promulgationslag.

Beträffande de övriga lagar som upphävs genom första stycket i förevarande 2 § kan framhållas följande. Lagen (1921:244) om utmätningsed ersätts i balken av bestämmelser om upplysningsplikt för gäldenären och skyldighet för denne att inställa sig till förhör.[10] I ärende om utmätning eller kvarstad för fordran kan svaranden även åläggas att inge förteckning över sina tillgångar och att på heder och samvete skriftligen bekräfta de uppgifter om sina tillgångar som han lämnat vid förhör eller i förteckning (se 5 kap. 4 och 13 §§, 17 kap. 5 § samt 19 kap. 8 och 13 §§, jfr även 16 kap. 3 § och 17 kap. 2 §).

Lagen (1949:249) om upphörande i vissa fall av den verkan, tredskodom eller utslag i lagsökningsmål enligt 77 a § UL medfört, har samband med vissa ändringar i RB och LL som vidtogs 1949 och som rörde delgivning av sådana domar och utslag.[11] Enligt bestämmelser som gällt fr.o.m. 1 januari 1948 skulle delgivning genom rättens försorg endast ske om borgenären begärde det, något som han ofta försummade. Detta hade till följd att domen eller utslaget inte vann laga kraft. Även när delgivning skett kunde det vara svårt att avgöra huruvida domen eller utslaget vunnit laga kraft. Detta var av betydelse för tillämpningen av 51 § 2 mom. och 86 § 2 mom. UL. De år 1949 vidtagna ändringarna innebar, att tredskodomar och lagsökningsutslag, varigenom intecknad fordran fastställts till betalning ur fast egendom, tomträtt eller vattenfallsrätt, alltid skulle delges genom rättens försorg såvida inte borgenären begärde att få

[10] Antalet slutligt handlagda ärenden ang. avläggande av utmätningsed uppgick åren 1968–1972 till resp. 3782, 4054, 4074, 4379 och 4134.

[11] Se NJA II 1949 s. 613 ff.

ombesörja delgivningen (jfr numera 33 kap. 5 § RB och 17 § andra st. LL). I fråga om tredskodomar och lagsökningsutslag som meddelats under tiden efter den 1 januari 1948 och till dess de nya delgivningsreglerna trädde i kraft ansågs särskilda bestämmelser erforderliga. Dessa upptogs i nyssnämnda lag (1949:249). Såvitt angår tredskodomar och lagsökningsutslag, varigenom intecknad fordran fastställts till betalning ur fast egendom m.m. och som meddelats under tiden från RBs ikraftträdande den 1 januari 1948 t.o.m. den 30 juni 1949, innebar bestämmelserna, att utmätningsverkan enligt 77 a § UL förföll om inte borgenären sist före utgången av år 1949 hade begärt tvångsförvaltning eller exekutiv försäljning av egendomen eller visat att domen eller utslaget delgetts gäldenären. Tiden är sålunda för länge sedan utlupen. Upphävande av lagen kan inte medföra, att utmätningsverkan av åsyftade domar eller utslag återupplivas.

InfL har utan större ändringar upptagits i 4 kap. UB. SfL, LfL och FfL motsvaras i balken av 11–13 kap. I sakligt hänseende är bestämmelserna så gott som oförändrade.

I *andra stycket* av förevarande 2 § anges vissa andra författningar som jämte de i första stycket nämnda bör upphävas vid balkens ikraftträdande. Som beredningen anfört ovan bör sålunda förordningen (1844:46 s. 2) om upphörande av vissa särskilda domstolar upphävas. Att så sker innebär givetvis inte att vad som gällde före nämnda förordning på nytt får aktualitet.

Som framhållits i anslutning till vad som ovan sagts om 9 § Up bör vidare förordningen (1855:66 s. 1) angående handelsböcker och handelsräkningar upphävas. De flesta bestämmelserna i förordningen är redan upphävda genom olika lagar. 1–11 och 19 §§ upphävdes genom bokföringslagen (1929:117), 12–18 och 25 §§ genom lag (1946:844) samt 20, 26 och 27 §§ genom förordning (1868:66 s. 7). Vad som återstår är 21–24 och 28 §§.

I 21 § sägs, att handelsräkning som utfärdas av köpman bör noggrant överensstämma med hans handelsböcker. Denna bestämmelse kan uppenbart i och för sig utan olägenhet upphävas.

I 22 § följer vissa bestämmelser om kredit mellan köpmän. Där föreskrivs, att om öppen kredit är avtalad mellan köpmän, i allmänhet eller för visst handelsföretag, är den som gett kredit pliktig att tillställa den andre räkning inom den tid som vanligt handelsbruk bestämmer, om ej annorlunda är avtalat. Finner den som mottog räkningen att denna är oriktig, åligger det honom att utan dröjsmål bevisligen därom tillsäga den som gav räkningen eller, om denne ej kan anträffas, anmäla klander hos KB inom tre månader sedan han mottog räkningen. Om han försummar det och han ej heller inom nämnda tid bevisligen tillställt den som gav räkningen annan på sina egna böcker grundad räkning som strider mot den som han mottog, skall så anses som om han hade godkänt räkningen. Vad som i paragrafen sägs om KB avser enligt 9 § Up numera ÖE.

Enligt vad beredningen inhämtat anses bestämmelserna i 22 § numera föråldrade. Såvitt beredningen kan bedöma kan det inte vara behövligt

att behålla särskilda regler om skyldighet att sända handelsräkning enligt vad handelsbruk bjuder eller om bevisverkan av passivitet hos den som mottar handelsräkning. Det starkt formaliserade reklamationssystem som paragrafen anger stämmer ganska illa med nutida fria bevisprövning. Vid köp av lös egendom inträder enligt köplagen (1905:38 s. 1) materiella rättsverkningar av försummad reklamation mot priset i översänd räkning (6 §) eller mot skedd leverans och reglerna därom bör vara tillfyllest även om öppen kredit avtalats. I övrigt får, om bestämmelserna i 22 § i förordningen upphävs, fritt prövas i vad mån underlåtenhet att utan dröjsmål göra invändningar mot handelsräkning, när sådan förekommer, utgör bevis nog för att räkningen är riktig eller skall anses godkänd. Åtminstone om man tills vidare bortser från det värde handelsräkning eventuellt har som grundval för lagsökning synes det inte tillräckligt motiverat att behålla de regler som nu finns i nämnda paragraf.

I 23 § i förordningen ges en bestämmelse för det fallet att kredit lämnats utan avtal om öppen kredit. För sådan händelse sägs, att räkning på varor utborgade till köpman skall bevisligen tillställas gäldenären senast inom tre månader efter utgången av det år varunder det utborgade inskrevs i handelsboken, om ej annorlunda är uttryckligen avtalat. Om räkning har vederbörligen tillställts sådan gäldenär som nämns i 23 § och denne ej inom tre månader har bevisligen tillsagt fordringsägaren att räkningen ej godkänns eller instämt klander däråt till den rätt under vilken gäldenären lyder, är räkningen enligt 24 § lika utmätningsgill som förfallet skuldebrev. Detsamma gäller, om gäldenären genom påskrift på räkningen godkänt denna.

Det synes inte klart vad som skall förstås med att en räkning skall anses godkänd enligt 22 § resp. utmätningsgill enligt 24 §. Bestämmelserna tillkom mot bakgrunden av dåvarande utsökningsbalk. Enligt UL medför den omständigheten att en fordran skall anses godkänd inte att utmätning får äga rum oaktat exekutionstitel saknas. Frågan är därför huruvida borgenären skall anses ha sådant skriftligt fordringsbevis som avses i LL. Att detta är förhållandet om gäldenären skriftligen godkänt sådan räkning som avses i 23 och 24 §§ synes klart. Godkännandet utgör i så fall ett typiskt skriftligt fordringsbevis.[12] Tveksamt är endast huruvida en räkning som enligt 22 § skall anses godkänd eller enligt 24 § är "utmätningsgill" får betraktas som skriftligt fordringsbevis.

I litteraturen har uttalats, att lagsökning på räkning som avses i 23 och 24 §§ kan äga rum av den anledningen att lagstiftaren uttryckligen angett räkningen som "utmätningsgill".[13] Motsättningsvis skulle härav följa, att lagsökning *inte* står till buds om borgenären åberopat en icke skriftligen godkänd räkning som avses i 22 §. Det förekommer emellertid även uttalande, att vad som gäller räkning enligt 23 § även skulle gälla räkning enligt 22 §.[14] Uttalandets innebörd är dock oklar.

I den mån handelsräkning inte kan läggas till grund för lagsökning finns möjligheten för borgenären att använda förfarandet med betalningsföreläggande enligt 18 § och följande i LL. I så fall leder emellertid ett enkelt bestridande till att saken förfaller, om ej borgenären begär att den

[12] Jfr Lihné s. 124. Ang. innebörden av 24 § se även Almén-Eklund s. 86 f.

[13] Se Trygger I s. 37. Jfr Lihné s. 110.

[14] Lihné s. 186.

hänskjuts till rättegång. Pågående utredning om avskaffande av LL kan väntas leda till att frågan i vad mån lagsökning står till buds i hithörande fall blir utan intresse. Möjligheten till lagsökning på grund av handelsräkning synes numera ha så ringa värde att, även om lagsökning ej avskaffas, den inte utgör tillräcklig anledning att behålla 22–24 §§ i 1855 års förordning.

Vad till sist angår 28 § i förordningen innehåller den endast, att vad som i förordningen är stadgat för köpman skall i alla hänseenden gälla även för de övriga av dem som enligt 1 och 2 §§ bör hålla handelsböcker. I sistnämnda hänseende är numera bokföringslagen (1929:117) tillämplig.

Slutligen har ovan också berörts förordningen (1863:5 s. 3) angående förnyande av svensk myndighets beslut, som förlorat sin exekutiva kraft i främmande stat. Förordningen tar sikte på fall då utmätning söks i främmande stat, t.ex. på grund av medgivande i konvention, men verkställighet ej kan äga rum av den anledningen att enligt den främmande lagstiftningen exekutionstiteln är för gammal för att berättiga till verkställighet. Länsstyrelsen kan då på nytt förordna om exigibilitet. Enligt vad beredningen inhämtat torde sådana förordnanden numera förekomma ytterst sällan. Det kan emellertid inte uteslutas, att behov därav någon gång kan uppstå. Beredningen föreslår att 1863 års förordning upphävs men att ny bestämmelse i ämnet tas in i 4 § UBp. Eftersom prövningen närmast är av judiciell natur bör den anförtros hovrätt.

3 §

Förevarande 3 § innehåller övergångsbestämmelser med anledning av att lagen (1921:244) om utmätningsed och förordningen (1855:66 s. 1) angående handelsböcker och handelsräkningar upphävs.

Enligt lagen om utmätningsed är en förutsättning för det däri stadgade förfarandet med edgång inför konkursdomaren, att försök till utmätning inte lett till åsyftat resultat. Närmast motsvarande förfarande enligt UB äger rum inför krfm i utmätningsärendet. Nämnda lag bör med hänsyn härtill i lämplig omfattning få tillämpas när försök till utmätning skett före balkens ikraftträdande. Det synes emellertid inte påkallat att utsträcka tillämpligheten av samma lag till andra fall än då ansökan enligt lagen har gjorts före balkens ikraftträdande. En bestämmelse härom har tagits upp i första stycket.

I fråga om 1855 års förordning föreslås i ett andra stycke, att förordningen alltjämt skall tillämpas beträffande handelsräkning som utfärdats medan förordningen var gällande.

4 §

Genom 2 § har upphävts förordningen (1863:5 s. 3) angående förnyande av svensk myndighets beslut, som förlorat sin exekutiva kraft i främmande stat. Som beredningen anfört under nämnda paragraf bör emellertid ny bestämmelse i ämnet meddelas. Denna har tagits upp i första stycket av förevarande 4 §. Tillämpligheten har därvid vidgats till

att avse annan form av verkställighet av ålagd betalningsskyldighet än utmätning. Vidare har prövningen överflyttats till hovrätt. Behörighet att ta upp ärende som nu avses tillkommer samtliga hovrätter. Betalningsåläggandet skall efter gäldenärens hörande förnyas, om ej särskilda skäl föranleder till annat, t.ex. om gäldenären gör invändning som enligt svensk rätt medför hinder mot verkställighet.

I andra stycket har tagits upp övergångsbestämmelse av innehåll att ansökan vilken enligt 1863 års förordning har gjorts hos länsstyrelse skall prövas i den ordning som anges i nämnda förordning.

Gemensamma övergångsbestämmelser

Under denna rubrik har tagits upp bestämmelser som inte hänför sig till något bestämt kapitel i balken utan har en mera generell betydelse.

Enligt en allmänt erkänd grundsats skall, om ej annat sägs, processuella bestämmelser i ny lagstiftning i princip tillämpas omedelbart efter ikraftträdandet, även om de bakomliggande förhållandena härrör från tiden dessförinnan. Nya bestämmelser av materiell innebörd anses däremot som regel böra tillämpas endast i fråga om förhållanden som inträtt efter lagstiftningens ikraftträdande.[1]

Utsökningsrätten kan sägas vara till övervägande del av processuell natur, men däri ingår även regler som har materiell betydelse. Vad som bör hänföras till den ena eller andra kategorin kan stundom vara tveksamt. En särskild svårighet ligger däri att vissa bestämmelser om förfarandet har nära samband med andra regler och därför inte utan vidare kan ersättas med nya bestämmelser som bygger på en annan systematik. Det är också tydligt, att den angivna huvudregeln inte alltid är tillfyllest t.ex. när äldre processuella bestämmelser inte fått någon motsvarighet i den nya lagstiftningen.

Som förut antytts torde ej vara lämpligt att ÖEinstitutionen utan vidare avskaffas i och med att UB träder i kraft. ÖE bör finnas kvar under en övergångstid för att handlägga bl.a. ärenden som vid ikraftträdandet är anhängiga hos ÖE. I 5 § ges föreskrifter om vem som skall vara ÖE under övergångsskedet. I fråga om ärenden som efter ikraftträdandet alltjämt skall prövas av ÖE föreslås i 6 §, att äldre bestämmelser som rör handläggningen av ärende hos ÖE fortfarande skall tillämpas. Avgörandet av saken skall emellertid ske enligt balkens bestämmelser. Även i övrigt har dessa i princip gjorts tillämpliga i redan anhängiga ärenden. Enligt vedertagna rättsgrundsatser bör emellertid ny lagstiftning i allmänhet inte få retroaktiv verkan. Den som på grund av äldre lag blivit berättigad till någonting bör inte gå miste därom på grund av att den nya lagstiftningen inför ändrade regler.

Sistnämnda princip har för vissa fall kommit till uttryck i 8 § i förevarande förslag men har sin giltighet även därutöver. Som exempel kan nämnas att skyldigheten att betala ränta på belopp som skall återbäras enligt 2 kap. 18 § UB inte bör avse tid före ikraftträdandet, om sådan skyldighet inte förelegat enligt äldre lag.

[1] Jfr NJA II 1877 nr 3 s. 130, 1947 s. 2 och 1971 s. 120 f.

5 §

Enligt 1 § 2 mom. UL är länsstyrelsen (KB) ÖE. Kungl. Maj:t äger dock förordna särskild ÖE för viss del av län. Ersättare för sådan ÖE förordnas i allmänhet av KB. Enligt 1 § 3 mom. UL äger KB för särskild förrättning förordna därtill lämpad person att vara ÖE.

Vid ULs upphävande torde den nuvarande organisationen av ÖE böra rubbas så litet som möjligt. I förevarande 5 § anges därför, att bestämmelserna om ÖE i 1 § UL alltjämt skall gälla i fråga om ärenden som enligt vad som sägs i det följande skall handläggas av ÖE, om ej regeringen förordnar annat. Bestämmelsen täcker även förordnanden om särskild ÖE som meddelats enligt 1 § 2 eller 3 mom. UL. De flesta ärenden som inte överlämnas till krfm bör kunna avgöras tämligen snart efter ikraftträdandet. Utan särskild föreskrift är tydligt, att förordnande som meddelats med stöd av 1 § UL kan återkallas (jfr 5 § UL). Enligt förslaget kan regeringen i mån av behov meddela ändrade föreskrifter om vem som skall vara ÖE.

För åtskilliga fall inom och utom UL finns bestämmelser om att medel skall nedsättas eller säkerhet ställas hos ÖE. Dylika depositioner torde i praxis som regel behandlas som kvarstående öppna ärenden. Det ankommer på ÖE att i sådana fall, om det blir aktuellt, pröva begäran om att medlen skall betalas ut eller säkerheten utges. Begäran härom kan komma att framställas lång tid efter balkens ikraftträdande då ÖEs övriga funktioner har upphört. Framställningen torde inte böra betraktas som ett nytt ärende. Av förevarande 5 § liksom av 6 § andra stycket och 38 § tredje stycket följer, att regeringen resp. ÖE, om ÖE alltjämt finns kvar, kan förordna att krfm skall överta ärendena.

6 §

Enligt beredningens mening bör äldre bestämmelser som avser den formella handläggningen hos ÖE alltjämt tillämpas i de ärenden som ÖE skall handlägga under övergångstiden. Som exempel på bestämmelser av sådan karaktär kan nämnas 46 § 1 mom., 86 § 2 mom. samt 195, 195 a, 205 och 209 §§ UL. I de särskilda lagarna om försäljning av fast egendom m.m. finns vidare åtskilliga bestämmelser som rör åtgärder av ÖE under förfarandets gång. I den mån åtgärderna inte innefattar ett avgörande i sak skall äldre lag tillämpas. Till de äldre lagrum som alltjämt skall tillämpas får också hänföras bestämmelsen i 6 § UL såvitt rör jäv mot ÖE och föreskriften om dagbok hos ÖE i 8 § UL. Däremot blir 11 § UL som ger ÖE befogenhet att ta upp ansvarsfråga angående missfirmelse m.m. inte tillämplig. Denna föreskrift synes inte hänförlig till den formella handläggningen och någon motsvarande bestämmelse finns ej i UB.

Beträffande ÖEs prövning i sak skall enligt förslaget balkens bestämmelser i princip tillämpas. Denna ståndpunkt har i lagtexten uttryckts med att ärendet avgörs enligt vad som i balken sägs om motsvarande ärende hos krfm, om ej annat föreskrivs. Med avgörande avses inte endast beslut eller åtgärd, varigenom ÖE skiljer sig från ärendet, utan även avgöranden av delfrågor. Som exempel på bestämmelsens räckvidd kan

nämnas, att ÖE efter ikraftträdandet skall vid fastighetsförsäljning tillämpa 13 kap. 13 § UB, som i förhållande till 13 § FfL bl.a. innebär den ändringen att konkursborgenär som anges där får utöva anslutningsrätt oavsett om fordringen bevakats i konkursen eller ej.

Enligt LfL skall utmätt luftfartyg säljas av ÖE enligt de särskilda bestämmelser som anges där, oavsett om luftfartyget är registrerat eller ej. LfL motsvaras i balken av 12 kap., som emellertid endast avser registrerat luftfartyg (och intecknade reservdelar). Oregistrerat luftfartyg skall säljas enligt de vanliga reglerna för utmätta lösa saker. Om ärende angående försäljning av oregistrerat luftfartyg är anhängigt hos ÖE vid balkens ikraftträdande, är ÖE alltjämt behörig att handlägga det. Därvid skall äldre lag tillämpas i fråga om själva handläggningen, medan den prövning som i sak skall äga rum skall ske enligt ny lag. Detta innebär bl.a. att något skyddsbelopp inte skall fastställas. Även i övrigt kan ÖE tillämpa UBs regler om försäljning av oregistrerat luftfartyg. Det kan erinras om att ÖE enligt andra stycket i förevarande 6 § kan överlämna anhängigt försäljningsärende till krfm.

UL innehåller i 46 § bestämmelser om verkställighet av skiljedom. Enligt 1 mom. skall ansökan göras hos ÖE. Ansökningen får ej bifallas utan att den mot vilken verkställighet söks fått tillfälle att yttra sig. Enligt 2 mom. skall ÖE under där närmare angivna förutsättningar förordna om verkställighet. I 3 och 4 mom. finns bestämmelser om verkställighet av ÖEs förordnande.

Enligt balken skall ansökan om verkställighet av skiljedom göras hos krfm, som enligt bestämmelserna i 3 kap. 17–20 §§ prövar om skiljedomen får verkställas. Någon uttrycklig bestämmelse om att motpart skall beredas tillfälle att yttra sig har inte tagits upp i balken. Det förutsätts likväl att så sker, om inte saken är uppenbar. Förutsättningarna i övrigt för verkställighet är enligt balken i stort sett desamma som enligt gällande rätt. I fråga om ersättning till skiljeman föreligger dock den skillnaden, att enligt 46 § 2 mom. andra punkten UL förordnande om verkställighet i den delen får meddelas om tiden för parts talan mot skiljedomen gått till ända och sådan talan ej visas vara förd, medan enligt 3 kap. 17 § andra stycket UB förutsätts att det blivit utrett att part inte fört talan mot ersättningsbeslutet inom föreskriven tid.

Har ansökan om verkställighet av skiljedom gjorts hos ÖE före balkens ikraftträdande, skall enligt första stycket i förevarande 6 § handläggningen även efter ikraftträdandet ske enligt äldre lag. ÖE skall alltså låta motparten få tillfälle att yttra sig innan beslut om verkställighet meddelas. Bestämmelserna i 3 kap. 17–20 §§ UB skall iakttas av ÖE vid ärendets avgörande.

Frågan huruvida de nya bestämmelserna om kostnader i utsökningsärenden skall tillämpas eller ej regleras i 34 § nedan. I fråga om fullföljd mot ÖEs beslut skall äldre lag tillämpas, se 36 §.

Enligt 38 § 2 mom. UL äger ÖE, när någon skall tillhållas att fullgöra leveransavtal eller att eljest något göra eller låta och tvångsmedel eller

äventyr ej är utsatt i domen eller stadgat i lag, förelägga den tredskande vite, om det finnes lämpligt. ÖE äger även utdöma vite som förelagts med stöd av nämnda paragraf. Enligt balken föreläggs vitet i motsvarande situation av krfm och utdöms av rätten (se 16 kap. 4 § och 19 kap. 13 §). En motsvarande befogenhet för ÖE att förelägga vite finns även i vissa andra fall. Enligt 73 § 1 mom. UL kan vite användas som medel att framtvinga upplysningar av tredje man angående aktuell fordran eller rättighet. I vissa fall kan ÖE enligt 187 a § UL använda sig av föreläggande vid vite såsom säkerhetsåtgärd. Vidare anses, att ÖE får förelägga vite vid handräckning enligt 191 eller 192 § UL.[1] Enligt uttrycklig bestämmelse äger ÖE utdöma vite som förelagts med stöd av 73 § 1 mom. UL. Huruvida ÖE skall anses ha denna befogenhet även vid föreläggande enligt 187 a, 191 eller 192 § UL är osäkert. När enligt balken krfm i motsvarande fall förelagt vite, skall detta utdömas av rätten (se 5 kap. 4 §, 17 kap. 5, 12 och 18 §§ samt 19 kap. 13 § UB). Praktiska skäl talar för att ÖE efter balkens ikraftträdande får döma ut vite som han förelagt. Bestämmelse härom har tagits upp i första stycket andra punkten av förevarande 6 §.

Uppkommer fråga om föreläggande av nytt vite i samband med utdömande av det gamla, får det bero på sakläget huruvida ÖE fortfarande skall anses behörig att göra detta. ÖE bör kunna förelägga nytt vite, om själva ärendet fortfarande kan anses anhängigt hos ÖE.[2] Om ärendet är avslutat, skall det ankomma på krfm att på ansökan besluta om behövliga tvångsåtgärder.

Enligt 195 § 2 och 3 mom. UL kan ÖE i utsökningsmål använda sig av vitesföreläggande när någon skall höras i målet. ÖE anses även ha befogenhet att utdöma vitet.[3] Enligt balken får krfm själv utdöma vite i motsvarande fall (19 kap. 8–10 §§).

Föreläggande, varigenom vite utsatts i fall som avses i 38, 187 a, 191 eller 192 § UL, får anses höra till avgörandet av saken. Föreläggande av processuella viten enligt 73 § 1 mom. eller 195 § 2 eller 3 mom. UL hör däremot till handläggningen av ärendet.

I andra stycket av 6 § föreslås, att ÖE skall kunna överlämna anhängigt ärende till krfm för handläggning enligt balkens bestämmelser. Av naturliga skäl får dock ärende som avser klagan över utmätningsmans förfarande inte lämnas över till krfm. Enligt förslaget får överlämnande i övrigt ske, om det finnes lämpligt. Av betydelse är härvidlag hur långt handläggningen hos ÖE fortskridit. Om t.ex. i ett försäljningsärende auktion ännu ej har utsatts före balkens ikraftträdande, bör ärendet regelmässigt överlämnas. Det måste emellertid beaktas huruvida det finns risk för att avgörandet försenas om ärendet överlämnas. I detta sammanhang bör också arbetssituationen hos krfm beaktas. Balkens ikraftträdande kommer att medföra vissa påfrestningar för krfma. Det kan därför vara befogat att ÖE tar kontakt med vederbörande krfm innan överlämnande beslutas.

Överlämnande skall ske till den krfm som enligt balkens bestämmelser är behörig att ta upp ärendet. Är mer än en krfm behörig, kan det vara

[1] Jfr NJA 1965 s. 321.

[2] NJA 1972 s. 334.

[3] Trygger I s. 467.

påkallat att ÖE hör sökanden. Om en viss krfm tidigare haft befattning med ärendet, bör överlämnandet i allmänhet ske till denna, t.ex. när det gäller försäljning efter utmätning.

7 §

Paragrafen ger uttryck för den ovan angivna principen att UB skall efter ikraftträdandet tillämpas i ärenden hos krfm även om ärendet anhängiggjorts dessförinnan. Detta gäller såväl processuella bestämmelser som bestämmelser av materiell innebörd, om inte annat föreskrivs i det följande.

8 §

Att UB i princip skall tillämpas även i ärenden som anhängiggjorts före ikraftträdandet medför inte att balken i dessa ärenden får retroaktiv verkan. Åtgärder som vidtagits med stöd av äldre lag behåller i princip sin giltighet även om UB stadgar andra förutsättningar för motsvarande åtgärd eller motsvarighet till åtgärden saknas.

I förevarande paragraf ges en allmänt hållen regel som tar sikte på att UB i vissa fall inskränker möjligheten att få verkställighet eller handräckning jämfört med gällande rätt. Sådan inskränkning skall i enlighet med vad som nyss sagts ej inverka på giltigheten av åtgärd som vidtagits före ikraftträdandet. Uttrycket "verkställighet" gäller alla stadier. I fråga om utmätning inbegrips t.ex. även försäljning och fördelning eller utbetalning.

Som exempel på fall då bestämmelsen blir tillämplig kan nämnas följande. Enligt UL får utmätning ske på grund av hovrätts dom, varigenom dömts till böter, vite eller sådan med brott förenad rättsverkan som innefattar betalningsskyldighet, utan hinder av att domen ej vunnit laga kraft (52 § UL och 22 § Up). Enligt UB får dom varigenom dömts till böter, vite, förverkande av egendom m.m. ej verkställas förrän den vunnit laga kraft, om inte annat är särskilt föreskrivet (3 kap. 10 §). 9 kap. 3 § andra stycket UB innehåller förbud bl.a. mot förtida försäljning av lös egendom som har betydande värde. Någon motsvarande bestämmelse finns inte i gällande rätt. Beträffande utbetalning av medel kan nämnas, att enligt 14 kap. 16 § punkt 4 UB får utbetalning av medel inte ske annat än mot säkerhet i fall då rätten till medlen är beroende av besvär som anförts över utmätning eller utmätt egendoms försäljning. Enligt 156 § UL, 24 § LfL och 23 § SfL krävs säkerhet endast när försäljning av fast egendom, luftfartyg, intecknade reservdelar därtill eller registrerat skepp (resp. skeppsbygge) ej vunnit laga kraft.

Till de bestämmelser i balken som inskränker möjligheten att få verkställighet eller handräckning hör även 6 kap. 7 § andra stycket, varigenom införts förbud mot utmätning av skadestånd i vissa fall även sedan det betalats ut, samt 17 kap. 8 och 9 §§, som inskränker möjligheten att få utmätning i eller kvarstad på egendom som tidigare belagts med kvarstad.

Enligt 184 § UL kan ÖE förordna om särskild kvarstad på arrende-

avgift, hyra och annan avkastning av fast egendom. Därvid skall syssloman förordnas att uppbära avkastningen. Någon möjlighet att få särskild kvarstad på framtida avkastning av fast egendom ges inte i UB. Däremot kan sökanden, när kvarstad lagts på fast egendom, begära att avkastningen skall uppbäras av krfm eller särskilt förordnad syssloman (17 kap. 6 och 10 §§ samt 13 kap. 8 § UB). Om före balkens ikraftträdande särskild kvarstad har lagts på avkastning, skall i enlighet med vad som sägs i förevarande 8 § kvarstaden och förordnandet för sysslomannen alltjämt gälla.

Angående verkställighet av ÖEs beslut som kommer i fråga efter balkens ikraftträdande se 13 § i förevarande förslag.

Enligt UB skall auktionsprotokoll inte längre vara exekutionstitel. En särskild övergångsbestämmelse meddelas i 14 §. I fråga om verkan av föreläggande som meddelats enligt 69 eller 91 a § UL eller 5 § FfL ges en särskild bestämmelse i 16 §.

Att balkens bestämmelser om rättelse av utmätning m.m. får tillämpas även när utmätningen skett före ikraftträdandet framgår av 18 §.

I och med balkens ikraftträdande upphör möjligheten att meddela reseförbud i exekutiva ärenden. Enligt 31 § första stycket i nu förevarande förslag skall reseförbud som meddelats med stöd av 187 § UL upphöra att gälla vid balkens ikraftträdande. I UB ersätts vidare de nuvarande instituten skingringsförbud och kvarstad av ett gemensamt institut, benämnt kvarstad. I fråga om skingringsförbud enligt 180 eller 181 § UL skall enligt 31 § andra stycket i förevarande förslag tillämpas vad som i 17 kap. UB sägs om kvarstad.

Övergångsbestämmelse till 2 kap.

9 §

Vattenfallsrätt får inte längre upplåtas men finns kvar på grund av upplåtelser före jordabalkens ikraftträdande. Beträffande sådana upplåtelser skall bestämmelserna i JB om tomträtt i viss utsträckning gälla, se 12 och 52 §§ Jp. Genom hänvisning som sistnämnda lagrum innehåller blir bl.a. 13 kap. 26 § JB tillämplig även i fråga om vattenfallsrätt. Där sägs att bestämmelserna i bl.a. UL och FfL angående fast egendom och rättighet däri har motsvarande tillämpning i fråga om tomträtt. En liknande hänvisning till bestämmelserna om fast egendom har beträffande tomträtt tagits upp i 2 kap. 10 § andra stycket UB. I förevarande 9 § föreslås, att vad som i balken sägs om tomträtt även skall gälla vattenfallsrätt som upplåtits enligt lagen (1907:36 s. 1) om nyttjanderätt till fast egendom (jfr punkt 8 i övergångsbestämmelserna till FfL).

Även vad som i UBp (se t.ex. 24 §) sägs om fast egendom blir analogivis tillämpligt på tomträtt och vattenfallsrätt.

Övergångsbestämmelser till 3 kap.

10 §

Enligt 42 § 1 mom. UL gäller att dom, som enligt lag skall verkställas genast, går i fullbordan såsom lagakraftägande, om inte annat är stadgat. Med "dom" likställs annat domstols avgörande i tvistemål (jfr 37 § 1 mom. UL).

Bestämmelsen i 42 § 1 mom. UL motsvaras i balken av 3 kap. 11 § första stycket. Där sägs, att om i lag är föreskrivet att dom får verkställas utan hinder av att den ej äger laga kraft, sker verkställigheten enligt vad som gäller om dom som vunnit laga kraft, om ej annat följer av samma lag. Bestämmelsen gäller även domstols avgörande som betecknats utslag eller beslut (jfr 3 kap. 3 § första st. UB). Av 3 kap. 22 § UB följer, att vad som gäller om dom skall tillämpas även när beslut av förvaltningsmyndighet får verkställas.

Som anförts i motiven till första stycket i 3 kap. 11 § UB utgår bestämmelsen från att lagstadgandet i fråga använder de ordalag som nämnts, nämligen att domen får verkställas utan hinder av att den ej äger laga kraft. En uttrycklig bestämmelse att dom får verkställas "som om den vunnit laga kraft" eller "lika med laga kraft ägande dom" skall givetvis också lända till efterrättelse. Enligt UB innebär detta, att i förekommande fall även försäljning av egendomen får ske och medel utbetalas utan att säkerhet ställs (se 9 kap. 3 § och 14 kap. 16 § 1). I fall då t.ex. utmätning får äga rum men hinder mot försäljning eller utbetalning kan möta på den grunden att avgörandet inte vunnit laga kraft sägs i UB att avgörandet får verkställas genast (se 3 kap. 7 §), dvs. att verkställigheten får påbörjas och fortgå i den mån hinder ej möter i senare bestämmelse. Beredningen förutsätter att i ny lag eller annan författning kommer att användas en terminologi som ansluter till UBs. Redan existerande författningar har emellertid ofta en annan formulering. I 17 kap. 14 § andra stycket första och andra punkterna samt 30 kap. 12 § första stycket första och andra punkterna RB sägs sålunda, att beslut som där avses skall genast gå i verkställighet, utan att detta innebär någon sådan begränsning som nyss nämnts (jfr 42 § UL). I 40 § andra stycket lagen (1939:608) om enskilda vägar används uttrycket att beslutet skall omedelbart lända till efterrättelse, osv.

I samband med de ändringar i 17 kap. 14 § och 30 kap. 12 § RB som aktualiserats av andra skäl föreslår beredningen, att uttryckssättet där jämkas i enlighet med vad som nyss förordats. För andra fall då det i äldre lag föreskrivs att verkställighet får äga rum omedelbart föreslås i förevarande 10 § i tydlighetens intresse en bestämmelse som anger att verkställigheten får ske enligt vad som gäller om avgörande som vunnit laga kraft om ej annat följer av samma lag. Den blir tillämplig även om någon variant med samma innebörd har använts.

11 och 12 §§

Enligt 42 § 2 mom. första punkten UL gäller, att när domstol förordnat att dom får verkställas utan hinder av att den inte äger laga kraft, går domen i verkställighet såsom lagakraftägande, såvida den vinnande ställer säkerhet för det skadestånd som han kan bli skyldig att utge om domen ändras. Enligt andra punkten behöver dock säkerhet inte ställas, när verkställigheten avser hovrätts dom eller när den gäller beslut varigenom föreläggande meddelats någon att förete skriftligt bevis eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning, med mindre i domen eller beslutet förordnats annorlunda.

Nämnda bestämmelser ersätts i balken av 3 kap. 11 § andra stycket. Av skäl som närmare utvecklas i motiven har inte för verkställigheten behållits något ovillkorligt krav på att säkerhet skall ställas. Om säkerhet anses behövlig, skall det i stället ankomma på rätten att ge föreskrift därom. I enlighet härmed föreslår beredningen vissa ändringar i 17 kap. 14 § och 30 kap. 12 § RB, vilka ger rätten befogenhet att föreskriva säkerhet för skadestånd om domen eller beslutet ändras. Andra lagar som ger domstolen befogenhet att förordna om omedelbar verkställighet har emellertid lämnats oförändrade. I stället föreslås i 11 § UBp, att krfm i dessa fall skall vid tillämpning av 3 kap. 11 § andra stycket UB kunna föreskriva att säkerhet skall ställas för skadestånd om domen eller beslutet ändras. Bestämmelsen blir i praktiken tillämplig endast på domar och beslut som meddelas efter UBs ikraftträdande. I fråga om avgöranden som meddelats dessförinnan skall 12 § UBp tillämpas.

Det kan nämnas, att interimistiska förordnanden enligt 15 kap. 11 § GB samt 20 kap. 12 § FB inte omfattas av 11 § UBp. De verkställs på grund av uttryckliga bestämmelser i nämnda lagrum lika med lagakraftägande dom. Några särskilda villkor för verkställigheten finns inte föreskrivna och beredningen föreslår ej någon ändring.

När domstol före balkens ikraftträdande förordnat att dom eller beslut får verkställas utan hinder av att avgörandet ej äger laga kraft, har den inte i samband med förordnandet prövat huruvida för verkställighet behöver ställas säkerhet eller ej, frånsett fall som avses i 42 § 2 mom. andra punkten UL. Äldre lag bör därför tillämpas, om verkställighet av förordnandet blir aktuell efter ikraftträdandet. Bestämmelse härom har tagits upp i 12 § UBp. I och för sig kunde undantag göras i fråga om domar och beslut som nämns i 42 § 2 mom. andra punkten UL, men den föreslagna regleringen är enklare och sakligt sett blir det inte någon skillnad.

Bestämmelserna i 42 § 2 mom. UL är i första hand tillämpliga på förordnanden av allmän domstol. Det är tveksamt i vilken omfattning de är tillämpliga även på förordnanden av s.k. särskilda domstolar eller förvaltningsdomstolar.[1] 12 § UBp har ej vidsträcktare tillämpningsområde än 42 § 2 mom. UL. I andra fall skall balkens bestämmelser tillämpas även om förordnandet meddelats före ikraftträdandet. Krfm kan emellertid kräva säkerhet enligt 11 §.

[1] Jfr NJA II 1947 s. 179 f.

13 §

Beträffande beslut varigenom ÖE ålagt betalningsskyldighet innehåller 51 § 4 mom. UL en hänvisning till bestämmelserna i 37 samt 39 och 40 §§ UL i vad de avser underrätts dom. Detta innebär bl.a. att beslutet får verkställas genom utmätning även om talan förs mot detsamma men att gäldenären kan avvärja utmätningen genom att ställa säkerhet eller nedsätta beloppet. Försäljning får i allmänhet ej ske förrän beslutet vunnit laga kraft. I fråga om ÖEs utslag i utsökningsmål varigenom någon fällts till böter eller vite gäller enligt 52 § 1 mom. andra punkten att beslutet ej får verkställas förrän det vunnit laga kraft.

I fråga om verkställighet av underrätts dom skall enligt förevarande förslag balkens bestämmelser bli omedelbart tillämpliga vid ikraftträdandet. Några större ändringar i sak är det här inte fråga om. Beredningen anser, att de nya bestämmelserna bör tillämpas även beträffande sådana beslut av ÖE som avses i 51 och 52 §§ UL, om verkställighet av beslutet skall äga rum efter ikraftträdandet. Detta bör givetvis gälla oavsett om beslutet meddelats före eller efter ikraftträdandet (jfr 6 § i förslaget). Förslaget innebär, att vad som i särskilda fall är föreskrivet beträffande underrätts dom också skall iakttas (se t.ex. 3 kap. 10 § UB).

Som nämnts under 6 § äger ÖE enligt 46 § UL förordna om verkställighet av skiljedom. När ÖE meddelat sådant förordnande, skall enligt 3 mom. skiljedomen verkställas som domstols lagakraftägande dom, om ej högre myndighet eller domstol, där talan mot skiljedomen är anhängig, förordnar annorlunda. Skall eljest enligt lag eller särskild författning skiljedom lända till efterrättelse, skall den enligt 4 mom. efter ÖEs förordnande verkställas som domstols lagakraftägande dom, om ej högre myndighet förordnar annorlunda.

Enligt balken skall ansökan om verkställighet av skiljedom göras hos krfm, som enligt bestämmelserna i 3 kap. 17–20 §§ prövar om skiljedomen får verkställas. Balken saknar sålunda direkt motsvarighet till förordnande av ÖE enligt 46 § UL, men krfm förutsätts meddela ett särskilt beslut i verkställighetsfrågan som kan överklagas för sig.[1] Har ÖE meddelat förordnande om verkställighet av skiljedom, finns ingen anledning att krfm på nytt skall pröva ärendet, om detta kommer in till krfm efter balkens ikraftträdande. Förordnandet bör således få verkställas enligt vad som f.n. gäller enligt 46 § 3 och 4 mom. UL.

Annat av ÖE meddelat beslut i utsökningsmål än som här nämnts går enligt 53 § UL i verkställighet även om det överklagas, såvida ej annorlunda förordnats eller är särskilt stadgat. Principen gäller även när ÖE föreskriver ändring av krfms beslut, oavsett i vilken riktning beslutet ändras, se 210 § 2 mom. första punkten UL. Hovrätten kan dock förordna om inhibition, se 218 § 1 mom. I 210 § 2 mom. finns som andra punkt en särskild föreskrift, enligt vilken redan verkställd åtgärd i mål om utmätning ej skall gå åter innan utslaget vunnit laga kraft med mindre ÖE förordnat därom.

I fråga om de beslut av ÖE som inte faller under 46, 51 eller 52 § UL vore måhända i och för sig tänkbart att tillämpa balkens bestämmelser om motsvarande beslut av hovrätt. Regleringen är i huvudsak densamma

[1] U XII s. 171.

(jfr 19 kap. 41 § UB). Nämnda undantag i 210 § 2 mom. andra punkten UL skall dock enligt balken även gälla införsel. Beredningen har bl.a. därför valt att alltjämt låta 53 och 210 §§ UL bli tillämpliga beträffande sådana beslut av ÖE som avses där.

14 §

Enligt 55 § UL får utmätning utan föregående dom eller beslut ske för fordran som enligt protokoll över offentlig auktion härleder sig från inrop av lös egendom och är förfallen till betalning. Förutsättning härför är att gäldenären är närvarande vid utmätningstillfället och utan jäv erkänner skulden. Utmätning söks alltjämt emellanåt med stöd av auktionsprotokoll. UB har inte någon motsvarighet till 55 § UL. Beredningen har emellertid ansett lämpligt att en övergångsbestämmelse meddelas med tanke på redan hållna auktioner. I förevarande 14 § föreslås, att verkställighet enligt 55 § UL alltjämt skall få äga rum för fordran på grund av inrop av lös egendom som före balkens ikraftträdande skett vid offentlig auktion. Det är sålunda inte nödvändigt att ansökan om verkställighet görs före ikraftträdandet, utan verkställighet enligt 55 § UL får äga rum om blott auktionen hållits dessförinnan.

Övergångsbestämmelser till 5–7 kap.

15 §

När domstol fastställt att förfallen fordran skall utgå med särskild förmånsrätt i fast egendom, skall egendomen enligt 77 a § UL anses utmätt. Med fast egendom likställs tomträtt och vattenfallsrätt som upplåtits med stöd av äldre lag (jfr 2 kap. 10 § UB och 9 § i förevarande förslag). I UB ges bestämmelser om utmätningsverkan av betalningsfastställelse i 5 kap. 15 §. Nämnda verkan skall enligt UB inträda även när betalningsfastställelsen avser fordran med särskild förmånsrätt i registrerat skepp, registrerat luftfartyg eller intecknade reservdelar till luftfartyg. Utmätningsverkan beträffande sådan egendom bör inte inträda i fall då betalningsfastställelsen skett redan före balkens ikraftträdande. Bestämmelse härom har tagits upp som 15 § i förevarande förslag.

16 §

UB innehåller i 5 kap. 16–25 §§ regler angående förhållandet till tredje man vid utmätning. Bl.a. ges här bestämmelser om föreläggande i olika fall när det råder tvist angående utmätt egendom. Bestämmelserna ersätter 69 § och 91 a § 4 och 5 mom. UL samt 5 § FfL. Möjligheterna att ge föreläggande har emellertid vidgats.

5 kap. 19 § rör det fallet att tredje man före eller efter utmätning av lös egendom gjort gällande bättre rätt till egendomen. Krfm kan då förelägga tredje mannen att väcka talan mot sökanden och gäldenären inom en månad från delgivning av föreläggandet. I fråga om verkan av sådant föreläggande innebär UB vissa skiljaktigheter i förhållande till vad som nu gäller. Om tredje man gjort gällande sitt anspråk före utmätningen, får

egendomen enligt 69 § UL ej säljas förrän tvisten blivit slutligt prövad eller tiden för väckande av talan gått ut. Har han framställt anspråket först efter att utmätning skett, får egendomen säljas såvida ej ÖE förordnar annorlunda. Om ÖE hänvisar honom att väcka talan, gäller om verkan därav detsamma som när föreläggande meddelats vid utmätningen. Föreläggande som meddelats med tillämpning av 5 kap. 19 § UB innebär enligt 9 kap. 4 § hinder mot försäljning endast när tvisten är av väsentlig betydelse och tredje mannen ej samtyckt till att egendomen säljs. Lös egendom som hastigt faller i värde eller kräver alltför kostsam vård får, i likhet med vad som f.n. antas gälla utan uttryckligt lagstöd, säljas även utan tredje mannens samtycke. Påföljden av att föreläggande ej efterkommes är såväl enligt UL som enligt UB att tredje mannen förlorar sin rätt mot sökanden. Om denne själv väcker talan, är dock tredje mannen bevarad vid sin rätt. F.n. är tveksamt huruvida sökanden i sådant fall enligt 69 § UL skall ha väckt talan mot såväl tredje mannen som gäldenären eller om det är tillfyllest att talan har väckts mot tredje mannen. Enligt 5 kap. 19 § tredje stycket UB är tillräckligt att sökanden inom den angivna tiden väckt talan mot tredje mannen.

Det bör påpekas, att 69 § UL inte är direkt tillämplig på egendom som är i tredje mans besittning eller egendom som överhuvud ej kan vara föremål för besittning i vanlig mening, t.ex. fordran som inte grundas på löpande skuldebrev eller rättighet. Även i sådana fall hänvisas stundom tredje mannen att väcka talan. Föreläggande att väcka talan inom viss tid torde emellertid inte få meddelas. 5 kap. 19 § UB är direkt tillämplig även beträffande sådan egendom som nu nämnts.

De angivna skillnaderna i fråga om verkan av föreläggande enligt 69 § UL och dess närmaste motsvarighet i balken motiverar enligt beredningens mening att äldre lag alltjämt tillämpas beträffande dessa verkningar när föreläggandet getts före ikraftträdandet. Frågan vilka rättsverkningar som följer av ett föreläggande har naturligtvis ofta betydelse vid övervägande om föreläggande bör ges, och det bör undvikas att i efterhand rubba förutsättningarna för föreläggandet.

Enligt 91 a § UL får pantbrev i fast egendom eller i skepp tas i anspråk genom utmätning hos ägaren i den mån det ej utgör pant för fordran. Utmätningen medför, antingen att den intecknade egendomen tas i anspråk eller att pantbrevet pantförskrivs till sökanden. Om tvist råder huruvida något finns att utmäta i nämnda ordning, kan krfm förelägga sökanden att inom en månad väcka talan mot gäldenären och den som bestrider att något finns att utmäta. Föreläggandet medför förbud mot att den intecknade egendomen tas i anspråk eller pantbrevet pantförskrivs, om ej rätten förklarar att hinder ej möter. Om sökanden ej efterkommer föreläggandet och talan ej heller väckts av annan part, går utmätningen åter. Föreläggande enligt 91 a § UL motsvaras i balken av föreläggande enligt 5 kap. 21 § andra stycket. Rättsverkningarna av föreläggande enligt sistnämnda bestämmelse skiljer sig från vad som f.n. gäller såtillvida att, om sökanden inte efterkommer föreläggande enligt balken, utmätningen står sig endast under förutsättning att i stället tredje

mannen väckt talan mot sökanden inom den angivna tiden. Enligt gällande rätt är även tillräckligt att gäldenären väckt talan i saken. Jfr i övrigt 10 kap. 15 och 16 §§ UB.

Beträffande föreläggande när någon påstår bättre rätt till utmätt fastighet eller till vad som framstår som tillbehör till fastighet finns f.n. bestämmelser i 5 § FfL. Talan skall av tredje man inom en månad väckas mot sökanden och den som i ärendet antagits vara ägare. Efterkommes ej föreläggandet, har tredje mannen förlorat sin talan mot sökanden, om ej sökanden själv inom den angivna tiden väckt talan mot tredje mannen och den som i ärendet antagits vara ägare. Om tvisten är av väsentlig betydelse, får fastigheten ej säljas förrän tvisten avgjorts eller tiden för väckande av talan gått ut. 5 § FfL motsvaras i balken av 5 kap. 24 §, som hänvisar till 19 § i samma kap. Skillnaden mellan gammal och ny lag i fråga om verkan av föreläggandet är, att det, om tredje mannen ej efterkommer föreläggandet, enligt balken är tillräckligt att sökanden väckt talan mot tredje mannen inom den angivna tiden. Enligt gällande lag måste talan även ha väckts mot den som i ärendet antagits vara ägare.

Beredningen har ansett, att även när det gäller förelägganden enligt 91 a § UL och 5 § FfL bör äldre lag tillämpas i fråga om verkan av föreläggandet. I förevarande 16 § har sålunda tagits upp bestämmelse, att äldre lag skall gälla i fråga om verkan av föreläggande som meddelats enligt 69 eller 91 a § UL eller 5 § FfL.

Av 6 § i förevarande förslag följer, att om t.ex. tredje man före balkens ikraftträdande har överklagat utmätning och ÖE finner saken tvistig, balkens bestämmelser skall tillämpas i fråga om föreläggande som meddelas efter ikraftträdandet. Detsamma gäller givetvis, om ÖE efter ikraftträdandet ger föreläggande i ett försäljningsärende som inkommit före ikraftträdandet.

När makars förmögenhetsförhållanden är att bedöma enligt äldre GB, skall i stället för 69 § UL tillämpas 70 § 1 mom. UL i dess lydelse före 1921 (se övergångsbestämmelse till lagen 1920:418 om ändring i UL). Om vid utmätning i sådana makars bo endera vill ta undan viss egendom därför att den enligt 11 kap. 7 § äldre GB eller lagen (1898:64 s. 10) om boskillnad ej bör gå i betalning för den gäld som utsöks och det ej med avseende på egendomens eller gäldens beskaffenhet är uppenbart att utmätning ej må ske, skall lända till efterrättelse vad som i 69 § UL är stadgat för där avsett fall. Därvid skall dock föreskriften om gäldenärens instämmande ej tillämpas på andra maken. Det sagda skall även tillämpas, när efter vunnen boskillnad make vill freda egendom vid utmätning i andra makens bo.

Beredningen har inte ansett påkallat att behålla särskilda regler i fråga om utmätning hos makar i äldre äktenskap. Balkens bestämmelser om förelägganden i de i förevarande paragraf avsedda fallen skall sålunda tillämpas efter ikraftträdandet. De särskilda reglerna om gäldsansvaret i äldre äktenskap skall dock givetvis beaktas. Om före balkens ikraftträdande föreläggande getts med stöd av 70 § 1 mom. UL i dess äldre lydelse, skall de äldre bestämmelserna alltjämt tillämpas.

I detta sammanhang förtjänar påpekas följande. 70 § UL i dess lydelse före 1921 upptog i 2 mom. en särskild bestämmelse för det fallet att makars inbördes förmögenhetsförhållanden skulle bedömas enligt främmande rätt. Om sådan make ville freda viss egendom med åberopande av den främmande lagen, måste han genast styrka sin rätt. I annat fall hade 70 § 1 mom. motsvarande tillämpning. Bestämmelsen tillkom genom lag (1912:70) om ändrad lydelse av 70 § UL i samband med införandet av lagen (1912:69) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskaps rättsverkningar. Genom hänvisningen till 1 mom. i paragrafen ville man även i de fall då främmande egendomsordning var tillämplig hindra att makar förelades att tvista med varandra angående viss egendom, något som eljest skulle bli följden enligt 69 § UL. Nu berörda 2 mom. i 70 § i dess äldre lydelse upphävdes genom lagen (1920:418) om ändring i UL utan att någon övergångsbestämmelse meddelades.[1]

17 §

Förslaget till UB upptar i 5 kap. 26 § bestämmelser om återvinning vid utmätning vilka saknar motsvarighet i gällande rätt. Bestämmelserna bygger på det förslag till ändrade regler om återvinning vid konkurs som beredningen framlagt i betänkandet Utsökningsrätt X (KLförslaget).

Vid ändringar i lagstiftningen angående återvinning i konkurs har ansetts, att äldre lag alltjämt bör tillämpas i fråga om rättshandling eller åtgärd som ägt rum före den nya lagstiftningens ikraftträdande, om detta skulle medföra frihet från återvinning.[1] När det gäller återvinning vid utmätning, torde det knappast möta några betänkligheter att låta UBs bestämmelser om återvinning få tillämpning på rättshandling eller åtgärd som ägt rum före balkens ikraftträdande. På motsvarande sätt löstes frågan när återvinning med anledning av ackord infördes, se ackordslagen (1970:847).[2] Skulle de nya bestämmelserna inte bli tillämpliga på äldre förhållanden, finns i allmänhet möjlighet att försätta gäldenären i konkurs och på det sättet framtvinga återvinning. Det är emellertid av andra skäl önskvärt att konkurs såvitt möjligt undviks. Här kan också erinras om att KLförslaget ger möjlighet att jämka rätten till återvinning.

Enligt KLförslaget räknas den tid inom vilken återvinning får ske i allmänhet från en fristdag som i de flesta fall är dagen för ansökan om gäldenärens försättande i konkurs (28 § 1 KLförslaget). Vid återvinning enligt 5 kap. 26 § UB skall dagen för ansökan om utmätning räknas som fristdag. När ansökan om utmätning gjorts före ikraftträdandet och återvinning blir aktuell därefter, bör – i stället för ansökningsdagen – dagen för balkens ikraftträdande räknas som fristdag. Bestämmelse härom har tagits upp i förevarande 17 §.

Beredningens förslag i Utsökningsrätt X har såvitt angår återvinning inte ännu tagits upp till behandling i justitiedepartementet. Beredningen har därför i samband med UBförslaget utarbetat förslag till alternativ lydelse av 5 kap. 26 §, vilket utgår från nu gällande återvinningsregler i KL.[3] Enligt det alternativa förslaget skall vad som i KL sägs om tiden för konkursansökningen i stället gälla dagen för ansökan om utmätning. Om

[1] Se NJA II 1912 s. 69 och 79 samt 1921 s. 306 f.

[1] Se NJA II 1921 s. 636 f och U X s. 216.

[2] Jfr U VII s. 132.

[3] Se U XII s. 273.

KLförslaget inte har genomförts när balken träder i kraft, bör lydelsen av förevarande 17 § jämkas i enlighet med det alternativa förslaget.

Det kan påpekas, att det, när KLförslaget trätt i kraft, kan bli aktuellt att vid återvinning i samband med utmätning även tillämpa övergångsbestämmelserna till nämnda förslag.

18 §

77 § 3 och 4 mom. UL innehåller bestämmelser angående krfms befogenhet att själv vidta rättelse av utmätning. En sådan befogenhet föreligger efter utmätning av lös egendom, om krfm, på grund av anspråk enligt 69 § eller eljest, finner att egendomen eller del därav ej bort utmätas. Rättelse får enligt gällande lag ej vidtas senare än två veckor från att förrättningen ägde rum.

Bestämmelserna i 77 § 3 och 4 mom. UL motsvaras i balken av 5 kap. 33–35 §§. Möjligheten för krfm att vidta självrättelse har i balken vidgats och föreslås gälla även fast egendom. Någon tidsgräns skall inte gälla, när rättelse kommer i fråga på den grunden att det blivit utrett att den utmätta egendomen tillhörde tredje man. Rättelse skall då kunna ske så länge det är praktiskt möjligt. Vidare skall utmätning hävas, om försäljning av egendomen eller indrivning av utmätt fordran ej kan antas ge ett överskott som gör åtgärden försvarlig. Den värdering av egendomen som skett kan t.ex. i efterhand visa sig ha varit för optimistisk eller egendomen kan finnas belastad med en från början okänd förmånsrätt.

Nämnda bestämmelser i 5 kap. 33–35 §§ bör kunna tillämpas även i fall då utmätningen ägt rum före balkens ikraftträdande. 8 § i förevarande förslag innehåller bestämmelse, att vad som i balken sägs om villkor för verkställighet eller handräckning ej inverkar på giltigheten av åtgärd som vidtagits före balkens ikraftträdande, om ej annat sägs. Eftersom någon tvekan möjligen kan råda, huruvida 5 kap. 33–35 §§ UB får tillämpas när utmätningen skett före ikraftträdandet, har i förevarande 18 § tagits upp uttrycklig bestämmelse om att de får tillämpas. Givetvis får inte rättelse ske enbart av den anledningen att utmätning ej kunnat äga rum enligt UB.

19 och 20 §§

Till 19 § har med redaktionell jämkning överförts en övergångsbestämmelse till lagen (1970:981) om ändring i UL. Ändringen avsåg 67 § 1 mom. UL. Där sägs nu, att bestämmelserna i 65 och 66 §§ UL (om undantag från utmätning) ej hindrar att pant utmäts för pantfordringen eller att egendom, som borgenären av annan anledning äger hålla inne till säkerhet för sin fordran, utmäts för denna. Enligt tidigare lydelse av 67 § 1 mom. var bestämmelsen ej tillämplig i fråga om egendom som hyresvärd eller jordägare hade rätt att hålla inne till säkerhet för fordran hos hyresgäst eller arrendator. Detta undantag från tillämpningen utgick i samband med att retentionsrätten för hyresvärd och jordägare avskaffades. Sådan rätt kan emellertid övergångsvis finnas kvar på grund av äldre

nyttjanderättsavtal (jfr 34 § Jp). 67 § 1 mom. UL motsvaras i balken av 6 kap. 12 § första stycket.

I den mån egendom som enligt nämnda äldre bestämmelser omfattas av hyresvärds eller jordägares retentionsrätt är utmätningsfri får den enligt 183 § 2 mom. UL ej heller beläggas med kvarstad för fordran. Detsamma bör gälla även efter balkens ikraftträdande och torde följa av den lydelse som förevarande 19 § erhållit i förslaget, jfrd med 17 kap. 5 § andra stycket UB.

Till 20 § i förevarande förslag har överförts övergångsbestämmelse till den lag (1971:481) om ändring i UL, varigenom i 65 § 1 mom. 6 UL infördes skydd mot utmätning av bostadsrätt i vissa fall. Enligt nämnda övergångsbestämmelse äger stadgandet om utmätningsfrihet motsvarande tillämpning på "sådan andelsrätt i förening, som ej är bostadsrättsförening, handelsbolag eller aktiebolag med vilken följer rätt att besitta eller hyra lägenhet" (jfr 79 § bostadsrättslagen 1971:479 och punkt 16 i övergångsbestämmelserna till samma lag). 65 § 1 mom. 6 UL motsvaras i balken av 6 kap. 1 § 6.

Enligt 7 kap. 3 § andra stycket andra punkten UB skall bostadsrättsföreningen underrättas om utmätning av bostadsrätt. Motsvarande bör gälla vid utmätning av sådana andelsrätter som avses i förenämnda övergångsbestämmelser.

Övergångsbestämmelser till 9–13 kap.

21 §

Har i tvistemål någon fällts till böter eller vite eller har i brottmål dömts till böter eller vite eller sådan med brott förenad rättsverkan som innefattar betalningsskyldighet, gäller f.n. enligt 52 § UL och 22 § Up, att domen eller beslutet inte får verkställas förrän avgörandet har vunnit laga kraft. I fråga om hovrätts icke lagakraftvunna dom eller beslut skall emellertid vad som i 39 och 40 §§ är stadgat om hovrätts dom lända till efterrättelse i tillämpliga delar. Detta innebär att hovrättens dom eller beslut får verkställas genom utmätning utan avvaktan på laga kraft. Som regel får dock enligt 40 § den utmätta egendomen ej säljas och utmätningen kan avvärjas genom nedsättning.

Enligt balken får dom varigenom dömts till böter, vite, förverkande av egendom eller annan särskild rättsverkan av brott i allmänhet ej verkställas förrän den har vunnit laga kraft (3 kap. 10 §). Undantag härifrån följer när i lag föreskrivits att dom som inte vunnit laga kraft får verkställas (se 3 kap. 11 § UB och 91 § första st. militära rättegångslagen 1948:472). Eftersom sålunda enligt UB hovrätts dom eller beslut angående böter, viten m.m. i allmänhet ej får verkställas innan domen eller beslutet vunnit laga kraft har inte i UB tagits upp något generellt försäljningsförbud motsvarande det som f.n. följer av hänvisningen till 40 § UL. Har utmätning på grund av icke lagakraftvunnen hovrättsdom skett före ikraftträdandet av UB behövs en övergångsbestämmelse för det fallet att försäljning blir aktuell därefter. Det kan möjligen även finnas andra fall då utmätning enligt UB ej får ske lika tidigt som enligt gällande

lag. Förevarande paragraf innehåller bestämmelse att försäljning i sådana fall ej får ske när hinder mött enligt den äldre lagen.

22 §

Enligt 5 § första stycket 1 FRL har hyresvärd eller jordägare förmånsrätt i lös egendom vilken hör till näringsverksamhet som hyresgästen resp. arrendatorn driver och vari företagsinteckning kan meddelas. Förmånsrätten gäller fordran på grund av hyres- eller arrendeavtal angående lägenhet eller jord som var avsedd för verksamheten, dock ej större belopp än som svarar mot tre månaders hyra eller ett års arrendeavgift. Enligt gällande rätt kan förmånsrätten ej åberopas när utmätning skett för annan borgenärs fordran. Förmånsrättshavaren måste själv söka utmätning eller eventuellt begära gäldenären i konkurs för att få sin rätt beaktad.

I 9 kap. 12 § UB har hyresvärd och jordägare som har förmånsrätt enligt 5 § första stycket 1 FRL jämställts med företagsinteckningshavare såvitt gäller rätt till betalning när utmätning skett för annan borgenärs fordran. Den nya regeln synes inte böra gälla när utmätning för annan borgenärs fordran ägt rum före ikraftträdandet. I första stycket av förevarande 22 § sägs därför, att 9 kap. 12 § i balken ej är tillämplig på fordran som avses i 5 § första stycket 1 FRL, om utmätning skett före ikraftträdandet.

Innehavare av företagsinteckning har förmånsrätt enligt 5 § första stycket 2 FRL. Bestämmelserna i lagen (1966:454) om företagsinteckning är i princip tillämpliga även på förlagsinteckning enligt äldre lagstiftning. Även äldre inteckning medför sålunda regelmässigt förmånsrätt vid utmätning. Enligt 4 § första stycket 1 i sistnämnda lag före ändring genom lag 1973:1067 gällde företagsinteckning ej i fartyg som kunde intecknas för fordran eller i luftfartyg eller sådan reservdel till luftfartyg som kunde omfattas av inteckning i luftfartyg. Sådan egendom kunde däremot omfattas av förlagsinteckning.

Enligt punkt 3 b i övergångsbestämmelserna till lagen om företagsinteckning gäller äldre förlagsinteckning fortfarande i nämnda specialobjekt, om dessa vid ikraftträdandet omfattades av beviljad eller sökt förlagsinteckning. Förmånsrätt på grund av inteckningen gäller dock ej vid utmätning. I konkurs gäller inteckningen ej, om konkursansökan görs senare än tio år efter lagens ikraftträdande (den 1 juli 1967).

I samband med tillkomsten av lagen om företagsinteckning genomfördes även vissa ändringar i UL med anledning av bl.a. de nya reglerna om företagsinteckningens förmånsrätt. I övergångsbestämmelse till lagen (1967:140) om ändring i UL föreskrivs att, i den mån 72, 91, 94, 139 och 168 §§ nya lagen gällde företagsinteckning, skulle i stället äldre lag gälla i fråga om egendom som enligt punkt 3 b i övergångsbestämmelserna till lagen om företagsinteckning fortfarande häftade för beviljad eller sökt förlagsinteckning. Nämnda äldre bestämmelser i UL rörde bl.a. hur förlagsinteckning skulle beaktas vid försäljning av fartyg. Rätt på grund av sådan inteckning kunde, som nämnts, endast göras gällande vid

exekutiv försäljning under konkurs. En motsvarande övergångsbestämmelse togs upp i lagen (1967:143) ang. ändrad lydelse av 1955 års LfL och innebar, att 4 och 7 §§ i deras äldre lydelse fortfarande skulle tillämpas i fall som nu är i fråga. 4 § rörde borgenärsförteckningen och 7 § anslutningsrätten för bl.a. förlagsinteckningshavare. Nämnda övergångsbestämmelse har senare bekräftats i övergångsbestämmelse till nuvarande LfL. Däremot har någon liknande bestämmelse ej upptagits i SfL. Någon skillnad i sak har dock inte varit åsyftad.[1]

Exekutiv försäljning under konkurs av sådan egendom som nu är i fråga kan bli aktuell antingen på begäran av förvaltaren enligt 71 § KL eller till följd av utmätning som avses i 23 § andra stycket eller 24 § KL. Sker försäljningen på begäran av förvaltaren, skall krfm efter försäljningen, sedan pant- och retentionsrättshavares rätt iakttagits, redovisa behållningen till förvaltaren, som därefter fördelar beloppet mellan borgenärerna. Om den egendom som skall säljas är utmätt, måste borgenär som inte innehar egendomen som handpant eller med retentionsrätt anmäla sin fordran till den som skall verkställa försäljningen för att han skall få betalning. Såvitt avser förmånsrättshavare enligt 5 § FRL (bl.a. den som har förmånsrätt på grund av företagsinteckning) har i UB tagits upp bestämmelse härom i 9 kap. 12 § (jfr 139 § UL). Bestämmelsen är tillämplig även beträffande egendom som omfattas av förlagsinteckning enligt äldre bestämmelser.

Nämnda bestämmelse i 9 kap. 12 § UB är inte tillämplig på skepp och luftfartyg m.m. som skall säljas enligt reglerna i 11 och 12 kap. UB (jfr 9 kap. 14 §). I 11 och 12 kap. finns inte någon bestämmelse om hur fordran med förmånsrätt enligt 5 § FRL skall beaktas. Förlagsinteckning kan emellertid på grund av punkt 3 b i övergångsbestämmelserna omfatta skepp som skall säljas enligt 11 kap. UB eller luftfartyg m.m. som skall säljas enligt 12 kap. UB. Vidare kan punkt 5 i övergångsbestämmelserna till 1973 års ändringar i sjölagen föranleda, att båt som omfattas av förlagsinteckning skall säljas i den ordning som anges i 11 kap. UB (jfr 25 § andra st. UBp).

Med tanke på att förmånsrätt på grund av förlagsinteckning i nu avsedda specialobjekt inte kan göras gällande annat än i konkurs som inträder på grund av ansökan senast den 30 juni 1977 kan ifrågasättas, om det är behövligt att meddela någon övergångsbestämmelse motsvarande dem som var förenade med förenämnda ändringar i UL och 1955 års LfL.[2] Beredningen har likväl ansett sig böra ta upp en sådan bestämmelse. I andra stycket av förevarande 22 § sägs därför, att om utmätt egendom som nu avses häftar för beviljad eller sökt förlagsinteckning och egendomen skall under konkurs säljas på auktion enligt 11 eller 12 kap. UB, skall borgenären underrättas och fordran som anmäls tas upp i sakägarförteckning.

Enligt 4 § i lagen om företagsinteckning, i dess lydelse efter 1973 års ändring, gäller sådan inteckning ej i skepp eller skeppsbygge. Företagsinteckning kan emellertid tidigare ha kommit att gälla i egendom som numera är att anse som skepp eller skeppsbygge. För sådana fall har i punkt 2 i övergångsbestämmelserna till nämnda lagändring föreskrivits,

[1] Jfr prop. 1973:167 s. 222 f.

[2] Jfr a. st. i prop. 1973:167.

att äldre bestämmelser fortfarande skall gälla beträffande den egendomen, vad angår skeppsbygge dock ej sedan det registrerats. I fråga om utmätt skepp som omfattas av företagsinteckning behövs därför en bestämmelse hur företagsinteckningen skall beaktas vid försäljning enligt 11 kap. UB. En sådan har meddelats i tredje stycket av förevarande 22 §. Det kan anmärkas, att förmånsrätt på grund av företagsinteckning får göras gällande även om försäljningen ej äger rum under konkurs.

23 §

Lagen (1955:227) om inskrivning av rätt till luftfartyg upptar i 27–30 §§ bestämmelser om ägarhypotek i luftfartyg och reservdelar därtill. Om ägaren tillkommande rätt till andel i inteckning (s.k. överhypotek) blivit utmätt eller om ägaren försatts i konkurs, är inteckningshavaren enligt 30 § skyldig att på begäran av krfm eller konkursförvaltaren uppvisa inteckningshandlingen för inskrivningsdomaren för avskrivning av det ägaren tillkommande beloppet. Därefter kan inteckning meddelas på det avskrivna beloppet jämte ränta. Sistnämnda handling kan därefter säljas i vanlig ordning. Bestämmelser om krfms åligganden och om försäljningen finns i 91 § 2 mom. UL (jfr 71 § sjätte st. KL).

Bestämmelser om utmätning av pantbrev i skepp eller fast egendom finns f.n. i bl.a. 91 a § 3 och 4 mom. samt 91 b § UL. Bestämmelserna, som i balken motsvaras av 10 kap. 14–16 §§, innebär att, efter utmätning av pantbrevet, antingen den intecknade egendomen får direkt tas i anspråk genom försäljning eller också pantbrevet pantförskrivs till sökanden. Enligt UB skall nämnda bestämmelser tillämpas även i fråga om ägarhypotek i luftfartyg eller reservdelar därtill. Föreskrift härom har tagits upp i 10 kap. 17 §. Förfarandet med utbrytning av ägarhypotek efter utmätning av i luftfartyg eller reservdelar intecknat skuldebrev skall således inte tillämpas efter ikraftträdandet.

Om ny inteckningshandling på det gäldenären tillkommande beloppet redan hunnit anskaffas före ikraftträdandet av UB, bör 10 kap. 17 § i balken tillämpas med avseende på den nya handlingen. Detsamma bör gälla, om endast ärende angående avskrivning på inteckningshandlingen tagits upp på inskrivningsdag före UBs ikraftträdande. Första stycket av förevarande paragraf innehåller föreskrift härom. Försäljning av handlingen får inte ske. Sökanden kan i stället begära, att själva egendomen tas i anspråk eller att handlingen pantförskrivs till honom.

Begäran om att den intecknade egendomen skall tas i anspråk skall enligt 10 kap. 15 § första stycket i balken framställas inom en månad från utmätningen. Såvitt avser pantbrev i skepp eller fast egendom överensstämmer detta med gällande rätt. I fråga om inteckning i luftfartyg eller reservdelar därtill bör, när utmätningen ägt rum före balkens ikraftträdande, tiden för sådan framställning räknas från ikraftträdandet (jfr punkt 2 i övergångsbestämmelserna till lagen 1971:495 om ändring i UL samt övergångsbestämmelserna till lagen 1971:1211 om

ändring i UL). Bestämmelse härom har tagits upp i andra stycket av förevarande 23 §.

24–29 §§

Bestämmelsen i 24 § motsvarar punkt 3 i övergångsbestämmelserna till lagen (1971:495) om ändring i UL och punkt 4 andra meningen i övergångsbestämmelserna till lagen (1973:1131) om ändring i UL.[1] (Jfr betr. luftfartyg 10 kap. 17 § andra st. UB.)

25 § första stycket motsvarar punkt 3 i övergångsbestämmelserna till SfL.[2] Andra stycket motsvarar punkt 6 i samma övergångsbestämmelser och punkt 4 första meningen i övergångsbestämmelserna till lagen (1973:1131) om ändring i UL.[3]

Till 26 § första stycket har överförts bestämmelse motsvarande punkt 3 i övergångsbestämmelserna till FfL.[4] Andra stycket motsvarar punkt 4 i samma övergångsbestämmelser.[5]

27–29 §§ motsvarar punkterna 5–7 i övergångsbestämmelserna till FfL.[6]

Övergångsbestämmelser till 14 och 15 kap.

30 §

14 kap. i balken rör redovisning och fördelning resp. utbetalning av medel som influtit efter utmätning eller exekutiv försäljning av egendom i andra fall. I fråga om redovisning och fördelning i införselärenden finns särskilda bestämmelser i 4 kap. 24–26 §§.

Bestämmelserna i 14 kap. innebär inte några större sakliga ändringar i vad som nu gäller. Mera betydelsefulla nyheter i fråga om verkan av fördelning eller utbetalning följer av andra bestämmelser i balken. F.n. torde tredje man, som påstår bättre rätt till utmätt egendom, inte kunna genom besvär få del i influtna medel sedan utbetalning skett. Enligt 19 kap. UB får även sådan talan föras av tredje man. I fall då beslut om fördelning eller utbetalning ändras skall krfm enligt 14 kap. 22 § på begäran utsöka vad som skall betalas tillbaka.

Beträffande 14 kap. kan nämnas, att sammanträde för fördelning av köpeskilling skall vara obligatoriskt endast efter försäljning av egendom som avses i 11–13 kap. I övrigt skall sammanträde hållas, när det är oklart hur medlen skall fördelas (6 §). Befogenheten för ÖE enligt 151 § 3 mom. UL att i vissa fall själv pröva tvist tillkommer enligt balken krfm och har vidgats att omfatta alla ärenden (9 § tredje st.). S.k. sekundärfördelning behöver ej äga rum annat än i vissa angivna fall (10 §). Utbetalning av medel som influtit efter utmätning hos dödsbo får enligt balken ske enligt mindre restriktiva bestämmelser än f.n. (16 § 2). För utbetalning innan fördelningsbeslut vunnit laga kraft krävs vidare enligt balken säkerhet i princip bara när fördelningen skett vid fördelningssammanträde (16 § 5). Slutligen kan framhållas, att motsvarighet saknas till bestämmelsen i 153 § UL om rätt för gäldenären att väcka talan om återvinning mot borgenär, om denne utan gäldenärens medgivande

[1] Se U VIII s. 243 och prop. 1971:20 s. 337, U XI s. 106 och prop. 1973:167 s. 154 och 232.

[2] Se U XI s. 72 och prop. 1973:167 s. 134.

[3] Se prop. 1973:167 s. 135 och 232 samt prop. 1973:42 s. 361 f.

[4] Se U VIII s. 204 f och prop. 1971:20 s. 283 och 558.

[5] Se U VIII s. 205 och prop. 1971:20 s. 283 f.

[6] Se U VIII s. 205 f och prop. 1971:20 s. 284 ff.

tillerkänts betalning ur egendom på grund av icke domfäst fordran och egendomen ej var utmätt för fordringen.

Även om 14 kap. i balken inte innehåller så stora nyheter i sak har beredningen ansett, att kapitlet inte bör tillämpas i ärenden i vilka exekutiv försäljning eller indrivning av utmätt fordran ägt rum före ikraftträdandet. Den viktigaste anledningen härtill är, att de olika åtgärder som innefattas i redovisning och fördelning ofta inte kan genomföras i ett sammanhang och att svårigheter lätt uppstår om äldre och ny lag skall tillämpas på olika led efter skedd försäljning eller efter indrivning av utmätt fordran.

I 15 kap. ges bestämmelser om verkan av exekutiv försäljning m.m. som även är av betydelse i fråga om rättsverkningarna av fördelning och utbetalning. Kapitlet reglerar verkan av försäljning och indrivning i förhållande till bl.a. tredje man. Bestämmelserna är till största delen nya. Den för rättsföljderna avgörande åtgärden är här själva försäljningen resp. indrivningen och nya lagen bör inte tillämpas när försäljningen eller indrivningen ägt rum före balkens ikraftträdande.

I enlighet med det anförda föreskriver första stycket av förevarande 30 §, att när exekutiv försäljning ägt rum eller utmätt fordran indrivits före ikraftträdandet, äldre lag skall tillämpas i de avseenden som regleras i 14 och 15 kap. i balken. Av bestämmelsen följer, att även de nuvarande särskilda stadgandena i 95 § växellagen och 73 § checklagen om säkerhet som villkor för utbetalning innan domen vunnit laga kraft kan få tillämpas efter balkens ikraftträdande.

I fråga om prövning av tvist i samband med fördelning innebär bestämmelsen, att tillämpning av 14 kap. 9 § tredje stycket UB är utesluten när försäljning ägt rum eller utmätt fordran indrivits före balkens ikraftträdande. Däremot får 151 § 3 mom. UL tillämpas.

Som nämnts innehåller UB inte någon motsvarighet till bestämmelsen i 153 § UL om rätt för gäldenären att väcka talan om återvinning i vissa fall. Möjligheten att väcka talan bör stå öppen för gäldenären när fördelningsbeslut meddelats enligt äldre lag, vare sig före eller efter UBs ikraftträdande. Bestämmelse härom har tagits upp som andra stycke i förevarande 30 §.

Övergångsbestämmelser till 17 kap.

31 §

Enligt 187 § UL kan ÖE under förutsättningar som anges där bevilja reseförbud till säkerhet för fordran. UB däremot saknar bestämmelser om reseförbud. I förslag om ändring i RB föreslår beredningen, att även möjligheten för rätten att meddela reseförbud för att säkerställa fordringsanspråk i tvistemål eller ersättning till målsägande i brottmål avskaffas.

Enligt äldre lag ålagt reseförbud bör upphöra att gälla i och med balkens ikraftträdande. Med hänsyn till bestämmelsen i 8 § av förevarande förslag har detta ansetts böra anges uttryckligen. Bestämmelse

härom har tagits upp som första stycke i förevarande 31 § (jfr punkt 3 i övergångsbestämmelserna till förslag till lag om ändring i RB).

Skingringsförbud har inte i UB behållits som särskild handräckningsform. Motsvarande föreslås i fråga om RB.

Kvarstad och skingringsförbud beviljas enligt UL av ÖE och får meddelas till säkerhet antingen för fordran eller för bättre rätt till viss egendom. När skingringsförbud meddelats enligt äldre lag, synes efter balkens ikraftträdande dennas bestämmelser om kvarstad böra tillämpas på åtgärden i den mån det låter sig göra. Bestämmelse härom har tagits upp som andra stycke i förevarande 31 §. Den innebär, att även vad balken innehåller om säkerställande av kvarstad skall i princip tillämpas. Det kan därför bli aktuellt att krfm vidtar kompletterande åtgärder. 7 kap. UB ger därvid krfm viss frihet att förfara efter omständigheterna. För att egendomen skall tas i förvar eller förseglas bör förutsättas att särskild framställning görs därom. Anmälan till inskrivningsmyndighet bör äga rum på samma sätt som beträffande kvarstad beviljad före balkens ikraftträdande (se 33 § nedan). När det gäller t.ex. fast egendom, kan vidare bl.a. bli aktuellt att ta hand om pantbrev som ägaren innehar.

Vid kvarstad för fordran gäller beneficiereglerna. Däremot finns inte f.n. någon uttrycklig bestämmelse, som hindrar att egendom vilken ej får utmätas beläggs med skingringsförbud för fordran. Att så sker är naturligtvis inte lämpligt eftersom utmätning av egendomen ej kommer i fråga. Skulle det ändå ha skett, bör krfm efter balkens ikraftträdande på begäran häva skingringsförbudet beträffande den egendom som var utmätningsfri.

Enligt 283 § första stycket 6 sjölagen skall ansökan om inteckning i skepp eller skeppsbygge avslås bl.a. om skeppet, bygget eller andel däri eller villkorlig äganderätt därtill är föremål för kvarstad eller skingringsförbud. 38 § första stycket 4 sjölagen innehåller bestämmelse om anteckning i skepps- resp. skeppsbyggnadsregistret, när registrerat skepp eller skeppsbygge eller inskriven rätt därtill blivit föremål för kvarstad eller skingringsförbud. Bestämmelser om underrättelser till vederbörande registerförare meddelas i administrativ ordning. I fråga om fast egendom och luftfartyg är f.n. ovisst huruvida kvarstad eller skingringsförbud medför hinder mot ny inteckning. UB utgår från att kvarstad skall medföra nämnda verkan. Beredningen föreslår i enlighet därmed att JB och lagen (1955:227) om inskrivning av rätt till luftfartyg ändras i analogi med ovan berörda bestämmelser i sjölagen. Anteckning om kvarstad eller skingringsförbud som beviljats före UBs ikraftträdande bör göras i vederbörligt register (se 33 §).

Ärende angående kvarstad eller skingringsförbud som vid ikraftträdandet är anhängigt hos ÖE får enligt 6 § första stycket i förevarande förslag alltjämt handläggas av denne. Vid avgörande av ärendet skall balkens bestämmelser tillämpas. Har sökanden begärt skingringsförbud på lös eller fast egendom, bör ÖE behandla ansökningen som om kvarstad begärts.

När ÖE meddelat beslut om handräckning, får sökanden f.n. vända sig

till krfm och begära verkställighet av beslutet. Detsamma gäller, när domstol meddelat beslut om handräckning enligt 15 eller 26 kap. RB. När ÖE före UBs ikraftträdande eller därefter med stöd av 6 § första stycket UBp meddelat beslut i fråga som nu avses, skall enligt tredje stycket första punkten i förevarande paragraf tillämpas vad som i balken sägs om handräckning som beviljats av rätten. Enligt 17 kap. 4 § andra stycket UB skall i sådant fall krfm på begäran genomföra handräckningen och därvid tillämpa de följande paragraferna i kapitlet. Bestämmelsen i 17 kap. 2 § får emellertid tillämpas analogiskt i fråga om behörig krfm. Som regel saknas anledning att på nytt höra svaranden. Bestämmelserna i 17 kap. 3 § om ställande av säkerhet hos krfm får inte någon tillämpning i fall som nu avses. Frågan om säkerhet skall ha prövats av ÖE enligt 194 § UL eller, om beslutet meddelats efter UBs ikraftträdande, enligt 17 kap. 3 § UB (jfr 6 § första st. UBp).

Säkerhetsåtgärd som beviljats av ÖE förutsätter för sitt bestånd att talan inom viss tid väcks vid domstol eller i annan ordning (188 § UL). Åtgärden kan emellertid hävas innan tiden för talans väckande gått ut, t.ex. om svaranden ställer säkerhet eller det av andra skäl inte längre finns något behov av åtgärden. Fråga om dess hävande prövas av ÖE eller av domstolen, om rättegång är anhängig (se 189 och 190 §§ UL). Rätten prövar också fråga om hävande av åtgärd som den själv beslutat (jfr 15 kap. 6 § och 26 kap. 6 § RB). Efter balkens ikraftträdande bör fråga om hävande av säkerhetsåtgärd som ÖE beslutat prövas av krfm eller av rätten enligt 17 kap. 16 § UB. Föreskrift härom har tagits upp som andra punkt i tredje stycket av förevarande paragraf. Det kan här erinras om att beredningen föreslår vissa ändringar i 15 och 26 kap. RB i anledning av UB.

32 §

I flera författningar finns bestämmelser om kvarstad och skingringsförbud som anknyter till föreskrifterna därom i UL eller RB. Beredningen föreslår ändringar i vissa sådana författningar. Med tanke på de författningar som ej ändras sägs i första stycket av förevarande paragraf, att vad som i annan lag eller författning är föreskrivet om skingringsförbud i stället skall avse kvarstad enligt 17 kap. i balken (se t.ex. 2 kap. 14 § lagen 1937:81 om internationella rättsförhållanden rörande dödsbo och lagen 1939:6 om frihet från kvarstad och skingringsförbud för vissa luftfartyg).

Andra stycket innehåller beträffande handräckning som ÖE enligt annan lag eller författning än UL beviljat före balkens ikraftträdande en hänvisning till 31 §. Den innebär bl.a. att vad som i balken sägs om kvarstad skall tillämpas på skingringsförbud som meddelats före balkens ikraftträdande. Handräckning som beslutats av ÖE skall på begäran genomföras av krfm. Fråga om hävande av skingringsförbud, kvarstad m.m. skall prövas av krfm eller rätten. Meddelat reseförbud skall dock omedelbart upphöra att gälla. Detta gäller dock inte reseförbud som avser att säkerställa lagföring för brott.

33 §

UB förutsätter, att kvarstad skall medföra inteckningsförbud (frånsett företagsinteckning) och att anteckning om beviljad kvarstad görs i vederbörligt register. Föreskrifter om underrättelser till registermyndigheten kan meddelas i administrativ ordning (jfr 1 kap. 3 § andra st., 7 kap. 16 § samt 17 kap. 6 § andra st. och 10 § andra st. UB). Även kvarstad och skingringsförbud som gäller vid ikraftträdandet bör antecknas. Enligt förevarande 33 § förordnar regeringen om anmälan av kvarstad eller skingringsförbud för anteckning i register.

Övergångsbestämmelse till 18 kap.

34 §

I 18 kap. 2–14 §§ UB ges bestämmelser om förrättningskostnader (f.n. utsökningsavgift, försäljningsavgift och tilläggsavgift enligt exekutionsavgiftskungörelsen 1971:1027). Som regel skall enligt UB kostnaderna tas ut hos svaranden. Liksom hittills skall några avgifter inte utgå i ärende angående införsel. Beträffande annan verkställighet än utmätning (eller införsel) får kostnaderna f.n. tas ut hos svaranden endast om exekutionstiteln medger det. Enligt balken får kostnaderna utsökas hos svaranden, om ej annat följer av exekutionstiteln. Gentemot statsverket skall sökanden i princip liksom hittills svara för förrättningskostnaderna, men balken innehåller bestämmelser som i vissa fall begränsar kostnadsansvaret. Det torde vara mindre lämpligt att göra de nya reglerna om förrättningskostnader tillämpliga i redan anhängiga ärenden som framskridit så långt att utmätning, annan verkställighet eller handräckning redan skett.

En nyhet i balken är att part kan åläggas ersätta motpart eller annan sakägare dennes processkostnader i ärende hos krfm (frånsett införsel), dvs. kostnader för biträdeshjälp, inställelse, tidsspillan osv. F.n. kan endast ÖE eller högre rätt döma ut sådan kostnad. Bestämmelser om processkostnader har tagits upp i 18 kap. 15–21 §§ UB.

Yrkande om ersättning för processkostnad skall enligt 20 § andra stycket i princip framställas innan utmätning, annan verkställighet eller handräckning ägt rum. Balkens bestämmelser om processkostnad bör därför inte tillämpas i ärende vari utmätning, annan verkställighet eller handräckning ägt rum före balkens ikraftträdande. Därmed följer att inte heller 21 §, som handlar om uttagande av processkostnaden, blir tillämplig.

I 22 och 23 §§ ges nya regler angående solidariskt ansvar för förrättnings- och processkostnader som avses i balken. Dessa paragrafer bör givetvis inte tillämpas i ärenden vari balkens bestämmelser om kostnader ej skall tillämpas.

24 och 25 §§ innehåller bestämmelser angående kostnader i tvist som avses i 14 kap. 9 § tredje stycket, dvs. tvist som krfm själv avgör. Enligt 24 § skall 18 kap. RB tillämpas. I tvist som enligt 151 § 3 mom. UL prövas av ÖE gäller däremot f.n. den allmänna bestämmelsen i 197 § UL

om kostnader i utsökningsmål. I 18 kap. 25 § UB ges bestämmelse om verkställighet av beslut om ersättningsskyldighet enligt 24 §. Såväl 24 som 25 § skall tillämpas, om tvist handläggs av krfm enligt balkens bestämmelser. (Jfr under 30 § ovan. Även om tvist handläggs av ÖE enligt 151 § 3 mom. UL skall verkställighet av beslutet om ersättningsskyldighet ske enligt balkens bestämmelser; se 13 § UBp.)

I 26–28 §§ ges slutligen vissa bestämmelser som rör jämkning av förrättningskostnad och förhållandet mellan allmän rättshjälp enligt rättshjälpslagen (1972:429) och balkens kostnadsbestämmelser. 26 § bör kunna tillämpas analogiskt när äldre lag gäller beträffande kostnaderna. 27 och 28 §§ avser endast fall då balkens kostnadsbestämmelser gäller.

I enlighet med det anförda har i förevarande 34 § föreskrivits, att när utmätning, annan verkställighet eller handräckning ägt rum före balkens ikraftträdande, äldre lag skall tillämpas i de avseenden som regleras i 18 kap. 1–23 §§ UB.

Övergångsbestämmelser till 19 kap.

35 §

Talan mot krfms beslut skall enligt 1 kap. 6 § i balken fullföljas i hovrätten. Närmare bestämmelser om förfarandet finns i 19 kap.

De nya bestämmelserna bör i princip inte tillämpas om beslutet meddelats före balkens ikraftträdande.[1] Har så skett bör i stället äldre lag gälla och fullföljd ske till ÖE. Även i fråga om den formella handläggningen hos ÖE bör äldre lag tillämpas (jfr 6 § UBp). Angående giltigheten av åtgärder som vidtagits före balkens ikraftträdande se 8 § i förevarande förslag. Som första punkt i första stycket av förevarande 35 § föreslås, att äldre lag skall tillämpas i fråga om fullföljd av talan mot beslut som meddelats av krfm före balkens ikraftträdande och förfarandet hos ÖE i ärendet. Beträffande ärendets avgörande i sak skall ÖE däremot tillämpa UBs bestämmelser med de avvikelser som följer av förevarande lag (jfr t.ex. 8 §). I allmänhet gäller f.n. inte någon bestämd besvärstid för tredje man som vill överklaga utmätning. I 201 § 4 mom. UL sägs emellertid, att sedan utmätt fast egendom eller utmätt skepp, andel däri eller villkorlig äganderätt till sådant skepp eller andel däri sålts, får utmätningen ej överklagas annat än i samband med klagan över försäljningen. För försäljning som verkställs av ÖE gäller enligt 213 § 2 mom. UL en besvärstid på tre veckor från försäljningsdagen. Bestämmelsen i 201 § 4 mom. UL saknar motsvarighet i balken och bör inte tillämpas när egendom av angivet slag säljs först efter balkens ikraftträdande. En bestämmelse i enlighet härmed har tagits upp som andra punkt i första stycket av förevarande 35 §.

Enligt gällande rätt saknas bestämd besvärstid även i andra fall än nyss nämnts. Enligt 25 § InfL är klagan över krfms beslut i införselärende ej inskränkt till viss tid. Detsamma gäller enligt 201 § 3 mom. UL, när utmätning skett av avlöning, pension eller livränta i den ordning som föreskrivs i 67 a–67 d §§ eller av annan egendom i fall som sägs i 67 c § 2 mom. Klagan över försäljning som verkställts av krfm kan också

[1] Jfr NJA II 1947 s. 41 f och 1971 s. 541.

överklagas utan tidsbegränsning. Det kan tänkas, att någon i fall då fullföljdstiden ej är begränsad vill fullfölja talan vid en tidpunkt då någon ÖE inte längre finns att tillgå (jfr 5 § UBp). Beredningen föreslår därför i andra stycket av förevarande 35 §, att regeringen skall kunna meddela föreskrift om att sådan talan skall fullföljas till hovrätten i stället för till ÖE. Förordnande därom bör inte meddelas förrän flertalet besvärsärenden hos ÖE har blivit avgjorda.

36 §

När det gäller fullföljd av talan mot ÖEs beslut (även de som i UL ibland kallas utslag), bör givetvis äldre lag tillämpas vare sig beslutet meddelats före eller efter balkens ikraftträdande.

I fråga om förfarandet i hovrätten innehåller balken vissa avvikelser i förhållande till vad som nu gäller. Skillnaderna har bl.a. samband med de ändrade reglerna om fullföljd av talan mot krfms beslut. Beredningen anser, att förfarandet i hovrätten bör följa äldre lag i fall då fullföljden ägt rum enligt äldre bestämmelser.

Även balkens bestämmelser om fullföljd till HD avviker något från vad som nu gäller. Äldre lag härom bör fortfarande tillämpas i ärenden som till hovrätten fullföljts från ÖE. Det kan tilläggas, att balken inte i fråga om förfarandet i HD medför några ändringar av vad som nu gäller.

Bestämmelser i enlighet med det anförda har införts i förevarande 36 §.

Andra bestämmelser

37 §

Ordet "utmätningsman" förekommer i åtskilliga lagar och andra författningar vid sidan av UL. I vissa av de ändringsförslag som beredningen upprättat har ordet utmätningsman eller böjningsform därav bytts ut mot "kronofogdemyndigheten" i motsvarande form (se t.ex. 38 kap.5 § i förslaget om ändring i RB). I andra förslag har ansetts onödigt omständligt att göra sådant utbyte (se t.ex. förslaget om ändring i uppbördsförordningen 1953:272). Därtill kommer de författningar som beredningen helt lämnat åt sidan. För att saken ändå skall bli fullt klar innehåller förevarande 37 § bestämmelse, att vad som i särskild lag eller annan författning sägs om utmätningsman i stället skall gälla kronofogdemyndigheten.

Beträffande talan mot beslut eller åtgärd av krfm sägs i vissa författningar uttryckligen att den skall fullföljas hos ÖE.[1] Vid balkens ikraftträdande bör hovrätten överlag bli besvärsinstans i stället för ÖE. Bestämmelse härom har tagits upp som andra stycke i förevarande 37 §. Den blir tillämplig vare sig författningen innehåller uttrycklig bestämmelse eller ej om att talan skall föras hos ÖE. Den sålunda ändrade instansordningen har emellertid endast avseende på beslut som meddelats efter balkens ikraftträdande (jfr 35 § första st. och 39 §).

[1] Se t.ex. 5 § fjärde st. lagen (1970:215) om arbetsgivares kvittningsrätt som enligt vad beredningen föreslår skall ändras.

38 §

Förutom i den lagstiftning som ersätts av UB finns i åtskilliga lagar och andra författningar bestämmelser som tillägger ÖE uppgifter av skilda slag. Merendels har dessa uppgifter anknytning till ÖEs exekutiva verksamhet, såsom förordnande om verkställighet eller handräckning, försäljning av fast eller lös egendom, fördelning av köpeskilling eller annan ersättning osv. I andra fall är det exekutionsrättsliga sambandet mer lösligt eller saknas sådant samband. Som exempel kan nämnas, att ÖE mottar nedsättning enligt lagen (1927:56) om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar eller enligt 12 kap. 21 § JB och att ÖE i vissa fall utser skiljeman enligt lagen (1929:145) om skiljemän. Vidare kan ÖE enligt 17 § avtalslagen (1915:218) förklara bl.a. förkommen fullmakt kraftlös. ÖE mottar bevakning av fordran enligt 1 § preskriptionsförordningen (1862:10 s. 1) osv.

I motiven till UB har beredningen anfört vissa synpunkter på frågan hur uppdelningen av ÖEs uppgifter bör gestalta sig i hithörande fall.[1] Beträffande de ärenden som bör flyttas över på krfm föreslår beredningen, såvitt angår mera betydelsefulla lagar, att ändring sker i varje särskild lag. I övrigt kan ändring av författning som utpekar ÖE som behörig anstå i den delen tills fråga om annan ändring aktualiseras. För dessa fall har i första stycket av förevarande 38 § införts bestämmelse enligt vilken ärendena i fråga skall i fortsättningen tas upp av krfm. Detta blir en generell regel, om inte annan föreskrift meddelas. I ett andra stycke sägs, att om sådant ärende vid balkens ikraftträdande är anhängigt hos ÖE, skall det handläggas enligt äldre lag. Slutligen föreslås, att som tredje stycke i paragrafen införs bestämmelse att ärende som ej avser klagan över myndighets beslut får av ÖE överlämnas till krfm, om det finnes lämpligt. (Jfr 6 § andra st. UBp.) I fråga om kvarstående depositioner gäller vad som sagts under 5 § ovan.

Stundom förekommer i särskild lag eller annan författning att ÖE nämns utan att denne har någon uppgift som anges i den aktuella författningen. Som exempel kan nämnas 14 § ensittarlagen (1925:334), 11 kap. 83 § vattenlagen (1918:523) och 7 § lagen (1973:188) om arrendenämnder och hyresnämnder. Även i fall då någon ändring i den aktuella författningen inte skett skall efter balkens ikraftträdande hänvisningen avse krfm. Beredningen har ej ansett erforderligt att utöver den reglering som skett i förevarande paragraf och vad som följer av den generella föreskriften i 40 § meddela någon bestämmelse som direkt tar sikte på dessa fall.

Vad gäller uppgifter som inte skall övertas av krfm utan flyttas över till annan myndighet innebär den föreslagna regleringen att ändringar måste göras i aktuella författningar. Beredningen framlägger förslag härom beträffande ett antal lagar men har ej ansett behövligt att i fråga om tillämpningsföreskrifter utarbeta några ändringsförslag. Beredningen förutsätter att en fortsatt genomgång sker i vederbörande departement, helst som saken måste hållas à jour ända till dess UB skall träda i kraft.

[1] Se U XII s. 95 och 590 f. Jfr ovan s. 79 ff.

39 §

I förevarande paragraf har beträffande ärenden som enligt särskild lag eller annan författning skall upptagas av krfm eller ÖE införts en hänvisning till 35 och 36 §§ UBp i tillämpliga delar. I fråga om talan mot krfms beslut skall till följd härav äldre bestämmelser alltjämt gälla, om beslutet meddelats före balkens ikraftträdande. Talan skall fullföljas hos ÖE, såvida inte till äventyrs annan ordning för fullföljd är föreskriven i den aktuella författningen. För många fall gäller f.n. inte någon bestämd besvärstid. Om regeringen med stöd av 35 § andra stycket förordnar att talan i fall som avses där skall föras i hovrätten i stället för hos ÖE, bör förordnandet även omfatta fullföljd av talan mot beslut som meddelats enligt annan författning än UL.

Vidare skall talan mot beslut som av ÖE meddelats enligt särskild lag eller annan författning föras med tillämpning av äldre lag, vare sig beslutet meddelats före eller efter ikraftträdandet. Förekommande fullföljdsförbud skall givetvis respekteras. Äldre lag skall också tillämpas i fråga om förfarandet i hovrätten och fullföljd till HD i fall som nu avses.

40 §

I paragrafen har på brukligt sätt tagits upp övergångsbestämmelse, att om i lag eller annan författning hänvisning förekommer till föreskrift som ersatts genom bestämmelse i balken eller UBp, den nya bestämmelsen i stället skall tillämpas. Det kan erinras om att beredningen föreslår att hänvisningar i vissa författningar skall ändras.

2.2 Ändring i lagen (1899:12 s. 9) om verkställighet i visst fall av utländsk domstols beslut

Enligt denna lag och en därtill anslutande kungörelse (1935:134) får vissa utländska beslut varigenom skyldighet ålagts någon att betala rättegångskostnad verkställas här i riket. Framställning om verkställighet prövas av ÖE.

Under det att fråga om verkställighet här i riket av nordiska domar och beslut som regel skall prövas av exekutiv myndighet ankommer det i flertalet fall på Svea hovrätt att pröva ansökan om verkställighet av utomnordiska domar och beslut. Se på ena sidan t.ex. 5 § lagen (1932:540) om erkännande och verkställighet av dom, som meddelats i Danmark, Finland, Island eller Norge, och 2 § lagen (1962:512) om indrivning i Sverige av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge, samt på andra sidan t.ex. 9 § lagen (1936:79) om erkännande och verkställighet av dom som meddelats i Schweiz, 2 kap. 13 § lagen (1937:81) om internationella rättsförhållanden rörande dödsbo och 7 § lagen (1965:723) om erkännande och verkställighet av vissa utländska domar och beslut angående underhåll till barn.[1] Se även 8 § lagen (1929:147) om utländska skiljeavtal och skiljedomar.

[1] Även enligt det förslag till lag om erkännande och verkställighet av vissa utländska domstolsavgöranden på privaträttens område som lagts fram genom SOU 1968:40 skall ansökan om verkställighet i fall som avses där prövas av Svea hovrätt.

Beredningen har inte ansett, att skäl föreligger att rubba den i 1899 års lag stadgade ordningen, enligt vilken prövningen av verkställighet enligt samma lag ankommer på exekutiv myndighet. Vid ÖEs avskaffande bör prövningen anförtros krfm. Kvalificerade befattningshavare hos krfm torde kunna bemästra uppgiften.

Förslaget innehåller ej – lika litet som gällande lag i fråga om ÖE – någon bestämmelse om vilken krfm som är behörig att pröva ansökan om verkställighet. UBs regler om behörig krfm torde böra tillämpas analogt (jfr 5 kap. 9 §, se även 19 kap. 2 §).

Om verkställighetsärende är anhängigt hos ÖE vid nya lagens ikraftträdande, bör ÖE kunna överlämna ärendet till krfm, om det är lämpligt. Sådan befogenhet följer av 38 § tredje stycket UBp. Ärendet bör överlämnas till krfm i den ort där verkställigheten lämpligen bör äga rum (jfr vad som nyss sagts om tillämpning av 5 kap. 9 § UB).

2.3 Ändring i lagen (1932:540) om erkännande och verkställighet av dom, som meddelats i Danmark, Finland, Island eller Norge

Enligt denna lag får dom eller beslut, som i något av de övriga nordiska länderna meddelats i tvistemål eller i brottmål angående skadestånd, verkställas här i riket under vissa förutsättningar. Ansökan om verkställighet prövas av ÖE. Det synes lämpligt att uppgiften anförtros krfm. Kvalificerade befattningshavare hos krfm bör kunna svara för dessa ärenden. Förslaget innehåller ej – lika litet som gällande lag i fråga om ÖE – någon bestämmelse om vilken krfm som är behörig att pröva ansökan om verkställighet. UBs regler om behörig krfm torde böra tillämpas analogt (jfr 5 kap. 9 § och 16 kap. 2 §, se även 19 kap. 2 §).

Lagen (1934:69) om erkännande och verkställighet av vissa, i anledning av konkurs meddelade utländska domar samt 10 § lagen (1935:45) om kvarlåtenskap efter den som hade hemvist i Danmark, Finland, Island eller Norge hänvisar i fråga om verkställigheten till 1932 års lag. Den föreslagna ändringen får därför betydelse även beträffande dom m.m. som avses i nämnda lagar.

Om verkställighetsärende är anhängigt hos ÖE vid nya lagens ikraftträdande, bör ÖE kunna överlämna ärendet till krfm, om det finnes lämpligt. Sådan befogenhet följer av 38 § tredje stycket UBp. Ärendet bör överlämnas till krfm i den ort där verkställigheten lämpligen bör äga rum (jfr ovan).

2.4 Ändringar i växellagen (1932:130) och checklagen (1932:131)

I 95 § växellagen och 73 § checklagen finns särskilda bestämmelser om verkställighet av dom i växelmål resp. checkmål. Nya regler om verkställighet av sådana domar har tagits upp i UB, se 3 kap. 7 § första stycket, 9 kap. 3 § andra och tredje styckena och 14 kap. 16 § 1. De nämnda bestämmelserna i växel- och checklagarna bör därför upphävas.

Något särskilt övergångsstadgande torde inte behövas. De nya bestämmelserna i UB blir tillämpliga om verkställighet skall ske efter ikraftträdandet, även om domen har meddelats före ikraftträdandet. På grund av 30 § UBp skall dock vad som föreskrivs om utbetalning i 95 § växellagen och 73 § checklagen tillämpas även efter UBs ikraftträdande, när exekutiv försäljning ägt rum eller utmätt fordran indrivits före ikraftträdandet.

2.5 Ändring i föräldrabalken

Verkställighet och handräckning rörande barn prövas numera av länsrätten och förfarandet regleras i 21 kap. FB. Beträffande parts skyldighet att ersätta motparts kostnader i sådant ärende gäller enligt 11 § första stycket i nämnda kap. att ULs bestämmelser om kostnader i utsökningsmål hos ÖE har motsvarande tillämpning. Hänvisningen till UL åsyftar 197 § UL, som beträffande utsökningsmål föreskriver att ÖE efter vad som finnes skäligt bestämmer om och till vad belopp den tappande parten bör gälda ersättning till den andra för hans kostnad i målet.

197 § UL ersätts av bestämmelser i 18 kap. UB om parts processkostnader i exekutivt ärende hos krfm (se 18 kap. 15–23 §§). Dessa regler passar mindre väl för ärenden som avses i 21 kap. FB. Det kan erinras om att förfarandet i sådana ärenden numera regleras även av förvaltningsprocesslagen (1971:291). Sistnämnda lag innehåller ej någon regel om kostnadsersättning mellan parter. Den i 21 kap. 11 § FB intagna hänvisningen till ULs regler om kostnader i mål hos ÖE synes böra ersättas av en bestämmelse som direkt reglerar ersättningsfrågan.

Beredningen föreslår, att länsrätten skall enligt vad som finnes skäligt bestämma i vad mån part skall ersätta motparts kostnader i ärende enligt 21 kap. FB. Detta överensstämmer i huvudsak med den nuvarande bestämmelsen men ger länsrätten större möjlighet att beakta försumlig processföring på den vinnande partens sida. Den vinnande bör som regel få ersättning för kostnader som varit påkallade i ärendet. För att ersättning skall utgå bör krävas att parten framställt yrkande därom. Det är självfallet att den föreslagna regeln får motsvarande tillämpning i fråga om kostnaderna i högre instans.

Någon särskild övergångsbestämmelse torde inte behövas.

2.6 Ändring i uppbördsförordningen (1953:272)

UB påkallar vissa redaktionella jämkningar i UppbF. Sålunda bör i 65 och 66 §§ hänvisning till InfL ändras till att avse 4 kap. UB. Vidare bör i 68 § 6 mom. UppbF hänvisningen till 65 § UL ändras till att gälla motsvarande bestämmelser i UB, nämligen 6 kap. 1–3 §§. Det har inte synts erforderligt att byta ut termen utmätningsman, som förekommer på ett flertal ställen, mot termen kronofogdemyndighet (jfr 37 § UBp).

Bestämmelserna i 59 och 60 §§ UppbF bör ses mot bakgrunden av att UL inte är direkt tillämplig på indrivning av skatter och allmänna avgifter. I 59 § första stycket sägs, att det åligger utmätningsman att verkställa indrivning av skatt[1] samt – i en andra punkt – att därvid utmätning och införsel får äga rum enligt vad som sägs i 60 §. I 1–3 mom. i sistnämnda paragraf anges i vad mån UL samt de särskilda lagarna om exekutiv försäljning av registrerat skepp m.m., luftfartyg m.m. och fast egendom är tillämpliga på utmätning för skatt. Enligt 1 mom. gäller vad som i 6 § UL stadgas om jäv mot utmätningsman också med avseende på den som förrättar utmätning för skatt. Enligt 2 mom. skall vid sådan utmätning lända till efterrättelse ULs föreskrifter om verkställighet av utmätning och vad därvid skall undantas, om utmätt egendoms försäljning, om fördelning av medel som influtit till följd av utmätning samt om klagan över utmätningsmans förfarande. Som undantag härifrån anges i 3 mom. att vissa bestämmelser dock inte skall tillämpas, nämligen 88 c § och 198 § 3 mom. UL, 11 § FfL, 3 § SfL och 3 § LfL. I 60 § 4 mom. UppbF anges i vilka fall skatter och allmänna avgifter får tas ut genom införsel (jfr 1 § 3 InfL).

UB skall enligt förslaget bli generellt tillämplig på verkställighet av betalningsskyldighet eller annan förpliktelse och sålunda bl.a. på indrivning av skatter och allmänna avgifter (1 kap. 1 § UB). På grund härav kan bestämmelserna i 59 § första stycket andra punkten och 60 § 1 och 2 mom. UppbF utgå.

Att UB i princip skall gälla även vid indrivning av skatter och allmänna avgifter hindrar inte att undantag görs i vissa avseenden, om det är påkallat. Enligt 1 kap. 8 § UB får Kungl. Maj:t beträffande bl.a. ärenden som gäller skatter eller allmänna avgifter meddela bestämmelser som avviker från UB. Vidare skall särskilda bestämmelser som finns i annan lag eller författning tillämpas (jfr 1 kap. 9 §).

De bestämmelser i UL och därtill anslutande författningar för vilka undantag f.n. görs i 60 § 3 mom. UppbF gäller främst tidsfrist för utmätningsförrättning och för försäljning av utmätt egendom. Motsvarande undantag bör gälla efter UBs ikraftträdande och det synes lämpligt att bestämmelse härom meddelas i UppbF. Beredningen har tagit upp sådan föreskrift som 1 mom. i 60 §.

Beträffande UBs tillämpning i övrigt vid indrivning av skatter och allmänna avgifter kan här framhållas följande. Vissa bestämmelser torde utan vidare sakna tillämplighet vid sådan indrivning. Detta gäller t.ex. regler om parts ansökan m.m. i exekutivt ärende (19 kap. 1–4 §§). ULs handräckningsbestämmelser är ej tillämpliga i fråga om skatter och

[1] Vad som här förstås med skatt framgår av 1 § UppbF.

allmänna avgifter. Skäl kan anföras för att sådana anspråk skall kunna säkerställas genom kvarstad. Införande av sådan möjlighet skulle emellertid innebära en väsentlig nyhet som kräver ganska ingående skatterättsliga överväganden. Utredning pågår f.n. om införande av säkerhetsåtgärder i skatteprocessen.[2] Beredningen har därför inte ansett sig böra gå närmare in på frågan och föreslår sålunda inte någon ändring i vad som nu gäller härom. I enlighet härmed har i 60 § 1 mom. i förslaget gjorts undantag även för 17 kap. UB.

I 60 § 3 mom. görs även undantag från ULs föreskrift om förskotterande av förrättningskostnad. Inte heller UBs bestämmelser om förrättningskostnader i ärende angående utmätning bör i alla delar gälla vid utmätning för skatter och allmänna avgifter. Enligt 18 kap. 2 § andra stycket UB kan Kungl. Maj:t bestämma att ersättning för förrättningskostnad inte skall utgå i vissa ärenden (jfr 3 § fjärde st. exekutionsavgiftskungörelsen 1971:1027). Av 2 kap. 16 § UB framgår, att staten är befriad från att förskottera förrättningskostnad. Någon undantagsföreskrift beträffande kostnader bör inte tas upp i UppbF. Även andra undantag som anses böra göras från UBs bestämmelser kan med tillämpning av 1 kap. 8 § UB ske i administrativ ordning. Jfr även 1 kap. 9 § UB.

I 60 § 4 mom. (i förslaget 2 mom.) bör hänvisning till InfL bytas ut mot hänvisning till 4 kap. UB.

I fråga om skatter och allmänna avgifter som avses i UppbF anses restlängden utgöra exekutionstitel. Den upprättas av länsstyrelsen (51 § UppbK). Enligt UB är restlängd att hänföra till beslut av förvaltningsmyndighet, vilket utgör verkställbar exekutionstitel om det följer av särskild bestämmelse eller vad som eljest gäller (3 kap. 2 § första st. 6 UB). I 87 § andra stycket UppbF anges, att åtgärd enligt förordningen skall verkställas oavsett att det beslut eller utslag som föranleder åtgärden ej vunnit laga kraft. Denna föreskrift får tillämpas även om UB principiellt blir tillämplig på indrivning av skatt (se 1 kap. 9 § och 3 kap. 22 § UB, jfr även 3 kap. 11 §). Det kan ifrågasättas om inte samma regler borde gälla som för dom eller beslut i allmänhet. Beredningen har emellertid inte för sin del velat föreslå att den nuvarande ordningen rubbas. I detta sammanhang kan nämnas, att enligt 28 § FPL kan förvaltningsdomstol i besvärsmål förordna att det överklagade beslutet, om det eljest skulle lända till efterrättelse omedelbart, tills vidare inte skall gälla. Bestämmelsen har inte ansetts vara tillämplig i fråga om skatter.[3] Det kan ifrågasättas, om inte möjlighet borde finnas att inhibera verkställigheten beträffande skatt (jfr även 3 kap. 22 § andra st. UB). Beredningen har ej heller ansett sig böra ta upp denna fråga till närmare övervägande.

Särskilda övergångsbestämmelser till ändringarna i UppbF torde inte behövas.

[2] Se 1974 års riksdagsberättelse Fi:40.

[3] Se prop. 1971:30 del 2 s. 576 f.

2.7 Ändring i lagen (1937:249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar

Förhandling hos domstol skall i princip vara offentlig. Något motsvarande gäller inte förrättning som handläggs av krfm. Vissa förrättningar t.ex. exekutiv auktion måste emellertid äga rum offentligt för att syftet skall uppnås. Allmänheten har i övrigt inte rätt att få tillträde t.ex. vid förhör som krfm kan komma att hålla enligt UB. Detta gäller även förhandling som krfm håller i sådan tvist som avses i 14 kap. 9 § tredje stycket UB. Dylik förhandling bör dock lämpligen hållas offentligt när det låter sig göra.

I fråga om handlingar som inkommit till eller upprättats hos krfm gäller, liksom vid domstol, att de är offentliga, om inte annat sägs. I fråga om handlingar som är sekretessbelagda enligt 1–35 §§ sekretesslagen skall emellertid iakttas vad där sägs om de kommer in till krfm. I övrigt finns ej möjlighet att belägga handlingar hos krfm med sekretess. Beträffande domstol finns särskilda bestämmelser i 36 § sekretesslagen.

Enligt 33 § krfinstruktionen (1965:687) får tjänsteman vid krfm inte obehörigen yppa vad han erfarit i tjänsten av beskaffenhet att inte böra komma till utomståendes kännedom av hänsyn till allmänna eller enskilda intressen. Denna bestämmelse hindrar ej att allmänheten har tillgång till handlingarna i ärenden hos krfm. För andra än tjänstemän vid krfm finns inte f.n. någon bestämmelse om tystnadsplikt angående förhållanden som framkommit i ett exekutivt ärende.

Beredningen har i UB föreslagit bestämmelser som i ärende om utmätning ålägger gäldenären upplysningsplikt angående sina tillgångar samt skyldighet att inställa sig till förhör och inge förteckning över sina tillgångar. För tredje man föreslås också viss upplysningsplikt och skyldighet att inställa sig till förhör. Även i ärende om sådan verkställighet som regleras i 16 kap. UB eller om handräckning enligt 17 kap. UB kan krfm enligt förslaget ålägga svaranden att inställa sig till förhör, om skälig anledning föreligger. Samma befogenhet tillkommer krfm i fråga om tredje man som är sakägare. Till förhör som skall äga rum med svaranden eller tredje man skall sökanden kallas.

Enligt 19 kap. 12 § UB kan krfm förordna, att vad som förekommit vid förhör ej får yppas obehörigen. Paragrafen stadgar vidare straff för den som bryter mot förbudet.

För att syftet med tystnadsplikten skall uppnås behövs en föreskrift i sekretesslagen som gör det möjligt att hålla handling som ingetts eller upprättats vid förhör hemlig.[1] Men även andra handlingar än sådana som inkommit eller upprättats i samband med förhör kan innehålla uppgifter som inte bör komma till utomståendes kännedom. Man synes därför böra ge möjlighet att hemlighålla även dem. Bestämmelserna synes även böra gälla handlingar som inges till eller upprättas i hovrätten eller HD, när exekutivt ärende fullföljts dit. Om förhandling hålls i överinstansen, bör dock de särskilda bestämmelserna om sekretess vid domstol tillämpas. Sekretesslagen är f.n. föremål för översyn av offentlighets- och sekretesslagstiftningskommittén.[2] Beredningen har likväl ansett sig böra upprätta

[1] U XII s. 541 f.
[2] Se 1970 års riksdagsberättelse Ju:49.

förslag till en sådan ändring i lagen som enligt vad som här anförts synes behövlig. Det sekretesskydd som kan komma i fråga måste givetvis hålla sig inom den ram som anges i 2 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen.

Sekretesskyddet bör i första hand gälla uppgifter vilkas offentliggörande inte är förenligt med privatlivets helgd. Det kan vara fråga om uppgifter som blottlägger familjeförhållanden eller som rör t.ex. sjukdom, alkoholmissbruk eller brottslighet. Vidare bör sekretesskyddet gälla uppgifter som kan innebära risk för någons personliga säkerhet. Sådan risk kan föreligga t.ex. om i ett ärende lämnats nedsättande uppgifter om någon som kan tänkas gå aggressivt tillväga eller upplysning om flykting. Även vissa uppgifter om ekonomiska förhållanden kan böra hemlighållas av den anledningen att ett offentliggörande strider mot hänsynen till privatlivets helgd eller personlig säkerhet. Sålunda kan bl.a. en uppgift om gäldenärs inkomstförhållanden innefatta upplysning om sjukdom eller brottslighet. I fråga om näringsidkare kan vidare uppgifter som rör affärs- eller driftförhållanden bli till skada för verksamheten, om de blir kända. Det kan t.ex. röra sig om produktionsförhållanden, avtal med andra näringsidkare o.d. Här torde sekretesskydd vara motiverat för att hindra att sådana uppgifter utnyttjas till skada för verksamheten. I övrigt synes uppgifter om ekonomiska förhållanden inte böra hemlighållas.

Som förut nämnts gäller offentlighetsprincipen inte vid förrättningar som krfm håller. Vid exekutiv auktion eller annan förrättning som ändå äger rum offentligt saknas anledning att offentliggöra sådana uppgifter som enligt vad som nyss sagts bör hållas hemliga.

Vid utformningen av sekretesskyddet beträffande handlingar i exekutivt ärende synes man i nuvarande läge böra följa det system som gäller enligt 1–35 §§ sekretesslagen. Här bör nämnas att i prop. 1974:103 föreslås att två nya paragrafer, 13 a och 35 a §§, införs i lagen. Beredningen föreslår, att för ändamålet tas in ytterligare en ny paragraf, 35 b §, i lagen. Vidare föreslås jämkning av 36 §.

Förenämnda översyn av sekretesslagen kan naturligtvis föranleda att det nu aktuella sekretesskyddet bör utformas på annat sätt än beredningen föreslår med utgångspunkt från gällande lag.

35 b §

Den nya paragrafen gäller handling i ärende angående verkställighet eller handräckning enligt UB och är tillämplig oavsett om handlingen ingetts till eller upprättats hos krfm eller högre instans (jfr nedan betr. andra st.). Första punkten avser handling som innehåller upplysning om enskild, vars röjande skulle medföra intrång i privatlivets helgd eller risk för personlig säkerhet. Sådan handling får enligt förslaget inte utan vederbörandes samtycke utlämnas till annan förrän 70 år förflutit från handlingens datum. Andra punkten rör handling som innehåller upplysning om näringsidkares affärs- eller driftförhållanden och vars offentliggörande kan vara till men för honom. Sekretesskyddet föreslås här gälla

under 20 år från handlingens datum, om inte näringsidkaren samtycker till utlämnande dessförinnan.

Med ärende angående verkställighet eller handräckning enligt UB åsyftas även ärenden i vilka UBs bestämmelser är tillämpliga på grund av hänvisning till UB som annan lag eller författning innehåller.

Förslaget innebär att myndigheten varje gång utlämnande begärs skall pröva, om handlingen är sådan att utlämnande skall vägras. Bestämmelser angående prövningen finns i 2 kap. tryckfrihetsförordningen. Som begäran om utlämnande sällan förekommer kan prövningen ej bli betungande. Det kan erinras om att enligt 2 kap. 14 § nämnda förordning myndighet, till beredande av trygghet mot obehörigt utlämnande av allmän handling som skall hållas hemlig, kan förse handlingen med anteckning om att den ansetts böra hållas hemlig.

Den nya paragrafen blir som nämnts tillämplig även på handlingar som ingetts eller upprättats i exekutivt ärende som fullföljts till hovrätten eller HD. Beträffande domstol finns emellertid i 36 § sekretesslagen särskilda bestämmelser om sekretess. Dessa är tillämpliga när domstolen håller förhandling i målet och har sin grund i att sådan förhandling som regel är offentlig. Om hovrätten eller HD håller förhandling i fullföljt exekutivt ärende, bör bestämmelserna i 36 § sekretesslagen tillämpas. Det innebär, att handling som företes vid offentlig förhandling ej längre är sekretesskyddad och att handling som företes vid förhandling inom stängda dörrar blir skyddad endast i händelse förordnande därom meddelas enligt 36 § andra stycket. Bestämmelse i nu nämnda hänseende har tagits upp som andra stycke i 35 b §.

36 §

Om utsökningsärende fullföljs till hovrätten blir – som nämnts under 35 b § – de särskilda reglerna i 36 § sekretesslagen tillämpliga i visst fall, nämligen om förhandling hålls i hovrätten. Har förhandlingen varit offentlig, är förut hemlig handling som företetts vid förhandlingen inte längre hemlig. Har denna enligt 5 kap. 1 § RB eller lagen (1947:630) om inskränkning av offentligheten vid domstol beträffande allmänna handlingar eller annan bestämmelse ägt rum inom stängda dörrar, får handlingen därefter och fram till dess hovrätten skilt sig från målet inte utlämnas utan hovrättens tillstånd. I samband med att hovrätten skiljer målet från sig kan den förordna att handling som företetts vid förhandling inom stängda dörrar inte får utan hovrättens tillstånd utlämnas förrän viss tid, högst 70 år, förflutit från dagen för förordnandet. Meddelas ej sådant förordnande, är handlingen allt framgent offentlig.[1]

Om någon förhandling inte hålls i hovrätten, skall fråga om utlämnande av allmän handling prövas enligt 1–35 b §§ sekretesslagen.

I 36 § andra stycket andra punkten sägs beträffande handling som är sådan att den, enligt bestämmelse i 1–34 §§ eller föreskrift, som meddelats med stöd därav, ej får utlämnas till envar, att domstolen må förordna att vad sålunda är stadgat om handlingens utlämnande skall äga tillämpning. Bestämmelsen bör inbegripa även den nya 35 b §. Av okänd

[1] Ang. 36 § sekretesslagen se Lännergren och Petrén i TSA 1960 s. 193 ff. Jfr även Welamson i I-T 1950 s. 289 ff.

anledning omfattar bestämmelsen f.n. inte 34 a och 35 §§. Något sakligt skäl till detta förhållande synes ej föreligga. Bestämmelsen synes böra vidgas till att omfatta 1–35 b §§.

I samband med denna ändring bör även fjärde stycket i 36 § ändras så att vad där sägs om förordnande enligt 2 § 4 mom. tredje stycket i den äldre tryckfrihetsförordningen i stället kommer att gälla förordnande enligt 2 kap. 14 § andra stycket i gällande tryckfrihetsförordning.

I övergångshänseende kan nämnas, att den nya 35 b § gäller endast handling i ärende angående "verkställighet eller handräckning enligt utsökningsbalken". dvs. enligt den nya lagstiftningen, inkl. ärenden som enligt UBp skall prövas enligt balkens bestämmelser.

3 Ändringar i rättegångsbalken m.m.

3.1 Ändring i rättegångsbalken

Beredningens förslag till UB påkallar ändring av ett flertal paragrafer i RB. Detta gäller bl.a. reglerna om handräckning i 15, 25 och 26 kap. samt bestämmelser på skilda ställen i RB som innehåller föreskrifter om skingringsförbud eller om reseförbud i tvistemål. Även RBs regler om verkställighet av dom eller beslut som ej vunnit laga kraft bör ändras. Vidare föranleder UBs bestämmelser om utmätningsverkan av betalningsfastställelse i viss egendom ändring av reglerna om delgivning av tredskodom. Härutöver bör göras några mindre jämkningar i vissa andra paragrafer.

10 kap. 17 §

Förevarande kap. i RB innehåller bestämmelser om laga domstol i tvistemål. Som allmän princip gäller, att den domstol vid vilken talan anhängiggörs kan ingå i prövning av sin behörighet endast om fråga därom väcks av svaranden. Från denna regel föreskrivs emellertid vissa undantag. I 10 kap. 17 § anges flera fall då domstol har att självmant pröva sin behörighet. Punkt 6 nämner tvist, som angår utmätt lös egendom eller giltigheten av lösöreköpsavhandling och för vilken behörig domstol är särskilt stadgad. Bestämmelsen åsyftar enligt förarbetena tvister som avses i 69 § UL och 3 § lösöreköpsförordningen.[1] Se numera även 91 a och 151 §§ UL. Jfr också 5 § FfL.

Enligt UB skall föreläggande att väcka talan vid domstol angående utmätt egendom kunna meddelas i ett flertal fall, se 5 kap. 19–21 och 24–26 §§, 10 kap. 12 § och 14 kap. 9 §. För dessa fall meddelas bestämmelser om behörig domstol i 19 kap. 21 § UB. Domstol som anges där bör vara uteslutande behörig att pröva tvist på grund av föreläggande. För att punkt 6 i förevarande paragraf skall bli tillämplig på samtliga tvister för vilka viss domstol är föreskriven i UB bör nämnda punkt vidgas till att gälla även tvist angående annan utmätt egendom än lös egendom. Bestämmelsen avses omfatta även tvist enligt 14 kap. 9 § UB, dvs. tvist angående fördelning av influtna medel. I fråga om tvister rörande fast egendom för vilka fastighetsforum skall gälla (19 kap. 21 § andra st.) se även punkt 4 i förevarande paragraf. Det kan erinras om att annan

[1] Se NJA II 1943 s. 113.

sakägare än den som förelagts att väcka talan inte är bunden av forumreglerna i 19 kap. 21 § UB.

Beredningen föreslår i förevarande betänkande att lösöreköpsförordningen upphävs. Behövliga bestämmelser om tradition eller annan åtgärd för att överlåtelse av lösöre skall bli skyddad mot överlåtarens borgenärer föreslås bli intagna i en ny lag. Vad som i punkt 6 i förevarande paragraf sägs om tvist som angår giltigheten av lösöreköpsavhandling bör utgå.

12 kap. 3 §

Enligt förevarande paragraf får bl.a. utmätningsman inte vara ombud vid allmän domstol, om inte Kungl. Maj:t för visst mål ger tillstånd därtill. Förbudet avser dock ej den som, under tjänstledighet, i utbildningssyfte tjänstgör som biträde åt advokat. Förbudet har motiverats med den befattning som utmätningsman har att ta med verkställighet av domar och beslut.[1] Det har sagts, att bestämmelsen numera torde gälla även befattningshavare som krf kan sätta i sitt ställe såsom utmätningsman.[2] Sådant förordnande kan enligt 11 § krfinstruktionen (1965:687) ges åt krfsekreterare, den som vid krfm fullgör notarietjänstgöring enligt notariekungörelsen (1972:519), kronokommissarie, förste kronoassistent eller kronoassistent.

Bestämmelserna i 12 kap. 3 § RB har motsvarande tillämpning i fråga om rättegångsbiträde och försvarare (12 kap. 22 § och 21 kap. 3 § andra st.).

Beteckningen utmätningsman har ej bibehållits i UB. Verkställighet och handräckning skall åvila krfm (1 kap. 2 §). Vidare föreskrivs, att hos krfm handläggs ärendena av krf och andra hos myndigheten anställda tjänstemän enligt bestämmelser som Kungl. Maj:t meddelar. Beredningen föreslår, att ordet "utmätningsman" i förevarande paragraf byts ut mot "kronofogde". Det är tydligt att den nya lydelsen även omfattar kronodirektör och biträdande krf. Det synes ej behövligt att bestämmelsen görs tillämplig även på andra befattningshavare vid krfm. Om sådan tjänsteman undantagsvis varit ombud eller biträde åt part vid domstol, får han inte ta befattning med exekutivt ärende som rör samma sak (1 kap. 4 § UB jfrd med 4 kap. 13 § 8 RB).

15 kap.

Förevarande kap. innehåller bestämmelser om handräckning i tvistemål. Där upptas handräckningsformerna kvarstad – till säkerhet för fordran eller för bättre rätt till egendom – och skingringsförbud för samma ändamål, reseförbud, föreläggande eller förordnande enligt de kompletterande bestämmelserna i 3 § samt återställande av besittning eller annat förhållande som rubbats. Handräckning beviljas av rätten. RBs regler om handräckning i tvistemål överensstämmer i stor utsträckning med bestämmelserna om handräckning i UL.[1]

Beredningen har i UB beträffande handräckning som beviljas av exekutiv myndighet föreslagit att de nuvarande instituten kvarstad och skingringsförbud förs samman till ett gemensamt institut, benämnt

[1] Se NJA II 1943 s. 135.

[2] Söderlund, Rättegångsbalken I s. 340. Se även U II s. 86 och 88. Jfr däremot NJA II 1943 s. 135.

[1] Jfr NJA II 1943 s. 181 ff samt 1947 s. 182 f och 194 ff.

kvarstad. Detta gäller såväl handräckning till säkerhet för fordran som handräckning till säkerhet för bättre rätt till viss egendom. Motsvarande ändring bör ske i fråga om handräckning som beviljas av rätten. Det kan erinras om att handräckning som beslutats av rätten skall enligt UB genomföras enligt samma regler som gäller när handräckning beviljas av krfm. Som vidare reseförbud ej ansetts böra stå kvar som åtgärd för att säkerställa fordran har denna säkerhetsåtgärd ej tagits upp i UB. Reseförbud bör utgå även i 15 kap. RB. Bestämmelserna i förevarande kap. synes även i övrigt böra anpassas till 17 kap. UB. Att skingringsförbud utmönstras som särskild handräckningsform föranleder vidare en jämkning av rubriken till kapitlet.

1 §

Paragrafen innehåller f.n. regler såväl om kvarstad och skingringsförbud till säkerhet för fordran som om kvarstad och skingringsförbud till säkerhet för bättre rätt till viss egendom. I beredningens förslag har i 1 § endast tagits upp bestämmelser om handräckning för fordran, medan handräckning till säkerhet för bättre rätt regleras i 2 §.

I första stycket föreskrivs f.n., att om part, som i rättegång har yrkat betalning för fordran, har visat sannolika skäl för sin talan och det skäligen kan befaras, att motparten genom att avvika eller genom att undanskaffa egendom eller annorledes undandrar sig att gälda vad som kan antas komma att åläggas honom genom domen, får kvarstad läggas på så mycket av hans lösa egendom som svarar mot skulden eller, om det är tillfyllest, egendomen ställas under förbud att säljas eller skingras. Skingringsförbud får också meddelas på fast egendom som tillhör motparten. Om lös egendom som ställs under skingringsförbud finns hos tredje man, kan enligt tredje stycket denne förbjudas att utge egendomen.

Som förut nämnts föreslår beredningen, att kvarstad och skingringsförbud förs samman till ett gemensamt institut, benämnt kvarstad. De särskilda bestämmelserna om skingringsförbud i 1 § saknar följaktligen motsvarighet i beredningens förslag. Kvarstad skall kunna användas inte endast beträffande lös egendom utan även i fråga om fast egendom. För genomförandet skall, om ej rätten har meddelat särskild föreskrift, gälla vad som sägs i UB om säkerställande av kvarstad som beviljas av krfm, och dessa regler ger visst utrymme att handla efter omständigheterna.

Som förutsättning för beviljande av kvarstad anges i förslaget, utöver sannolika skäl för den påstådda fordringen, endast att det skäligen kan befaras att motparten undandrar sig att betala sin skuld. Lydelsen ansluter till 17 kap. 5 § UB. Det behöver ej vara fråga om något direkt illojalt förfarande utan är tillräckligt, att motparten kan befaras använda sina tillgångar för ändamål som är honom mera angeläget än att betala skulden.

När kvarstad beviljas, skall åtgärden avse så mycket av svarandens egendom att fordringen kan antas bli täckt. Det innebär bl.a. att även kostnader för blivande utmätning bör tas med i beräkningen. Domstolen

bör emellertid som regel ej i sitt beslut ange vilken egendom som skall beläggas med kvarstad utan endast besluta att egendom till så stort värde att visst angivet fordringsbelopp kan antas bli täckt skall beläggas med kvarstad. Det ankommer därefter på krfm att vid genomförande av beslutet bestämma vilken egendom som skall tas i anspråk. Därvid skall krfm bl.a. tillämpa i 5 kap. UB upptagna bestämmelser om den ordning i vilken egendom av olika slag skall tas i anspråk vid utmätning samt beneficiereglerna i 6 kap. (jfr 17 kap. 5 § andra st. UB). I särskilda fall bör dock domstolen i sitt beslut ange viss egendom som kvarstaden skall avse, t.ex. om åtgärden riktar sig mot ett utländskt rederi som äger ett i svensk hamn liggande fartyg och detta är berett att avgå.

2 §

F.n. innehåller 2 § regler om reseförbud för att säkerställa fordran. Såsom beredningen anfört ovan bör, i enlighet med den ståndpunkt som intagits i UB, reseförbud ej längre kunna meddelas för att säkerställa fordringsanspråk i tvistemål. Som 2 § tar förslaget i stället upp bestämmelser om kvarstad till säkerhet för bättre rätt till egendom.

I fråga om handräckning till säkerhet för bättre rätt till viss egendom föreskrivs f.n. i 1 § andra stycket, att kvarstad eller skingringsförbud får läggas på egendom till vilken part i rättegång påstått bättre rätt, om han visat sannolika skäl för sin talan och det skäligen kan befaras att motparten undanskaffar, förstör eller väsentligt försämrar egendomen. Den tidigare nämnda föreskriften i tredje stycket, att om lös egendom som ställs under skingringsförbud finns hos tredje man, denne får förbjudas att utge egendomen, gäller även i detta fall.

Även när det gäller handräckning till säkerhet för bättre rätt till viss egendom bör kvarstad och skingringsförbud – liksom beredningen föreslagit i UB – föras samman till en åtgärd betecknad kvarstad. I enlighet härmed innehåller förevarande 2 § endast bestämmelser om kvarstad. Paragrafen är tillämplig beträffande såväl lös som fast egendom och gäller även i fall då egendomen innehas av tredje man. Med bättre rätt åsyftas ej endast äganderätt utan också begränsad sakrätt. Förutsättningarna för beviljande av åtgärden har jämkats något för att ansluta till vad beredningen för motsvarande fall föreslagit i 17 kap. 10 § UB. Förutom sannolika skäl för partens talan skall sålunda krävas, att det skäligen kan befaras att motparten undanskaffar, väsentligt försämrar eller på annat sätt förfogar över egendomen till skada för parten. Härunder inbegrips både faktiska och rättsliga förfoganden. Det är tydligt, att när kvarstad avser bättre rätt till viss egendom, måste den aktuella egendomen anges i domstolens beslut.

Att bestämmelsen om kvarstad till säkerhet för bättre rätt upptagits som en särskild paragraf i förslaget har även föranlett viss jämkning av lydelsen i övrigt.

3 §

Förevarande paragraf innehåller bestämmelser om annan säkerhetsåtgärd än som avses i 1 och 2 §§.

F.n. anges i paragrafen, att om part i rättegång har visat sannolika skäl för sin talan och det skäligen kan befaras att motparten genom att utöva viss verksamhet eller företa eller underlåta viss handling eller genom annat sitt förhållande hindrar eller försvårar domens verkställande eller väsentligt förringar dess värde för parten, får vid vite förbud eller annat föreläggande meddelas motparten eller förordnas om egendoms förvaltning av god man eller om annan åtgärd som finnes erforderlig för säkerställande av partens rätt. Föreläggande eller förordnande som nu sagts får enligt andra punkten också meddelas, om det i annat fall är för parten av synnerlig vikt och ej länder motparten till väsentligt förfång. Handräckning enligt andra punkten har ansetts ha till ändamål inte bara att säkerställa en blivande doms verkställighet utan även att redan under rättegången provisoriskt ordna det stridiga rättsförhållandet.[1] – En motsvarande handräckningsbestämmelse finns i 187 a § UL. Där hänvisas i fråga om beviljande av sådan handräckning till förevarande paragraf i RB.

Motsvarighet till 187 a § UL har tagits upp i 17 kap. 11 och 12 §§ UB. Där har emellertid ej hänvisats till RB, utan innebörden av bestämmelserna har direkt angetts. Lydelsen avviker något från nuvarande 15 kap. 3 §. Beredningen föreslår att denna paragraf ändras till överensstämmelse med nämnda paragrafer i UB.

Bestämmelserna i 3 § ger i vidsträckt omfattning domstolen inte endast möjlighet att säkerställa verkställighet av en blivande dom utan även möjlighet att låta parten genast komma i åtnjutande av sin rätt. Någon motsvarighet till den nuvarande andra punkten i paragrafen har inte synts behövlig. Det är även utan särskild föreskrift tydligt, att ett provisoriskt ordnande under rättegången av rättsförhållandet mellan parterna inte bör ske utan starka skäl. Parternas motstridiga intressen måste sålunda vägas mot varandra.

Lydelsen av 3 § anger, att bestämmelserna inte är tillämpliga när fordringsanspråk eller anspråk på bättre rätt till egendom som avses i 1 och 2 §§ har gjorts gällande. Detta innebär en viss inskränkning av paragrafens tillämpningsområde i förhållande till vad som gäller f.n. Det kan emellertid erinras om att enligt UB kvarstad – såväl kvarstad till säkerhet för fordran som kvarstad till säkerhet för bättre rätt – medför befogenhet för krfm att bl.a. bevaka svarandens rätt mot tredje man (17 kap. 6 § andra st. och 10 § andra st. jfrda med 5 kap. 30 §). Detta gäller även när kvarstaden beviljats av domstol (jfr 17 kap. 4 § andra st.). Överhuvud ger UB även för fall som avses i 1 och 2 §§ i förevarande kap. möjlighet att vid tillämpningen vidta de åtgärder som behövs för att det aktuella rättsanspråket skall skyddas (jfr 7 kap. 1 § tredje st. UB). Dessutom ger även 4 § i förevarande kap. rätten vittgående befogenhet att omedelbart ingripa med behövliga åtgärder till kärandens skydd när svaranden hindrar käranden i utövningen av hans rätt.

[1] NJA II 1943 s. 186.

4 §

Enligt 4 § gäller f.n., att om part i rättegång om bättre rätt till egendom finnes ha egenmäktigt skilt motparten från egendomen eller eljest själv tagit sig rätt, kan domstolen förordna att besittning eller annat förhållande som rubbats skall genast återställas. Bestämmelsen utgör en motsvarighet till 191 § UL, som medger ÖE att, när någon egenmäktigt pantat något till sig eller skilt annan från det han innehar eller eljest själv tagit sig rätt, genast återställa besittningen eller annat förhållande som rubbats.

Beredningen har i 17 kap. 17 § UB föreslagit, att krfm får en något vidgad befogenhet att bevilja handräckning i fall som nu avses. Där anges sålunda, att om någon egenmäktigt rubbat annans besittning eller vidtagit annan olovlig åtgärd beträffande lös eller fast egendom eller på annat sätt olovligen hindrar utövningen av rätt till viss egendom, får krfm bevilja handräckning för återställande av besittning eller annan rättelse, om saken är uppenbar. Beredningen anser, att domstols befogenhet att förordna om handräckning i rättegång bör vidgas i motsvarande utsträckning. Förevarande 4 § har därför ändrats till överensstämmelse med nämnda paragraf i UB. Bestämmelsen är inte inskränkt till talan om bättre rätt till egendom utan gäller även i fråga om andra anspråk. Den medger handräckning både när part vidtagit positiv handling som påkallar rättelse och när han gjort sig skyldig till underlåtenhet som kräver ingripande. Tillämpningsområdet för paragrafen sammanfaller delvis med befogenheten enligt 3 § att under rättegången provisoriskt reglera det stridiga rättsförhållandet. Beredningen får i övrigt hänvisa till vad som anförts i motiven till 17 kap. 17 § UB.[1]

5 §

Paragrafen innehåller f.n. bestämmelser om behandlingen av fråga rörande handräckning. I första stycket föreskrivs, att beslut om åtgärd som avses i kapitlet meddelas av den rätt där rättegången är. Fråga om sådan åtgärd får enligt andra stycket tas upp endast på yrkande av part. Yrkande får enligt tredje stycket ej bifallas utan att tillfälle lämnats motparten att yttra sig däröver. Är fara i dröjsmål, får dock rätten omedelbart bevilja åtgärden att gälla till dess annorlunda förordnas. UB påkallar ej någon ändring av nämnda föreskrifter.

Vad som f.n. i 5 § fjärde stycket sägs om ställande av säkerhet har i förslaget tagits upp i 6 §.

6 §

Enligt 5 § fjärde stycket gäller f.n. att åtgärd som avses i 1, 2 eller 3 § – dvs. kvarstad, skingringsförbud, reseförbud och föreläggande eller förordnande enligt 3 § – ej får beviljas utan att part som begärt åtgärden ställer pant eller borgen hos rätten för skada som kan tillskyndas motparten. Finnes parten ur stånd att ställa sådan säkerhet och har han visat synnerliga skäl för sin talan, kan rätten befria honom därifrån.

[1] U XII s. 485 ff.

Enligt tredje punkten är kronan befriad från att ställa säkerhet. I fjärde punkten föreskrivs att i fråga om pant och borgen gäller vad som är stadgat i UL. Sistnämnda föreskrift åsyftar 48 § UL, vilken innehåller bestämmelser om pant eller borgen som skall ställas i utsökningsärende.[1]

Enligt UB skall handräckning i form av säkerhetsåtgärd ej få beviljas av krfm utan att sökanden ställt säkerhet för skada som kan tillfogas svaranden (17 kap. 3 §). Säkerhet behöver dock ej ställas bl.a. om han ej förmår det och har visat synnerliga skäl för sin rätt. Närmare föreskrifter om säkerhet i exekutiva ärenden meddelas i 2 kap. 14–16 §§ UB. Enligt 14 § första stycket skall säkerhet bestå av pant eller borgen. Borgen skall ställas såsom för egen skuld och, om den ställs av mer än en person, vara solidarisk. Är säkerheten ej godkänd av den till vars förmån säkerheten skall gälla, skall den prövas av krfm. Om bank skall ställa säkerhet, får enligt andra stycket godtas utfästelse av banken att infria den förpliktelse som säkerheten skall avse. Med bank likställs annan penninginrättning som Kungl. Maj:t bestämmer. Enligt 16 § första stycket behöver staten, kommun, landstingskommun och kommunalförbund ej ställa säkerhet.

RBs regler om säkerhet vid handräckning som beviljas av domstol bör anpassas till de nya reglerna i UB. De bestämmelser som f.n. meddelas i första och andra punkterna i 5 § fjärde stycket har med ett par mindre jämkningar tagits upp i första stycket i förevarande 6 § i förslaget. Bestämmelserna innebär bl.a., att säkerhet i princip krävs för beviljande av kvarstad för fordran, kvarstad till säkerhet för bättre rätt och föreläggande eller förordnande enligt 3 §. Däremot behöver säkerhet ej ställas i fråga om handräckning för återställande av besittning eller annan rättelse enligt 4 §. Som tredje punkt i första stycket föreslås, att kronan, kommun, landstingskommun och kommunalförbund ej behöver ställa säkerhet.

I andra stycket anges, att rätten skall pröva att säkerhet som ej godkänts av motparten är sådan som föreskrivs i 2 kap. 14 § UB.

7 §

Förevarande paragraf i förslaget innehåller bestämmelser om hävande av säkerhetsåtgärd som beviljats av rätten.

F.n. föreskrivs i 6 § första stycket, att åtgärd enligt 1, 2 eller 3 § skall av rätten omedelbart hävas, om talan, för vars säkerställande åtgärden meddelats, återkallas eller förfaller eller om pant eller borgen har ställts när talan avser fordran eller om eljest ej längre förekommer skäl för åtgärden. Vidare anges i samma stycke, att rätten, då målet avgörs, skall pröva om åtgärden fortfarande skall bestå samt att rätten äger i samband med domen förordna om åtgärd som nu sagts. Enligt andra stycket äger rätten, när skäl är därtill, på yrkande av part förordna, att åtgärd enligt 4 § skall gå åter.

I UB har bestämmelser om hävande av kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd som beviljats av krfm tagits upp i 17 kap. 14 och 15 §§. I nära anslutning till den förra paragrafen föreslår beredningen i första stycket av förevarande 7 §, att åtgärd som beviljats enligt 1, 2 eller 3 § skall

[1] 48 § UL har ändrats genom lag 1971:495 i samband med den nya lagstiftningen om fastighetsexekution.

omedelbart hävas av rätten, om säkerhet som tillgodoser ändamålet med åtgärden ställs eller eljest skäl för åtgärden ej längre förekommer. Frågan huruvida ställd säkerhet bör föranleda att beviljad handräckningsåtgärd hävs får avgöras med hänsyn till det ändamål som åtgärden skall tjäna. Kvarstad för fordran bör alltid hävas, om tillräcklig säkerhet ställs för kärandens fordringsanspråk. Ändamålet med annan åtgärd torde tillgodoses genom ställande av säkerhet, om kärandens talan är av enbart ekonomisk betydelse för honom, t.ex. om han påstår bättre rätt till ett skuldebrev. I fråga om beskaffenheten och prövningen av säkerhet som avses i förevarande paragraf bör vad som föreskrivs i 2 kap. 14 § UB vara vägledande. Huruvida erbjuden säkerhet är tillräcklig skall prövas av domstolen, om säkerheten inte godkänts av motparten.

Bestämmelsen i nuvarande 6 § första stycket andra punkten, att rätten, då målet avgörs, skall pröva om åtgärden fortfarande skall bestå, har utan ändring tagits upp som andra punkt i första stycket av förevarande 7 §. Som andra stycke meddelas bestämmelse om att åtgärd enligt 1, 2 eller 3 § skall omedelbart hävas, om talan i målet återkallas eller förfaller.

Det kan påpekas, att även om käranden medger att beviljad säkerhetsåtgärd återgår, krävs ett beslut om hävande av åtgärden för att den inte längre skall bestå. Om svaranden försätts i konkurs, bör också i princip krävas särskilt beslut för att kvarstad för fordran inte längre skall bestå.[1]

Föreskrift om att rätten får förordna om handräckning i samband med domen har i förslaget tagits upp som 9 §.

Det nuvarande 6 § andra stycket har i förslaget upptagits som 8 §.

8 §

Till denna paragraf har förts bestämmelsen i nuvarande 6 § andra stycket, att rätten, när skäl är därtill, äger på yrkande av part förordna att åtgärd enligt 4 § skall gå åter.

9 §

I 6 § första stycket tredje punkten föreskrivs f.n., att rätten kan även i samband med domen i målet förordna om åtgärd enligt 1, 2 eller 3 §. Beredningen föreslår, att bestämmelsen tas upp som 9 § och därvid vidgas till att omfatta även handräckning i form av återställande av besittning eller annan rättelse enligt 4 §.

10 §

I 7 § första stycket anges f.n., att om kvarstad finnes böra läggas på arrende, hyra eller annat dylikt som utgår av fast egendom, skall rätten förordna god man att uppbära medlen samt meddela den betalningsskyldige förbud att utge något till annan än gode mannen. Bestämmelsen svarar mot 184 § UL, som ger ÖE befogenhet att förordna om kvarstad på arrendeavgift, hyra eller annan avkastning som faller av fast egendom. I beredningens förslag till UB har krfm inte fått någon motsvarande befogenhet. Anledningen härtill är bl.a., att om fastigheten belagts med

[1] Jfr däremot NJA II 1943 s. 189.

kvarstad, skall arrendeavgift, hyra eller annan avkastning som förfaller till betalning under kvarstadstiden uppbäras av krfm eller den krfm förordnar som syssloman, om sökanden begär det och skäl föreligger, samt att något beaktansvärt behov inte ansetts föreligga av att kunna få kvarstad på endast framtida avkastning (17 kap. 6 § andra st. jfrt med 13 kap. 8 § UB, se även 17 kap. 10 § andra st.). I enlighet härmed upptar beredningens nu förevarande förslag inte heller befogenhet för domstol att bevilja särskild kvarstad på framtida avkastning.

I andra stycket av 7 § föreskrivs f.n., att rätten, om skingringsförbud meddelas på fast egendom och synnerlig fara är att egendomen genom vanvård eller annorledes väsentligen försämras, äger på yrkande av part som begärt åtgärden förordna god man att förvalta egendomen. Därjämte meddelas föreskrift om förskotterande av kostnaden för förvaltningen. Motsvarande befogenhet tillkommer enligt 181 § UL ÖE i fråga om skingringsförbud som denne meddelat på fast egendom. Enligt UB får krfm samma befogenhet, när fast egendom belagts med kvarstad (17 kap. 6 § andra st. jfrt med 13 kap. 9 §, se även 17 kap. 10 § andra st.). Sådan befogenhet bör tillkomma krfm även i fall då kvarstaden beviljats av domstol. Detta följer också av 17 kap. 4 § andra stycket UB. Någon bestämmelse, motsvarande 15 kap. 7 § andra stycket RB, om rätt för domstolen att förordna om fastighetens förvaltning när den beviljat handräckning har inte tagits upp i förevarande förslag. I samband med att domstolen beviljar kvarstad kan den emellertid på grund av den generella bestämmelsen i första punkten av förevarande 10 § förordna att fastigheten skall omhändertas och förvaltas av syssloman (se nedan).

Enligt tredje stycket i 15 kap. 7 § RB gäller i övrigt om verkställande av åtgärd som avses i kapitlet vad som är stadgat i UL. På motsvarande sätt bör UBs bestämmelser tillämpas i fråga om genomförandet av handräckning som domstol beslutat enligt förevarande 15 kap. Beredningen åsyftar härvid UBs regler om handräckning i 17 kap. Rättens beslut om handräckning skall ej anses som exekutionstitel i UBs mening, och reglerna om verkställighet av exekutionstitel skall ej tillämpas. I stället föreskrivs i 17 kap. 4 § andra stycket UB (se även 16 kap. 9 §), att om handräckning enligt 15 eller 26 kap. RB beviljas av rätten, skall krfm på begäran genomföra den samt att härvid gäller vad som sägs i det följande i 17 kap. UB, om rätten ej har meddelat särskild föreskrift. Beredningen föreslår sålunda, att domstolen skall kunna meddela föreskrift rörande genomförandet av handräckningsåtgärd. Den bör t.ex. vid beviljande av kvarstad till säkerhet för bättre rätt till viss lös egendom kunna föreskriva att egendomen ej skall tas i förvar. Och i fråga om kvarstad till säkerhet för bättre rätt till fast egendom kan domstolen bl.a. förordna syssloman att omhänderta och förvalta fastigheten. Domstolen har härvid samma befogenheter som annars tillkommer krfm enligt UB (se 17 kap. 6 § andra st. och 10 § andra st. jfrda med 7 kap. och, betr. fast egendom, 13 kap. 3–10 §§). Vidare kan framhållas, att domstolen vid meddelande av dylik kvarstad kan begränsa dess verkan t.ex. till att endast gälla förbud mot skogsavverkning.[1] UBs regler om rättsverkan av beslut om handräckning blir tillämpliga även när beslutet meddelats av rätten.

[1] Jfr NJA II 1943 s. 182.

I enlighet med det sagda föreslås i förevarande 10 §, att om det finnes erforderligt, äger rätten meddela närmare föreskrifter om genomförandet av åtgärd som avses i 15 kap. samt att i övrigt därom gäller vad som sägs i UB. Det kan tilläggas, att det ankommer på den part som yrkat handräckning att hos krfm begära att åtgärden genomförs. Rättens beslut går enligt 17 kap. 14 § andra stycket i förevarande förslag i verkställighet utan hinder av att det inte äger laga kraft. Beträffande genomförandet får beredningen i övrigt hänvisa till 17 kap. UB och motiven därtill.[2]

16 kap. 6 §

I paragrafen föreskrivs, att när i tvistemål fråga är även om ansvar, utdömande av vite, reseförbud eller någons hållande i häkte, skall beträffande omröstning därom gälla vad som är stadgat i 29 kap. angående omröstning i brottmål. Då reseförbud enligt förslaget ej vidare skall kunna förekomma i tvistemål, bör vad som sägs om sådant förbud utgå ur paragrafen.

17 kap. 14 §

Förevarande paragraf innehåller bestämmelser om verkställighet av dom eller beslut i tvistemål som ej har vunnit laga kraft. Enligt första stycket har domstol en allmän befogenhet att, när skäl är därtill, i dom förordna att den får verkställas utan hinder av att den inte äger laga kraft. I andra stycket första och andra punkterna finns bestämmelser om beslut som utan särskilt förordnande får verkställas genast. Där föreskrivs, att beslut under rättegången, mot vilket talan ej får föras särskilt, skall genast gå i verkställighet. Detsamma gäller beslut, varigenom rätten har avvisat ombud eller biträde eller ogillat tredje mans yrkande att få som intervenient deltaga i rättegången eller utlåtit sig angående ersättning eller förskott till biträde, vittne, sakkunnig eller annan som ej är part eller intervenient eller har förordnat om någons hållande i häkte eller om kvarstad, skingringsförbud eller annan handräckning eller om hävande av sådan åtgärd eller har till biträde utsett annan än part föreslagit. Enligt tredje punkten i andra stycket kan rätten, när skäl är därtill, i beslut, varigenom föreläggande meddelats part eller annan att förete skriftligt bevis eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning, förordna, att beslutet får verkställas utan hinder av att det inte äger laga kraft.[1]

Närmare föreskrifter om villkoren för verkställighet i nu aktuella fall finns i 42 § UL. Enligt 1 mom. gäller, att om dom enligt lag skall verkställas genast, går den i fullbordan såsom lagakraftägande om ej annat är stadgat. Det innebär, att sådan dom verkställs utan särskilda villkor om ej annat är föreskrivet. I 2 mom. anges vidare, att om domstol har förordnat att dom får verkställas utan hinder av att den inte äger laga kraft, går domen i verkställighet såsom lagakraftägande, om den vinnande ställer pant eller borgen för det skadestånd som han kan bli skyldig utge om domen ändras. Avser förordnandet verkställighet av hovrätts dom eller av beslut varigenom föreläggande meddelats någon att förete skriftligt bevis eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning,

[2] Se U XII s. 461.

[1] Vissa av de beslut som anges i paragrafen kan ej bli föremål för verkställighet av exekutiv myndighet.

krävs dock inte säkerhet, om inte annat förordnats i domen eller beslutet. Vad som sägs om dom gäller även annat domstols avgörande i tvistemål (37 § 1 mom.).

Bestämmelserna i 42 § UL ersätts av 3 kap. 11 § UB. Beträffande det fallet att domstol särskilt förordnat att dom får verkställas utan hinder av att den inte äger laga kraft har beredningen funnit den nuvarande regleringen onödigt restriktiv och mindre konsekvent.[2] Beredningen har ansett, att det inte endast i fråga om hovrätts dom samt editionsföreläggande o.l. utan överlag bör tillkomma domstolen att i samband med förordnande att verkställighet får ske före laga kraft avgöra huruvida säkerhet skall ställas för eventuell skadeståndsskyldighet. I enlighet härmed anges i 3 kap. 11 § andra stycket UB, att dom, som enligt särskilt förordnande får verkställas utan hinder av att den ej äger laga kraft, verkställs enligt vad som gäller om dom som vunnit laga kraft, om inte rätten föreskrivit särskilt villkor. Stadgandet är enligt 3 kap. 3 § första stycket även tillämpligt på domstols avgörande som betecknats utslag eller beslut. Bestämmelse om att domstolen kan föreskriva säkerhet bör tas upp i förevarande 17 kap. 14 § RB. Beredningen föreslår i en ny andra punkt i första stycket, att rätten skall, när anledning föreligger, i samband med förordnande om att verkställighet av dom får äga rum före laga kraft föreskriva, att säkerhet skall ställas för skadestånd om domen ändras. I paragrafens andra stycke bör motsvarande ändring göras beträffande editionsföreläggande o.l. Detta synes lämpligen kunna ske genom att tredje punkten får hänvisa till första stycket. Sistnämnda ändring innebär inte någon saklig nyhet (jfr 42 § 2 mom. andra punkten UL).

Bestämmelse om villkor för verkställighet i fall då verkställighet före laga kraft får äga rum på grund av särskild lag – dvs. annan lag än UB – har tagits upp i 3 kap. 11 § första stycket UB. Där anges, att om det är i lag föreskrivet att dom får verkställas utan hinder av att den inte äger laga kraft, sker verkställigheten enligt vad som gäller om dom som vunnit laga kraft, om inte annat följer av samma lag. Enligt 3 kap. 3 § första stycket är bestämmelsen även tillämplig på bl.a. domstols beslut. Bestämmelsen utgår från att lagstadgandet i fråga använder de ordalag som nu nämnts.[3] Den blir sålunda inte utan vidare tillämplig, om den aktuella lagen endast föreskriver att dom eller beslut får verkställas "genast". Beredningen föreslår därför, att ordet genast i förevarande 14 § andra stycket första punkten i 17 kap. RB ersätts av det uttryck som används i 3 kap. 11 § första stycket UB. (Jfr även 10 § UBp.)

Då skingringsförbud ej vidare skall kunna förekomma som särskild handräckningsform, bör vad som sägs om sådant förbud i andra stycket andra punkten utgå ur lagtexten.

25 kap. 1 och 3 §§

Förevarande kap. innehåller bestämmelser om reseförbud i brottmål. Slopandet av reseförbud som handräckningsåtgärd enligt UB påkallar ändring av förutsättningarna för beviljande av reseförbud i anledning av brott.

[2] U XII s. 165.
[3] U XII s. 164.

Enligt 1 § kan f.n. reseförbud i brottmål beviljas bl.a. om det skäligen kan befaras att den misstänkte genom att bege sig från riket undandrar sig gäldande av skadestånd eller annan ersättning till målsägande som kan antas komma att på grund av brottet ådömas honom. I 3 § tredje stycket meddelas särskilda föreskrifter om behandlingen av fråga om reseförbud i anledning av målsägandes anspråk på skadestånd eller annan ersättning.

Som förut nämnts har institutet reseförbud till säkerhet för fordran ej bibehållits i UB. I enlighet därmed har reseförbud inte heller tagits upp bland de handräckningsformer som enligt 15 kap. RB skall stå till buds i tvistemål. Beredningen anser, att även möjligheten att i brottmål erhålla reseförbud till säkerställande av ersättning till målsägande bör upphävas. I förslaget har därför vad som i 1 och 3 §§ sägs om reseförbud till säkerställande av sådan ersättning utgått.

Att reseförbud ej längre skall kunna meddelas för sådant ändamål inverkar inte på målsägandens rätt att yrka reseförbud av annat skäl (se 3 § andra st. andra punkten och jfr 24 kap. 17 § första st. andra punkten).

26 kap.

Förevarande kap. innehåller f.n. bestämmelser om kvarstad och skingringsförbud i brottmål. Dessa handräckningsåtgärder beviljas av rätten och kan användas endast för att säkerställa fullgörandet av betalningsskyldighet.

Som förut nämnts har beredningen i UB föreslagit, att den särskilda handräckningsformen skingringsförbud skall avskaffas, och motsvarande ändring föreslås ovan i 15 kap. RB. Förevarande kap. bör ändras på samma sätt, vilket bl.a. föranleder en jämkning av kapitelrubriken. Kapitlet bör även i ett par andra hänseenden anpassas till UB.

1 §

I förevarande 1 § föreslås, att kvarstad och skingringsförbud även beträffande brottmål förs samman till ett institut, benämnt kvarstad. Denna åtgärd skall kunna användas inte endast beträffande lös egendom utan även i fråga om fast egendom. För genomförandet skall, om ej rätten har meddelat särskild föreskrift, gälla vad som sägs i UB om säkerställande av kvarstad som beviljas av krfm. Dessa regler ger visst utrymme att handla efter omständigheterna.

I paragrafen anges i anslutning till 17 kap. 5 § första stycket UB, att under i paragrafen angivna förutsättningar må förordnas om kvarstad på så mycket av den misstänktes egendom att fordringen kan antas bli täckt. Det innebär bl.a. att även kostnader för blivande utmätning bör tas med i beräkningen. Domstolen bör emellertid som regel ej i sitt beslut ange vilken egendom som skall beläggas med kvarstad, utan detta skall bestämmas av krfm vid beslutets genomförande. I övrigt kan beträffande denna fråga hänvisas till vad som anförts under 15 kap. 1 § ovan.

2–5 §§

Utmönstrandet av skingringsförbud som särskild handräckningsform har föranlett att vad som i paragraferna sägs om skingringsförbud fått utgå.

6 §

Enligt första stycket skall beviljad åtgärd hävas bl.a. om pant eller borgen ställs för skulden. Beredningen föreslår, att uttrycket pant eller borgen ersätts av termen säkerhet (jfr 15 kap. 7 § i förslaget). I fråga om beskaffenheten av säkerheten bör vad som föreskrivs i 2 kap. 14 § UB vara vägledande. Huruvida erbjuden säkerhet är tillräcklig skall prövas av domstolen, om säkerheten inte godkänts av den misstänktes motpart i kvarstadsfrågan. I första stycket har vidare vad som sägs om skingringsförbud fått utgå.

7 §

I paragrafen har endast skett den jämkningen att vad som sägs om skingringsförbud fått utgå.

8 §

I 8 § första stycket anges f.n., att om kvarstad finnes böra läggas på arrende, hyra eller annat dylikt som utgår av fast egendom, skall rätten förordna god man att uppbära medlen samt meddela den betalningsskyldige förbud att utge något till annan än gode mannen. Bestämmelsen motsvarar 184 § UL. I UB har krfm inte fått befogenhet att förordna om kvarstad endast på framtida avkastning, och beredningen har föreslagit att motsvarande bestämmelse i 15 kap. 7 § RB skall utgå. På samma sätt bör den anförda bestämmelsen i förevarande 8 § i 26 kap. utgå.

I andra stycket av 8 § föreskrivs f.n., att rätten, om skingringsförbud meddelas på fast egendom och synnerlig fara är att egendomen genom vanvård eller annorledes väsentligen försämras, äger förordna god man att förvalta egendomen. Därjämte meddelas föreskrift om kostnaden för förvaltningen. Enligt UB erhåller krfm dylik befogenhet, när fast egendom belagts med kvarstad. I enlighet med förslaget till ny lydelse av 15 kap. RB innehåller därför inte förevarande kap. någon motsvarighet till förstnämnda bestämmelse.

Enligt tredje stycket i paragrafen gäller i övrigt om verkställande av kvarstad och skingringsförbud vad som är stadgat i UL, dock att vad där är föreskrivet om pant eller borgen inte skall äga tillämpning. På motsvarande sätt bör UBs bestämmelser gälla i fråga om genomförandet av kvarstad som domstol beslutat enligt förevarande 26 kap. Beträffande rättsverkningarna av kvarstad se 17 kap. UB. Liksom enligt 15 kap. 10 § i förevarande förslag bör domstolen även i brottmål kunna meddela särskild föreskrift rörande genomförandet av beslutad kvarstad.

Det kan här påpekas, att det nuvarande undantaget i 8 § från ULs regler om pant eller borgen torde åsyfta föreskriften i 194 § UL om

säkerhet som villkor för försäljning i visst fall av egendom som belagts med kvarstad eller skingringsförbud.[1] Enligt UB skall emellertid inte krävas säkerhet, när det undantagsvis blir aktuellt att sälja kvarstadsbelagd egendom.

Det kan tilläggas, att det ankommer på den som yrkat kvarstad att hos krfm begära att åtgärden genomförs. Har rätten självmant förordnat om kvarstad, bör den emellertid också självmant överlämna beslutet till krfm för genomförande. Rättens beslut om kvarstad går enligt 30 kap. 12 § första stycket i förevarande förslag i verkställighet utan hinder av att det inte äger laga kraft. Beträffande genomförandet och rättsverkningarna får beredningen i övrigt hänvisa till 17 kap. UB och motiven därtill.[2] Beredningen förutsätter att genomförandet skall ske utan kostnader för den som begärt åtgärden (jfr 3 § fjärde st. och 6 § andra och tredje st. exekutionsavgiftskungörelsen 1971:1027).

27 kap. 10 §

Kapitlet innehåller bestämmelser om beslag i brottmål. Sådan åtgärd kan meddelas beträffande föremål som skäligen kan antas ha betydelse för utredning om brott eller vara någon avhänt genom brott eller förverkat på grund av brott (1 § första st.). Vad som i kapitlet sägs om föremål gäller även i fråga om skriftlig handling, i den mån inte annat är föreskrivet (1 § andra st.). I 10 § meddelas bestämmelser om verkställande av beslag. Beslagtaget föremål skall enligt första stycket tas om hand av den som verkställt beslaget eller sättas i förvar under försegling. Om det kan ske utan fara och eljest finnes lämpligt, får dock föremålet kvarlämnas i innehavarens besittning. I sistnämnda fall skall enligt andra stycket förbud meddelas innehavaren att sälja eller skingra föremålet och, om det finnes erforderligt, detta utmärkas genom anslag eller på annat sätt så att det är uppenbart att det tagits i beslag. Föremålet får nyttjas av innehavaren, om inte förbud däremot finnes böra meddelas. I tredje stycket anges, att föremål som tagits i beslag skall väl vårdas och att noggrann tillsyn skall hållas över att det inte förbyts eller förändras eller annat missbruk sker därmed.

Paragrafens lydelse ansluter i viss mån till ULs regler om kvarstad och skingringsförbud (se 74 § 1 mom. jfrt med 183 § 1 mom. samt 180 §). Detta gäller särskilt vad som i andra stycket föreskrivs för det fallet att beslagtaget föremål lämnas kvar i innehavarens besittning. Före RB kunde enligt lagen (1933:182) om vissa tvångsmedel i brottmål skingringsförbud meddelas för samma ändamål som beslag (10 §). Vid RBs tillkomst ansågs, med hänsyn till att i 26 kap. bestämmelser meddelades om skingringsförbud såsom tvångsmedel för att säkerställa böter och skadestånd, mindre lämpligt att behålla skingringsförbud som ersättning för beslag.[1] I stället upptogs särskilda föreskrifter om verkställighet av beslag för de fall då föremålet inte behöver tas om hand eller sättas i förvar under försegling.

Beredningen anser, att slopandet av skingringsförbud och den nya regleringen av institutet kvarstad bör föranleda jämkning av förevarande

[1] Se NJA II 1943 s. 358.
[2] U XII s. 461.
[1] NJA II 1943 s. 365.

paragraf, därvid rättsverkan av beslag lämpligen bör regleras i vissa avseenden.

I första stycket första punkten i förslaget anges, att beslagtaget föremål skall tas i förvar av den som verkställer beslaget. Andra punkten föreslås med en mindre jämkning skola innehålla, att föremålet får lämnas kvar hos innehavaren om det kan ske utan fara och eljest finnes lämpligt. Beträffande genomförandet och rättsverkningarna av beslag i övrigt föreslås i andra stycket, att vad som i 17 kap. 6 och 7 §§ UB sägs om kvarstad skall gälla i tillämpliga delar. Befogenhet som enligt förstnämnda paragraf tillkommer krfm skall dock i stället utövas av undersökningsledaren, åklagaren eller rätten. Omprövning av undersökningsledarens eller åklagarens beslut vid tillämpning av paragrafen kan enligt grunderna för 27 kap. 6 § RB begäras hos rätten. Däremot är inte avsett att klagan skall kunna föras direkt hos hovrätt.

Hänvisningen till UBs regler om kvarstad innebär bl.a. följande. Föremål som lämnas kvar hos innehavaren skall utmärkas som beslagtaget och, om det är lämpligt, förseglas. Undersökningsledaren, åklagaren eller rätten bestämmer i vad mån föremål som ej tas i förvar eller förseglas får nyttjas. När beslag ägt rum, får den mot vilken åtgärden vidtagits inte överlåta egendomen eller till skada för ändamålet med beslaget förfoga över den på annat sätt, om inte undersökningsledaren, åklagaren eller rätten medger det av särskilda skäl. Beslag på inteckningsbar egendom utgör inte hinder mot pantsättning av pantbrev eller annan inteckningshandling som gäller i egendomen. Obelånad inteckningshandling skall dock på anmodan överlämnas till undersökningsledaren, åklagaren eller rätten och får därefter inte pantförskrivas utan särskilt tillstånd. Myndigheten får i princip samma befogenheter beträffande beslagtagen egendom som krfm i fråga om utmätt egendom. Har skuldebrev tagits i beslag, skall krfm på begäran av part söka driva in vad som är förfallet till betalning. Beslagtaget föremål kan under vissa förutsättningar säljas. – I fråga om beslag på registrerad egendom bör, liksom beträffande kvarstad, ges bestämmelser om anteckning i registret av åtgärden och om hinder mot inteckning efter beslag.

Straffbestämmelsen i 17 kap. 13 § BrB för överträdelse av myndighets bud gäller även i fråga om egendom som tagits i beslag.

30 kap. 12 §

Paragrafen innehåller bestämmelser i fråga om verkställighet av beslut i brottmål som inte har vunnit laga kraft. I första stycket första punkten föreskrivs, att beslut under rättegången, mot vilket talan ej får föras särskilt, skall genast gå i verkställighet. Detsamma gäller enligt andra punkten beslut, varigenom rätten har avvisat ombud, biträde eller försvarare eller utlåtit sig angående ersättning eller förskott av allmänna medel till målsägande eller angående ersättning eller förskott till biträde, försvarare, vittne, sakkunnig eller annan som ej är part eller angående häktning eller åtgärd som avses i 25–28 kap. eller har till försvarare utsett annan än part föreslagit. Enligt tredje punkten kan rätten, när skäl

är därtill, i beslut, varigenom föreläggande meddelats part eller annan att förete skriftligt bevis eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning, förordna att beslutet får verkställas utan hinder av att det inte äger laga kraft.[1]

Paragrafen saknar motsvarighet till bestämmelsen i 17 kap. 14 § första stycket, som medger domstol att förordna att dom i tvistemål får verkställas utan hinder av att den inte äger laga kraft.

Som nämnts ovan under 17 kap. 14 § innehåller 3 kap. 11 § UB föreskrifter om villkor för verkställighet av dom eller beslut som ej vunnit laga kraft. Lagrummet, som ersätter 42 § UL, är tillämpligt även i fråga om dom eller beslut i brottmål. Beredningen har ovan redogjort för de ändringar i 17 kap. 14 § RB som föranleds av 3 kap. 11 § UB. Förevarande 30 kap. 12 § bör ändras på motsvarande sätt. Beredningen föreslår sålunda att ordet "genast" i första stycket första punkten ersätts av uttrycket "utan hinder av att det icke äger laga kraft". Beträffande domstols förordnande om omedelbar verkställighet av editionsföreläggande o.l. föreslås en ny fjärde punkt i första stycket, enligt vilken rätten skall, när anledning föreligger, föreskriva att säkerhet skall ställas för skadestånd, om beslutet ändras. Detta tillägg innebär inte någon saklig nyhet (jfr 42 § 2 mom. andra punkten UL). Beredningen får i övrigt hänvisa till vad som ovan sagts i motiven till 17 kap. 14 § RB.

33 kap. 5 §

Enligt denna paragraf skall tredskodom delges genom rättens försorg i vissa angivna fall.[1] Ett sådant fall är att tredskodomen innebär att fordran fastställs att utgå med särskild förmånsrätt i fast egendom eller tomträtt. Enligt övergångsbestämmelse till lagen (1971:497) om ändring i RB skall vid tillämpning av nämnda lagrum vattenfallsrätt anses likställd med tomträtt. Bestämmelsen sammanhänger med den exekutionsverkan som följer av betalningsfastställelse i egendom som nu nämnts och med vad som gäller om rättsmedel mot tredskodom. Har domstol fastställt att förfallen fordran skall utgå med särskild förmånsrätt i fast egendom, skall egendomen enligt 77 a § UL anses utmätt. Denna verkan förfaller enligt 86 § 1 mom., om inte borgenären senast två månader efter att beslutet vann laga kraft begärt försäljning av egendomen. I 13 kap. 26 § JB stadgas, att bestämmelserna angående fast egendom i bl.a. UL har motsvarande tillämpning i fråga om tomträtt. Motsvarande gäller vattenfallsrätt som upplåtits enligt äldre lag (12 § och 52 § andra st. Jp). – Den mot vilken tredskodom getts får inte fullfölja talan mot domen utan äger i stället söka återvinning inom en månad från den dag då domen delgavs honom (44 kap. 9 § RB, jfr 49 kap. 1 § andra st.). Tredskodom anses ej ha vunnit laga kraft förrän återvinningsfristen gått till ända.

Enligt UB skall domstols avgörande, varigenom förfallen fordran fastställts att utgå med särskild förmånsrätt i viss egendom, medföra omedelbar utmätningsverkan inte bara i fråga om fast egendom, tomträtt och vattenfallsrätt utan även beträffande registrerat skepp, registrerat luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg (5 kap. 15 § UB, jfr

[1] Vissa av de beslut som anges i paragrafen kan ej bli föremål för verkställighet av exekutiv myndighet.

[1] Bestämmelsen åsyftar givetvis delgivning med den mot vilken tredskodomen getts.

2 kap. 10 § andra st. UB och 9 § UBp). Med skepp likställs skeppsbygge (2 kap. 8 § UB). Bestämmelser i UB om registrerat skepp, registrerat luftfartyg och intecknade reservdelar gäller enligt 2 kap. 9 § i tillämpliga delar även andel i och villkorlig rätt till sådan egendom, om inte annat föreskrivs. Vad som sägs om utmätningsverkan i 5 kap. 15 § synes dock i praktiken knappast kunna bli tillämpligt på sådan andel eller villkorlig rätt. Enligt 5 kap. 15 § gäller vidare, att inträdd utmätningsverkan förfaller, om inte begäran om försäljning görs hos krfm inom två månader från att domstolens avgörande vunnit laga kraft.

Den föreslagna utvidgningen av fall då betalningsfastställelse skall medföra utmätningsverkan bör föranleda, att även bestämmelsen om domstolsdelgivning av tredskodom som innebär betalningsfastställelse vidgas. Beredningen föreslår i enkelhetens intresse, att sådan tredskodom skall delges genom rättens försorg oavsett vad slags egendom betalningsfastställelsen avser. Betalningsfastställelse torde inte annat än undantagsvis förekomma i egendom, som inte enligt 5 kap. 15 § UB skall anses utmätt genom fastställelsen. Det torde inte medföra några nackdelar att delgivning genom rättens försorg sker även i dessa undantagsfall. Det kan erinras om att enligt förevarande paragraf kan alltid den part som framställt yrkande om tredskodom begära att den skall delges genom rättens försorg.

Vad som stadgas om delgivning av tredskodom gäller enligt 17 § andra stycket lagsökningslagen (1946:808) även i fråga om delgivning av utslag i lagsökningsmål varigenom borgenärens talan bifallits.

38 kap. 5 §

I paragrafen har vad som sägs om utmätningsman ändrats till att avse krfm.

49 kap. 4 §, 50 kap. 5 och 8 §§, 52 kap. 7 § samt 55 kap. 5 och 8 §§

Utöver tidigare berörda paragrafer nämns handräckningsåtgärden skingringsförbud vid sidan av kvarstad även i 49 kap. 4 § första stycket 6, 50 kap. 5 § andra stycket och 8 § andra stycket, 52 kap. 7 § tredje stycket samt 55 kap. 5 § andra stycket och 8 § andra stycket. Då skingringsförbud enligt förslaget inte skall finnas kvar som en särskild handräckningsform, bör vad som sägs om sådant förbud utgå ur de angivna bestämmelserna.

Övergångsbestämmelser

Punkt 1. Lagen om ändring i RB måste träda i kraft samtidigt med UB.

Punkt 2. I anledning av att lösöreköpsförordningen avses bli upphävd föreslås i 10 kap. 17 § RB bl.a. den ändringen, att vad som i punkt 6 sägs om uteslutande behörighet för särskilt stadgad domstol i fråga om tvist angående giltigheten av lösöreköpsavhandling skall utgå. Sådan tvist kan emellertid även efter att LkF upphävts uppkomma i fråga om köpeav-

handling som upprättats dessförinnan. Beträffande tvist som nu sagts bör domstol som anges i 3 § LkF alltjämt vara ensam behörig. I förevarande punkt 2 anges därför, att vad som i 10 kap. 17 § RB i dess äldre lydelse sägs om behörig domstol i fråga om tvist angående giltigheten av lösöreköpsavhandling skall alltjämt tillämpas beträffande tvist om avhandling som upprättats före ikraftträdandet.

Punkt 3. Enligt förslaget skall institutet reseförbud utgå som handräckningsform i tvistemål. Vidare föreslås, att reseförbud inte längre skall kunna meddelas i brottmål för att säkerställa ersättning till målsägande. Om reseförbud som nu sagts meddelats enligt äldre lag, synes det böra upphöra att gälla i och med ikraftträdandet av nya lagen. Bestämmelse härom har tagits upp som punkt 3 av övergångsbestämmelserna. Jfr 31 § första stycket UBp.

Punkt 4. Skingringsförbud skall enligt förslaget utmönstras som särskild handräckningsform. Om sådant förbud är gällande vid nya lagens ikraftträdande, bör tillämpas vad som är föreskrivet om kvarstad. Föreskrift härom har tagits upp som punkt 4 i övergångsbestämmelserna. Beträffande rättsverkningarna av skingringsförbud som sålunda skall gälla såsom kvarstad blir 17 kap. UB tillämpligt. Jfr 31 § andra stycket och 32 § andra stycket UBp samt vad som sägs i motiven till dessa lagrum. Redan delgivet skingringsförbud kan behöva säkerställas enligt UBs regler för kvarstad. Bl.a. bör uppmärksammas att anteckning såvitt möjligt bör göras i vederbörligt inskrivningsregister.

I fråga om kvarstad som meddelats enligt RB före nya lagens ikraftträdande torde de nya bestämmelserna om kvarstad i RB och i UB utan vidare bli tillämpliga. Jfr 31 § tredje stycket och 32 § andra stycket UBp.

Punkt 5. Enligt förslaget skall den nuvarande befogenheten att lägga särskild kvarstad på framtida avkastning av fast egendom upphöra. Har sådan kvarstad beviljats före nya lagens ikraftträdande, bör den emellertid bestå. Med tanke på sådana fall föreslås som punkt 5, att vad som i nya lagen föreskrivs om villkor för kvarstad ej inverkar på giltigheten av kvarstad som beviljats före nya lagens ikraftträdande. Jfr 8 § UBp. Motsvarighet till bestämmelsen i förevarande punkt torde inte behövas i fråga om övriga handräckningsformer.

Godmansförordnande som rätten före nya lagens ikraftträdande har meddelat enligt 15 kap. 7 § andra stycket eller 26 kap. 8 § andra stycket i samband med skingringsförbud måste antas bestå även efter ikraftträdandet.

Punkt 6. I fråga om beslag har beredningen föreslagit en nyreglering beträffande dess verkställande och rättsverkningar. Om beslag som beslutats före nya lagens ikraftträdande inte hunnit verkställas dessförinnan, skall verkställigheten ske enligt nya lagens bestämmelser. Har

beslaget redan verkställts före ikraftträdandet, skall givetvis ny verkställighet inte ske. Några bestämmelser härom torde inte behövas. Nya lagens regler om rättsverkan av beslag synes böra gälla även i fråga om beslag som ägt rum före ikraftträdandet. Bestämmelse härom har tagits upp som punkt 6.

Beträffande vissa andra bestämmelser i förslaget må framhållas följande. I 17 kap. 14 § och 30 kap. 12 § föreslås ändring bl.a. i fråga om domstols förordnande att dom eller beslut får verkställas utan hinder av att avgörandet inte äger laga kraft. Bestämmelserna har samband med vad 3 kap. 11 § andra stycket UB stadgar om villkor för verkställigheten i sådant fall. Nämnda ändringar i RB påkallar ej särskilda övergångsbestämmelser. Däremot krävs en övergångsbestämmelse till nyssnämnda regel i UB för det fallet att domstolens förordnande meddelats före nya lagens ikraftträdande. Sådan bestämmelse har tagits upp i 12 § UBp. – I 33 kap. 5 § föreslås, att bestämmelsen om domstolsdelgivning av tredskodom, varigenom fordran fastställts att utgå med särskild förmånsrätt i viss egendom, vidgas till att gälla all slags egendom. Det är tydligt, att den nya bestämmelsen endast avser tredskodomar som meddelas efter nya lagens ikraftträdande. Något särskilt övergångsstadgande härom torde inte behövas.

3.2 Ändring i lagsökningslagen (1946:808)

Lagsökningslagen är f.n. föremål för översyn i justitiedepartementet. Beredningen har likväl ansett sig böra upprätta förslag till de följdändringar som UB föranleder.

10 och 12 §§

Om svaranden i lagsökningsmål "nekar sin hand och förskrivning", gäller enligt 10 § LL att rätten skall hänskjuta målet såsom tvistigt till rättegång. Denna regel är dock inte tillämplig, om gäldenären tidigare har erkänt handlingen vid domstol eller inför ÖE eller också, enligt behörigt bevis som är tecknat på handlingen, i tillkallat vittnes närvaro inför "landsfiskal, stadsfogde eller notarius publicus". Vad som sägs om ÖE samt landsfiskal och stadsfogde bör utgå och krfm träda i stället. Kravet på särskild form för erkännande i vissa fall synes samtidigt kunna slopas. Ett erkännande av skulden som skett inför behörig mottagare bör godtas, även om det styrks på annat sätt.

I 11 § meddelas bestämmelse om det fallet, att gäldenären invänder att den handling på vilken kravet grundas inte gäller mot honom därför att han blivit tvungen eller förledd att utge handlingen. Målet skall då som tvistigt hänskjutas till rättegång, om gäldenären visar sannolika skäl för invändningen och inte har försummat att anmäla och kungöra tvånget eller förledandet enligt vad som sägs i andra stycket av paragrafen. Beträffande andra invändningar[1] anges i 12 § första stycket, att om

[1] Här bortses från kvittningsyrkande som regleras särskilt i 14 §.

gäldenären vill styrka sin invändning, han skall genast förete sina bevis och att andra än skriftliga inte gäller. Finnes gäldenären ha skäl för invändningen, skall målet såsom tvistigt hänskjutas till rättegång. Dessa bestämmelser anses innebära, att gäldenären måste förebringa – såvitt man av det begränsade processmaterialet kan bedöma – full bevisning för sin invändning för att målet skall hänskjutas till rättegång.[2] Grundas kravet på fordringsbevis, vari gäldenären betingat sig vederlag för den utfästa betalningen, och gör gäldenären invändning som har avseende på vederlaget, föreskrivs i andra stycket i 12 § att målet skall som tvistigt hänskjutas till rättegång, om gäldenären förebragt sannolika skäl för invändningen eller borgenärens rätt till betalning eljest finnes stridig. Om inte sådana skäl är för handen att målet bör hänskjutas till rättegång, skall enligt 13 § betalningsskyldighet åläggas gäldenären eller, i fall som avses i 1 § andra stycket, fastställas att fordringen skall utgå med förmånsrätt i egendomen.

Bestämmelserna i 10–12 §§ är i huvudsak oförändrade sedan ULs tillkomst (se 24–27 §§ UL i dess ursprungliga lydelse). Bestämmelsen i 12 § andra stycket har dock tillkommit senare.[3] De framstår med sin uppdelning i olika slag av invändningar numera som föråldrade. Vidare synes huvudregeln i 12 § första stycket alltför hård mot gäldenären. Om denne inte förmått styrka sin invändning i lagsökningsmålet, kan han visserligen söka återvinning mot utslaget (34 § andra st. och 35 §), varefter tvisten prövas enligt vanliga regler för tvistemål. Det synes dock olämpligt att, så som lagen förutsätter, ålägga honom betalningsskyldighet oaktat saken framstår som tveksam. Lagsökning står numera öppen för krav som grundas på många olika slags handlingar, bl.a. kontrakt, och invändningar från gäldenärens sida kan avse skilda omständigheter av betydelse för betalningsskyldigheten. Oaktat borgenären har skriftligt fordringsbevis till stöd för sitt krav, synes det ej vara för mycket begärt att han får finna sig i att saken prövas i vanlig rättegång, när den är tvistig. Även om själva lagsökningsmålet inte får svälla ut till en vanlig rättegång, torde inte heller föreligga tillräcklig anledning att i målet endast tillåta skriftliga bevis till styrkande av invändning mot lagsökningen.

Det bör här erinras om de bestämmelser som UB innehåller om svarandens invändningar när verkställighet av exekutionstitel är aktuell. Om svaranden visar att han har fullgjort betalningsskyldighet eller annan förpliktelse för vilken verkställighet söks, får enligt 3 kap. 24 § verkställighet inte äga rum. Beträffande kvittning innehåller paragrafen en specialbestämmelse.[4] Verkställighet får inte heller äga rum, om svaranden gör gällande att något annat särskilt förhållande som rör parternas mellanhavande utgör hinder mot verkställighet och invändningen ej kan lämnas utan avseende. Svaranden är enligt UB inte hänvisad till att styrka sin invändning med skriftliga bevis. Möjligheten att göra invändningar mot betalningsanspråk vid lagsökning bör inte vara mindre än vid utmätning.

Med hänsyn till pågående översyn av LL har beredningen inte ansett sig

[2] Se NJA II 1877 nr 3 s. 10 f, 1937 s. 478 och 1939 s. 578 ff, Trygger II s. 88 ff, Boström-Linders, Lagsökning och betalningsföreläggande 2 uppl. s. 47 f, Hassler, Specialprocess s. 61 och Lihné s. 312 ff.

[3] Se NJA II 1939 s. 577 ff.

[4] Se nedan under 14 §.

böra ta upp reglerna om gäldenärens invändningar i lagsökningsmål till fullständig revision utan framlägger endast förslag till de ändringar som bl.a. med hänsyn till UBs bestämmelser om invändningar mot sökt verkställighet synes nödvändiga. Beredningen föreslår i fråga om invändningar som avses i 12 §, att där införs en generell regel om att målet skall hänskjutas till rättegång ifall gäldenären visar sannolika skäl för invändningen eller borgenärens rätt till betalning eljest finnes tvistig. Vidare föreslås, att föreskriften om att gäldenären endast får åberopa skriftliga bevis slopas. Därmed avses inte att rätten, i strid mot vad som nu torde gälla, skall kunna vidga förfarandet till muntlig förhandling och hålla vittnesförhör m.m. Däremot bör hänsyn kunna tas till s.k. vittnesintyg. En trovärdig framställning från gäldenärens sida är naturligtvis också av betydelse. Enbart ett påstående t.ex. om att skulden betalts bör däremot inte vara tillräckligt för att målet skall anses tvistigt. Kan gäldenären styrka sin invändning med skriftligt bevis, bör han givetvis förete det. Avser invändningen omständighet för vilken borgenären är bevisskyldig, är betalningsanspråket att anse som tvistigt, om invändningen ej kan lämnas utan avseende och den inte heller vederläggs av borgenären.[5]

Meddelas en sådan regel som nu nämnts, kan bestämmelsen i andra stycket i 12 § angående invändning som avser vederlag för utfäst betalning utgå. Den nya bestämmelsen blir tillämplig även på sådan invändning.

14 §

Denna paragraf innehåller regler om kvittning. Om gäldenären vill kvitta sin skuld mot fordran hos borgenären och denna fordran är sådan att den kan utkrävas genom lagsökning, skall rätten förordna att den får kvittas mot skulden så långt den räcker. Vidare sägs, att klar och förfallen fordran ej får uppehållas för det som är stridigt eller ej förfallet.[1]

Bestämmelserna, som i sak är oförändrade sedan ULs tillkomst (jfr 29 och 30 §§ UL i dess ursprungliga lydelse), torde vila på en äldre uppfattning angående innebörden av kvittning, nämligen att denna sker genom judiciell myndighets beslut. I skuldebrevslagen (se särskilt 15 §) har emellertid godtagits en annan uppfattning och i 3 kap. 24 § UB har verkan av kvittningsinvändning i ärende om verkställighet av exekutionstitel reglerats med utgångspunkt från sistnämnda uppfattning. Denna innebär, att om förutsättningar för kvittning föreligger, rättsverkningarna inträder i och med kvittningsförklaring och alltså oberoende av någon judiciell prövning.[2] Kvittning jämställs i princip med betalning. Enligt nämnda lagrum i UB skall i verkställighetsärende kvittningsförklaring gälla som betalning, om motfordringen är ostridig eller eljest klar och i övrigt allmänna förutsättningar för kvittning föreligger.

Nämnda uppfattning av kvittnings innebörd bör tillämpas även inom LLs ram. Det synes dessutom f.n. ställas alltför stränga krav på motfordringen för att den skall få användas till kvittning i lagsökningsmål. Bl.a. synes ej motiverat att kräva, att den skall grundas på skriftligt fordringsbevis. Härigenom omöjliggörs ju bl.a. att åberopa redan skedd

[5] Jfr NJA II 1939 s. 581

[1] Betr. innebörden av 14 § jfr Lihné s. 340 f, på ena, samt Hassler, Specialprocess s. 64 not 16 och 17, på andra sidan.

[2] Jfr U XII s. 182 ff med där åberopad litteratur.

kvittning med motfordran som inte grundas på dylikt bevis. Det bör i övrigt för att kvittningsinvändning skall beaktas – på samma sätt som vid betalningsinvändning enligt den föreslagna lydelsen av 12 § – vara tillräckligt att gäldenären i lagsökningsmålet visar sannolika skäl för invändningen.

Av kvittnings likställande med betalning följer vidare, att rätten inte bör förordna om kvittning i lagsökningsmålet när kvittningsinvändning till fullo styrks. Målet bör då, liksom när invändning om betalning finnes styrkt, hänskjutas till rättegång. Att invändning anses styrkt i lagsökningsmålet utesluter givetvis inte att domstolen i den följande rättegången kan komma till ett annat resultat. Även då endast sannolika skäl visats för kvittningsinvändning bör följden bli att målet hänskjuts till rättegång. Här bör i övrigt framhållas, att sökanden, om han finner kvittningsgill motfordran styrkt, kan nedsätta sitt krav och därmed undvika att målet hänskjuts till rättegång.

Det sagda gäller vare sig gäldenären åberopar en tidigare avgiven kvittningsförklaring eller yrkar kvittning först i lagsökningsmålet. Ett först i målet framställt kvittningsyrkande bör anses innefatta en kvittningsförklaring.

På grund av det anförda föreslår beredningen, att de särskilda bestämmelserna om kvittning i 14 § LL upphävs. Det innebär, att beträffande kvittningsinvändning skall tillämpas huvudregeln i 12 §. Här bör måhända framhållas, att om den åberopade motfordringen inte är förfallen till betalning eller det eljest framgår att allmänna förutsättningar för kvittning inte föreligger, skall invändningen inte hindra att sökandens talan bifalls, gäldenären obetaget att söka återvinning om han anser utgången felaktig.

Av de nuvarande bestämmelserna om kvittning i 14 § torde följa, att om rätten inte finner förutsättningar för kvittning föreligga utan ålägger gäldenären betalningsskyldighet, motfordringen inte blivit rättskraftigt prövad. Om kvittning i enlighet med förslaget jämställs med betalning, kan däremot ett rättens utslag, varigenom betalningsskyldighet åläggs gäldenären, uppfattas som en rättskraftig prövning av motfordringen, sedan återvinningsfristen gått till ända (jfr 17 kap. 11 § andra st. RB). Det synes emellertid inte rimligt, att den summariska prövning som äger rum i lagsökningsmålet skall kunna leda till att gäldenären förlorar sin eventuella motfordran. Jfr 3 kap. 24 § fjärde stycket UB. Beredningen föreslår därför, att i förevarande 14 § tas upp bestämmelse, att om invändning om kvittning med motfordran ej godtas, dvs. ej föranleder att målet hänskjuts till rättegång, detta ej hindrar att motfordringen får prövas i rättegång. Rätt att få motfordringen prövad föreligger naturligtvis också, om gäldenären inte i lagsökningsmålet åberopat kvittningsförklaring som han tidigare avgivit.

16 §

Enligt denna paragraf kan rätten i lagsökningsmål förordna om kvarstad och skingringsförbud som avses i 15 kap. RB samt meddela handräckning

varom sägs i 192 § UL, dvs. avhysning. I fråga om åtgärd som nu sagts gäller vad som för motsvarande fall är stadgat i RB och UL. Det synes lämpligt, att bestämmelsen om rättens befogenhet att förordna om handräckning i lagsökningsmål ersätts av en generell hänvisning till de nya handräckningsbestämmelserna i 15 kap. RB. Avhysning omfattas av 4 § i beredningens förslag till ändring av sistnämnda kap.

36 §

I denna paragraf bör vad som sägs om kvarstad och skingringsförbud samt handräckning enligt 192 § UL ändras till att generellt avse handräckning, dvs. sådan handräckning som kan beviljas enligt 16 § LL.

Övergångsbestämmelser

Ändringarna bör träda i kraft samtidigt med UB och ändringarna i RB.

Om erkännande som avses i 10 § ägt rum före nya lagens ikraftträdande, bör äldre lag tillämpas beträffande verkan därav.

Har skingringsförbud enligt 16 § LL meddelats före nya lagens ikraftträdande, bör tillämpas vad som är föreskrivet om kvarstad. Bestämmelse har tagits upp härom. Beträffande rättsverkningarna av skingringsförbud som sålunda skall gälla såsom kvarstad blir 17 kap. UB tillämpligt. Jfr punkt 4 i övergångsbestämmelserna till ändringarna i RB samt 31 § andra stycket och 32 § andra stycket UBp. Anteckning bör såvitt möjligt göras i vederbörligt inskrivningsregister. Redan delgivet skingringsförbud kan också behöva säkerställas enligt UBs regler för kvarstad.

I fråga om kvarstad som meddelats före nya lagens ikraftträdande torde de nya bestämmelserna om kvarstad i RB och i UB utan vidare bli tillämpliga. Jfr 31 § tredje stycket och 32 § andra stycket UBp.

Har rätten före nya lagens ikraftträdande enligt 16 § LL beviljat handräckning som avses i 192 § UL, bör tillämpas vad som i UB är stadgat i fråga om handräckning enligt 17 kap. 17 § UB. Föreskrift härom har tagits upp sist bland övergångsbestämmelserna. Den åsyftar främst genomförandet av åtgärden (se 17 kap. 18 och 19 §§).

3.3 Ändring i förvaltningslagen (1971:290)

Enligt 2 § förvaltningslagen är lagen inte tillämplig i fråga om bl.a. ärende hos ÖE eller utmätningsman, om ärendet avser myndighetens exekutiva verksamhet. Bestämmelsen bör ändras till att avse motsvarande ärenden hos krfm.

Utan särskild bestämmelse är tydligt att förvaltningslagen inte skall tillämpas i ärenden som ÖE handlägger efter nya lagens ikraftträdande (jfr 6, 35, 38 och 39 §§ UBp).

3.4 Ändring i allmänna förfogandelagen (1954:279)

Ändringen rör 25 § andra stycket i lagen och föranleds av att ÖE enligt beredningens förslag ej längre skall finnas kvar och att skingringsförbud skall utgå som särskild handräckningsform. Ändring av paragrafen är inte obetingat nödvändig (jfr 32 och 38 §§ UBp), men med hänsyn till den centrala betydelse allmänna förfogandelagen har i de situationer då den skall tillämpas har beredningen likväl ansett sig böra upprätta förslag till ändring. Beträffande motiven kan i övrigt hänvisas till vad som under 5.5 sägs angående föreslagen ändring av 58 § andra stycket lagen (1927:77) om försäkringsavtal.

Här kan anmärkas att motsvarande bestämmelser finns även på andra håll, se 12 § andra stycket allmänna ransoneringslagen (1954:280), 22 § andra stycket rekvisitionslagen (1942:583), 74 § andra stycket civilförsvarslagen (1960:74) och 6 § andra stycket lagen (1949:658) om inlösen i vissa fall av rätt till gruva m.m. Beredningen har inte ansett sig behöva framlägga förslag om ändring i dessa lagar.

3.5 Ändring i lagen (1929:145) om skiljemän

Enligt skiljemannalagen skall i några fall skiljeman utses av ÖE och i visst fall skiljeman entledigas av ÖE (8 och 10 §§, se även 12 §).[1] Det ankommer även på ÖE att pröva ansökan om förlängning av tid för skiljedoms meddelande (18 §).

I förarbetena till skiljemannalagen diskuterades, om nämnda uppgifter borde liksom tidigare åvila ÖE eller anförtros allmän underrätt.[2] Som skäl för att ej överflytta uppgifterna till domstol åberopades bl.a. att i fråga om städerna en överflyttning i många fall inte skulle innebära någon större förändring enär magistraten eller ledamot av denna som regel var ÖE. Och beträffande landsbygden åberopades det rådande vikariatssystemet vid häradsrätterna mot en överflyttning.

Uppgifterna är ej av exekutiv natur och det synes ej heller av andra skäl motiverat att överflytta dem till krfm. De har däremot nära samband med rättsskipningen och domstolarna prövar åtskilliga andra liknande ärenden inom den frivilliga rättsvården som handläggs enligt lagen (1946:807) om handläggning av domstolsärenden. Det ankommer sålunda på domstol att utse skiljeman bl.a. i fall som avses i 4 kap. 6 § 2 mom. vattenlagen (1918:523), 11 § lagen (1919:426) om flottning i allmän flottled och 16 § lagen (1925:334) om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område.[3] Domstol har också att förordna lämpliga personer för åtskilliga andra uppdrag, t.ex. synemän enligt 9 kap. 24 § JB och god man enligt 3 § lagen (1904:48 s. 1) om samäganderätt. Mot att flytta uppgifterna till domstol kan möjligen invändas, att domare i allmän domstol kan komma i fråga som skiljeman. Detta förhållande torde dock ej behöva vålla några större problem. Domstol synes mera lämpad för ifrågavarande uppgifter

[1] Antalet slutligt handlagda ärenden ang. utseende eller entledigande av skiljeman uppgick åren 1968–1972 till resp. 27, 26, 45, 34 och 32.

[2] NJA II 1929 s. 23 f och 26 f. Se även förarbetena till 1887 års skiljemannalag NJA II 1887 nr 4 s. 25 f.

[3] Nämnda befogenhet enligt ensittarlagen tillkommer fastighetsdomstol.

enligt skiljemannalagen än länsstyrelse. Beredningen har också övervägt, om uppgifterna kunde åläggas den blivande centrala förvaltningsmyndigheten för domstolsväsendet, men har ansett det mindre lämpligt att på sådant sätt låta ett rent administrativt ämbetsverk ta hand om förordnande av skiljemän m.m. Av domstolarna torde tingsrätterna vara bäst lämpade för uppgifterna.

Beredningen föreslår sålunda, att de uppgifter angående utseende och entledigande av skiljeman samt förlängning av tid för skiljedoms meddelande som f.n. enligt skiljemannalagen ankommer på ÖE överflyttas till tingsrätten. Förutom tidigare nämnda 8, 10, 12 och 18 §§ berörs även 26 §, vilken reglerar den lokala behörigheten. Ändringarna får betydelse även för skiljeförfarande som regleras särskilt i andra författningar, vilka hänvisar till skiljemannalagens bestämmelser (se t.ex. 70 § lagen 1944:705 om aktiebolag och 22 § uranlagen 1960:679).

I 26 § första stycket föreslås även ett par andra redaktionella jämkningar.

I 22 § skiljemannalagen anges, att om ÖE finner skiljedom så "mörk"att verkställighet ej kan meddelas, utgör skiljedomen ej hinder för part att till domstol instämma den fråga som skiljemännen prövat. Eftersom verkställighet av skiljedom enligt UB skall prövas av krfm bör vad som i 22 § sägs om ÖE ändras till att avse krfm.

Om ärende angående utseende eller entledigande av skiljeman eller angående förlängning av tid för meddelande av skiljedom är anhängigt hos ÖE vid nya lagens ikraftträdande, bör ärendet handläggas enligt äldre lag. Anledning att medge ärendets överlämnande till tingsrätten synes inte föreligga.

3.6 Ändring i lagen (1944:705) om aktiebolag

Enligt 223 § 1 mom. första stycket aktiebolagslagen skall i vissa fall tvist i anledning av att aktieägare påkallat inlösen av aktier avgöras av tre skiljemän. Aktieägare som gjort ansökan om inlösen får enligt andra stycket utse en skiljeman. Kan de ej enas, skall ÖE i den ort, där styrelsen har sitt säte, utse skiljeman bland dem som nämnda aktieägare föreslagit. En skiljeman utses av bolagets styrelse. I övrigt gäller lagen (1929:145) om skiljemän i tillämpliga delar. Liknande bestämmelser finns i 223 § 2 mom. första och andra styckena för det fall att tvist uppkommit i anledning av att moderbolag påkallat inlösen av aktier i dotterbolag.

Enligt 8 och 10 §§ skiljemannalagen åligger det ÖE att utse skiljeman i vissa fall. I förslag om ändring i nämnda lag förordar beredningen att bl.a. uppgiften att utse skiljeman överflyttas till tingsrätten. Motsvarande ändring bör göras i förevarande paragraf i aktiebolagslagen. Beredningen föreslår sålunda att ordet "överexekutor" i 1 mom. andra stycket och 2 mom. andra stycket byts ut mot "tingsrätten".[1]

[1] Det kan ifrågasättas, om inte 2 mom. andra stycket borde omredigeras av annat skäl (jfr SOU 1971:15 och 150 § andra st. i förslaget till ny lag), men beredningen har inte ansett sig böra ta upp den frågan.

I 223 § 2 mom. fjärde stycket aktiebolagslagen finns bestämmelser om nedsättning av lösenbelopp när aktiebrev icke inom fastställd tid överlämnats till moderbolaget för inlösen. Nedsättningen skall ske hos ÖE enligt lagen (1927:56) om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar. Enligt vad beredningen föreslår skall nedsättning enligt nämnda lag i stället ske hos krfm. Ordet "överexekutor" i fjärde stycket av 2 mom. i förevarande paragraf bör därför bytas ut mot "kronofogdemyndigheten".

Ärende angående utseende av skiljeman som vid nya lagens ikraftträdande är anhängigt hos ÖE bör handläggas enligt äldre lag, jfr övergångsbestämmelse till förslaget om ändring i skiljemannalagen. Av 38 § tredje stycket UBp följer, att ÖE får överlämna ärende om nedsättning av lösenbelopp till krfm.

4 Ändringar i jordabalken m.m.

4.1 Ändring i jordabalken

ÖEs avskaffande påkallar vissa ändringar i JB. Dessutom föreslår beredningen en ny reglering av förhållandet mellan kvarstad och ansökan om inteckning m.m. UB föranleder även en del andra jämkningar i JB.

3 kap. 3 och 5 §§

Enligt 3 kap. 3 § andra stycket och 5 § JB är den som ämnar utföra grävning eller liknande arbete på sin mark i vissa fall skyldig att hos länsstyrelsen ställa pant eller borgen enligt UL till säkerhet för skada som kan uppkomma på annans mark. Hänvisningen till UL avser bestämmelserna om pant och borgen i 48 §. Dessa bestämmelser ersätts av de regler om säkerhet som tagits upp i 2 kap. 14–16 §§ UB. I nu förevarande paragrafer bör därför i stället hänvisas till 2 kap. UB. Härav följer bl.a., att om bank skall ställa säkerhet, får utfästelse av banken att infria ersättningsskyldigheten godtas. Motsvarande gäller annan penninginrättning som enligt Kungl. Maj:ts föreskrifter likställs med bank. Staten, kommun, landstingskommun och kommunalförbund behöver inte ställa säkerhet. Prövningen av säkerhet, som inte godkänts av den till vars förmån säkerheten skall gälla, ankommer givetvis på länsstyrelsen.

Säkerheten skall som nämnts ställas hos länsstyrelsen. Enligt 3 kap. 6 § JB skall även ersättning som skall utgå enligt samma kap. nedsättas hos länsstyrelsen. Jfr 13 kap. 18 och 20 §§. Även i en del andra författningar finns bestämmelser om att säkerhet skall ställas hos länsstyrelsen eller att medel skall nedsättas hos länsstyrelsen för att fördelas enligt vad som gäller om köpeskilling för exekutivt såld egendom. Skäl kan anföras för att överflytta dessa ärenden till krfm, men som nämnts ovan[1] har beredningen inte ansett sig böra lägga fram förslag därom. Beredningen föreslår därför inte heller sådan ändring i nu förevarande paragrafer.

6 kap. 10 och 12 §§

Enligt första stycket i 10 § skall ansvaret för gemensam inteckning fördelas i första hand efter närmare angivna taxeringsvärden. Om taxeringsvärde inte finns för var och en av fastigheterna när någon av dem

[1] Se s. 80.

skall säljas utmätningsvis, skall de värden gälla som ÖE låter åsätta fastigheterna enligt FfL. Att envar fastighet skall värderas av ÖE i fall som nu avses framgår av 3 § FfL.

I UB ersätts FfL av 13 kap. Värdering av utmätt fastighet skall ankomma på krfm (13 kap. 3 §, jfr 9 kap. 1 § första st.). Första stycket i förevarande 10 § bör ändras till överensstämmelse därmed. Det synes inte behövligt att därvid särskilt ange att värderingen sker genom krfms försorg.

Enligt 12 § blir inteckning under vissa förutsättningar utan verkan sedan fastigheten sålts exekutivt. Detta gäller dock inte, om ÖE förordnat om fortsatt inteckningsansvar. Närmare bestämmelser om sådant förordnande finns i 56 § FfL.

I UB har förutsatts att förordnande om fortsatt inteckningsansvar skall meddelas av krfm i egenskap av auktionsförrättare, se 13 kap. 56 §. Ordet "överexekutor" i förevarande paragraf bör därför utbytas mot "kronofogdemyndigheten".

7 kap. 16, 17 och 19 §§

I paragraferna hänvisas i fråga om exekutiv försäljnings inverkan på rättigheter i fastigheten till FfL. Dessa hänvisningar bör ändras till att gälla 13 kap. UB.

8 kap. 4 §

Enligt första stycket skall arrendeavtal som uppsägs med anledning av att arrenderätten är förverkad upphöra att gälla nästa fardag, om inte rätten eller ÖE finner skäligt ålägga arrendatorn att avflytta tidigare eller annat följer av 25 § i 8 kap. Enär ÖEs befogenhet att förordna om avhysning enligt UB skall överflyttas på krfm, bör nämnda stycke ändras på motsvarande sätt.

12 kap. 21, 22, 27 och 44 §§

Hyresgäst, som anser att han har rätt till nedsättning i hyran eller motfordran och vill dra av motsvarande belopp på hyran, får enligt 12 kap. 21 § nedsätta beloppet hos ÖE. Motsvarande gäller, när tvist råder om storleken av hyra som inte i avtalet är bestämd till beloppet.

Uppgiften att mottaga deposition av hyra är inte av exekutiv art, och UB föranleder sålunda ej i och för sig att uppgiften överflyttas just till krfm. Frågan bör regleras på samma sätt som beträffande motsvarande befogenhet enligt lagen (1927:56) om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar. Beredningen föreslår i förevarande betänkande att ÖEs uppgifter enligt den lagen flyttas över till krfm.[1] Även i 22 och 44 §§ i 12 kap. bör ÖE ersättas av krfm. Förslaget innehåller ej, lika litet som gällande lag i fråga om ÖE, någon bestämmelse om vilken krfm som är behörig att ta emot deposition av hyra utan förutsätter att nedsättning kan ske hos vilken krfm som helst.[2] Det är emellertid lämpligt, att hyran nedsätts hos krfm i hyresvärdens hemvist eller där den

[1] Betr. skälen därtill se s. 181.

[2] Jfr Walin, Allmänna hyreslagen 5 uppl. s. 93. Se även NJA II 1927 s. 299 f.

eljest skolat betalas (jfr 12 kap. 20 § andra st.) eller hos krfm i vars distrikt fastigheten ligger.

Enligt 26 § är hyresvärden i vissa angivna fall berättigad att få tillträde till uthyrd lägenhet. I 27 § föreskrivs, att ÖE, om hyresgästen i sådant fall underlåter att bereda hyresvärden tillträde till lägenheten, kan förordna om handräckning och att därvid gäller bestämmelserna i 191 § UL. Som skäl för bestämmelsen uttalades vid dess tillkomst år 1939, att hyresvärden enligt äldre lag syntes vara i huvudsak hänvisad till att söka vräkning av hyresgästen om denne tredskades och att starka skäl talade för att hyresvärden bereddes möjlighet att få tillträde på ett enklare sätt.[3]

Bestämmelsen i 191 § UL ersätts av 17 kap. 17 § UB, som ger krfm befogenhet att bevilja handräckning när någon olovligen hindrar utövningen av rätt till viss egendom. Krfm kan med tillämpning av den bestämmelsen bevilja handräckning i fall som nu avses, om saken är uppenbar. En särskild regel om att handräckning får meddelas i sådant fall är därför ej behövlig. Däremot synes lämpligt att i JB erinra om möjligheten att få handräckning enligt 17 kap. UB. Hyresvärden är oförhindrad att väcka talan i saken vid domstol, om han anser det behövligt. Rätten kan då förordna om handräckning enligt 15 kap. 4 § RBförslaget, som korresponderar mot 17 kap. 17 § UB.

13 kap. 26 §

Enligt första stycket i denna paragraf skall bl.a. ULs och FfLs bestämmelser om fast egendom och rättighet däri ha motsvarande tillämpning i fråga om tomträtt. Denna hänvisning bör i stället avse UB (jfr 2 kap. 10 § andra st. UB).

19 kap. 21 §

Oaktat skingringsförbud på fast egendom eller tomträtt inverkar på rådigheten över egendomen finns ej någon föreskrift om att förbudet skall antecknas i fastighets- eller tomträttsboken. Sådan anteckning torde ej få göras utan stöd av särskild föreskrift (jfr 19 kap. 1 § andra st. och 21 § tredje st. JB).[1]

Enligt UB skall kvarstad och skingringsförbud föras samman till ett gemensamt institut benämnt kvarstad. Beslut om kvarstad skall bl.a. medföra förbud att överlåta egendomen (17 kap. 6 § UB, jfr 10 § andra st.). Beredningen föreslår vidare nedan (22 kap. 3 §), att inteckning ej skall få beviljas i fastighet som är belagd med kvarstad. Det är därför nödvändigt att kvarstaden antecknas (jfr 38 § första st. 4 och 5 sjölagen). Motsvarande gäller tomträtt.

Bestämmelser om att kvarstad på fast egendom eller tomträtt skall antecknas i fastighets- resp. tomträttsboken bör tas upp i första stycket av 19 kap. 21 § JB. Anteckning bör även göras när kvarstad upphävts. Förslaget avser såväl kvarstad för fordran som kvarstad till säkerhet för bättre rätt. I administrativ ordning bör föreskrivas skyldighet för

[3] Se NJA II 1939 s. 542.

[1] Jfr prop. 1970:20 del A s. 286 f och del B s. 498.

myndighet som beviljat kvarstad på fast egendom eller tomträtt att göra anmälan till vederbörande inskrivningsmyndighet (jfr 7 kap. 16 § samt 17 kap. 6 § andra st. och 10 § andra st. UB).

20 kap. 6 §

Paragrafen anger under olika punkter i vilka fall ansökan om lagfart skall avslås. Enligt punkt 7 skall ansökan avslås, om fastigheten sålts exekutivt till annan än sökanden och försäljningen enligt 213 a § 1 mom. UL äger företräde framför dennes förvärv. Hänvisningen till nämnda lagrum bör ändras till att avse 15 kap. UB.

Punkt 9 i 20 kap. 6 § anger, att lagfartsansökan skall avslås om det är uppenbart att förvärvet av annan grund – dvs. än dem som angetts i föregående punkter – är ogiltigt eller ej kan göras gällande. Enligt 17 kap. 6 § UB (se även 10 § andra st.) medför kvarstad förbud för svaranden att överlåta egendomen. Söks lagfart på kvarstadsbelagd fastighet på grund av överlåtelse som skett efter kvarstaden, bör nyssnämnda punkt föranleda att ansökningen avslås. Om sökanden åberopar överlåtelse som ägt rum före kvarstaden, synes däremot kvarstaden inte i och för sig utgöra hinder mot att lagfart beviljas. Detta bör gälla vare sig kvarstaden har beviljats till säkerhet för fordran eller för bättre rätt. Särskilt i förra fallet kan bli aktuellt att kvarstaden hävs (jfr 17 kap. 14 § UB). Om kvarstaden i det senare fallet följts av rättegång om bättre rätt till fastigheten, skall ansökningen förklaras vilande (se 20 kap. 7 § 3 JB). Beredningen har inte ansett behövligt att föreslå några särskilda bestämmelser som reglerar i vad mån kvarstad utgör hinder mot lagfart.[1] Det sagda har motsvarande tillämpning på tomträtt (jfr 21 kap. 7 § JB).

22 kap. 3 §

I paragrafen anges i vilka fall ansökan om inteckning i fast egendom skall avslås. Skingringsförbud nämns inte bland dessa omständigheter. Föreligger inte hinder mot inteckning enligt förevarande 3 § och skall inte heller ansökan förklaras vilande enligt 4 §, skall enligt 5 § inteckning beviljas. Skingringsförbud synes sålunda ej utgöra hinder mot att inteckning beviljas. Som förut nämnts finns ej heller föreskrift om att skingringsförbud skall antecknas i fastighetsboken. Det är tveksamt vilken rätt som följer av sådan inteckning som meddelats medan fastigheten är föremål för skingringsförbud.

Enligt UB ersätts skingringsförbud av kvarstad. Kvarstad för fordran skall inte i och för sig medföra förmånsrätt, och ny inteckning i kvarstadsbelagd fastighet skulle därför kunna göra kvarstaden värdelös. Även när kvarstaden avser anspråk på bättre rätt till fastigheten kan ny inteckning vara till skada för sökanden. Kvarstad bör därför utgöra hinder mot ny inteckning (jfr 283 § första st. 6 sjölagen). Beredningen föreslår, att bestämmelse härom tas upp i förevarande paragraf efter punkt 5. I förslaget nämns kvarstad på fastigheten eller del därav. Bestämmelsen skall gälla även när kvarstaden endast avser någons

[1] Jfr betr. skepp 33 § 7 sjölagen. Frågan ligger annorlunda till i fråga om skepp, eftersom förvärv av skepp inte är skyddat mot överlåtarens borgenärer redan genom förvärvsavtalet.

villkorliga äganderätt till fastigheten eller del därav. Förbudet bör iakttas av inskrivningsmyndigheten fr.o.m. den inskrivningsdag då ärende angående anteckning om kvarstaden tas upp. Enligt 17 kap. 6 § UB kan krfm, om särskilda skäl föreligger, medge att svaranden i kvarstadsärendet får förfoga över egendomen t.ex. för att kunna betala sin skuld till kvarstadssökanden. Utan särskild bestämmelse torde vara klart, att om krfm medger att pantbrev tas ut för sådant ändamål, skall kvarstaden inte hindra att ansökan om inteckning bifalles.

Om inteckning någon gång skulle hinna sökas efter att beslut meddelats om kvarstad för fordran men före den inskrivningsdag då ärende angående anteckning om kvarstaden tas upp, bör beträffande rätten till pantbrevet gälla detsamma som när fastigheten utmätts och inteckning söks på tidigare inskrivningsdag än den då utmätningen antecknas.[1] Fastighetens ägare bör sålunda inte själv kunna åberopa pantbrevet till stöd för ägarhypotek. Har pantbrevet pantsatts till tredje man, torde denne vara skyddad om han var i god tro. Beträffande det fallet att kvarstad meddelats till säkerhet för bättre rätt till fastigheten se 6 kap. 8 § och 18 kap. 2 § JB.

Enligt den nuvarande punkt 6 i 22 kap. 3 § skall ansökan om inteckning avslås, om del av fastigheten är utmätt eller utmäts den dag då inteckningen söks. Bestämmelsen sammanhänger bl.a. med att en gäldenärs rätt till del av fastighet kan säljas i den ordning som gäller för exekutiv försäljning av utmätt rättighet (64 och 69 §§ FfL) och att utmätningsborgenären då kunde lida skada av ny inteckning.

F.n. medför utmätning av fast egendom förmånsrätt i och med utmätningsbeslutet (83 § 1 mom. UL). Enligt UB skall sådan utmätning inte medföra förmånsrätt förrän ärende angående anteckning om utmätningen tas upp på inskrivningsdag (5 kap. 28 § andra st.). På motsvarande sätt bör utmätning av del av fastighet beaktas av inskrivningsmyndigheten fr.o.m. den inskrivningsdag då ärende angående anteckning därom tas upp. Beredningen föreslår, att nämnda bestämmelse under punkt 6 – i förslaget upptagen som punkt 7 – jämkas i enlighet härmed. Bestämmelsen avser även utmätning av villkorlig äganderätt till del av fastighet. Beträffande det fallet att inteckning hinner sökas på tidigare inskrivningsdag än den då utmätningen antecknas kan hänvisas till vad som ovan sagts om förhållandet mellan inteckning och kvarstad.

På grund av hänvisningen i 22 kap. 15 § JB till de föregående paragraferna i kapitlet blir de föreslagna ändringarna i 3 § tillämpliga även beträffande inteckning i tomträtt.

Övergångsbestämmelser

Ändringarna i JB bör träda i kraft samtidigt med UB.

Enligt de föreslagna ändringarna i 12 kap. 21, 22 och 44 §§ JB skall befogenheten att mottaga deposition av hyra överflyttas från ÖE till krfm. Om nedsatta medel alltjämt är innestående hos ÖE vid nya lagens ikraftträdande, bör prövningen av frågan vem medlen skall tillfalla kunna

[1] Se U XII s. 282 f och 472.

överlämnas till krfm. Ärende om nedsättning som anhängiggjorts hos ÖE före nya lagens ikraftträdande bör också eljest kunna överlämnas till krfm, om det undantagsvis skulle vara önskvärt. Det sagda följer av 38 § tredje stycket UBp.

Enligt de föreslagna ändringarna i 19 kap. 21 § och 22 kap. 3 § JB (jfr 22 kap. 15 §) skall kvarstad på fast egendom eller tomträtt antecknas i fastighets- resp. tomträttsboken och utgöra hinder mot ny inteckning i egendomen. Motsvarande bör gälla skingringsförbud som meddelats före nya lagens ikraftträdande. Sådant förbud skall enligt vad beredningen föreslagit i princip anses som kvarstad vilken beviljats enligt de nya bestämmelserna (jfr 31 § andra st. och 32 § andra st. UBp och punkt 4 i övergångsbestämmelserna till ändringarna i RB). I tydlighetens intresse föreslår beredningen en uttrycklig bestämmelse i saken. I administrativ ordning bör föreskrivas skyldighet för myndighet som meddelat skingringsförbud på fast egendom eller tomträtt att underrätta inskrivningsmyndigheten (jfr 33 § UBp).

4.2 Ändring i fastighetsbildningslagen (1970:988)

Enligt 9 kap. 4 § andra stycket fastighetsbildningslagen gäller, att ULs bestämmelser om verkställighet av lagakraftägande dom på betalningsskyldighet skall tillämpas i fråga om uttagande av vissa kostnadsbelopp som upptagits i debiteringslängd. Hänvisningen bör ändras till att avse motsvarande regler i UB.

4.3 Ändring i skogsvårdslagen (1948:237)

Enligt 23 § skogsvårdslagen ankommer det på ÖE att förordna om uttagande hos markägare eller annan av kostnader för vissa åtgärder som vidtagits med stöd av lagen. Vidare skall ÖE enligt 41 § besluta om försäljning på offentlig auktion av beslagtaget virke i fall då frågan om virkets förverkande ännu ej har prövats slutligt. Själva försäljningen handhas av åklagaren. Med åklagare förstås enligt 40 § inte bara allmän åklagare utan även skogsvårdsstyrelsen.

ÖEs uppgifter enligt 23 § skogsvårdslagen bör övertas av krfm. Vad gäller förfarandet vid försäljning är mera tveksamt hur saken lämpligen bör regleras. Här kan erinras om prop. 1974:124 med förslag till lag om förfarande med förverkad egendom och hittegods. Enligt detta förslag skall försäljning av sådan egendom som regel ombesörjas av förenade fabriksverken. Förverkad egendom får i vissa fall säljas av den myndighet som förvarar egendomen. Den angivna ordningen för försäljning skall ej gälla, om annat följer av särskilda bestämmelser. I nämnda prop. har inte föreslagits någon ändring av 41 § skogsvårdslagen.

Till beredningen har framförts önskemål om att allmän åklagare befrias

från uppgiften att verkställa försäljning enligt 41 § skogsvårdslagen. Som uppgiften ligger helt vid sidan av allmän åklagares övriga tjänsteåliggande synes önskemålet böra tillgodoses. Fråga uppkommer då, om försäljningen bör omhänderhas av förenade fabriksverken enligt vad som i nyssnämnda prop. har föreslagits för där avsedda fall. Det synes dock mindre lämpligt att förenade fabriksverken åläggs att sälja egendom av sådant slag som upplag av virke. Beredningen förordar i stället att försäljningen överlag anförtros krfm och att därvid tillämpas UBs bestämmelser om försäljning av utmätt lös egendom i allmänhet. Krfm bör då också i stället för ÖE pröva huruvida beslagtaget virke skall säljas innan det har slutligt förklarats förverkat.

I samband med ändring av 41 § bör även 42 § andra stycket, som rör nedsättning av köpeskilling för såld egendom, jämkas. I 44 § bör vidtas en följdändring med anledning av att ÖE avskaffas.

23 §

I denna paragraf föreslås endast den ändringen att överexekutor ersätts av kronofogdemyndigheten.

41 §

I 41 § sägs f.n. att virke som enligt förevarande lag förklarats förverkat skall av åklagaren säljas på offentlig auktion så kungjord som om auktion å utmätt lös egendom är stadgat. Om ägaren till beslagtaget virke, innan förverkandefrågan prövats slutligt, begär att virket skall säljas eller om ÖE, efter anmälan av åklagare, finner att fara föreligger för virkets förstörelse eller att kostnaden för dess förvarande skulle bli större än som är skäligt, skall ÖE förordna att virket skall säljas i den ordning som nu nämnts. I sådant fall skall virkets ägare, om han är känd och bor inom riket eller, om han bor utom riket men inom riket har känt ombud som äger för honom motta stämning och avge svaromål, ombudet genom åklagarens försorg delges underrättelse om auktionen minst åtta dagar innan den hålls. Vidare sägs, att anmälan av åklagare skall vara åtföljd av fullständig, av två trovärdiga personer styrkt förteckning, utvisande virkets mängd och beskaffenhet.

Som förut nämnts föreslår beredningen, att försäljning av virke som avses i 41 § skall ombesörjas av krfm. Det bör ankomma på åklagaren att till krfm anmäla fråga om försäljning. Vid försäljningen bör tillämpas UBs regler om försäljning av lös egendom i allmänhet (se 9 och 10 kap. UB). UB medger att försäljning sker antingen på offentlig auktion eller under hand. De nuvarande bestämmelserna i 41 § skogsvårdslagen om kungörande och om underrättelse till ägaren kan utgå. Någon särskild lagbestämmelse om den utredning som åklagaren skall lämna i sin framställning torde inte behövas.

I enlighet med det anförda anges sålunda i första punkten av beredningens förslag, att virke som enligt förevarande lag förklarats förverkat skall säljas av krfm. Försäljning enligt denna punkt får ej ske förrän beslutet om förverkande har vunnit laga kraft. I en andra punkt

anges de fall då försäljning får äga rum innan förverkandefrågan prövats slutligt. Dessa är desamma som i gällande lag. I en tredje punkt sägs att åklagaren skall hos krfm anmäla när fråga om försäljning har uppkommit. Slutligen föreskrivs i en fjärde punkt, att försäljning skall äga rum i den ordning som gäller för utmätt lös egendom i allmänhet.

Beträffande tillämpningen kan framhållas att auktion skall kungöras och underrättelse sändas till sakägare enligt 10 kap. 2 § UB. Det har förutsatts att dessa bestämmelser kompletteras med administrativa föreskrifter, och även sådana föreskrifter skall iakttas. Här kan anmärkas, att när försäljning enligt 41 § skogsvårdslagen sker sedan beslut om förverkande vunnit laga kraft, är virkets tidigare ägare strängt taget inte att anse som "sakägare" i den mening som avses i 10 kap. 2 § andra stycket UB. Det synes ändå vara lämpligt att underrätta honom.

Förverkat virke kan vara föremål för särskild rätt, t.ex. panträtt. Sådan rätt består, om ej även den förklaras förverkad (36 kap. 4 § tredje st. BrB). Om den särskilda rätten ej har förklarats förverkad, måste den beaktas vid försäljningen, jfr 9 kap. 11 § UB.

I fråga om redovisning och fördelning av influtna medel och verkan av försäljning gäller 14 och 15 kap. UB i tillämpliga delar. Krfms beslut om försäljning eller fördelning m.m. får överklagas enligt 19 kap. UB.

42 §

Enligt första stycket i förevarande 42 § skall vid försäljning av förverkat virke uppkommen behållning tillfalla den av skogsvårdsstyrelsen omhänderhavda skogsvårdskassan.

I 42 § andra stycket sägs, att om i beslag taget virke säljs innan det förklarats förverkat, skall till dess frågan därom blivit slutligt avgjord försäljningssumman nedsättas i riksbanken på sätt särskilt är stadgat. Om sådana medels insättning i bankinrättning skall vidare gälla vad som sägs i 160 § UL. Hänvisningen till stadganden om nedsättning i riksbanken torde numera avse kungörelsen (1964:886) om medelsförvaltningen i länen (särskilt 25 §). 160 § UL innehöll före ändringar genom lag 1971:495 bestämmelse, att medel som enligt 158 och 159 §§ UL skulle nedsättas i riksbanken i stället kunde insättas i bankinrättning mot ränta, om någon rättsägare begärde det, och att räntan skulle tillkomma den borgenär som fanns vara berättigad till medlen. På medel som nedsätts i riksbanken löper inte någon ränta. Numera gäller enligt 160 § UL som huvudregel att medel som influtit i utsökningsmål skall utan dröjsmål insättas i bank mot ränta. Undantag från skyldigheten att göra medlen räntebärande har föreskrivits för det fallet att det finns anledning anta att utbetalning kommer att ske inom två veckor från att medlen influtit. Motsvarande bestämmelser har i UB tagits upp i 9 kap. 16 §.

I och för sig skulle det inte innebära någon risk att inbetala även medel som influtit vid förtida försäljning till skogsvårdskassan. Om förverkandeyrkandet sedermera ogillas, fick ägaren vända sig till kassan och få ut beloppet jämte ränta. Beredningen har emellertid ansett lämpligare att, liksom enligt gällande lag, utbetalning i fall som nu avses inte sker förrän

förverkandefrågan avgjorts slutligt. Bestämmelse härom har tagits upp i andra stycket av förevarande 42 §. Vidare blir 9 kap. 16 § UB tillämplig. Medlen skall således insättas i bank mot ränta, om inte utbetalning kan beräknas ske inom två veckor.

44 §

Enligt förevarande paragraf får klagan ej föras över åtgärd av ÖE i anledning av framställning som avses i 23 §. Fullföljdsförbudet åsyftar ÖEs beslut om att visst kostnadsbelopp får tas ut. Enligt beredningens förslag skall det ankomma på krfm såväl att fastställa det belopp som får tas ut som att verkställa utmätning för beloppet. Förbud att fullfölja talan mot krfms beslut bör endast gälla fastställandet av kostnadsbeloppet (jfr 23 § andra st.). I förslaget har 44 § avfattats i enlighet härmed.

Övergångsbestämmelser

I övergångshänseende föreslås, att ÖE alltjämt skall pröva ärende som vid nya lagens ikraftträdande är anhängigt hos honom. Härvid avses såväl ärenden enligt 23 § som ärenden enligt 41 §. Vidare föreslås, att krfm skall kunna redan före nya lagens ikraftträdande vidta åtgärder för försäljning som skall äga rum efter ikraftträdandet. Åklagares befogenhet att sälja beslagtaget eller förverkat virke upphör i och med nya lagens ikraftträdande.

4.4 Ändring i lagen (1925:221) om bulvanförhållande i fråga om fast egendom

Om förbud att förvärva eller behålla fast egendom kringgås genom att egendomen innehas av en bulvan, skall enligt 1 § första stycket i förevarande lag domstol på talan av allmän åklagare förordna, att ÖE, sedan sex månader förflutit efter att domstolens beslut vunnit laga kraft, skall pröva huruvida egendomen skall säljas på offentlig auktion. Domen skall enligt 13 § sändas till ÖE.

Enligt 1 § andra stycket skall ÖE därefter, av eget initiativ, meddela förordnande om försäljning, om det inte av "lagfartsprotokollet" framgår att egendomen avyttrats. Visar sig senare att avtal varigenom egendomen avyttrats inte blivit bestående, har ÖE att ånyo pröva, om förordnande om försäljning skall meddelas. Klagan över ÖEs beslut i ärende som nämns i 1 § skall enligt 12 § föras i den ordning som i UL stadgas angående klagan över ÖEs utslag i utsökningsmål.

Har ÖE meddelat förordnande enligt 1 § andra stycket och visar sig senare att egendomen dessförinnan eller senare avyttrats, äger ÖE enligt 2 § första punkten besluta att förordnandet ej skall gå i verkställighet. Enligt andra punkten i samma paragraf skall i övrigt så anses och med ärendet i tillämpliga delar så förfaras som om egendomen utmätts, med iakttagande av vissa särskilda bestämmelser i paragrafen.

Enligt 3 § kan domstolen eller länsstyrelsen meddela interimistiska förbud att avverka skog eller bortföra stråfoder. Enligt 5 § kan avverkat virke eller bortfört stråfoder tas i beslag och dömas förbrutet. Den förbrutna egendomen skall enligt 6 § första stycket säljas av åklagaren. I vissa fall kan ÖE besluta om försäljning innan frågan om förverkande prövats slutligt.

Beredningen föreslår, att ÖEs uppgifter enligt 1 och 2 §§ övertas av krfm. Även ÖEs befogenhet enligt 6 § första stycket att besluta om förtida försäljning bör, liksom motsvarande enligt beredningens förslag om ändring i skogsvårdslagen, flyttas över till krfm. Krfm bör också ha hand om själva försäljningen. Utöver det sagda föreslås vissa andra jämkningar i lagen.[1]

Bestämmelser som liknar 2 § bulvanlagen finns i 8 § lagen (1916:156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom m.m. Försäljning skall enligt vad som sägs där ske enligt reglerna för utmätt fastighet, men ÖE har inte i övrigt tillagts någon uppgift enligt den lagen. Beredningen har inte ansett behövligt att föreslå någon ändring däri, helst som lagen är föremål för översyn av andra skäl.[2] Beredningen har inte heller försökt att i övrigt samordna bestämmelserna i 1916 och 1925 års lagar bättre än som nu är förhållandet. Jfr även 12 och 13 §§ jordförvärvslagen (1965:290).

1 och 13 §§

Beträffande dessa paragrafer föreslås endast att överexekutor ersätts av kronofogdemyndigheten.

2 §

I första punkten har överexekutor ersatts av kronofogdemyndigheten. Vidare har i femte punkten hänvisning till UL ändrats till att avse UB.

I fråga om kostnaderna vid exekutiv försäljning av fastighet finns f.n. bestämmelser i 198 § UL, som i tillämpliga delar gäller även vid försäljning enligt bulvanlagen. I sjätte punkten av förevarande 2 § sägs därjämte, att bulvanen skall vara skyldig att betala kostnad som ej kan utgå ur den sålda egendomen i enlighet med 198 § UL. Denna punkt föreslås få något jämkad lydelse.

UB innehåller bestämmelser om kostnader i 18 kap. som, om ej annat sägs, kommer att i tillämpliga delar gälla även i ärenden om försäljning enligt förevarande lag (jfr även 13 kap.). 18 kap. innehåller främst den nyheten i förhållande till gällande lag, att part kan i vissa fall få ersättning för processkostnader. Den som söker verkställighet kan få sådan ersättning under vissa villkor (15 §) och svaranden kan få ersättning för processkostnader, om ansökan om verkställighet ogillas eller avvisas (17 §). Försumlig processföring kan också föranleda ersättningsskyldighet (18 §).

Den prövning som enligt bulvanlagen ankommer på ÖE och enligt förslaget läggs hos krfm torde inte böra jämställas med prövning av fråga om verkställighet enligt UB. Åklagaren kan eventuellt komma att yttra

[1] Här kan nämnas, att fråga om översyn av 1925 års bulvanlag kan komma att tas upp av utredningen om utländska övertaganden av svenska företag, se 1974 års riksdagsberättelse Ju:59.

[2] Se 1974 års riksdagsberättelse Ju:59.

sig men är inte part, och det kan även av andra skäl inte komma i fråga att ålägga honom ersättningsskyldighet enligt 18 kap. 17 eller 18 § UB (jfr 20 § Rp). Någon sökande finns ej i ärendet, vilket skall av ÖE resp. krfm tas upp på eget initiativ.

I sista punkten av 2 § sägs f.n. att bestämmelsen i 126 § 3 mom. UL inte äger tillämpning i fråga om egendomens försäljning. Sistnämnda bestämmelse upphävdes i samband med FfL och ersattes av 40 § första stycket andra punkten och 55 § andra stycket FfL. Den förra innehåller att inrop ej får godtas om det är sannolikt att avsevärt högre köpeskilling kan uppnås, och den senare föreskriver, att om vid samma auktion flera gemensamt intecknade fastigheter utropas, prövningen skall avse den köpeskilling som sammanlagt bjudits. Lagrummen motsvaras i UB av 13 kap. 40 § första stycket andra punkten och 55 § andra stycket. Sista punkten i 2 § i förevarande lag föreslås skola innehålla att det förra lagrummet inte skall tillämpas i här förevarande ärenden. Därmed faller också tillämpningen av det senare lagrummet.

6 §

Denna paragraf föreslås ändrad i överensstämmelse med vad som föreslagits i fråga om 41 och 42 §§ skogsvårdslagen.

12 §

I första stycket har överexekutor ersatts av kronofogdemyndigheten och lydelsen i övrigt jämkats. Enligt förslaget skall reglerna i 19 kap. UB (sålunda bl.a. 17 och 27 §§) tillämpas.

Övergångsbestämmelser

Om domstol enligt 1 § första stycket förordnat att ÖE skall pröva fråga om försäljning av viss fastighet, föreslås att det efter ikraftträdandet skall ankomma på ÖE att göra den prövning som anges i 1 § andra stycket och 2 §. ÖE skall också verkställa försäljningen, om han inte finner lämpligt att överlämna den till krfm (jfr 6 § andra st. UBp).

ÖE föreslås även skola pröva ärende om förtida försäljning som avses i 6 § och är anhängigt hos ÖE vid nya lagens ikraftträdande.

Ang. klagan över ÖEs beslut se 39 § UBp.

Försäljning enligt 6 § skall efter nya lagens ikraftträdande verkställas av krfm. Denna föreslås kunna redan före ikraftträdandet vidta åtgärder för försäljning som skall äga rum efter ikraftträdandet (jfr övergångsbestämmelse till förslaget om ändring i skogsvårdslagen).

5 Ändringar i handelsbalken m.m.

5.1 Ändring i handelsbalken

Beredningen har tidigare under sitt arbete tagit upp en rad speciella frågor som har samband med eller betydelse för exekutionsrätten. Bl.a. framlades i Utsökningsrätt IX förslag som rörde befogenhet för hotellägare att kvarhålla och sälja hotellgäst tillhörig egendom m.m. På grundval av förslaget antogs sedermera lagen (1970:980) om retentionsrätt för fordran hos hotellgäst. Beträffande befogenheten att sälja kvarhållen egendom hänvisas där till lagen (1950:104) om rätt för hantverkare att sälja gods som ej avhämtats. I motiven till UB[1] uppmärksammades den situationen att vid avhysning svarandens egendom förs till särskild förvaringslokal. Depositarien, dvs. lokalens innehavare, får då retentionsrätt för depositionsavgiften, jfr 12 kap. 8 § HB. Beredningen sade sig ämna föreslå, att i sistnämnda kap. infördes bestämmelse som gav retinenten befogenhet att, om avgiften inte betalades, sälja egendomen i samma ordning som när hantverkare hade retentionsrätt (jfr ang. hyresvärds befogenheter vad som stadgas i 12 kap. 27 a § andra st. JB). I praxis hade svarandens egendom sålts efter någon tid, om den inte löstes, men det hade satts i fråga om detta var lagligen tillåtet.[2]

Nämnda tanke synes böra fullföljas. För att lagstiftningen i detta och liknande ämnen ej skall bli alltför kasuistisk och inkonsekvent synes man lämpligen i samband med en sådan ändring i 12 kap. HB böra modernisera det försäljningsförfarande som nu enligt 10 kap. 2 § HB gäller för pant. I fråga om depositaries försäljningsrätt kan i så fall hänvisning ske till vad som föreslås gälla om realisation av pant. En dylik ändring beträffande realisation av pant synes utan olägenhet kunna vidtas utan avvaktan på ny lagstiftning om pant och borgen i allmänhet. Den inverkar inte prejudicerande vid en mera generell lagstiftning.

I 10 kap. 7 § HB bör göras ett tillägg som föranleds av beredningens förslag nedan under 7 i detta betänkande.

10 kap.
2 §

Bestämmelserna om pant och borgen i 10 kap. HB kvarstår väsentligen oförändrade sedan tillkomsten av 1734 års lag. Detta gäller bl.a. 2 § som

[1] Se U XII s. 445.

[2] Se U XII s. 442.

talar om realisation av pant när förfallodagen är "ute", dvs. gått till ända, och panten ej lösts åter. Med "panten" torde här avses pant som nämns i 1 § samma kap., dvs. lösöre. Panthavaren äger då att "den å häradstinget en gång, och i staden å tre måndagar, uppbjuda, och sedan lagligen värdera och mäta låta". Om ägaren vill lösa panten åter, får han göra det i stad inom fjorton dagar och på landet inom en månad. Om han inte vill eller kan lösa panten, står det honom fritt att låta panten gå under offentligt utrop eller låta borgenären behålla den efter värderingen. Om panten värderas högre eller säljs för högre pris än som motsvarar skulden, har gäldenären rätt till överskottet. Om panten "är mindre", skall gäldenären fylla bristen.

Dessa bestämmelser gäller endast försäljning utom konkurs och är dispositiva.[1] De sätts också säkerligen alltid ur kraft genom avtal mellan parterna, om man är observant på saken. Behörig domstol för det stadgade uppbudsförfarandet har antagits vara panthavarens forum domicilii, dvs. forum där han skall svara i tvistemål i allmänhet. Måhända finns dock större skäl att välja domstolen i den ort där panten finns. Värderingen antas böra ske genom värderingsmän, utsedda av rätten. Med "offentligt utrop" åsyftas en för allmänheten tillgänglig, eventuellt av panthavaren ordnad auktion.[2] I förordningen (1914:299) om vad vid försäljning av värdepapper i vissa fall skall iakttagas finns speciella föreskrifter angående försäljning av aktier och obligationer, vilka på grund av föreskrift i lag eller författning skall säljas på offentlig auktion. I "stad" där särskild av stadens handels- och sjöfartsnämnd antagen mäklare finns skall försäljningen äga rum på auktion som av sådan mäklare förrättas på stadens börs eller, om börs ej finns, på annat lämpligt ställe i staden. För den händelse fondbörs finns i "stad" finns särskilda bestämmelser om förrättande av auktion meddelade i nämnda förordning och 56 § lagen (1919:240) om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet. Enligt tillämpningsföreskrifter till UL kan fondkommissionär eller mäklare anlitas för försäljning av utmätta aktier eller obligationer.

Bestämmelserna i 10 kap. 2 § HB är numera helt föråldrade och är åtminstone såvitt angår uppbudsförfarandet obsoleta. Även 1914 års förordning är bristfällig och ansluter dåligt till nutida förhållanden. Vid sidan av 10 kap. 2 § HB och övriga nyssnämnda föreskrifter finns emellertid i fråga om försäljning av pant särskilda regler i lagen (1949:722) om pantlånerörelse. Där sägs sålunda i 11 § att pant får säljas när lån förfallit till betalning (jfr 10 §) men att åtgärder för försäljning ej utan särskild begäran från låntagaren får vidtas tidigare än två månader efter lånets förfallodag. Försäljningen får ej ske annorledes än på offentlig auktion på den ort där pantsättningen ägt rum eller, när panten utgörs av värdepapper som noteras på fondbörs, genom fondkommissionär till gällande börspris. Försäljning på auktion skall minst åtta dagar i förväg kungöras i tidning inom orten med angivande tillika av lånets förfallodag eller, om flera panter skall säljas, under vilken eller vilka månader förfallotiderna inträffat. Vidare meddelas i 12 § föreskrift om

[1] I konkurs gäller 73 § KL. Avtal om annan försäljningsordning än 10 kap. 2 § HB anger har ansetts inte vara tillämpligt under konkurs, NT 1871 s. 621.

[2] Se Undén s. 211 f.

underrättelse till låntagaren om resultatet av försäljning samt i 13 § om dispens från vissa bestämmelser.

Som förut nämnts torde 10 kap. 2 § HB endast avse lösörepant (jfr 1 §) men antagligen är bestämmelsen analogiskt tillämplig även på annan handpant. Nya bestämmelser torde böra gälla all lös egendom vilken innehas som handpant, dvs. med handpanträtt (jfr 4 § 2 FRL). Vid utformningen av de bestämmelser som skall ersätta 10 kap. 2 § HB torde i övrigt i första hand ledning böra hämtas från 1950 års lag om rätt för hantverkare att sälja gods som ej avhämtats, med beaktande av den speciella reglering som skett för pantlånerörelse. Det bör emellertid nämnas att 1950 års lag kan väntas bli föremål för översyn med anledning av rskr 1973:308 (jfr LU 30).

Enligt 1 § i 1950 års lag har hantverkare, vilken har fordran för arbete på annans sak som han äger att kvarhålla till säkerhet för fordringen, rätt att sälja godset och uttaga sin fordran ur köpeskillingen, om sex månader förflutit sedan arbetet slutfördes och fordringen förföll till betalning. Sådan väntetid kan inte rimligen föreskrivas när fråga är om försäljning av vanlig pant. För att försäljningsrätt beträffande pant skall inträda måste anses tillfyllest att pantfordringen är förfallen till betalning, låt vara att försäljningen inte bör ske för brådstörtat (se nedan). Det kan inte krävas att hela pantfordringen är förfallen till betalning utan räcker att amortering eller förfallen ränta utestår ogulden. Om panten är delbar, bör dock försäljningen begränsas till vad som behövs för att förfallen fordran och kostnaderna skall bli täckta.

I 1950 års lag finns i 1 § även bestämmelse om rätt att bortskaffa det kvarhållna godset, om det uppenbarligen saknar saluvärde. Någon bestämmelse härom synes inte påkallad beträffande försäljning av pant. Skulle panten sakna värde, bör den hellre återlämnas till pantsättaren.

I UB har tagits upp bestämmelser som avser att hindra att utmätt fordran säljs och därför ålägger krfm att såvitt möjligt indriva fordringen. På motsvarande sätt bör en panthavare vara skyldig att i första hand söka indriva pantsatt fordran när pantfordringen är förfallen till betalning. Beredningen föreslår att en bestämmelse meddelas därom. Det får i så fall ankomma på panthavaren att vid behov anskaffa exekutionstitel för att fordringen skall kunna indrivas. Som regel torde fordran vilken godtagits som pant vara klar, men det kan naturligtvis inträffa att även fordringar som kan föranleda tvist pantsätts. Om panthavaren mottagit sådan säkerhet, får han också finna sig i det besvär som är förenat med att indriva den. Jfr 10 kap. 10–13 §§ UB. Kostnaden skall givetvis slutligen drabba pantsättaren, om han förmår betala.

Om indrivning skulle ta mer än rimlig tid i anspråk, bör emellertid fordringen få säljas. Vad som skall anses vara rimlig tid måste bedömas efter omständigheterna. Någon särskild tidrymd kan knappast anges. Fordringens beskaffenhet är av stor betydelse, särskilt om indrivning kan med fog antas ge väsentligt bättre resultat än försäljning.[3]

Vad som ovan sagts om förbud mot försäljning av fordran bör av naturliga skäl inte gälla obligationer eller andra skuldebrev som uppenbar-

[3] Jfr U XII s. 363 f.

ligen är avsedda för den allmänna rörelsen (jfr bl.a. 32 § tredje st. SkbrL).

I 10 kap. 14 och 17 §§ UB stadgas, att utmätt pantbrev eller skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg inte får säljas. Någon motsvarande föreskrift föreslås inte i UB beträffande skuldebrev som är intecknat enligt lagen (1966:454) om företagsinteckning. Det sammanhänger med vissa olikheter som t.v. kvarstår. Företagsinteckning kan bl.a. inte ge upphov till ägarhypotek. I förevarande sammanhang synes likväl kunna ges en gemensam föreskrift om att pantbrev eller annan inteckningshandling inte får säljas.

Nu ifrågavarande bestämmelse i förslaget hindrar ej, att panträtt i hithörande fall överlåts i förening med fordran mot sekundogäldenär som är pantsatt hos den aktuella borgenären. I denna ordning kan således även innehavet av inteckningshandlingen komma att övergå till förvärvaren.

Det är av betydelse, att försäljning av pant inte sker så snabbt att gäldenären inte hinner ta till vara sina intressen. 2 § i 1950 års lag innehåller, att godset inte får säljas utan att hantverkaren minst två månader i förväg men efter att arbetet slutfördes och fordringen förföll till betalning har anmanat beställaren att lösa godset vid äventyr att detta eljest efter viss angiven tid kommer att säljas. Beredningen föreslår att en liknande bestämmelse meddelas beträffande försäljning av pant (jfr 11 § andra st. i lagen om pantlånerörelse). I fråga om pant synes tiden lämpligen kunna sättas till en månad. Om panten kan befaras hastigt sjunka i värde, bör försäljning få ske utan att utgången av denna tid avvaktas.[4] Bestämmelsen torde böra innehålla, att panten ej får utan särskilda skäl säljas utan att borgenären efter förfallodagen anmanat gäldenären att betala skulden inom viss tid, minst en månad, vid äventyr att panten eljest säljs. Vad som nu sagts gäller förfallodagen för det fordringsbelopp som är aktuellt. Som förut nämnts behöver det inte vara fråga om hela pantfordringen utan kan röra sig om förfallen ränta eller amortering.

I 3 § i 1950 års lag finns även bestämmelse om uppskov med försäljning, när fråga, varav rätten att sälja beror, är föremål för rättegång eller eljest för prövning i laga ordning. Beredningen har inte ansett någon sådan föreskrift behövlig i fråga om pant. När pant lämnats, är borgenärens fordran regelmässigt klar, och man torde utan nämnvärd risk kunna överlåta åt honom att bedöma om förutsättningarna för försäljning föreligger. Om det senare visar sig att han sålt panten utan att han hade någon förfallen fordran – t.ex. därför att kvittningsanspråk som framställts före försäljningen godkänns i rättegång – kan han bli skadeståndsskyldig för den förlust som eventuellt vållats pantsättaren.

Enligt 4 § i 1950 års lag skall försäljning som regel ske på offentlig auktion. Detsamma bör gälla vid försäljning av pant. Undantag bör dock göras för s.k. fondpapper vilka bör säljas genom fondkommissionär. Med fondpapper skall enligt förenämnda lag 1919:240 förstås aktier och andra delaktighetsbevis i bolag samt obligationer. Här inbegrips även aktier och obligationer m.m. som inte noteras på fondbörs. (Se även lagen 1919:242

[4] Jfr 9 kap. 3 § tredje st. UB.

med vissa bestämmelser om rätt att förfoga över annan tillhöriga fondpapper.) Att även sådana handlingar säljs genom fondkommissionär överensstämmer med vad som är brukligt när utmätning ägt rum (jfr 79 § utsökningskungörelsen 1971:1098) och är mera betryggande än att panthavaren får själv föranstalta om auktion. Någon särskild föreskrift om hur fondkommissionär skall sälja fondpapper synes inte behövlig. När det är möjligt, bör försäljningen ske på fondbörs. I övrigt får han efter bästa förstånd välja det sätt som kan antas ge bästa valuta. Förenämnda bristfälliga förordning (1914:299) om vad vid försäljning av värdepapper i vissa fall skall iakttagas synes kunna upphävas. Liksom i 4 § i 1950 års lag bör stadgas, att borgenären om möjligt skall i god tid förut underrätta gäldenären om tid och plats för auktion. I fråga om försäljning av fondpapper genom fondkommissionär torde någon motsvarande föreskrift inte vara påkallad.

Då de nya reglerna förutsätts bli dispositiva, kan pantavtalet innehålla bestämmelse om sättet för försäljningen, vare sig denna gäller fondpapper eller annat slags pant, liksom parterna senare kan avtala om bästa sättet för försäljning när sådan blivit aktuell.[5] När fondkommissionär anlitas, bör han samråda med parterna, om någon tvekan kan råda om bästa sättet för försäljning. Om i pantavtalet görs avsteg som är alltför långtgående till nackdel för pantsättaren, kan avtalslagens bestämmelser t.ex. om lex commissoria i 37 § tillämpas, resp. 8 § SkbrL direkt eller analogiskt åberopas. Se även 2 § i nyssnämnda lag 1919:242.

I 1950 års lag finns i 4 § en undantagsbestämmelse enligt vilken försäljning får ske på annat lämpligt sätt än på offentlig auktion, nämligen om det är uppenbart att hantverkarens fordran jämte de med auktionen förenade kostnaderna ej skulle kunna utgå ur köpeskillingen. Någon motsvarande bestämmelse synes inte behövlig beträffande försäljning av pant, eftersom lämnad pant kan antas i allmänhet ha sådant värde att försäljning på auktion är motiverad och man i övrigt kan förutsätta att parterna regelmässigt kan nå kontakt och vid behov avtala om hur det bör förfaras.

Som förut nämnts finns i lagen om pantlånerörelse vissa särskilda föreskrifter som skall iakttas vid försäljning av pant som avses där. Det synes inte behövligt eller lämpligt att för andra fall av pantförsäljning ge sådana föreskrifter. Det förfarande som stadgas i 1950 års lag om rätt för hantverkare att sälja gods som ej avhämtats synes i huvudsak bättre avpassat för att användas vid de skiftande förhållanden som det kan bli fråga om vid försäljning av pant i fall då den ej ingår i pantlånerörelse. Det synes dock lämpligt, att regeringen vid behov meddelar föreskrifter om kungörandet av offentlig auktion. En bestämmelse härom har tagits upp i förslaget.

Även om panthavare regelmässigt kan nå kontakt med pantsättaren när försäljning är aktuell kan man inte bortse från att svårigheter ibland kan uppstå. I 2 § i 1950 års lag sägs, att om betalningsanmaning är avlämnad i rekommenderat brev på postanstalt inom riket för befordran till den adress beställaren uppgett eller, om adressen vid tiden för anmaningen

[5] Sådant avtal torde ej vara tillämpligt under konkurs, se not 1 ovan.

hantverkaren veterligt var en annan, till denna adress, skall hantverkaren anses ha fullgjort vad som ankommer på honom. Liknande bestämmelse finns i 12 kap. 63 § JB. Beredningen föreslår, att även beträffande anmaning som gäller betalning av pantfordran meddelas en dylik föreskrift. I motsats till vad som föreskrivs i 1950 års lag synes föreskriften böra gälla även beträffande underrättelse om auktion. Det kan inte krävas, att panthavaren skall på eget initiativ med utnyttjande av alla möjligheter söka utforska var gäldenären finns. Panthavaren bör vara berättigad att lita på uppgift som gäldenären lämnat om sin adress. Lämpligen bör han dock per telefon eller på annat sätt söka kontakt med gäldenären. Någon påföljd av underlåtenhet i denna del kan dock inte gärna komma i fråga.

I 1950 års lag har under 5 § även uppmärksammats det fallet att hantverkaren veterligt någon annan än beställaren är ägare till godset. Hantverkaren skall då, såvitt ske kan, i god tid tillställa ägaren underrättelse dels om den tid efter vilken godset kan komma att säljas dels om tid och plats för auktion. En motsvarande föreskrift synes böra meddelas i förevarande sammanhang. Även beträffande sådana underrättelser bör nyssnämnda föreskrift om rekommenderat brev gälla.

Man kan tänka sig, att panten inte bara utgör säkerhet för den aktuella fordringen utan även för fordran med sämre rätt. I så fall bör lämpligen den andra panthavaren underrättas. Det är kutym inom bankvärlden att så sker. Beredningen har likväl inte ansett att någon bestämmelse därom bör meddelas. Den ena panthavaren står inte i avtalsförhållande till den andre och det synes inte böra komma i fråga att panthavare skall, utan särskilt åtagande, med risk för skadeståndsansvar vara skyldig att underrätta annan panthavare som har intresse av att försäljning ger bästa möjliga valuta. Andrahandspanthavaren får, om han anser det behövligt, skydda sig mot den risk som här föreligger genom överenskommelse med förstahandspanthavaren. Det kan tilläggas, att motsvarande spörsmål uppkommer vid exekutiv försäljning av fast egendom. Frågan har sålunda stor principiell räckvidd.

Enligt 6 § i 1950 års lag skall hantverkaren, om köpeskillingen vid skedd försäljning netto överstiger hans fordran, utan dröjsmål tillställa beställaren överskottet, om det ej betalas till annan som har bättre rätt därtill eller nedsätts i allmänt förvar enligt vad som stadgas därom. Lagen om pantlånerörelse föreskriver i 12 §, att pantsättaren skall underrättas om överskott av minst 10 kr.

Att panthavaren är redovisningsskyldig efter skedd försäljning eller indrivning av pantsatt fordran är uppenbart. Beredningen har inte ansett behövligt att meddela någon bestämmelse härom.

Sist i paragrafen har införts föreskrift, att om pantens ägare är i konkurs, 73 § KL skall tillämpas.

7 §

Denna paragraf innehåller enligt lag (1973:1066) om ändring i handelsbalken, att skepp och skeppsbygge ej får med laga verkan sättas i

pant enligt vad som gäller om lös pant och att ej heller luftfartyg får pantsättas på sådant sätt.

I samband med att beredningen i det följande under 7 behandlar frågan om upphävande av lösöreköpsförordningen förordar beredningen, att beträffande sådant fartyg som i sjölagen betecknas båt skall införas en regel om att panträtt i båt som är införd i det s.k. båtregistret vinns genom att pantavtalet antecknas i registret. Beredningen förutsätter därvid, att i 10 kap. 7 § HB förs in bestämmelse enligt vilken panträtt i registrerad båt ej får skapas genom att båten tas i besittning. En sådan bestämmelse har upptagits som andra stycke i paragrafen.

12 kap. 12 §

Detta kap., som bär rubriken "Om inlagsfä, eller nedsatt och förtrott gods", innehåller i 8 § bestämmelse, att om någon haft nödig kostnad för nedsatt gods eller betalt hyra för det rum däri godset förvaras, bör det först gäldas innan godset återges. Bestämmelsen anses medföra retentionsrätt som är skyddad mot deponentens borgenärer. Kapitlet saknar bestämmelse om rätt för depositarien att sälja deponerat gods, om deponenten ej gör rätt för sig. Om ej annat avtalats, är depositarien hänvisad att söka utverka exekutionstitel och med stöd av denna utmäta godset. Detta synes vara en onödig omgång. Givetvis tillser också alltid den som yrkesmässigt tar gods i förvar att avtalet innehåller bestämmelse om rätt för honom att vid behov sälja egendomen. I UB har beredningen nämnt, att denna fråga aktualiserats beträffande egendom som omhändertagits i samband med avhysning.[1] Om försäljning av pant regleras i 10 kap. 2 § HB på det sätt som ovan angetts, kan motsvarande reglering beträffande deponerat gods enklast ske genom en hänvisning till nämnda lagrum. En bestämmelse härom har tagits upp som första stycke i en ny 12 § i 12 kap. Bestämmelsen är dispositiv.

Vad som i 10 kap. 2 § sägs om anmaning och underrättelse till gäldenären kommer i förevarande fall att avse deponenten. Det kan nämnas, att om krfm har deponerat gods som tagits om hand vid avhysning, sker det för svarandens räkning. Det är därför denne som är att anse som deponent, och det är ju också svaranden som avgifter påförs, i den mån inte det allmänna betalar dem.

I fråga om deponerat gods kan förmodas att detta understundom saknar saluvärde. Inte minst gäller detta när efter avhysning svaranden tillhöriga lösören deponerats t.ex. i kommunalt magasin. Liksom enligt 1950 års lag bör godset då kunna bortskaffas. I fråga om villkoren härför synes lämpligen kunna anknytas till lydelsen av 12 kap. 27 a § JB.

Övergångsbestämmelser

Som förut nämnts bör förordningen (1914:299) om vad vid försäljning av värdepapper i vissa fall skall iakttagas upphävas. Då det förekommer hänvisning till förordningen (se t.ex. 3 § lagen 1934:239 om bulvanförhållande i fråga om aktier i vissa bolag), föreslår beredningen, att som

[1] Jfr ang. liknande spörsmål 12 kap. 27 a § JB.

övergångsbestämmelse tas upp föreskrift att, när i lag eller annan författning förekommer sådan hänvisning, skall tillämpas vad som i 10 kap. 2 § HB sägs om försäljning av pant.

5.2 Ändring i lagen (1950:104) om rätt för hantverkare att sälja gods som ej avhämtats

Beredningen har under 5.1 förordat, att i 10 kap. 2 § HB införs bl.a. bestämmelse, enligt vilken regeringen äger meddela föreskrifter hur auktion skall kungöras när fråga är om att sälja pant. En motsvarande bestämmelse har tagits upp som tredje stycke i 4 § i förevarande lag.

5.3 Ändring i lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område

Enligt 16 § avtalslagen återkallas skriftlig fullmakt, som är avsedd att företes för tredje man, genom att fullmaktsgivaren återtar eller låter förstöra handlingen. Om fullmaktsgivaren kan visa sannolika skäl för att fullmaktshandlingen förkommit eller att han av annan orsak inte utan dröjsmål kan återfå den, får handlingen enligt 17 § förklaras kraftlös av ÖE. Ansökan därom skall göras hos ÖE i den ort där fullmaktsgivaren bor. Om ansökningen finnes kunna bifallas, skall ÖE utfärda kungörelse om att handlingen efter utgången av viss angiven tid skall vara kraftlös. Det åligger sökanden att låta införa kungörelsen i Post- och Inrikes Tidningar. ÖE kan också föreskriva att kungörelsen dessförinnan skall införas i annan tidning.

Uppgiften att förklara skriftlig fullmakt kraftlös är inte av exekutiv natur och det synes ej heller av andra skäl lämpligt att vid ÖEs avskaffande överflytta befogenheten till krfm. Uppgiften har däremot nära samband med rättsskipningen, och en liknande befogenhet tillkommer f.n. domstol enligt lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling. Jfr även 5 kap. 13 § GB och 9 kap. 2 a § FB. Vid avtalslagens tillkomst övervägdes att anförtro uppgiften åt allmän domstol. Det kunde emellertid vara av största vikt för fullmaktsgivaren att handlingen utan tidsutdräkt förklarades kraftlös, och med hänsyn till då gällande rättegångsordning skulle detta inte kunna ske, om ärendet måste handläggas vid allmän domstol.[1] Något sådant skäl mot att anförtro uppgiften åt domstol föreligger inte numera. Motsvarande uppgift enligt den danska avtalslagen tillkommer allmän underrätt och enligt den norska avtalslagen den myndighet som för handelsregistret. Beredningen föreslår, att uppgiften överflyttas till tingsrätten.

Den föreslagna ändringen återverkar på 14 § avtalslagen. Enligt andra stycket andra punkten i denna paragraf kan fullmaktsgivare i visst fall hos myndighet som sägs i 17 § erhålla anvisning hur han skall förfara vid

[1] Se NJA II 1915 s. 209 f.

återkallelse av fullmakt som avses i 14 §. Jfr även 27 § andra stycket.

Om ärende som avses i 17 § eller 14 § andra stycket andra punkten är anhängigt hos ÖE vid nya lagens ikraftträdande, bör det handläggas enligt äldre lag. Anledning att medge ärendets överlämnande till tingsrätten synes inte föreligga.

5.4 Ändring i lagen (1915:219) om avbetalningsköp

Avbetalningslagen överses f.n. av kreditköpkommittén[1] som beräknas framlägga betänkande med förslag i ämnet under senare delen av 1974. Beredningen har likväl ansett sig böra upprätta förslag till de ändringar i lagen som direkt påkallas av UB.

Återtagande av avbetalningsgods sker vanligen handräckningsvis. Beträffande förfarandet skall iakttas de särskilda bestämmelserna i AvbL, t.ex. i fråga om avräkningsförfarandet mellan parterna. Dessutom hänvisas i 10 § till vissa av ULs bestämmelser angående utmätning samt i 16 § till tillämpliga delar av UL i övrigt. Sistnämnda hänvisning har bl.a. avseende på fullföljdsförfarandet. Någon bestämd besvärstid gäller ej för klagan över krfms beslut om handräckning. Enligt 14 § första stycket AvbL gäller förbud mot fullföljd av talan mot ÖEs beslut i handräckningsfrågor.

I UB har bestämmelser om handräckning tagits upp i 17 kap. Enligt 1 § får handräckning meddelas i fall som anges i kapitlet eller när det är särskilt föreskrivet. När sådan särskild föreskrift – såsom i 10 § första stycket AvbL – meddelats, blir balkens bestämmelser tillämpliga, om inte annat sägs. Beredningen föreslår, att handräckning för återtagande av avbetalningsgods skall ske enligt vad som i UB föreskrivs om handräckning enligt 17 kap. 17 §, om ej annat följer av AvbLs bestämmelser.

Den ändrade instansordning som ÖEs avskaffande innebär och UBs regler om tid för besvär över beslut om handräckning påkallar vissa ändringar i AvbL.

Återtagande av avbetalningsgods kan även ske på grund av domstols dom. Verkställigheten sker f.n. med tillämpning av ULs bestämmelser och de särskilda föreskrifter som meddelas i AvbL (se 15 §). Verkställighet av dom som nu är i fråga faller under reglerna i 16 kap.UB.

Det har inte synts behövligt att byta ut termen utmätningsman som förekommer på ett flertal ställen i AvbL mot termen kronofogdemyndighet.

10 §

Enligt tredje stycket gäller f.n. att förrättningskostnad för handräckningen skall förskjutas av sökanden, om krfm begär det. I fråga om kostnaderna i hithörande ärenden blir enligt 14 § i förslaget bestämmelserna i 18 kap. UB tillämpliga. Enligt 3 § första stycket i nämnda kap. svarar sökanden mot staten för förrättningskostnader i sådant ärende. I 6 § första stycket sägs, att förrättningskostnad för vilken sökanden svarar

[1] Se 1972 års riksdagsberättelse Ju:53.

skall förskotteras av honom, om krfm begär det. 10 § tredje stycket AvbL kan därför utgå. I fråga om möjligheten att utsöka förrättnings- eller processkostnad i ärendet se 18 kap. 14 och 21 §§ UB.

Fjärde stycket innehåller f.n. en hänvisning till bestämmelserna i 56, 59, 60 och 60 a §§ UL. Som nämnts blir UBs bestämmelser om handräckning enligt 17 kap. 17 § tillämpliga i ärenden om handräckning enligt AvbL, om ej annat sägs. Enligt 17 kap. 2 § UB skall de bestämmelser som i 16 kap. 2 och 3 §§ meddelas i fråga om verkställighet av annan förpliktelse än betalningsskyldighet ha motsvarande tillämpning vid handräckning. I fråga om behörig krfm innebär detta större valfrihet än enligt 56 § UL. Detta kan ha betydelse när ingripandet t.ex. avser fordon som väntas till en viss ort. Det behövs inte för handräckning enligt AvbL någon motsvarighet till bestämmelsen i 56 § UL om möjlighet för krfm, som eljest ej är behörig, att i brådskande fall vidta interimistisk åtgärd. Föreskriften i 59 § 1 mom. UL om underrättelse före förrättning har motsvarighet i den i 16 kap. 3 § första stycket UB föreskrivna skyldigheten att bereda svaranden tillfälle att yttra sig innan verkställigheten genomförs. Krfm har också möjlighet att kalla svaranden till förhör. Bestämmelsen i 59 § 2 mom. UL om undantag från underrättelseskyldigheten i brådskande fall eller då svaranden saknar känt hemvist har ej någon direkt motsvarighet i 17 kap. UB, men krfm får enligt 17 kap. 2 § jfrd med 16 kap. 3 § andra stycket genast vidta behövlig åtgärd, om saken är brådskande. Det finns alltså möjlighet till interimistiskt ingripande i fall då yttrande från svaranden ej kan avvaktas. När interimistisk åtgärd vidtagits, skall så snart som möjligt prövas huruvida åtgärden skall bestå. Skyldigheten att bereda svaranden tillfälle att yttra sig kvarstår efter att åtgärden vidtagits. 3 § andra stycket i 16 kap. ersätter vidare hänvisningen till 60 a § UL såvitt avser provisorisk åtgärd. I 60 a § sägs även, att gäldenären, sedan provisorisk åtgärd enligt paragrafen vidtagits, ej får förfoga över egendomen till men för borgenären (jfr 5 kap. 27 § första st. och 7 kap. 12 § UB). Beträffande handräckning enligt 17 kap. 17 § UB eller verkställighet enligt 16 kap. innehåller balken inte något motsvarande förfogandeförbud. När sådan handräckning eller verkställighet avser lösöre, tas egendomen regelmässigt om hand, varigenom de faktiska möjligheterna att förfoga över den givetvis begränsas starkt. Beträffande egendom som ej tas om hand kan meddelas erforderliga förbud. I fråga om straff för överträdelse jfr beredningens förslag om ändring av 17 kap. 13 § BrB.

UB innehåller ej några bestämmelser som anger i vad mån handräckning av här ifrågavarande slag får ske i svarandens frånvaro. I 10 § fjärde stycket AvbL hänvisas i denna del till vad som i 60 § UL sägs om utmätning. F.n. gäller härom enligt 60 § 1 mom. UL, att gäldenärens frånvaro ej utgör hinder för förrättningen med mindre det finnes erforderligt att han får tillfälle att yttra sig. Enligt 60 § 2 mom. skall, när gäldenären ej är närvarande, hans make, husfolk eller annan som har egendomen i sin vård tillsägas att närvara. Vid verkställighet enligt 16 kap. UB liksom vid handräckning enligt 17 kap. UB skall som nämnts svaranden regelmässigt få tillfälle att yttra sig innan åtgärden genomförs.

Han kan då anföra hinder mot verkställighet eller handräckning eller begära anstånd enligt 12 § AvbL. Det bör vidare observeras, att krfm enligt 19 kap. 14 § andra stycket UB ej får bereda sig tillträde till bostad i innehavarens frånvaro annat än om vederbörande underrättats om tiden för förrättningen och håller sig undan eller om eljest särskilda skäl föreligger.

Det synes inte behövligt att i nu aktuella hänseenden göra något avsteg från UBs bestämmelser. På grund härav föreslår beredningen, att fjärde stycket i 10 § AvbL får utgå.

14 §

I 14 § första stycket AvbL föreskrivs f.n. att beslut i fråga om handräckning får överklagas hos ÖE och att klagan över ÖEs beslut ej är tillåten. Någon bestämd besvärstid gäller ej. Efter ÖEs avskaffande får talan mot krfms beslut föras i hovrätten. Besvärstiden blir enligt UBs bestämmelser i 19 kap. 27 § sista stycket tre veckor från att krfms beslut har delgetts klaganden. Med hänsyn till de restriktioner som enligt RB gäller för att uppnå prövning i HD har beredningen inte funnit påkallat att uppställa något särskilt fullföljdsförbud i hithörande ärenden.

Som första stycke i 14 § har tagits upp bestämmelse att vad som i UB föreskrivs om handräckning enligt 17 kap. 17 § samma balk skall gälla vid handräckning enligt AvbL, om ej annat sägs. Att reglerna om sådan handräckning som avses i 17 kap. 17 § UB skall tillämpas innebär bl.a. att säljaren i likhet med vad som nu gäller ej är skyldig att ställa säkerhet för den skada som kan tillfogas köparen (17 kap. 3 § andra st. UB).

5 § första stycket AvbL innehåller, att om vid avräkningen mellan köparen och säljaren godsets värde finnes överstiga det belopp som enligt 4 § räknats säljaren till godo, får denne inte tillbaka godset annat än om han betalar överskottet till köparen eller, om godsets värdering verkställts av krfm, nedsätter överskottet. Föreskriften om nedsättning när värderingen företagits av krfm hänger samman med att uppgörelsen mellan parterna då inte alltid är slutgiltig. Ändras värderingen så att överskottet på köparens sida försvinner, kan det bli svårt för säljaren att få tillbaka vad han betalt till köparen.

Värderingsfrågor torde i allmänhet inte överklagas hos ÖE, eftersom möjligheten att där föra bevisning om värdet är starkt begränsad.[1] Enligt 14 § andra stycket första punkten AvbL får den köpare eller säljare som är missnöjd med värdering eller annan åtgärd som vidtagits vid handräckningen utföra sin talan vid domstol. En motsvarande befogenhet tillkommer f.n. svaranden vid handräckning enligt 191 och 192 §§ UL. Motsvarande skall enligt 17 kap. 20 § UB gälla beträffande handräckning enligt 17 kap. 17 §.

Den ändrade fullföljdsordningen medför ökade möjligheter för part att vid klagan över krfms beslut i värderingsfrågor förebringa bevisning till stöd för sin talan (jfr 52 kap. 10 § RB). Normalt bör denna möjlighet vara tillfyllest. Den särskilda bestämmelsen i AvbL om rätt för såväl köpare som säljare att väcka talan vid domstol skulle därför måhända

[1] Se Eklund-Nordström, Lagen om avbetalningsköp 2 uppl. s. 115.

kunna upphävas. Beredningen har dock inte ansett sig böra föreslå någon ändring på den punkten.

Att UBs regler görs tillämpliga bör medföra ändring av den i 14 § andra stycket andra punkten upptagna bestämmelsen om lyftning av belopp som nedsatts enligt 5 §. Där sägs, att köparen får lyfta det nedsatta beloppet om inte säljaren visar att han inom en månad från handräckningen eller, om förrättningen överklagats inom den angivna tiden, inom en månad från ÖEs beslut har väckt talan vid domstol. I stället synes böra gälla, att det nedsatta beloppet får lyftas av köparen sedan beslutet om handräckning vunnit laga kraft. Krfm bör, när nedsättning skett, genast låta delge beslutet om handräckning med part som ej var närvarande då beslutet meddelades (jfr 20 § delgivningslagen 1970:428). När beslutet vunnit laga kraft får köparen lyfta vad som eventuellt tillkommer honom även om säljaren instämt saken till domstol. Denna kan emellertid tänkas förordna om kvarstad på tillgodohavandet.

I enlighet med det anförda har som andra stycke i förevarande 14 § upptagits bestämmelse att belopp som nedsatts enligt 5 § första stycket ej får lyftas av köparen förrän beslutet om handräckning vunnit laga kraft. Som tredje stycke har tagits upp motsvarighet till den nuvarande bestämmelsen i andra stycket första punkten.

15 §

I 15 § anges, att vissa bestämmelser i AvbL om handräckning har motsvarande tillämpning vid verkställighet av dom som ålägger köparen att utge avbetalningsgods. De bestämmelser som f.n. nämns i första stycket har i förslaget utökats med den av beredningen i 14 § andra stycket föreslagna regeln om rätt till lyftning av nedsatt belopp. I andra stycket har hänvisningen till nuvarande andra stycket i 14 § ändrats till att avse motsvarande tredje stycke enligt den föreslagna lydelsen och ordalydelsen i övrigt jämkats.

16 §

I 16 § i förslaget har hänvisning i första stycket första punkten till ULs bestämmelser utgått. Som nämnts blir UB direkt tillämplig vid handräckning för återtagande av avbetalningsgods eller verkställighet av dom på utgivande av sådant gods.

Den nuvarande andra punkten har i förslaget jämkats så att anstånd som fortfar utöver sex månader från ansökningen inte vidare skall automatiskt medföra att ansökningen förfaller. I stället fordras ett särskilt beslut härom. Ansökningen bör regelmässigt förklaras förfallen efter sexmånaderstidens utgång, men om sökanden undantagsvis haft fog för anstånd som sträcker sig därutöver kan ärendet kvarstå.[1] Jämkningen överensstämmer med vad beredningen föreslagit angående utmätning i 5 kap. 10 § andra stycket UB.

[1] U XII s. 226 f.

Övergångsbestämmelser

I gällande lag finns ej någon bestämd besvärstid stadgad för talan mot krfms beslut angående återtagande av avbetalningsgods. Mot ÖEs beslut i fråga om handräckning enligt AvbL får enligt 14 § första stycket klagan ej föras. I fråga om klagan mot ÖEs beslut angående verkställighet som avses i 15 § gäller bestämmelserna i UL om klagan över utslag i utsökningsmål.

När beslut om handräckning eller verkställighet meddelats före nya lagens ikraftträdande, bör fullföljd alltjämt ske enligt de äldre bestämmelserna (jfr 35 och 39 §§ UBp). Detta innebär att talan även efter ikraftträdandet skall fullföljas till ÖE och att någon begränsning av fullföljdstiden inte gäller. Det är tydligt att äldre bestämmelser skall tillämpas även i fråga om förfarandet hos ÖE. Enligt 35 § andra stycket UBp kan regeringen i fall då talan mot utmätningsmans beslut ej är inskränkt till viss tid förordna, att talan skall föras i hovrätten i stället för hos ÖE. Om sådant förordnande meddelas, bör det göras tillämpligt även beträffande beslut som avses i AvbL (jfr 39 § UBp). Även förbudet mot fullföljd av talan mot ÖEs beslut i fråga om handräckning skall iakttas, om krfms beslut i frågan meddelats före nya lagens ikraftträdande. Äldre lag skall också tillämpas vid fullföljd av talan mot ÖEs beslut i ärende om verkställighet av dom på återtagande av avbetalningsgods.

Bestämmelsen i andra stycket andra punkten av 14 § i dess äldre lydelse angående lyftning av belopp som nedsatts enligt 5 § första stycket har visst samband med att enligt de äldre bestämmelserna talan mot krfms beslut ej är inskränkt till viss tid. I fall då de äldre fullföljdsreglerna skall gälla bör även den äldre regeln om lyftning av nedsatt belopp tillämpas.

I enlighet med det sagda föreslås, att när krfm före nya lagens ikraftträdande meddelat beslut i fråga om handräckning eller verkställighet som avses i lagen, skall äldre lag alltjämt gälla.

5.5 Ändring i lagen (1927:77) om försäkringsavtal

58 §

Enligt andra stycket första punkten av förevarande paragraf skall ersättningsbelopp för gods som är utmätt utges till utmätningsmannen, om borgenären yrkar det. I andra punkten i samma stycke anges, att om ersättningsbeloppet avser gods, som satts i kvarstad eller under skingringsförbud, skall beloppet utges till ÖE, om part begär det. Bestämmelsen bör ändras på så sätt att vad som sägs om skingringsförbud utgår och ÖE ersätts av krfm. I andra punktens senare led stadgas, att med ersättningsbelopp som utgetts till ÖE skall förfaras på sätt som i 160 § UL är stadgat för där avsett fall. Där föreskrivs att medel som influtit i utsökningsmål skall utan dröjsmål insättas i bank mot ränta. Insättning behöver dock inte ske, om det föreligger anledning anta att utbetalning kommer att ske inom två veckor från att medlen influtit. Motsvarande

bestämmelser har tagits upp i 9 kap. 16 § UB. De gäller emellertid endast medel som influtit i utmätningsärende. I fråga om pengar som belagts med kvarstad eller eljest influtit i anledning av kvarstad har inte föreslagits någon uttrycklig bestämmelse i UB. Det är emellertid tydligt, att även sådana medel bör insättas i bank mot ränta om medlen inte skall betalas ut inom kort tid. Försäkringsersättning som inflyter i kvarstadsärende bör behandlas på samma sätt som andra influtna medel i sådant ärende. Särskild bestämmelse för just försäkringsbelopp torde inte behövas. Beredningen föreslår fördenskull att föreskriften härom får utgå.

Bestämmelserna i 58 § andra stycket kan förenklas eftersom ersättningsbeloppet skall utges till krfm både när egendomen är utmätt och när den är belagd med kvarstad. För båda fallen torde kunna anges att åtgärden skall vidtas på parts begäran.

117 a §

Enligt 116 § FAL är vissa livförsäkringar utmätningsfria och ingår därmed ej heller i försäkringstagarens konkursbo. I 117 § ges emellertid regler om återkrav av vissa premiebetalningar. Om försäkringstagaren försätts i konkurs efter ansökan som gjorts inom tio år från försäkringsavtalets ingående och det visar sig att han under de tre senaste åren före konkursansökningen eller senare har till betalning av premie för försäkring, som enligt 116 § inte kan utmätas, använt belopp som vid betalningstillfället ej stod i skäligt förhållande till hans villkor, kan konkursboet hos försäkringsgivaren utkräva vad sålunda erlagts för mycket, i den mån tillgodohavandet förslår. Enligt fjärde stycket får emellertid krav inte göras gällande till förfång för förmånstagare vars insättande enligt 102 § inte får återkallas. Om försäkringstagaren inte lämnat konkursboet samtycke till att utkräva beloppet, åligger det konkursboet att instämma försäkringstagaren inom sex månader från första borgenärssammanträdet. Paragrafen innehåller även bestämmelser om utsträckning av fristen för det fallet att konkurs föregåtts av godmansförordnande enligt ackordslagen (1970:847) samt om återkrav när offentligt ackord fastställts.

Beredningen har i UB föreslagit att KLs återvinningsregler skall i princip tillämpas även i samband med utmätning (5 kap. 26 § UB). Förslaget innebär, att egendom som kan återvinnas får utmätas för den aktuella fordringen. Beredningen anser att även de återvinningsliknande reglerna i 117 § FAL bör vidgas till att gälla när utmätning söks. Bestämmelser härom har tagits upp i förevarande 117 a §.

Som förutsättning för återkravsrätt skall gälla, att försäkringstagaren i utmätningsärende finnes sakna andra tillgångar som förslår till betalning av sökandens fordran. Beträffande vad som bör krävas för att detta villkor skall vara uppfyllt kan hänvisas till vad beredningen anfört i motiven till UB.[1] Ansökan om utmätning bör i förevarande sammanhang räknas lika som ansökan om konkurs. Det innebär att utmätning måste ha sökts inom tio år från att försäkringsavtalet ingicks för att återkrav skall kunna äga rum. När förutsättningar för återkrav föreligger, skall

[1] U XII s. 269.

krfm kunna utmäta och hos försäkringsgivaren utkräva belopp som avses i 117 §. Även vid bestämmande av de belopp som får återkrävas skall utmätningsansökan anses lika som konkursansökan. Vad som i 117 § fjärde stycket sägs om beaktande av oåterkalleligt förmånstagarförordnande skall också tillämpas. Av den föreslagna bestämmelsen framgår, att det är krfm som i första hand skall pröva om förutsättningar för återkrav föreligger. Krfm bör inte utmäta mer än som behövs för att sökandens fordran och kostnaderna i ärendet skall täckas.

För det fallet att försäkringstagaren ej samtyckt till att utmätt belopp utkrävs föreslås, att utmätningssökanden skall vara skyldig att väcka talan i saken mot försäkringstagaren. Talan skall väckas inom en månad från att utmätningsbeslutet delgavs sökanden. Väcks inte talan, skall utmätningen hävas. Krfm bör i samband med delgivning av utmätningsbeslutet upplysa sökanden om hans skyldighet att väcka talan och om påföljden. Talan skall avse fastställande av att rätt till återkrav av medlen föreligger med anledning av utmätningsansökningen.[2]

Utmätning av premiebetalningar kan tänkas bli föremål för återvinning, om gäldenären försätts i konkurs och återvinningsfristen beträffande utmätningen ej gått till ända.[3]

Beredningen har i tidigare betänkande (Utsökningsrätt X) föreslagit vissa ändringar i 117 §, vilka dock saknar intresse i förevarande sammanhang.

118 och 123 §§

I 118 § tredje stycket och 123 § andra stycket hänvisas i fråga om förbud mot utmätning av rätt till livränta samt angående utmätning av livräntebelopp till bestämmelser i UL. Dessa hänvisningar bör ändras till att avse UB. (Jfr betr. det förra lagrummet 6 och 8 kap. UB samt betr. det senare 8 kap. UB.)

Övergångsbestämmelser

Vad som i 58 § andra stycket i dess nya lydelse sägs om utgivande till krfm av försäkringsbelopp för kvarstadsbelagd egendom bör gälla även i fråga om egendom som före ikraftträdandet belagts med skingringsförbud. En bestämmelse därom har tagits upp i förslaget (jfr 31 § andra st. och 32 § andra st. UBp samt punkt 4 i övergångsbestämmelserna till ändringarna i RB).

Eftersom premiebetalningar som avses i 117 § f.n. kan återkrävas vid konkurs och ackord bör det inte möta betänkligheter att låta de nya bestämmelserna i 117 a § om återkrav vid utmätning bli tillämpliga beträffande premiebetalningar som skett före nya lagens ikraftträdande. Däremot krävs en övergångsbestämmelse för det fallet att utmätning sökts före ikraftträdandet och återkrav blir aktuellt därefter. I sådant fall bör dagen för nya lagens ikraftträdande anses som ansökningsdag (jfr 17 § UBp). Bestämmelsen blir givetvis bara tillämplig i utmätningsärende som alltjämt är anhängigt vid tiden för ikraftträdandet.

[2] Jfr NJA II 1927 s. 533.
[3] Jfr U XII s. 272.

5.6 Ändring i lagen (1970:215) om arbetsgivares kvittningsrätt

Bestämmelsen i 5 § fjärde stycket om talan mot utmätningsmans beslut som avses i paragrafens andra stycke har ändrats så att fullföljd skall ske i hovrätten i stället för hos ÖE.

Beträffande talan mot beslut som meddelats före nya lagens ikraftträdande blir enligt 39 § jämförd med 35 § första stycket UBp äldre lag tillämplig. Eftersom talan ej är inskränkt till viss tid skulle kunna inträffa, att någon vill fullfölja talan mot sådant äldre beslut vid en tidpunkt då någon ÖE inte längre finns att tillgå. Regeringen har enligt 39 § jämförd med 35 § andra stycket UB för bl.a. sådant fall befogenhet meddela föreskrift om att talan i stället skall fullföljas i hovrätten.

5.7 Ändring i lagen (1927:56) om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar

Enligt lagen om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar får gäldenär, som är hindrad att betala sin skuld på grund av omständighet som beror av borgenären eller på grund av ovisshet vem som är rätt borgenär, fullgöra sin betalningsskyldighet genom att för borgenärens räkning nedsätta beloppet hos ÖE. Antalet slutligt handlagda ärenden om nedsättning enligt 1927 års lag och ärenden angående nedsättning av hyra enligt 3 kap. 21 § lagen om nyttjanderätt till fast egendom resp. 12 kap. 21 § JB uppgick under åren 1968–1972 till sammanlagt 770, 837, 626, 743 och 1896.

Vid avskaffande av ÖE uppkommer fråga, om uppgiften att mottaga deposition bör överflyttas till krfm eller till annan myndighet. Uppgiften är ej av exekutiv natur och UB behöver därför inte föranleda att befogenheten läggs just på krfm. Beredningen anser att valet bör stå mellan länsstyrelsen och krfm. Uppgiften har inte något närmare samband med länsstyrelsernas huvudsakliga verksamhet. Däremot kan den sägas ha visst samband med exekutiv myndighets uppgift att utsöka fordringar. Det synes praktiskt att nedsättning får ske hos krfm. Antalet depositionsärenden och därmed förenat arbete är inte så stort att det påverkar krfms organisation.

Med hänsyn härtill föreslår beredningen, att ÖEs uppgifter enligt 1927 års lag övertas av krfm. Förslaget förutsätter – liksom gällande lag i fråga om ÖE[1] – att nedsättning får ske hos vilken krfm som helst. Det synes dock lämpligt att nedsättning äger rum hos krfm i den ort där betalning till borgenären skolat äga rum (jfr 3 § SkbrL).

Nedsatta medel kan ibland bli innestående under lång tid (jfr 7 § i 1927 års lag). I fråga om nedsatta medel som är innestående hos ÖE vid nya lagens ikraftträdande bör prövning av frågan vem de skall tillfalla kunna överlämnas till krfm. Befogenhet därtill följer av 38 § tredje stycket UBp.

[1] Jfr NJA II 1927 s. 299 f.

5.8 Ändring i lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling

Enligt 7 kap. 2 § UB skall fordran eller rättighet, som grundas på löpande skuldebrev eller annan handling, vars företeende utgör villkor för fordringens utkrävande eller rättighetens utövning, kunna utmätas, även om handlingen ej anträffas och sålunda ej kan tas i förvar. Förutsättning för utmätning i sådant fall är, att det kan antas att handlingen undanhålls eller förkommit. Motsvarande gäller pantbrev och intecknat skuldebrev. Bestämmelsen har upptagits främst med tanke på bankböcker.[1]

Om utmätning sker när handlingen kan antas ha förkommit, är lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling tillämplig. Enligt denna lag kan löpande skuldebrev, växel, konossement eller annan handling, vars företeende utgör villkor för rätt att kräva betalning eller påkalla fullgörande av annan förpliktelse, dödas av rätten, om det kan antas att handlingen förstörts eller eljest förkommit (1 §). Detsamma gäller i fråga om aktiebrev och pantbrev samt intecknad förskrivning som är ställd till viss man. Lagen är däremot inte tillämplig på banksedlar eller obligationer.

Förfarandet vid dödande av förkommen handling är enligt 2–9 §§ i 1927 års lag i huvudsak följande. Skriftlig ansökan skall inges till rätten. Sökanden skall bl.a. såvitt möjligt lämna var och en som är förpliktad på grund av handlingen underrättelse om ansökningen. Innan beslut meddelas kan rätten förelägga sökanden att förebringa utredning om viss omständighet som kan inverka på saken. Förhör under sanningsförsäkran kan ske med sökanden. Om denne visat sannolika skäl för att handlingen förstörts eller förkommit på annat sätt, utfärdar rätten offentlig stämning rörande ansökningen. Stämningen skall anslås i rättens kansli samt införas i Post- och Inrikes Tidningar (allmänna tidningarna) och, om det finnes lämpligt, även i tidning inom orten. Införandet i allmänna tidningarna skall ske i första numret för januari, april, juli eller oktober månad. Stämningen skall innehålla bl.a. tillkännagivande, att den som innehar handlingen eller vet att den finns i behåll bör anmäla detta för rätten sist på den dag som fastställts för ärendets fullföljande. Denna skall bestämmas så att den infaller minst ett och högst två år efter att stämningen införts i allmänna tidningarna. Ansökan är förfallen, om den inte fullföljs på angiven dag. Rätten skall förelägga sökanden att förebringa utredning huruvida det efter stämningens utfärdande inträffat någon omständighet som kan tjäna till upplysning i saken. Om rätten finner att ingenting utvisar eller ger skälig anledning till antagande att handlingen finns i behåll, dödas den genom beslut av rätten. Detta medför att den omständigheten att handlingen inte kan företes ej utgör hinder för sökanden att göra gällande den rätt som grundas på handlingen. Den som är förpliktad enligt handlingen är vidare skyldig att utfärda en ny handling som motsvarar den dödade.

I 12 § finns bestämmelser om ett alternativt och enklare förfarande i fråga om bankböcker och livförsäkringsbrev.

Ansökan om dödning av förkommen handling skall göras av den som

[1] U XII s. 309 ff.

förlorat handlingen. Om krfm företagit utmätning av fordringen eller rättigheten i fall då handlingen kan antas ha förkommit, skall enligt UB krfm kunna göra ansökan om dödande av handlingen i vanlig ordning (5 kap. 30 §). Denna befogenhet kan behöva användas, om utmätningsgäldenären vägrar att medverka till en sådan ansökan. – I konkurs är konkursförvaltaren i denna sin egenskap behörig att begära dödning av förkommen handling. Måhända står denna möjlighet till buds även när det kan misstänkas att konkursgäldenären undanhåller konkursboet handlingen.[2]

I motiven till UB har beredningen nämnt, att erfarenheten från utmätningsärenden visat att gäldenären genom att undanhålla bankbok hindrat utmätning av banktillgodohavande som var känt för krfm. Att utmätning hindrades på så enkelt sätt kunde inte gärna godtas.[3] Samtidigt som beredningen därför föreslog, att tillgodohavandet skulle kunna utmätas trots att bankboken inte anträffats, förordade beredningen att möjlighet till dödning av handlingen infördes i fall då det kunde antas att den undanhölls.[4] Detsamma gällde andra presentationspapper.

Beträffande möjligheten att komma till rätta med sådana fall då gäldenären undanhåller bankbok eller annan handling kan erinras om att krfm enligt UB kan tänkas få reda på var handlingen finns genom att ålägga gäldenären att under straffansvar lämna uppgifter i saken (se 5 kap. 4 § första st. och 13 §). Denna möjlighet torde dock inte vara tillräcklig mot en mera hårdför gäldenär. Det synes därför önskvärt att – i enlighet med vad beredningen tidigare förordat – en sådan ändring vidtas i 1927 års lag att handling som antas vara undanhållen kan dödas. Vid utformandet av bestämmelser härom måste givetvis uppmärksammas risken för att tredje man lider rättsförlust.

Utmätning av den handling som antas vara undanhållen skall enligt UB åtföljas av förbud för den enligt handlingen förpliktade att fullgöra sin förpliktelse till annan än krfm eller den som krfm anvisar (7 kap. 2 § tredje st. andra punkten).[5] Vad angår risken för tredje man som rättmätigt innehar handling vilken antagits vara undanhållen har beredningen i motiven till UB framhållit att utmätningen som sådan inte berövar tredje man hans rätt. Denne kan emellertid mötas av upplysningen att sådant förbud som nyss nämnts har meddelats. Han får då vända sig till krfm. Tredje mans innehav av handlingen utgör naturligtvis ett starkt stöd för hans rätt och krfm måste häva förbudet i vad det strider mot den rätt som tredje man gör gällande eller också ge tredje mannen föreläggande att väcka talan mot sökanden och gäldenären enligt 5 kap. 19 § UB, om inte i undantagsfall tredje mannens påstående kan lämnas utan avseende.

I fall då handlingen i fråga har antagits vara undanhållen av utmätningsgäldenären gäller enligt UB (5 kap. 27 §), att utmätningen innebär förbud för honom att förfoga över handlingen till skada för utmätningssökanden. Bryter han mot detta förbud, kan han straffas (jfr 17 kap. 13 § BrB). Utmätningsbeslutet utgör emellertid inte i och för sig hinder

[2] Jfr ang. dödning av bankbok som myndling undanhåller förmyndaren NJA 1964 s. 273. Dödningsbeslutet blev dock ej prövat av högre instans.

[3] U XII s. 309 f.

[4] U XII s. 311.

[5] Jfr härom U XII s. 310.

mot att, om gäldenären bryter mot förbudet, tredje man gör godtrosförvärv enligt vanliga förutsättningar för sådant förvärv.[6]

Om det införs möjlighet att döda handling som i utmätningsärende antagits vara undanhållen, bör motsvarande möjlighet stå till buds i konkurs. Det är visserligen, som förut antytts, tänkbart att 1927 års lag redan nu ger sådan möjlighet men rättsläget är på den punkten alltför ovisst för att man skall kunna förlita sig på att så skall anses vara förhållandet.

Beredningen föreslår, att bestämmelser om dödning av undanhållen handling införs beträffande både utmätnings- och konkursfallen.

Enligt 1 § i 1927 års lag gäller som förutsättning för dödning av förkommen handling, att det kan antas att handlingen förstörts eller eljest förkommit. Denna bestämmelse bör jämföras med 6 § första stycket och 8 § andra stycket. Enligt det förra lagrummet skall rätten förelägga sökanden att på viss dag fullfölja ansökningen, om sökanden visat "sannolika skäl att handlingen för honom förstörts eller eljest förkommit". Enligt 8 § andra stycket åter skall rätten, när ansökan om dödning fullföljs, döda handlingen, om den finner "någon omständighet ej hava förekommit, som utvisar, att handlingen finnes i behåll, eller giver skälig anledning till antagande att så är fallet". Motsvarande bör gälla när fråga är om handling som antas vara undanhållen. Vid tillämpningen skall förutsättningen i 1 § att handlingen kan antas ha förkommit bytas ut mot förutsättningen att handlingen kan antas vara undanhållen samt vidare förfaras på motsvarande sätt i fråga om 6 och 8 §§. Ang. den offentliga stämningens innehåll jfr dock nedan.

Med hänsyn till tredje mans rätt bör en restriktiv tillämpning äga rum. Särskilt bör uppmärksammas att det, när meddelande av dödningsbeslut blir aktuellt, alltjämt måste kunna antas att handlingen undanhålls. Noggrann undersökning enligt 8 § första stycket i lagen bör ske innan dödningsbeslut kommer i fråga. Bevisning kan behöva upptas, bl.a. genom förhör med utmätnings- resp. konkursgäldenären. Om det visar sig sannolikt att handlingen inte undanhålls utan har förkommit, bör detta förhållande inte anses utgöra hinder mot att handlingen dödas i ärendet.

Om tredje man i dödningsärendet visar att han innehar handlingen, skall ansökningen om dödning inte fullföljas. Detta gäller även om krfm eller konkursförvaltaren inte fäster tilltro till tredje mans påstående om grunden till hans innehav. I en sådan situation kan i stället krfm ta hand om handlingen (jfr 7 kap. 8 § UB) och eventuellt förelägga tredje mannen att väcka talan enligt 5 kap. 19 § UB. Vid konkurs kan förvaltaren väcka talan mot tredje mannen om bättre rätt till handlingen.

Man kan även tänka sig, att tredje mans rätt blir känd först efter att lagakraftvunnet dödningsbeslut föreligger. I denna situation bör 5 kap. 33 § första stycket UB tillämpas. Där sägs, att om det genom rättegång eller på annat sätt blir utrett att utmätt egendom tillhörde tredje man, skall utmätningen hävas, såvida ej tredje mannen efter meddelat föreläggande har förlorat sin rätt mot sökanden. Har egendomen sålts,

[6] Se U XII s. 310 f.

gäller hävandet av utmätningen endast rätten till influtna medel. Är det ovisst huruvida tredje mans anspråk är grundat, får 5 kap. 19 § UB tillämpas. Om tredje man innehade handlingen med panträtt, skall panträtten utan vidare respekteras enligt 9 kap. 11 § UB. Det kan inträffa att tredje man gjort godtrosförvärv efter utmätningsbeslutet. Att ansökan om dödning ingetts och kungjorts torde inte hindra godtrosförvärv så länge handlingen inte blivit dödad. Tredje mannen har då genom sitt förvärv vunnit företräde framför utmätningssökanden, och utmätningen måste vika.

Dödning av förkommen handling i fall som avses i 1 § i 1927 års lag medför inte att sökanden till dödningen har i förhållande till tredje man vunnit bättre rätt till den av handlingen representerade fordringen eller rättigheten än han hade före dödningen. Detta gäller även om ny handling sätts i den dödades ställe.[7] På motsvarande sätt kommer dödning av handling som antagits vara undanhållen inte att medföra bättre rätt än utmätnings- resp. konkursgäldenären hade före dödningen.

Om medel som influtit på den utmätta fordringen eller rättigheten redan har genom lagakraftvunnet fördelnings- eller utbetalningsbeslut tillerkänts utmätningssökanden (jfr 19 kap. 27 § fjärde st. UB) när den som var rätt innehavare av handlingen ger sig till känna, har denne förlorat sin rätt mot utmätningssökanden eller annan borgenär som fått betalning, såvida ej 15 kap. 5 § jämförd med 4 § andra stycket UB är tillämplig. I konkurs har troligen rätta innehavaren inte några motsvarande anspråk mot borgenärer som fått utdelning i konkursen.

Angående verkan av rättens dödningsbeslut har i motiven till 1927 års lag uttalats, att den förpliktade inte längre kan som villkor för den i handlingen utfästa prestationen kräva handlingens återställande men att på andra sidan den förpliktade äger utgå från att den som utverkat handlingens dödande är behörig rättsägare och sålunda äger att till den som låtit döda "ett fordringsbevis av den art, som i förslaget avses" erlägga betalning med befriande verkan.[8] I detta sammanhang kan nämnas att det då aktuella förslaget inte gällde sparkassebok eller motbok med sparbank eller postsparbanken och motivuttalandet kunde alltså inte syfta på sådana handlingar. Här kan anmärkas, att om en förpliktad inte befrias genom fullgörelse till den som med orätt innehar viss handling, kan sådan befrielse inte heller inträda ifall handlingen dödats och han därefter betalar till dödningssökande som ej var rätt innehavare när dödningsbeslutet meddelades.

Beträffande tillgodohavande på bankbok är av särskilt intresse, att bank enligt 67 § lagen (1955:183) om bankrörelse inte får träffa "förbehåll om rätt för bolaget att åberopa betalning till annan än rätt innehavare av motbok". Motsvarande bestämmelse finns i 35 a § lagen (1955:416) om sparbanker. Bestämmelserna innebär förbud mot s.k. legitimationsklausuler.

I fråga om verkan av att bankbok dödas på ansökan av orätt borgenär finns enligt beredningens mening skäl att skilja mellan de fall då sökanden har själv överlåtit eller pantsatt bankboken och sådana fall då han

[7] Jfr NJA II 1927 s. 332.

[8] Se NJA II 1927 s. 331.

inte har haft någon rätt till denna. När bankboken dödats oaktat annan än sökanden var rätt borgenär, kan den fordran mot banken som, på grund av frånvaro av legitimationsklausul, då alltjämt skulle tillkomma rätta borgenären även om banken utger betalning till den som vunnit dödning inte rimligen ge bättre rätt än en muntlig fordran på vilken reglerna om enkla skuldebrev skall tillämpas analogivis. Därav bör följa, att om någon som överlåtit bankboken lyckats få boken dödad och banken efter dödningsbeslutet i god tro betalat till honom, kan banken till befrielse från krav från rätta borgenärens sida åberopa 29 § SkbrL. Där föreskrivs, att om enkelt skuldebrev har överlåtits, skall betalning till överlåtaren vara gill utan så är att gäldenären visste att den andre ej längre ägde uppbära betalning eller hade skälig anledning att misstänka det. Dödning skulle alltså i förevarande fall medföra risk för rätta innehavaren av motboken, något som emellertid ej synes obilligt eftersom han har haft möjlighet att skydda sig genom att denuntiera banken. Sådan denuntiation av överlåtelse rekommenderas också i förenämnda lagrum i banklagstiftningen. I andra – antagligen ännu mera osannolika – fall då bankbok med orätt blivit dödad, dvs. då den som vunnit dödning överhuvud inte varit legitim innehavare av bankboken, kan banken inte till befrielse från betalningsskyldighet mot rätta borgenären åberopa 29 § SkbrL.[9]

Tillämpat på dödning efter ansökan av krfm eller konkursförvaltare innebär det sagda följande. Om utmätnings- resp. konkursgäldenären antas undanhålla bankbok som är utställd i hans namn men i verkligheten har överlåtit den och krfms eller konkursförvaltarens ansökan leder till att boken dödas, kan banken, om inte överlåtelsen anmälts eller banken eljest hade skälig anledning misstänka att överlåtelse skett, med befriande verkan betala till krfm eller konkursboet. Om åter utmätnings- eller konkursgäldenären aldrig varit legitim innehavare av den aktuella motboken, skulle banken på grund av förbudet mot legitimationsklausul löpa risken att få betala ännu en gång, nämligen till den som var rätt innehavare av motboken. Vad här sagts om överlåtelse har motsvarande tillämpning på pantsättning (jfr 10 § SkbrL).

Beträffande motbok rörande tillgodohavande hos bank och livförsäkringsbrev innehåller 1927 års lag som förut antytts bestämmelser om ett alternativt, enklare dödningsförfarande. Enligt 12 § kan det sålunda i fråga om förkommen motbok begäras efterlysning genom bankens försorg. Efterlysningen skall kungöras en gång i Post- och Inrikes Tidningar. Har motboken inte kommit till rätta inom sex månader från kungörandet och förekommer ej skälig anledning antaga att den finns i behåll, är sökanden berättigad att utbekomma tillgodohavandet. Sedan medlen sålunda betalts ut har motboken ej gällande kraft. Beträffande livförsäkringsbrev har vad som sägs om motbok motsvarande tillämpning. Därjämte innehåller lagrummet bestämmelse, att om försäkringsfallet inte ännu inträffat, sökanden skall få nytt försäkringsbrev. Sedan nytt försäkringsbrev utfärdats har det förkomna ej gällande kraft. Vad som förut sagts om verkan av dödning enligt 9 § i lagen torde i princip gälla även när förfarandet enligt 12 § tillämpats.[10]

[9] Viss oklarhet råder om verkan av dödning av bankbok, jfr vad som sägs därom i prop. 1969:159. Det har under beredningens överläggningar av justitierådet Hessler uttalats att de i texten angivna slutsatserna kan grundas på mera allmänna överväganden utan att 29 § SkbrL behöver åberopas.

[10] Se NJA II 1936 s. 179.

Beredningen har tvekat att göra bestämmelserna i 12 § tillämpliga på det fallet att en handling antas vara undanhållen av gäldenären. Bedömningen huruvida dödning bör tillåtas i sådant fall synes böra förbehållas domstol som svarar för erforderlig utredning i ärendet. Av denna ståndpunkt följer att den nödvändiga proceduren blir mera långdragen och kostsam än enligt 12 §. Om man ser dödningsmöjligheten i förevarande fall främst som ett medel att avhålla gäldenären från att undandra egendom från utmätning eller konkurs, synes dock olägenheterna av det mera omständliga och dyrare förfarandet inte väga så tungt.

Syftet med utmätning är tillgodosett om sökanden får betalt. Det bör därför vara tillåtligt att döda t.ex. en motbok hos bank endast delvis, dvs. i fråga om belopp som behöver tas i anspråk för ändamålet. Måhända kan motsvarande inskränkning göras beträffande livförsäkringsbrev. Det innebär i sak, att tillgodohavandet på motboken minskas med vad som betalas ut till krfm resp. att den förmån som är förenad med försäkringsbrevet reduceras. I fråga om löpande skuldebrev o.l. torde knappast kunna komma i fråga att begränsa dödningen på nu nämnt sätt.

I fall då någon begränsning av dödning ej sker och det i ärendet inflyter mera än som behöver tas i anspråk bör överskjutande belopp avsättas. Att betala ut det till en utmätningsgäldenär som antas undanhålla handlingen utan att denna återställs vore olämpligt. Beträffande möjligheten att lyfta sålunda avsatt belopp uppkommer frågan huruvida den dödade handlingen, om den företes och utgör legitimationspapper, kan anses ha någon legitimerande verkan såvitt angår rätten att hos krfm lyfta det avsatta beloppet. Frågan gäller huruvida krfm bör iaktta de regler som gäller vid betalning av skuld enligt legitimationspapper eller de regler som gäller vid betalning av skuld enligt enkelt skuldebrev. Enligt beredningens mening bör de förra reglerna i allt fall i så måtto tillämpas, att krfm är berättigad betala ut medlen mot återbekommande av handlingen, om det saknas anledning misstänka att innehavaren ej är rätt borgenär.

I fråga om rättsverkningarna av dödning i hithörande fall synes i övrigt böra gälla den skillnaden i förhållande till vad som eljest gäller vid dödning enligt 1–11 §§ i 1927 års lag, att någon ny handling inte skall utfärdas.

Bankböcker och livförsäkringsbrev är inte omsättningspapper av lika kvalificerad beskaffenhet som typiska löpande skuldebrev o.l. och dödning av dem enligt 1–11 §§ i 1927 års lag är förenad med ringa risk för tredje man. Beredningen anser därför, att dödning av motbok och livförsäkringsbrev som antas vara undanhållna kan godtas utan någon särskild reservation av hänsyn till tredje mans rätt. I fråga om andra handlingar som omfattas av 1927 års lag synes lämpligt, att rätten, om den finner skäl därtill, kan föreskriva att säkerhet enligt 2 kap. UB skall ställas för den risk som tredje man eventuellt utsätts för. Sådan säkerhet bör, vare sig det är fråga om utmätning eller konkurs, ställas hos rätten och lämpligen upphöra att gälla, om talan ej väckts inom tre år från att dödningsbeslut meddelades. Enligt 2 kap. 16 § UB är staten, kommun, landstingskommun och kommunalförbund befriade från att ställa säker-

het. Dylik befrielse bör gälla även i nu förevarande fall. Likaså bör i enlighet med 2 kap. 14 §, om bank skall ställa säkerhet, godtas utfästelse av banken att infria den förpliktelse som säkerheten skall avse. När befrielse från ställande av säkerhet gäller i fall då säkerhet eljest skulle behövas, bör rätten i stället förklara att utmätningssökanden är pliktig att ersätta förlust som eventuellt åsamkas rätt innehavare av handlingen. Återbetalningsskyldigheten är i hithörande fall ett villkor vid skedd betalning (jfr 15 kap. 5 § UB).

Beredningen föreslår, att bestämmelser om dödning av handling som undanhålls tas upp i en särskild paragraf, 15 §, sist i 1927 års lag. Enligt första stycket första punkten i förslaget skall vad som i 1–11 §§ sägs om dödande av förkommen handling i tillämpliga delar gälla även handling som ej kunnat anträffas vid utmätning av fordringen eller rättigheten eller vid konkurs, om det kan antas att handlingen undanhålls. I den mån fråga kan uppkomma om dödning av vilandebevis bör även 14 § i lagen, som hänvisar till 1–10 §§, kunna åberopas. Vid tillämpningen av 6 § andra stycket bör iakttas, att i den offentliga stämningen ej uttryckligen anges att undanhållande antas föreligga. Det synes tillfyllest, att sökanden till dödningen dvs. krfm eller konkursförvaltaren anges jämte det lagrum som medger att dödningsförfarande får anlitas. Som andra punkt i första stycket har tagits upp uttrycklig bestämmelse, enligt vilken det är krfm resp. konkursförvaltaren som gör ansökan om dödning av handling som undanhålls (jfr betr. utmätning 5 kap. 30 § UB). Av bestämmelsen framgår, att utmätningsgäldenären inte har något bestämmande inflytande på dödningsärendet. I första stycket av den nya 15 § har vidare tagits in bestämmelser om ställande av säkerhet m.m. i enlighet med vad som sagts här ovan.

I ett andra stycke anges, att ny handling inte skall utfärdas med anledning av beslut om dödande i fall som avses i första stycket.

Utmätning av fordran eller rättighet som avses med de nya bestämmelserna kan, såsom förut antytts, leda till att det inflyter mera pengar än som behövs för att täcka utmätningssökandens fordran inkl. kostnader. För sådant fall upptas i tredje stycket av den nya paragrafen bestämmelse, att överskottet skall av krfm avsättas i avvaktan att det blir utrett vem som har rätt till beloppet.[11]

Något särskilt övergångsstadgande torde inte behövas.

5.9 Ändring i sjölagen (1891:35 s.1)

33 och 38 §§

I 5 kap. 28 § andra stycket UB har föreslagits, att utmätning av här i riket registrerat skepp eller luftfartyg, intecknade reservdelar till sådant luftfartyg eller fast egendom ej skall medföra förmånsrätt förrän ärende angående anteckning om utmätningen tas upp på inskrivningsdag. Detta innebär, att inteckning får företräde i vissa fall då utmätning skulle ge

[11] Jfr ovan s. 187.

bättre rätt enligt gällande lag. I fråga om rättsverkningarna av kvarstad ges bestämmelser i 17 kap. UB.

I 33 § sjölagen anges under 7, att anmälan av skepp eller skeppsbygge för registrering eller ansökan om inskrivning av förvärv av sådan egendom skall avslås, om före utgången av den inskrivningsdag då ansökningen görs egendomen blivit föremål för kvarstad eller skingringsförbud till säkerhet för anspråk mot överlåtaren eller denne försatts i konkurs.

Vad här sägs om skingringsförbud skall utgå. Vidare bör nämnda punkt jämkas så att kvarstad medför avslag på ansökan om registrering eller inskrivning först fr.o.m. den inskrivningsdag då ärende angående anteckning om kvarstaden tas upp.

I fråga om förhållandet mellan kvarstad och överlåtelse kan här framhållas, att om överlåtelse av egendomen skett innan kvarstadsbeslutet meddelades, får förvärvaren företräde, om han söker inskrivning på tidigare inskrivningsdag än den då ärende om anteckning av kvarstaden tas upp och vid ansökningen om inskrivning är i god tro.[1] Kvarstadsbeslutet medför enligt 17 kap. 6 § UB förbud för svaranden i ärendet att förfoga över den kvarstadsbelagda egendomen. Överlåter han egendomen trots förbudet, torde förvärvaren få företräde, om han hinner söka inskrivning på tidigare inskrivningsdag än den då ärende om anteckning av kvarstaden tas upp och är i god tro vid ansökningen. Vad här sagts om kvarstad avser närmast kvarstad för fordran mot överlåtaren men gäller i tillämpliga delar även vid kvarstad för annat anspråk mot överlåtaren (se 17 kap. 10 § UB).

I förslaget till lag om ändring i RB har beredningen sökt att även reglera rättsverkningarna av beslag Härom föreslås i 27 kap. 10 § andra stycket första punkten, att i tillämpliga delar skall gälla vad som i 17 kap. 6 och 7 §§ UB sägs om kvarstad. Även beslag skall alltså medföra förbud mot överlåtelse av egendomen. Beslag är inte beroende av visst anspråk och det kan därför ej lämpligen i förevarande punkt 7 samordnas med kvarstad "till säkerhet för anspråk mot överlåtaren". Beslag bör i stället beaktas vid tillämpning av punkt 9, som anger att ansökan om registrering eller inskrivning skall avslås om det är uppenbart att förvärvet av annan grund än som förut nämnts i paragrafen är ogiltigt eller inte kan göras gällande.

Bestämmelser om vad som skall antecknas i skepps- eller skeppsbyggnadsregistret finns i 38 § sjölagen. I punkt 4 bör skingringsförbud utgå och beslag nämnas jämte kvarstad och utmätning. Motsvarande ändring bör göras i punkt 5.

69, 237 och 238 §§

Enligt 69 § sjölagen skall beträffande skepp befälhavaren underrätta bl.a. registermyndigheten om kvarstad eller utmätning som beviljats av utländsk myndighet resp. hävandet av sådan åtgärd. Bestämmelserna synes böra gälla även beslut om resp. hävande av beslag. I fråga om 69 § sjölagen kan anmärkas, att vad där sägs om kvarstad får efter omständigheterna lämpas efter den åtgärd som vidtas av utländsk myndighet, oavsett hur den betecknas. Motsvarande gäller beslag.

[1] Jfr U XII s. 284 och prop. 1973:42 s. 248 f och 615.

I 237 och 238 §§ sjölagen bör ordet "överexekutor" bytas ut mot "kronofogdemyndigheten".

249 och 253 §§

I 249 § första stycket anges, att om fartyg säljs exekutivt i Sverige, upphör sjöpanträtt och retentionsrätt i fartyget sedan köpeskillingen erlagts, förutsatt att försäljningen blir bestående. I 253 § andra stycket finns en likartad bestämmelse beträffande sjöpanträtt i gods. Lydelsen bör ses mot bakgrunden av att exekutiv försäljning av annat fartyg än registrerat skepp och av gods i fartyg ombesörjs av krfm samt att bestämd besvärstid inte gäller för talan mot försäljning som förrättats av krfm. Sjöpanträttens resp. retentionsrättens upphörande har därför inte kunnat anknytas till att försäljningen vunnit laga kraft (jfr 276 § första stycket vari motsvarande fråga regleras beträffande inteckning i skepp eller skeppsbygge). Enligt UB skall bestämd besvärstid – tre veckor från försäljningsdagen – generellt gälla i fråga om talan mot exekutiv försäljning oavsett egendomens art (19 kap. 27 § tredje st.). Det är visserligen inte nödvändigt att i anledning härav ändra nu förevarande bestämmelser, men för undvikande av missförstånd synes lämpligt att de utformas i överensstämmelse med 276 § första stycket.

283 §

I fråga om konkurrens mellan inteckning i skepp eller skeppsbygge, på ena, samt exekutiv åtgärd, på andra sidan, föreskrivs i 283 § första stycket 6 sjölagen, att ansökan om inteckning skall avslås, om skeppet, bygget eller andel däri eller villkorlig äganderätt därtill är föremål för kvarstad, skingringsförbud eller utmätning eller blir föremål för sådan åtgärd samma inskrivningsdag som inteckningen söks. Här bör skingringsförbud utgå och beslag nämnas. 283 § sjölagen saknar motsvarighet till punkt 9 i 33 §. Lydelsen bör i övrigt jämkas till överensstämmelse med principen i 5 kap. 28 § andra stycket UB.[1]

Enligt 17 kap. 6 § UB kan krfm, om särskilda skäl föreligger, medge att svaranden i kvarstadsärende får förfoga över egendomen t.ex. för att kunna betala sin skuld till kvarstadssökanden. Angående verkan av sådant medgivande kan hänvisas till vad som sägs i motiven till förslaget om ändring i JB .[2]

Övergångsbestämmelser

De föreslagna nya bestämmelserna blir tillämpliga även när kvarstad eller beslag meddelats före nya lagens ikraftträdande. I fråga om skingringsförbud som meddelats före ikraftträdandet föreslås en uttrycklig bestämmelse, att vad som i nya lagen sägs om kvarstad skall gälla dylikt skingringsförbud (jfr 31 § andra st. och 32 § andra st. UBp samt punkt 4 i övergångsbestämmelserna till förslaget om ändring i RB). Nya lagen torde inte inverka retroaktivt på den inbördes företrädesordning som kan ha inträtt redan före ikraftträdandet. Beträffande anmälan för anteckning i inskrivningsbok se vad som anförts under 33 § UBp.

[1] Ang. förhållandet mellan utmätning resp. kvarstad och inteckning se U XII s. 282 f och 471 f.

[2] Se s. 159.

5.10 Ändring i lagen (1955:227) om inskrivning av rätt till luftfartyg

Denna lag är f.n. föremål för översyn. Beredningen har likväl upprättat förslag till de ändringar som föranleds av UB.

Enligt 12 § i lagen gäller, att om det upplyses att den egendom som avses med inteckningsansökan har före dagen för ansökningen eller samma dag tagits i mät, skall ansökningen avslås, såvida det ej visas att utmätningen upphört att gälla. Med utmätning bör här jämställas kvarstad och beslag. Vidare bör lagrummet jämkas till överensstämmelse med principen i 5 kap. 28 § andra stycket UB. Dessutom torde på samma sätt som i 283 § sjölagen böra nämnas det fallet att åtgärd varom här är fråga avser lott i eller villkorlig äganderätt till den egendom som inteckningsansökningen avser.[1] I enlighet härmed föreslås, att ansökan om inteckning skall avslås, om den egendom som ansökningen avser, lott däri eller villkorlig äganderätt därtill blivit föremål för kvarstad, utmätning eller beslag och ärende angående anteckning därom har tagits upp senast på den inskrivningsdag då ansökningen görs.[2] Beträffande verkan av att krfm enligt 17 kap. 6 § UB medger att svaranden i kvarstadsärendet får förfoga över egendomen kan hänvisas till vad som sägs i motiven till förslaget om ändring i JB.[3]

Enligt 5 kap. 3 § UB kan pantbrev i skepp (skeppsbygge) eller fast egendom eller skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg tas i mät hos den intecknade egendomens ägare, i den mån handlingen ej utgör säkerhet för fordran. Beträffande det följande förfarandet meddelas föreskrifter i 10 kap. 14–17 §§. Någon särskild utbrytning av ägarhypotek skall inte äga rum enligt UB, utan i stället skall antingen handlingen pantsättas hos utmätningsborgenären eller också den intecknade egendomen tas i anspråk.

I 30 § i nu förevarande lag meddelas f.n. bestämmelser om utbrytning av ägarhypotek med anledning av utmätning eller konkurs. Som beredningen nämnt i motiven till UB bör denna paragraf ändras. Därvid torde möjligheten för konkursförvaltare att få utbrytning böra stå kvar. Konkursboet kan med hjälp därav tillgodogöra sig det värde som inte tillkommer inteckningshavaren. Man kan visserligen tänka sig att upphäva möjligheten till utbrytning även i konkursfallet. Då lagen är föremål för översyn, har beredningen emellertid inte ansett sig ha anledning att närmare överväga huruvida en ändring på den punkten skulle vara lämplig. (Jfr även 73 § andra st. KL.)

1955 års lag innehåller i 41 § bestämmelser om vissa anteckningar som skall göras i inskrivningsboken. Här bör, utom utmätning och vissa andra åtgärder som nu anges i lagrummet, även nämnas kvarstad och beslag. I övrigt torde lydelsen av lagrummet böra anpassas till lydelsen av motsvarande bestämmelser i 19 kap. 21 § JB.

I övergångshänseende föreslås, att beträffande skingringsförbud som meddelats före nya lagens ikraftträdande skall tillämpas vad som i nya lagen sägs om kvarstad. Angående anmälan för anteckning i inskrivningsbok se vad som anförs under 33 § UBp. Jfr vidare vad som sägs

[1] Jfr ang. innebörden av gällande rätt U XII s. 262 f.

[2] Ang. förhållandet mellan utmätning resp. kvarstad och inteckning jfr U XII s. 282 f och 471 f. Här kan nämnas, att vad som i U XII s. 281 not 15 sägs om utmätning även gäller kvarstad.

[3] Se s. 159 ovan.

beträffande övergångsbestämmelserna till den föreslagna lagen om ändring i sjölagen.

Om ärende angående avskrivning på inteckningshandling har tagits upp på inskrivningsdag före nya lagens ikraftträdande, skall äldre lydelsen av 30 § gälla. Inteckning på det avskrivna beloppet kan i sådant fall ha meddelats före ikraftträdandet eller komma att meddelas senare.

5.11 Ändring i lagen (1966:454) om företagsinteckning

Även denna lag är f.n. föremål för översyn.

Av förslag som beredningen framlägger om upphävande av lösöreköpsförordningen (1845:50 s. 1) följer, att bestämmelsen i 12 § i lagen om företagsinteckning – rörande förhållandet mellan företagsinteckning och lösöreköp – bör upphävas. Som 12 § kan i stället införas föreskrift om förhållandet mellan företagsinteckning och kvarstad eller beslag. I motiven till UB[1] har beredningen anfört, att kvarstad på viss egendom inte bör få hindra att företagsinteckning beviljas i den rörelse till vilken den kvarstadsbelagda egendomen hör. Däremot syntes nödvändigt att hindra att inteckningen blir gällande i sistnämnda egendom. I lagen om företagsinteckning borde därför tas in bestämmelse, att företagsinteckning, som sökts samma dag som kvarstad beviljades eller senare, ej gällde i den med kvarstad belagda egendomen. En sådan bestämmelse har tagits upp i förevarande förslag med den utvidgningen att den omfattar även det fallet att egendomen tagits i beslag (jfr 27 kap. 10 § andra st. i förslaget om ändring i RB).[2]

Bestämmelser om verkan av kvarstad eller beslag har tagits upp som första stycke i 12 §. I ett andra stycke erinras om den företrädesordning som enligt 9 § FRL gäller mellan utmätning och företagsinteckning.

Får kvarstadsborgenär, medan kvarstaden består, utmätning i egendomen, omfattas egendomen fortfarande inte av företagsinteckningen. Om egendomen utmäts för annan borgenärs fordran, kommer inteckningen inte heller då att gälla i egendomen. Sistnämnda borgenär får härigenom ett i och för sig omotiverat företräde framför företagsinteckningen, men en annan ordning skulle medföra svårlösta problem. Går kvarstaden åter utan att egendomen blivit utmätt, upphör kvarstadens skyddande verkan och företagsinteckningen kommer att gälla i egendomen.

Det är tydligt, att upphävandet av bestämmelsen om förhållandet mellan lösöreköp och företagsinteckning inte påverkar omfattningen av inteckning som meddelats före nya lagens ikraftträdande. Enligt punkt 3 övergångsbestämmelserna i förslaget till lag med vissa bestämmelser om överlåtelse och pantsättning av lösöre skall LkF alltjämt tillämpas i fråga om lösöreköpsavhandling som upprättats före ikraftträdandet av de nya bestämmelserna. Vidare kan lösöreköp ha skett så kort tid före ikraftträdandet av nu förevarande lagändring att den 30-dagarsfrist som nu anges i 12 § lagen om företagsinteckning inte gått till ända vid ikraft-

[1] Se U XII s. 472.

[2] Det kan anföras skäl för att även beträffande företagsinteckning genomföra den princip som beredningen i 5 kap. 28 § andra st. UB föreslagit skola gälla i fråga om utmätning av fast egendom, skepp (inkl. skeppsbygge) och luftfartyg. En sådan åtgärd förutsätter emellertid att utmätning skall anmälas hos inskrivningsmyndigheten. Registrering av utmätning var aktuell vid lagens tillkomst men ansågs förenad med alltför stora praktiska svårigheter. (Se härom NJA II 1966 s. 171 f.) Beredningen har inte sökt bedöma huruvida svårigheterna möjligen är överdrivna utan utgår från att saken blir belyst i samband med den utredning om översyn av lagen om företagsinteckning som pågår. Vad här sagts om utmätning är även tillämpligt på kvarstad och beslag.

trädandet. Den nuvarande konkurrensregeln i denna paragraf bör tillämpas även i sådana fall. I övergångshänseende föreslås därför, att den äldre lydelsen av paragrafen alltjämt skall tillämpas, om köpeavhandlingen upprättats före nya lagens ikraftträdande.

Vidare föreslås, att vad som i nya lagen sägs om kvarstad även skall gälla skingringsförbud som meddelats före lagens ikraftträdande. (Jfr i övrigt vad som sägs om övergångsbestämmelserna till förslaget om ändring i sjölagen.)

Av allmänna grundsatser torde utan särskild föreskrift följa, att nya lagen inte medför inskränkning i förmånsrätt som redan inträtt vid lagens ikraftträdande.

5.12 Ändring i förmånsrättslagen (1970:979)

I 9 § FRL regleras den inbördes företrädesordningen mellan särskilda förmånsrätter. Tredje stycket anger, att förmånsrätt på grund av utmätning har företräde framför förmånsrätt på grund av inteckning vilken sökts samma dag som utmätningen verkställdes eller senare. Med dag åsyftas här i fråga om utmätning vanlig kalenderdag utan begränsning till viss tid av dygnet. I fråga om inteckning finns begreppet inskrivningsdag. Se i fråga om fast egendom 19 kap. 5 § JB. Enligt 3 § i KK (1971:784) med tillämpningsföreskrifter för inskrivningsväsendet enligt jordabalken avslutas inskrivningsdag klockan 12. Se vidare 25 § sjölagen, 44 § lagen om inskrivning av rätt till luftfartyg och 25 § lagen om företagsinteckning. Utmätning kan äga rum samma "dag" som inskrivningsdag hålls ehuru inskrivningsdagen redan avslutats. Krfm arbetar ju inte själv på "inskrivningsdag". Sådan utmätning ger enligt lagens ord förmånsrätt framför inteckning på grund av ansökan som gjorts före inskrivningsdagens slut. Motsvarande problem föreligger i fall då utmätning medför inteckningsförbud; se 22 kap. 3 § första stycket 6 JB, 283 § första stycket 6 sjölagen och 12 § lagen om inskrivning av rätt till luftfartyg.

Att utmätning som äger rum efter inskrivningsdagens slut kan ge företräde framför inteckning som sökts före inskrivningsdagens slut är naturligtvis inte teoretiskt tillfredsställande. Och det kan ifrågasättas, huruvida 9 § tredje stycket FRL numera bör tillämpas efter orden eller om man skall anse att utmätning, som äger rum en dag då inskrivningsdag hålls, ger företräde framför inteckning som sökts den dagen endast om utmätningen verkställts före inskrivningsdagens slut. Till stöd för en sådan tillämpning kan åberopas den lydelse som 19 § och 283 § första stycket 6 sjölagen fått. I det förra lagrummet sägs, att om skepp eller skeppsbygge överlåtits och inskrivning har sökts för förvärvet, får egendomen "efter utgången av den inskrivningsdag" då ansökningen gjordes inte tas i anspråk för annan fordran mot överlåtaren än sådan som är förenad med panträtt eller retentionsrätt i egendomen. Bestämmelser-

na utgår möjligen från en annan tolkning av 9 § tredje stycket FRL än som följer av ordalagen.

Enligt UB får utmätning av fast egendom samt här i riket registrerade skepp och luftfartyg jämte intecknade reservdelar till sådant luftfartyg inte förmånsrätt förrän ärende angående anteckning om utmätningen tas upp på inskrivningsdag; se 5 kap. 28 § andra stycket. Beredningen har i det föregående föreslagit, att 22 kap. 3 § första stycket 6 JB, 283 § första stycket 6 sjölagen och 12 § lagen om inskrivning av rätt till luftfartyg ändras i enlighet med den i 5 kap. 28 § andra stycket UB angivna principen. Samma princip bör införas i 9 § tredje stycket FRL.

En liknande fråga gäller 9 § fjärde stycket FRL. Där sägs i första punkten att utmätning ger företräde framför senare utmätning av samma egendom och i andra punkten att utmätning för flera fordringar på en gång ger lika rätt, nämligen om det är fråga om samma utmätningsobjekt. Vidare erinras, att för vissa fall finns särskilda bestämmelser om det inbördes företrädet i övrigt mellan fordringar med samma slag av förmånsrätt. Det är visserligen kanske inte strängt nödvändigt att ändra även nu förevarande stycke i 9 § FRL eftersom där görs förbehåll för särskilda bestämmelser. Sistnämnda hänvisning syftar emellertid på bestämmelser i särskilda lagar för olika rättsområden,[1] och det synes inte lämpligt att låta den inbegripa även de centrala bestämmelser som i 5 kap. 28 § andra stycket UB ges om utmätning.

Med anledning av det anförda föreslås, att tredje stycket i 9 § FRL får innehålla bestämmelse, att förmånsrätt på grund av utmätning har företräde framför förmånsrätt på grund av företagsinteckning, vilken sökts samma dag som beslutet om utmätning meddelades eller senare, och framför förmånsrätt på grund av annan inteckning, vilken sökts samma inskrivningsdag som ärende tagits upp angående anteckning om utmätningen eller senare. Angående anledningen till att en särskild regel bör gälla beträffande förhållandet mellan utmätning och företagsinteckning hänvisas till vad som sägs under 5.11 (not 2). Beträffande 9 § fjärde stycket FRL föreslås, att första punkten ändras så att där görs förbehåll för den avvikelse som följer av 5 kap. 28 § andra stycket UB. Regeln i andra punkten om att utmätning på en gång för flera fordringar ger lika rätt torde kunna kvarstå oförändrad. Om utmätning av ett och samma objekt sker på en gång för flera fordringar, skall gemensamt beslut meddelas och detta anmälas till inskrivningsmyndigheten. Företrädet kan då inte påverkas av regeln i 5 kap. 28 § andra stycket UB. Skulle två krfmr råka i samma ögonblick utmäta samma objekt, bör sistnämnda regel däremot tillämpas, om utmätningarna antecknas på olika inskrivningsdagar.

Det bör särskilt nämnas, att enligt 8 kap. 6 § UB utmätning i avlöning skall vid tillämpning av FRL anses verkställd när det belopp som skall innehållas har förfallit till betalning. Härav följer, att utmätningen inte vid tillämpning av 8 § FRL kan ge förmånsrätt förrän nyssnämnda förutsättning föreligger. Vidare innebär stadgandet, att om utmätning i avlöning skett för två eller flera fordringar, de vid tillämpning av 9 § fjärde stycket FRL får lika rätt inbördes i belopp som förfaller till betalning efter att utmätningsbesluten meddelats. Utmätning i avlöning som

[1] Se Walin-Rydin, Förmånsrättslag m.m. s. 82 f.

redan förfallit till betalning medför omedelbart förmånsrätt.

Av allmänna rättsgrundsatser torde följa, att nya lagen inte medför inskränkning i förmånsrätt som redan inträtt vid lagens ikraftträdande (jfr punkt 8 i övergångsbestämmelserna till FRL).

5.13 Ändring i konkurslagen (1921:225)

I sitt år 1970 avgivna betänkande Utsökningsrätt X har beredningen föreslagit ändringar i de delar av KL som rör den materiella konkursrätten. Förslaget övervägs f.n. i justitiedepartementet. Beredningen har ansett lämpligt att i förevarande sammanhang utgå från förslaget i nämnda betänkande i stället för motsvarande bestämmelser i nu gällande rätt.

Förfarandet i konkursärenden är f.n. föremål för en allmän översyn av konkurslagskommittén.[1] Denna har nyligen avgett delbetänkande med förslag om förenklad konkurs m.m. (SOU 1974:6) vilket dock inte rör de bestämmelser i KL som omfattas av beredningens nu förevarande förslag.

13 §

Enligt 13 § andra stycket KLförslaget i Utsökningsrätt X skall i vissa fall fordran, som borgenär åberopar, utan närmare prövning godtas som stöd för hans behörighet att söka gäldenären i konkurs. Detta gäller bl.a. när ÖE meddelat föreskrift om verkställighet av skiljedom och ej annorlunda förordnats av högre myndighet eller av domstol (jfr 46 § UL). I andra fall skall enligt tredje stycket i paragrafen borgenären styrka åberopad fordran. – Bestämmelsen i andra stycket andra punkten motsvarar, med redaktionella jämkningar, 15 § första stycket andra punkten i nu gällande lag.

Uppgiften att pröva frågan huruvida skiljedom får verkställas skall enligt UB flyttas från ÖE till krfm, som förutsätts göra prövningen i själva verkställighetsärendet. Oaktat krfm, när hinder inte föreligger mot verkställighet, bör meddela ett särskilt beslut härom som kan överklagas för sig,[1] synes ej lämpligt att uppställa en sådan prövning som förutsättning för att fordringen skall godtas som grund för behörighet att söka gäldenären i konkurs. Ej heller synes lämpligt föreskriva att fordran skall utan vidare godtas så snart skiljedom föreligger. I stället synes konkursdomstolen böra få pröva huruvida skiljedomen enligt UBs bestämmelser är verkställbar. Beredningen föreslår därför, att fordran som fastställts genom skiljedom skall godtas som stöd för behörighet att söka gäldenären i konkurs, om skiljedomen får verkställas enligt vad som sägs i 3 kap. 17–20 §§ UB. Har domstol, vid vilken talan väckts mot skiljedomen, förordnat att denna tills vidare inte får verkställas, skall det givetvis gälla (jfr 3 kap. 20 § UB). Om borgenären tidigare har sökt verkställighet av skiljedomen och krfm funnit att hinder inte föreligger

[1] Se 1972 års riksdagsberättelse Ju:54.

[1] Se U XII s. 171.

mot verkställighet, kan vad som förekommit i ärendet åberopas även i konkursmålet. Konkursdomstolen är dock inte bunden av krfms beslut. Om ÖE före eller efter UBs ikraftträdande förordnat om verkställighet, skall det gälla. Se härom övergångsbestämmelse till förevarande förslag samt 6 § UBp.

14 §

Förevarande paragraf i Utsökningsrätt X innehåller bestämmelser om säkerhetsåtgärd för tiden mellan konkursansökan och konkursbeslutet. Om konkursansökan ej bifalls genast, kan enligt första stycket konkursdomaren eller rätten på begäran av borgenär förbjuda gäldenären att sälja eller skingra sin egendom eller viss del därav, om särskilda skäl föreligger till sådant förbud. Därvid skall vad som enligt 15 kap. RB gäller om skingringsförbud i rättegång ha motsvarande tillämpning. Konkursdomaren eller rätten får medge undantag från skingringsförbudet eller överlämna åt lämplig person att medge sådant undantag, om det behövs. Finns lös egendom som ställs under skingringsförbud hos tredje man, kan denne enligt ett andra stycke i paragrafen förbjudas att utge egendomen. Bestämmelserna saknar motsvarighet i gällande rätt.

Enligt UB skall skingringsförbud föras samman med kvarstad till ett gemensamt institut, benämnt kvarstad. Beredningen föreslår i enlighet därmed, att vad som i förevarande paragraf sägs om skingringsförbud ändras till att i stället avse kvarstad, närmare bestämt kvarstad för fordran som beviljas i rättegång.[1] Hänvisningen i förslaget till bestämmelserna därom avser i första hand 15 kap. RB men gäller även 17 kap. UB i tillämpliga delar (jfr bl.a. 17 kap. 4 § andra st. UB). Undantag har dock gjorts för vad som i 17 kap. 9 § andra stycket UB sägs om att kvarstadsbelagd egendom skall i visst fall vid utmätning för annan borgenärs fordran anses samtidigt utmätt för kvarstadsborgenärens fordran. Någon sådan utmätningsverkan bör inte inträda i förevarande fall då kvarstaden avser säkerhetsåtgärd i avvaktan på konkurs.

Beträffande säkerställandet av kvarstad som beviljas enligt förevarande paragraf kan framhållas följande. I fråga om säkerställande av utmätning finns i 7 kap. UB bestämmelser, vilka föreskriver olika åtgärder för olika slags egendom. Så anges t.ex. i 7 kap. 4 § beträffande inventarier och annat lösöre, att egendomen skall tas i förvar eller utmärkas som utmätt och, om det är lämpligt, förseglas. Bestämmelserna i 7 kap. har motsvarande tillämpning vid kvarstad för fordran (17 kap. 6 § andra st. UB). Det är emellertid tydligt, att om kvarstad meddelas på ett helt bo eller eljest på ett kollektiv av olika objekt, måste åtgärderna för säkerställande anpassas därefter.[2] Det bör t.ex. inte nödvändigtvis krävas att varje föremål som ingår i kollektivet tas om hand eller utmärks. Dessutom kan påpekas, att rätten enligt 10 § i förslaget till 15 kap. RB vid behov kan meddela närmare föreskrifter om genomförandet av bl.a. kvarstad. Med stöd av den bestämmelsen, som blir tillämplig även i fråga om kvarstad som avses i nu förevarande paragraf, kan konkursdomaren eller rätten reducera åtgärderna för kvarstadens säkerställande.

[1] Jfr U X s. 92 not 3.

[2] Jfr U XII s. 110 och 455.

Om paragrafen ändras i enlighet med det sagda, blir andra stycket överflödigt och kan utgå (jfr 7 kap. 8 § och 17 kap. 6 § andra st. UB).

24 §[1]

I första stycket av förevarande paragraf bör hänvisningen till UL bytas ut mot en hänvisning till UB.

35 §

Bestämmelser om återvinning av utmätning har i KL förslaget i Utsökningsrätt X tagits upp som 35 §. Där anges, att den förmånsrätt eller betalning som borgenär vunnit genom utmätning skall gå åter, om utmätningen fullbordats senare än tre månader före fristdagen. I fråga om utmätning för närståendes fordran äger återvinning rum, om utmätningen fullbordats senare än två år före fristdagen och det icke visas att gäldenären varken var eller genom åtgärden blev insolvent. Vad som i paragrafen sägs om att utmätning "fullbordats" ansluter till ULs terminologi. I 77 § 1 mom. UL anges sålunda beträffande utmätning av lös egendom, att då utmätningen är fullbordad så som sägs i 67 c § 1 mom. eller 73-76 §§, njuter borgenären förmånsrätt i det utmätta efter vad som stadgas i FRL. Beträffande utmätning av pantbrev se även 91 a § 2 mom. UL. Jfr också, efter 1973 års ändringar, 77 § 2 mom. I fråga om utmätning av fast egendom föreskrivs i 83 § 1 mom., att utmätningen är fullbordad när beslut därom meddelats och därefter medför förmånsrätt enligt FRL. Jfr em. även 2 mom. i samma paragraf.

I UB har förmånsrättens inträde inte anknutits till att utmätningen "fullbordats". Denna term används inte i balken. Enligt 5 kap. 28 § skall som huvudregel gälla, att utmätning medför förmånsrätt i och med beslutet. Beträffande här i riket registrerat skepp eller luftfartyg, intecknade reservdelar till sådant luftfartyg eller fast egendom skall dock utmätning inte medföra förmånsrätt förrän ärende angående anteckning om utmätningen tas upp på inskrivningsdag. Undantag gäller även för utmätning i lön o.l. Enligt 8 kap. 6 § UB skall nämligen sådan utmätning vid tillämpning av FRL anses verkställd när det belopp som skall innehållas har förfallit till betalning. Med hänsyn härtill kan det föranleda missförstånd, om återvinningsfristen anknyts till att utmätningen "fullbordats". Beredningen föreslår, att i förevarande paragraf anges att fristen räknas från förmånsrättens inträde.

För den händelse 35 § KLförslaget i Utsökningsrätt X inte genomförts när nu förevarande förslag tas upp till prövning kan framhållas, att i motsvarande lagrum i nu gällande lag – 31 § KL – används uttrycket "tagits i mät". Lydelsen av paragrafen bör under nämnda förutsättning jämkas.

71, 73, 74 och 76 §§

Dessa paragrafer som behandlar försäljning av egendom i konkursbo gör, i motsats till vad som föreskrivs om skepp, ej skillnad mellan

[1] U X innehåller även förslag till ändring av 24 § KL. Samma förslag hade, frånsett en redaktionell jämkning, tidigare tagits upp i U VIII. Sistnämnda förslag låg till grund för den lydelse av paragrafen som antogs 1971 och alltjämt gäller. Med hänsyn härtill utgår nu förevarande förslag från gällande lydelse och inte från lydelsen enligt U X.

registrerat och oregistrerat luftfartyg. Detta överensstämmer med vad som f.n. gäller enligt UL och lagen (1971:500) om exekutiv försäljning av luftfartyg m.m. UB skiljer däremot mellan registrerat och ej registrerat luftfartyg. Under 12 kap. UB hänförs ej annat än försäljning av registrerat luftfartyg (och intecknade reservdelar till luftfartyg), medan försäljning av oregistrerat luftfartyg följer bestämmelserna för lös egendom i allmänhet i 9 och 10 kap. UB. KLs försäljningsregler har samband med bestämmelserna om försäljning av utmätt egendom och bör ändras på motsvarande sätt. Ändringarna berör 71 § fjärde och femte styckena, 73 § första stycket och 76 §.

För det fallet att konkursbos egendom skall säljas på auktion genom förvaltarens försorg föreskrivs i 74 § KL, att förvaltaren skall låta kungöra auktionen på sätt och inom tid som i UL stadgas för kungörande av auktion på egendom av det slag som det är fråga om. Det är dock inte i något fall erforderligt att kungörelsen införs i Post- och Inrikes Tidningar eller i länskungörelserna. Motsvarande gäller enligt andra stycket i paragrafen beträffande auktion som enligt 73 § ombesörjs av borgenär.

UL innehåller efter 1973 års ändringar ej bestämmelser om kungörande av exekutiv auktion annat än beträffande vanlig lös egendom (90 och 91 §§). I fråga om exekutiv auktion på registrerat skepp och skeppsbygge, luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg samt fast egendom finns regler om kungörande av auktionen i de särskilda lagarna om försäljning av sådan egendom. Där anges endast att auktionen skall kungöras i god tid och på lämpligt sätt, resp. i fråga om luftfartyg och intecknade reservdelar på lämpligt sätt minst sex veckor i förväg (6 § SfL, 20 § FfL och 6 § LfL). Närmare föreskrifter i saken har meddelats eller förutsätts komma att meddelas i administrativ ordning (se f.n. 21 § FeK och 7 § LeK). På motsvarande sätt innehåller UB endast allmänt hållna regler om kungörande av exekutiv auktion, medan närmare bestämmelser förutsätts komma att meddelas i tillämpningsföreskrifter. Detta gäller även vanlig lös egendom, se 10 kap. 2 §. Jfr i övrigt 11 kap. 6 §, 12 kap. 2 § och 13 kap. 20 § UB.

Beredningen föreslår, att hänvisningen i förevarande 74 § KL till ULs bestämmelser ändras till att helt allmänt gälla vad som är föreskrivet – vare sig i UB eller i tillämpningsföreskrifter – om kungörande av exekutiv auktion på aktuell egendom. Då tillämpningsbestämmelserna inte kan antas föreskriva införande i länskungörelserna, kan vad som f.n. sägs om att sådant införande inte krävs utgå ur paragrafen.

81 §

I denna paragraf regleras i vad mån konkurskostnader får tas ut ur egendom vari särskild förmånsrätt gäller. Kostnader som hänför sig till sådan egendom skall betalas av egendomens avkastning och köpeskilling i den mån det inverkar på de borgenärers rätt vilka ej har särskild förmånsrätt i egendomen (första st.). På andra sidan får annan konkurskostnad inte betalas av egendomens avkastning och köpeskilling, om det

är till förfång för någon, som har särskild förmånsrätt i egendomen eller förmånsrätt som skall beaktas framför den särskilda (andra st.). Om den särskilda förmånsrätten grundar sig på företagsinteckning, gäller dock från sistnämnda regel det undantaget att av egendomen får bestridas även andra konkurskostnader än som hänför sig till egendomen, i den mån boet i övrigt ej lämnar tillgång därtill. – Undantagsregeln gällde tidigare i fall då den särskilda förmånsrätten var av beskaffenhet att kunna göras gällande endast i konkurs. Detta var förhållandet främst i fråga om förlagsinteckning. Bestämmelsen ändrades med anledning av lagen (1966:454) om företagsinteckning. Sådan inteckning kan åberopas vid såväl utmätning som konkurs.[1]

Enligt FRL kan ett kollektiv av lös egendom som hör till näringsverksamhet vari företagsinteckning kan meddelas vara föremål för förmånsrätt inte bara på grund av sådan inteckning utan också på grund av fordran hos hyresgäst eller arrendator i anledning av hyres- eller arrendeavtal angående lägenhet eller jord som var avsedd för verksamheten (5 § första st. 1 FRL). Hyresvärds eller jordägares förmånsrätt är begränsad till belopp som svarar mot tre månaders hyra eller ett års arrendeavgift. Den gäller närmast framför förmånsrätt på grund av företagsinteckning (9 § första st. FRL).

Förmånsrätten för hyresvärd och jordägare enligt 5 § första stycket 1 FRL kan ses som en legal företagsinteckning med bästa rätt. Det synes därför naturligt att den jämställs med företagsinteckning när det gäller uttagande av konkurskostnader. Båda dessa förmånsrätter gäller vid såväl utmätning som konkurs. F.n. råder emellertid vid utmätning den skillnaden, att hyresvärd och jordägare måste själva söka utmätning för att få sin förmånsrätt beaktad medan företagsinteckning skall respekteras även vid utmätning för annans fordran (139 § UL). Enligt UB skall hyresvärds och jordägares förmånsrätt likställas med företagsinteckning i detta avseende (9 kap. 12 § UB).

På grund av det anförda föreslår beredningen, att undantagsregeln i 81 § andra stycket KL vidgas till att avse även förmånsrätt för hyresvärds och jordägares fordran.

[96 §]

I 96 § KL föreskrivs, att reseförbud som meddelats konkursgäldenär förfaller så snart gäldenären avlagt den i 91 § föreskrivna bouppteckningseden. Bestämmelsen torde numera inte bara syfta på reseförbud som meddelats av ÖE enligt 187 § UL utan även på reseförbud som domstol enligt RB meddelat till säkerställande av fordringsanspråk.[1] Handräckningsformen reseförbud har ej tagits upp i UB och i förevarande betänkande föreslås, att domstols befogenhet enligt RB att meddela reseförbud till säkerställande av fordringsanspråk avskaffas. I följd härav kan bestämmelsen i 96 § KL upphävas. Det kan påpekas, att enligt 88 § KL utan vidare gäller vissa inskränkningar i konkursgäldenärs rätt att lämna bosättningsorten.

[1] Betr. skälen till ändringen se prop. 1967:113.

[1] Se NJA II 1921 s. 531, Lawski, Konkurs- och ackordslagarna 13 uppl. s. 180 och Welamson, Konkursrätt s. 133 och 335.

97 §

I första stycket av förevarande paragraf bör hänvisningen till 65 § UL rörande beneficium vid utmätning ändras till att gälla 6 kap. 1, 2 och 4 §§ UB. Vidare bör hänvisningen i paragrafens andra stycke till 65 § 1 mom. 6 UL ersättas av hänvisning till 6 kap. 1 § 7 UB.[1] I fråga om utmätning hos dödsbo torde inte vara behövligt att hänvisa till 6 kap. 3 § UB. Tredje stycket i förevarande 97 § KL synes tillfyllest. Man kunde möjligen i stället tänka sig att i första stycket hänvisa till 6 kap. 3 § UB och upphäva tredje stycket i 97 § KL. I så fall borde emellertid första stycket i sistnämnda paragraf omarbetas även på annat sätt. Liksom enligt gällande lag skall 97 § inte gälla när annan juridisk person än dödsbo försatts i konkurs.

Övergångsbestämmelser

Ändringarna i KL bör träda i kraft samtidigt med UB. I fråga om förordnande av ÖE om verkställighet av skiljedom torde äldre lydelsen av 13 § böra tillämpas. Enligt 6 § UBp kan sådant förordnande meddelas även efter UBs ikraftträdande, om ansökan enligt 46 § UL inkommit före ikraftträdandet.

Skingringsförbud enligt 14 § KLförslaget i Utsökningsrätt X skall inte förekomma efter UBs ikraftträdande. I stället skall kvarstad kunna beviljas. Om skingringsförbud meddelats före nya lagens ikraftträdande, bör vad som i nya lagen sägs om kvarstad gälla i tillämpliga delar beträffande sådant förbud. Föreskrift har tagits upp härom (jfr 31 § andra st. och 32 § andra st. UBp samt punkt 4 i övergångsbestämmelserna till ändringarna i RB).

Enligt den föreslagna ändringen av 81 § KL skall även hyresvärds och jordägares förmånsrätt enligt 5 § första stycket 1 FRL under angivna förutsättningar få stå tillbaka för s.k. allmänna konkurskostnader. Detta bör inte gälla, om gäldenären försatts i konkurs på grund av ansökan som gjorts före nya lagens ikraftträdande. Bestämmelse härom har tagits upp i förslaget.

[1] Den nuvarande hänvisningen i 97 § andra st. KL till UL åsyftar rätteligen, efter 1971 års ändring av 65 § UL, punkt 7 i nämnda paragraf.

6 Ändring i brottsbalken

11 kap. 1 och 3 §§

Andra stycket i 11 kap. 1 § BrB innehåller i första punkten bestämmelse om straff för gäldenär, som vid konkurs eller offentlig ackordsförhandling utan konkurs eller i förteckning till utmätningsed uppsåtligen förtiger tillgång, uppger obefintlig skuld eller lämnar annan sådan oriktig uppgift. Gäldenären skall i sådant fall dömas för oredlighet mot borgenärer, om uppgiften ej rättas innan den beedigas eller eljest läggs till grund för förfarandet. I 3 § andra stycket finns en motsvarande bestämmelse avseende fall då de oriktiga uppgifterna lämnats av grov oaktsamhet. Brottsbeteckningen är här vårdslöshet mot borgenärer.

Enligt beredningens förslag skall lagen (1921:244) om utmätningsed upphävas (se 2 § UBp). Vad i förevarande paragrafer sägs om utmätningsed skall därför utgå. Förfarandet med utmätningsed motsvaras i UB närmast av en allmän upplysningsplikt för gäldenären i fråga om tillgångarna samt skyldighet för honom att inställa sig till förhör inför krfm och att upprätta skriftlig förteckning över sina tillgångar. Gäldenären är även skyldig att på heder och samvete skriftligen bekräfta de uppgifter om sina tillgångar som han lämnat vid förhör eller i förteckning (5 kap. 4 och 13 §§). Gäldenär som i sådan skriftlig utsaga lämnar oriktig uppgift eller förtiger sanningen kan enligt 15 kap. 10 § BrB straffas för osann försäkran, om han handlat uppsåtligen, och för vårdslös försäkran, om han handlat av grov oaktsamhet.

I 11 kap. 1 och 3 §§ BrB bör vidare företas redaktionella jämkningar, föranledda av ackordslagen (1970:847).

17 kap. 13 §

Enligt 17 kap. 13 § första stycket BrB skall den som bryter mot förbud att sälja eller skingra gods eller att utge annans gods, rubbar gods som blivit satt i kvarstad, utmätt eller beslagtaget, skadar eller borttar myndighets anslag eller försegling eller eljest olovligen öppnar vad myndighet tillslutit eller ock överträder annat dylikt av myndighet meddelat förbud dömas för överträdelse av myndighets bud till böter eller fängelse i högst ett år. Andra stycket innehåller straffbestämmelse för det fallet att någon vägrar förrättningsman inträde som denne äger fordra.

Beträffande innebörden av första stycket kan nämnas, att med beslag åsyftas inte bara beslag enligt RB utan även administrativa beslag, t.ex. beslag under kristid av vissa varuslag, i den mån specialstraffrättsliga bestämmelser ej meddelats.[1] Som myndighets anslag räknas t.ex. anslag eller annan märkning som visar att viss egendom blivit utmätt eller belagd med kvarstad. Det är sålunda straffbart att ta bort eller förstöra sådan märkning även om någon obehörig åtgärd inte i övrigt vidtas med godset. Som anslag räknas vidare bl.a. kungörelser av olika slag, vare sig de riktar sig till allmänheten eller till viss person (t.ex. kungörelsedelgivning). Till brytande av myndighets försegling eller olovligt öppnande av vad myndighet tillslutit hör bl.a. det fallet att någon bryter sigill varmed krfm förseglat förvaringsrum hos gäldenären (jfr 74 § 1 mom. UL). Även försegling eller liknande åtgärd som myndighet vidtagit för annat ändamål hör hit (jfr t.ex. 61 § andra st. tullstadgan 1973:671).

Med "annat dylikt av myndighet meddelat förbud" avses enligt motivuttalande endast sådant förbud som helt kan jämställas med de uttryckligen nämnda.[2] Som exempel anförs förbud som avses i 27 kap. 15 § RB. Hur långt bestämmelsen sträcker sig är något ovisst. I ett hovrättsavgörande har ansetts, att överträdelse av förbud enligt 75 § 2 mom. UL för sekundogäldenär att prestera till annan än krfm eller den, till vilken fordringen i följd av utmätningen kan komma att övergå, inte kan straffas enligt förevarande bestämmelse.[3] Vad angår överträdelse av de i 60 a och 67 a §§ UL samt 23 § InfL stadgade förfogandeförbuden vid interimistisk åtgärd, utmätning i lön resp. införsel har beredningen utgått från att den är straffbelagd enligt bestämmelsen.[4]

I UB har skingringsförbud inte tagits upp som särskild handräckningsform vid sidan av kvarstad. Skingringsförbud nämns inte uttryckligen i 17 kap. 13 § BrB men ordalydelsen i paragrafen anknyter till uttryckssättet i lagrum som f.n. ger möjlighet att utfärda sådant förbud. Ordalydelsen bör därför jämkas. Bestämmelsen bör även i övrigt närmare anslutas till UB.

I beredningens förslag till ändrad lydelse nämns först att någon olovligen rubbar, skadar eller eljest förfogar över egendom som är föremål för beslag, kvarstad, utmätning, annan verkställighet eller därmed jämförlig åtgärd. Bestämmelsen omfattar inte bara att någon handlar i strid mot förbud som myndigheten uttryckligen meddelar utan även att någon bryter mot förbud som enligt lag följer av visst beslut (t.ex. om utmätning). I uttrycket annan verkställighet inbegrips införsel och verkställighet enligt 16 kap. UB samt verkställighet som kan förekomma utanför UBs område, även verkställighet genom administrativ myndighets försorg, dock endast såvitt den rör viss egendom. Med "jämförlig åtgärd" avses åtgärd som i likhet med de uttryckligen nämnda vidtas av myndighet och innefattar ett rättsligt ingripande i syfte att begränsa rådigheten beträffande viss egendom. Straffbestämmelsen inbegriper endast olovliga handlingar som begås medan egendomen "är föremål för" myndighetens åtgärd. Härmed utesluts handlingar som äger rum först sedan myndigheten skilt sig från ärendet. Att någon t.ex. efter fullbordad verkställighet

[1] Beckman m.fl., Kommentar till brottsbalken II 3 uppl. s. 280.

[2] NJA II 1948 s. 338.

[3] SvJT 1956 rf s. 56. Jfr U XII s. 311 med not 1.

[4] U I s. 93 och U III s. 180. Jfr prop. 1963:52 s.114.

genom överlämnande av viss egendom tar sig för att bemäktiga sig egendomen hör inte hit.

Vad särskilt angår rådighetsinskränkningar som följer av krfms åtgärder enligt UB kan erinras om 4 kap. 22 § som gäller införsel, 8 kap. 5 § som rör utmätning i avlöning m.m., 5 kap. 27 § första stycket som gäller annan utmätning, 7 kap. 6 § och 13 kap. 5 § vilka rör inteckningshandlingar som krfm tagit om hand och 13 kap. 6 § som på annat sätt inskränker gäldenärens förfoganderätt beträffande fast egendom. Vidare kan nämnas 7 kap. 12 § som anger rättsverkningar av provisoriskt ingripande samt 17 kap. 6 och 10 §§ vilka anger de inskränkningar i förfoganderätten som följer av kvarstad. Beträffande rättsverkningarna av beslag erinras om att 27 kap. 10 § RB i beredningens förslag hänvisar till vad som enligt 17 kap. 6 § UB gäller i fråga om kvarstad för fordran. Av anförda lagrum framgår vilka åtgärder som är olovliga efter sådana ingripanden som avses där.

De i gärningsbeskrivningen använda orden rubbar och skadar torde inte tarva någon förklaring. I fråga om olovliga sådana handlingar är klart att straffbudet riktar sig mot envar som uppsåtligen handlar i strid mot myndighets beslut. Hit hör även det fallet att tredje man, som meddelats förbud att utge viss egendom som han innehar, bryter mot förbudet. I åtskilliga fall är tredje mans åtgärd straffbar enligt annat lagrum, t.ex. som stöld. I så fall får konkurrensfrågan lösas enligt vanliga regler.

Ordet "förfogar" i förslaget inbegriper såväl rättsliga som faktiska åtgärder, t.ex. otillåten avverkning på fastighet (jfr 13 kap. 6 § UB). Termen är inte tillämplig enbart på åtgöranden av ägaren eller den som med orätt anser sig vara ägare. Om ägaren t.ex. har upplåtit nyttjanderätt till utmätt fast eller lös egendom, drabbar straffbudet även nyttjanderättshavaren, om denne på motsvarande sätt förfogar över egendomen och detta förfogande inte innefattar utövning av en rätt som är skyddad mot utmätningssökanden.[5] Faktiska åtgärder innebär f.ö. i allmänhet att egendomen rubbas eller skadas.

Om en gäldenär överlämnar utmätt egendom till tredje man t.ex. för fullgörande av ett tidigare slutet köpe- eller pantavtal om egendomen, kan det innebära straffbar handling. På andra sidan skall en överlåtelse som inte inverkar på utmätningssökandens rätt, t.ex. överlåtelse av utmätt fast egendom, inte falla under straffbudet.[6]

Överträdelse blir straffbar så snart meddelat beslut skall lända till efterrättelse. Det förutsätts alltså inte att beslutet manifesterats genom märkning eller annat säkerställande av den egendom som är föremål för ingripandet. Endast uppsåtligt handlande är straffbelagt. Ansvar kommer alltså bara i fråga för den som känner till beslutet.

Beredningen har övervägt men ej funnit tillräcklig anledning att straffbelägga det fallet att sekundogäldenär eller jämställd utger pengar eller annan generiskt bestämd egendom i strid mot krfms beslut. Den förpliktade kan inte på sådant sätt uppnå befrielse från sin förpliktelse och måste alltså prestera på nytt. Visserligen kan det tänkas att han genom nämnda åtgärd kan bli satt ut stånd att fullgöra sin förpliktelse i behörig ordning, men detta synes inte vara skäl att generellt straffbelägga

[5] Jfr U IV s. 71 och U VIII s. 115.

[6] Betr. befogenheten att förfoga över utmätt gods kan här nämnas ett nytt rättsfall, NJA 1973 s. 468.

sådan åtgärd. Förbud för sekundogäldenär att betala vanlig skuld till annan än krfm eller den krfm anvisar avser inte viss egendom och faller därför regelmässigt inte under straffbudet. I undantagsfall kan man tänka sig att förbudet just avser vissa tillgångar som den förpliktade innehar och kan använda för ändamålet, t.ex. resterande utdelning i konkurs- eller dödsbo om vilken två eller flera borgenärer eller delägare tvistar, och då bör också straffbestämmelsen slå till vid överträdelse av förbudet. I övrigt kan erinras om att enligt 4 kap. 28 § UB arbetsgivare, som uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att inom föreskriven tid tillställa krfm belopp som skolat innehållas enligt beslut om införsel, kan dömas till böter. Bestämmelsen har enligt 8 kap. 12 § UB motsvarande tillämpning vid utmätning i lön o.l.

I fråga om redovisningsmedel är det rättsliga läget ett annat än när en vanlig skuld föreligger. Om redovisningsmedel är behörigen avskilda, har den redovisningsberättigade en sakrättsligt skyddad separationsrätt till dem, och det kan beträffande medlen meddelas förfogandeförbud som hör hit eftersom saken rör viss egendom. Även här må erinras om att olovligt utgivande av redovisningsmedlen kan vara straffbelagt på annat sätt t.ex. som förskingring. I så fall tillämpas vad som förut sagts om konkurrensfrågor.

Bestämmelserna om verkställighet enligt 16 kap. UB innehåller inte några förbud som enligt lag skall direkt följa av myndighets beslut. Förbud kan emellertid meddelas av krfm. Åläggande enligt 16 kap. för svaranden att prestera något (inkl. iakttaga negativ förpliktelse) hör emellertid inte hit. I sådana fall skall i stället vid behov vite föreskrivas. Förbud kan i övrigt kanske i främsta rummet komma i fråga när provisoriska åtgärder som avses i 16 kap. 3 § andra stycket behöver vidtas. I mera komplicerade verkställighetsfall som hör under 16 kap. UB kan också i själva verkställigheten tänkas ingå förbud mot vissa förfoganden, t.ex. i avvaktan på motprestation o.l. Vid patentintrång kan åtgärder av olika slag tänkas innan det hela blir avvecklat. Verkställighet av avhysningsdom och dom om återtagande av avbetalningsgods kan också erbjuda exempel på motsvarande åtgärder. Av lagtexten framgår att straffbudet inte gäller handlingar som begås sedan verkställighetsärendet avslutats. Även vid avhysning eller annan handräckning enligt 17 kap. 17 § UB kan förekomma åtgärder som hör hit. I detta sammanhang kan nämnas, att enligt beredningens mening vitesföreläggande enligt 19 kap. 13 § UB undantagsvis kan tillgripas även om sådan handling som föreläggandet riktar sig mot skulle till äventyrs vara kriminaliserad enligt förevarande 17 kap. 13 § BrB.[7] Givetvis får dock inte såväl straff som förverkat vite utdömas för samma överträdelse.

I överensstämmelse med gällande lag kriminaliseras slutligen att någon skadar eller borttager myndighets anslag eller försegling eller eljest olovligen öppnar vad myndighet tillslutit eller ock överträder "annat dylikt av myndighet meddelat förbud".

Andra stycket i paragrafen är oförändrat i förslaget.

[7] I U XII s. 543 sägs att vitesföreläggande inte "bör" meddelas i sådana fall. Det är dock inte uteslutet att så sker av särskild anledning.

Övergångsbestämmelser

Lydelsen av 11 kap. 1 och 3 §§ BrB straffbelägger f.n. bl.a. förtigande i förteckning till utmätningsed. Straffbestämmelserna bör alltjämt gälla, om sådan gärning begåtts före nya lagens ikraftträdande eller därefter begås i ärende varå lagen om utmätningsed alltjämt är tillämplig (jfr 3 § UBp).

7 Förslag om upphävande av lösöreköpsförordningen m.m.

7.1 Gällande rätt

7.1.1 *Inledning*

När det gällt att vid utmätning eller konkurs fastställa vilka tillgångar som får tas i anspråk av borgenärerna, har i tillämpliga bestämmelser brukat hänvisas till äganderätten. 1734 års lag innehöll i 17 kap. 2 § handelsbalken en föreskrift, som gällde både utmätning och konkurs och innehöll att vad i gäldenärs bo fanns som hörde annan till skulle först uttas. Bestämmelsen upphävdes i samband med att nämnda kap. ersattes av FRL. Liknande föreskrifter finns i 68 § UL och 27 § KL.

Bestämmelserna om "köp och skifte" i 1 kap. HB innehöll ej något stadgande om köpets verkan mot säljarens borgenärer. Kapitlet har till större delen ersatts av lagen (1905:38 s. 1) om köp och byte av lös egendom (köplagen), vilken också saknar sådana bestämmelser.

Någon allmän bestämmelse om äganderättens övergång vid köp av lös egendom – i betydelsen att köparen blir sakrättsligt skyddad – finns inte i 1734 års lag eller senare lagstiftning. Valet har ansetts stå mellan två principer, på ena sidan att äganderätten till den sålda egendomen går över till köparen i och med avtalet (avtalsprincipen) samt på andra sidan att äganderätten går över först genom tradition (traditionsprincipen). Från tiden omkring 1734 års lag eller något senare har avtalsprincipen ansetts gälla som en oskriven allmän grundsats. Av grundsatsen om äganderättens övergång genom köpeavtalet ansågs följa, att köparen, om den sålda egendomen var individualiserad, omedelbart blev skyddad mot att den togs i anspråk av säljarens borgenärer.

Beträffande nämnda grundsats kan i övrigt här erinras om vad som enligt 1734 års lag ansågs gälla om verkan av dubbelförsäljning (tvesala). Enligt 1 kap. 5 § HB, som alltjämt gäller, skall vid tvesala den första köparen behålla godset. Bestämmelsen har tillämpats även om tradition skett till den senare köparen, såvida denne då inte var i god tro.[1] Denna tillämpning torde utgå från grundsatsen att den första köparen genom avtalet blev ägare till egendomen, ehuru sådant godtrosförvärv som nyss nämnts bröt principen.[2]

Genom att köpets verkan i båda de avseenden som här berörts anknöt till grundsatsen om äganderättens övergång genom avtalet fanns från

[1] SOU 1965:14 s. 20 f och 37 f.

[2] SOU 1965:14 s. 20 f.

början ett samband mellan reglerna om köparens skydd mot säljarens borgenärer och reglerna om köparens skydd vid tvesala. Detta samband bröts genom förordningen (1835:25 s. 3) angående vad som iakttagas bör vid handel om lösören, vilka köparen låter i säljarens vård kvarbliva. Förordningen gällde inte alla slag av lös egendom men en väsentlig del, nämligen allt som hänfördes till "lösören". Beträffande köp av sådan egendom införde förordningen nya regler om förutsättningarna för att den sålda egendomen skulle undantas vid utmätning hos säljaren. 1835 års förordning ersattes av den alltjämt gällande förordningen (1845:50 s. 1) i avseende på handel om lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva. Även denna förordning (LkF) gällde endast utmätning, men genom lagändring år 1907 vidgades den till att också avse förutsättningarna för att egendomen skall undantas i säljarens konkurs. Den äldre regeln, enligt vilken avtalet i och för sig medför att köparen blir skyddad mot säljarens borgenärer, gäller alltjämt i viss utsträckning utanför LkFs tillämpningsområde.

I ingressen till 1835 års lösöreköpsförordning förklarades, att Kungl. Maj:t bifallit ett av rikets ständer framställt förslag till förordning i det av ständerna angivna syftet att söka förebygga sådana svekfulla tillställningar som förekommit för att med diktade köpeavhandlingar om gäldenärs lösöreegendom undandra egendomen från utmätning. Enligt förordningen borde den som tillhandlade sig lösören och tillät att de fick bli kvar i säljarens vård iaktta förordningens föreskrifter, såvida egendomen skulle fredas från utmätning för säljarens skuld. Köparen borde upprätta skriftlig avhandling om köpet. Handlingen borde inom viss tid uppvisas, i Stockholm hos ÖÄ, i annan stad inför rådhusrätt och på landet inför häradsrätten för att tas in i myndighetens eller rättens protokoll. På landet borde handlingen dessutom visas upp för kronofogden i orten.

Redan vid riksdagen 1840–1841 och riksdagen 1844–1845 väcktes motioner om revision av lagstiftningen. Bl.a. föreslogs, att 1835 års förordning skulle upphävas och i stället borde föreskrivas att köp av lös egendom skulle vara ogiltigt, om inte den sålda egendomen blivit överlämnad till köparen. Riksdagen stannade för en mindre radikal lösning och antog förenämnda 1845 års förordning, vilken upptog samma bestämmelser som 1835 års förordning med tillägg att köpet skulle kungöras i kyrkan.[3] Vidare skulle ÖÄ resp. rätten anslå kungörelser rörande protokollförda köpeavhandlingar. Därjämte infördes bestämmelser om jäv mot köpeavhandling som upprättats och behandlats i enlighet med förordningen och om kvarstad i samband därmed samt om edgång av köparen.

Som nämnts utvidgades LkF år 1907 till att också avse förutsättningarna för att egendomen skall tas undan i säljarens konkurs. Samtidigt tillades en bestämmelse, enligt vilken köpeavhandling även om den behandlats enligt förordningen ej har verkan vid utmätning eller konkurs som inträffar inom viss kortare tid därefter. Ändringar i konkurs- och ackordslagstiftningen har föranlett nya ändringar i LkF. Även nya RB medförde vissa följdändringar, och i anslutning till lagen (1966:454) om

[3] En närmare redogörelse för tillkomsten av 1835 och 1845 års förordningar finns i Nordlings monografi Om lösöreköp enligt kongl. förordningen den 20 november 1845, 2 uppl., Uppsala 1877.

företagsinteckning infördes en hänvisning till denna lag. Slutligen har i olika sammanhang skett jämkningar i fråga om föreskrivna formaliteter.

7.1.2 *Den närmare innebörden av lösöreköpsförordningen*

Förordningens tillämpningsområde framgår i huvudsak av 1 § första punkten. Om den som tillhandlar sig lösören och tillåter att de får bli kvar i säljarens vård vill att vad han tillhandlat sig skall fredas från utmätning för säljarens skuld och i säljarens konkurs avskiljas från boets tillgångar, skall han enligt nämnda punkt upprätta skriftlig avhandling om köpet med förteckning på de köpta persedlarna och vittnens underskrift.

Om förfarandet föreskrivs i samma paragraf, att köpeavhandlingen skall kungöras i tidning och uppvisas inför tingsrätt och kronofogdemyndighet (krfm). Enligt andra punkten i paragrafen skall sålunda köparen inom en vecka efter att köpeavhandlingen upprättades låta införa kungörelse om köpeavhandlingen i tidning med spridning inom den ort där säljaren bor, med uppgift om säljarens och köparens namn och yrken, dagen då avhandlingen blivit uppgjord samt köpeskillingens belopp. I tredje punkten i paragrafen föreskrivs, att köpeavhandlingen jämte bevis om att kungörelsen införts i tidning skall dels inom åtta dagar från den dag då kungörelsen skedde uppvisas för krfm i den ort där egendomen finns och i bestyrkt avskrift tillställas myndigheten, dels inom en månad från samma dag företes inför tingsrätten i orten för att tas in i dess protokoll. Vidare föreskrivs i 2 §, att tingsrätt bör genast hos sig anslå kungörelser angående uppvisade och protokollförda köpeavhandlingar och att kungörelserna skall ha samma innehåll som nämnts i 1 §.

De föreskrifter som 1 § LkF innehåller om att köpeavhandlingen skall upprättas med vittnens underskrift och om förfarandet efter handlingens upprättande måste iakttas fullständigt för att den förtecknade egendomen skall vara skyddad mot säljarens borgenärer.[1] Huruvida formaliteterna iakttagits bör i viss utsträckning prövas redan när köpeavhandlingen företes inför tingsrätt för att tas in i dess protokoll. HD har sålunda ansett, att ansökan om intagande i protokollet bör avvisas om det av de bevis som tecknats på köpeavhandlingen framgår att tidigare vidtagna åtgärder uppenbarligen inte skett i överensstämmelse med föreskrifterna i 1 §.[2] Även om köpeavhandlingen tagits in i tingsrättens protokoll kan kanske senare konstateras någon brist i formaliteterna, och tingsrätten torde regelmässigt inte pröva huruvida egendomen förtecknats tillräckligt tydligt. Köparen kan vid utmätning eller konkurs hos säljaren mötas av invändning att köpeavhandlingen saknar verkan på grund av brist i nämnda hänseenden, och vid utmätning skall krfm även utan invändning från utmätningsborgenären pröva frågan.[3]

När köpeavhandling behandlats enligt 1 §, gäller enligt 3 § vissa ytterligare villkor för att den sålda egendomen skall vara skyddad mot säljarens borgenärer. I 3 § första stycket första och andra punkterna föreskrivs till en början vissa tidsfrister, inom vilka köpeavhandling som behandlats enligt 1 § ej har verkan vid utmätning hos säljaren eller i

[1] Karlgren, Säkerhetsöverlåtelse enligt svensk rättspraxis, Stockholm 1959, s. 70 och 73 f.

[2] NJA 1956 s. 651.

[3] Karlgren s. 75 f.

dennes konkurs. Enligt första punkten är den sålda egendomen ej fredad från att utmätas eller att räknas till konkursboet, om utmätning inträffar inom 30 dagar efter att köpeavhandlingen företeddes inför rätten, resp. om säljaren försätts i konkurs efter ansökan som gjorts inom samma tid. Enligt andra punkten gäller detsamma, när ansökan om förordnande av god man enligt ackordslagen (1970:847) gjorts inom nämnda tid och konkurs följt på ansökan, som gjorts inom tre veckor från att verkan av godmansförordnandet förföll eller, när förhandling om offentligt ackord följt, ackordsfrågan avgjordes. Vid utmätning skall krfm självmant beakta huruvida 30-dagarsfristen förflutit.[4] Första stycket i 3 § LkF innehåller vidare en tredje punkt som avser utmätning eller konkurs efter utgången av de nyssnämnda tidsfristerna. I denna punkt föreskrivs först, att om borgenär vid utmätningstillfälle i sådant fall gör "jäv" mot köpeavhandling som behandlats enligt 1 § och vill fullfölja jävet, är han skyldig att inom en månad efter utmätningstillfället väcka talan mot såväl säljaren som köparen vid den domstol till vilken utmätningsmannens tjänstgöringsområde hör. Borgenären förlorar annars sin talan. Godset beläggs också med kvarstad, om borgenären inom fjorton dagar efter utmätningsförrättningen hos ÖE ställer full borgen för den kostnad och skada som kan följa av kvarstaden. Vidare sägs beträffande konkurs, att vad som är stadgat i 39 § KL om återvinning av lös egendom till konkursbo äger motsvarande tillämpning. Nämnda paragraf i KL innehåller bestämmelser bl.a. om vem som får föra återvinningstalan och om frister för sådan talan. – Andra stycket i 3 § LkF innehåller bestämmelser vilka rör offentligt ackord utan konkurs. Enligt en första punkt äger vad som i första stycket sagts om konkurs motsvarande tillämpning, om i stället offentligt ackord fastställs. I fråga om talan varigenom köpeavhandlingen angrips med anledning av ackordsförhandling sägs i andra punkten, att 17 och 18 §§ AckL har motsvarande tillämpning. Nämnda paragrafer i AckL innehåller beträffande återvinningstalan i samband med ackordsförhandling bestämmelser som liknar 39 § KL.

Det synes vara avsett, att borgenärerna endast genom att väcka jävstalan kan göra gällande att köpeavhandlingen är ett skenavtal som saknar rättsverkningar. Också invändning om att köpet är ogiltigt på annan materiell grund kan göras gällande i jävsprocess och måste troligen prövas i denna ordning för att vinna beaktande i utmätnings-, konkurs- eller ackordsförfarandet.[5]

I 3 a § LkF hänvisas till lagen (1966:454) om företagsinteckning. Hänvisningen avser 12 § i denna lag. Om egendom som hör till näringsverksamhet sålts under villkor att den får bli kvar hos säljaren, gäller enligt sistnämnda paragraf, att försäljningen, även om avhandling därom behandlats enligt LkF, är utan verkan mot innehavare av annan företagsinteckning i verksamheten än sådan som sökts mer än 30 dagar efter att avhandlingen företeddes inför rätten. Slutligen föreskrivs i 4 § LkF, att rätten äger efter omständigheterna pröva köpeavhandlings giltighet utan hinder av att med avhandlingen förfarits enligt förordningens föreskrifter.

[4] Karlgren s. 76.

[5] Karlgren s. 82 ff. Enligt K. s. 83 ligger det nära till hands, att i vissa närmare angivna fall borgenärerna måste väcka jävstalan också för att göra gällande invändning om att köpeavhandlingen saknar verkan mot dem på grund av brist i de formella förutsättningarna enligt LkF.

I köpeavhandling som behandlas enligt LkF måste egendomen förtecknas med tillräcklig tydlighet. Om avhandlingen är otydlig beträffande en del av den överlåtna egendomen, inträder avsedda rättsverkningar dock beträffande annan egendom som kan identifieras.[6] Om säljaren med köparens medgivande bytt ut förtecknad egendom mot annan liknande egendom, torde den nya egendomen ej vara skyddad mot säljarens borgenärer.[7] Avkastning av förtecknad egendom är inte heller skyddad utan att den specificerats i avhandlingen.[8] De i LkF avsedda rättsverkningarna inträder även om säljaren först efter avhandlingens upprättande förvärvar den däri specificerade egendomen.[9] Likaså inträder rättsverkningarna i fråga om specificerad egendom som vid avhandlingens upprättande utgjorde tillbehör till säljarens fastighet men senare på sådant sätt skilts från fastigheten att den blivit lös egendom.[10]

Vad LkF i övrigt skall anses innebära har i olika avseenden varit omdiskuterat. LkF är enligt sin lydelse tillämplig i fråga om handel om "lösören". Redan frågan vad som skall räknas till lösöre har varit föremål för delade meningar.

LkF är endast tillämplig i fråga om köp (inkl. säkerhetsöverlåtelse) och gäller t.ex. ej gåva.[11]

I fråga om köp av egendom som omfattas av förordningen krävs antingen tradition eller det i 1 § föreskrivna publicitetsförfarandet för att köparen skall bli skyddad mot säljarens borgenärer. Syftet härmed är i första hand det som angavs i ingressen till 1835 års förordning, nämligen att hindra att egendom undandras borgenärerna genom diktade köpehandlingar dvs. bl.a. skenavtal eller antedaterade köpehandlingar. Sådana avtal saknar självfallet verkan, om avtalets rätta karaktär kan avslöjas. Kravet på tradition eller publicitetsförfarande gör det svårare att arrangera falska köpeavtal och gör det lättare för borgenärerna att ta egendomen i anspråk genom utmätning, konkurs eller ackordsförfarande.

Det var länge omstritt i vad mån LkF var tillämplig på *säkerhetsöverlåtelse*. Syftet med säkerhetsöverlåtelse är detsamma som vid pantsättning. Skillnaden består i att formen i ena fallet är köp dvs. överlåtelse av äganderätt och i andra fallet upplåtelse av panträtt utan att gäldenären ens formellt avstår äganderätten. Även vid säkerhetsöverlåtelse har gäldenären/säljaren rätt att återfå egendomen mot att han infriar sin skuld till borgenären/köparen.

Beträffande säkerhetsöverlåtelse var tidigare en uppfattning, att sådan överlåtelse var ett pantavtal och att därför alltid enligt reglerna om lösörepant i 10 kap. HB i 1734 års lag fordrades tradition för att avtalet skulle ha verkan mot överlåtarens borgenärer. LkF var sålunda enligt denna uppfattning inte tillämplig på säkerhetsöverlåtelse. Tradition kunde ej ersättas av LkFs publicitetsförfarande. Enligt en annan uppfattning åsyftade LkF just säkerhetsöverlåtelse.

I rättspraxis försökte man en tid att skilja mellan verkliga köp och förtäckta pantförskrivningar i köpets form samt ansåg LkF tillämplig på de förra men inte på de senare. De kriterier som följdes och en benägenhet att presumera verkligt köp ledde emellertid i de flesta fall till

[6] NJA 1937 s. 579.
[7] SvJT 1917 rf s. 200.
[8] NJA 1927 s. 369, SvJT 1934 rf s. 1 och Karlgren s. 71 ff.
[9] Karlgren s. 73.
[10] HDs domsmotivering i NJA 1912 s. 528 och Karlgren s. 73.
[11] Betr. remuneratorisk gåva se NJA 1940 s. 682 och Karlgren s. 221.

att även säkerhetsöverlåtelser med vilka förfarits enligt LkF godkändes. Försöken att skilja mellan verkliga köp och förtäckta pantförskrivningar övergavs genom rättsfallet NJA 1912 s. 156 eller möjligen något tidigare.[12] Alltsedan dess har rättspraxis intagit den ståndpunkten att publicitetsförfarande enligt LkF kan generellt godtas i fråga om säkerhetsöverlåtelser. En förutsättning för att publicitetsförfarande enligt LkF skall kunna användas är dock att avtalet har formen av köp och att en köpeskilling anges i köpehandlingen. Det spelar ingen roll att överlåtelsen anges ske till säkerhet för en fordran eller att avtalet i övrigt innehåller bestämmelser som liknar dem i ett pantavtal. Särskilt kan framhållas, att gäldenären/säljaren, om han inte infriar skulden, är berättigad att utfå det eventuella övervärdet av egendomen. Han kan sålunda åberopa den tvingande bestämmelsen i 37 § andra stycket avtalslagen (1915:218) om förbud mot lex commissoria.

Osäkerhet rådde tidigare också i fråga om LkFs tillämplighet på *omsättningsköp* dvs. reguljära i handeln förekommande köp. Relativt tidigt hävdades enligt en uppfattning, att LkF ej alls tog sikte på sådana köp utan endast åsyftade hypotekariska pantsättningar i köpets form.[13] En annan uppfattning som framträdde senare lade vikt vid uttrycket, att köparen "tillåter" att den sålda egendomen får bli kvar i säljarens vård. Därav borde följa, att LkF endast avsåg köp vid vilka köparen tillmötesgick en önskan från säljarens sida att få behålla besittningen av egendomen.[14] Flertalet omsättningsköp uteslöts härigenom från LkFs tillämpning. Enligt en tredje uppfattning som vann mest anslutning var LkF tillämplig på alla omsättningsköp. I rättspraxis blev frågan ej på allvar prövad förrän genom rättsfallet NJA 1925 s. 130, då den sistnämnda ståndpunkten slogs fast. Eftersom publicitetsförfarande enligt LkF i allmänhet inte är en praktiskt framkomlig väg som köpare kan begagna sig av för att säkerställa ett omsättningsköp innebär ståndpunkten, att det praktiskt sett krävs tradition för att omsättningsköp skall stå sig mot säljarens borgenärer, om köpet i övrigt faller inom LkFs ram.

Vad härefter angår frågan vilken egendom som skall anses omfattad av LkF bör uppmärksammas skillnaden mellan köp som avser bestämd egendom (*speciesköp*) och leveransavtal (*genusköp*). Som leveransavtal betecknas enligt 3 § köplagen köp vilket ej avser bestämt gods utan allenast viss myckenhet av angivet slag. Under leveransavtal inbegrips emellertid enligt paragrafen också köp varigenom någon sålt viss myckenhet att tas ut ur bestämt gods. Enligt 1 § första punkten LkF skall den köpehandling som upprättas innehålla förteckning på de köpta persedlarna. Förordningen anses kunna tillämpas generellt i fråga om speciesköp. Sådant köp kan föreligga även i fråga om egendom av fungibel natur, om blott egendomen kan särskiljas från säljarens övriga egendom. Detta är ibland fallet, om köpet avser all fungibel egendom av visst slag som tillhörde säljaren vid tiden för köpet.[15] Om köpet endast innebär att en viss kvantitet fungibel egendom säljs, föreligger leveransavtal, och för att publicitetsförfarande enligt LkF skall kunna användas måste egendomen avskiljas genom någon faktisk åtgärd – såsom

[12] Se Karlgren s. 60 not 5 och s. 64 not 11.

[13] Nordling s. 66 f.

[14] Se bl.a. Almén-Eklund s. 21 not 84.

[15] Lundstedt, Om lösöreköp, Lund 1912, s. 91 ff och Undén, Svensk sakrätt I, 8 uppl., Lund 1973, s. 123.

märkning eller flyttning till särskild plats. Det torde krävas att köparen medverkar vid avskiljandet.[16] Naturligtvis krävs också säljarens medverkan till de faktiska åtgärderna i samband med köpet.[17] Efter att egendom på nämnda sätt avskilts för fullgörande av leveransavtal kan publicitetsförfarande enligt LkF användas för att skydda egendomen mot säljarens borgenärer.[18] Vid leveransavtal vinner i övrigt köparen skydd mot säljarens borgenärer genom tradition.

Att ett föremål är *tillbehör till lös eller fast egendom* utesluter inte separat överlåtelse eller pantsättning av föremålet.[19] I fråga om köp av föremålet kan LkF tänkas vara tillämplig.[20] Huruvida föremål som finns på en fastighet utgör tillbehör till denna, regleras i 2 kap. JB. För tillbehörskaraktären förutsätts i nämnda kapitel i princip att fastigheten och föremålet är i samma ägares hand. Överlåtelse av föremålet gäller enligt 7 § i kapitlet ej mot tredje man förrän föremålet skiljs från fastigheten på sådant sätt att det ej längre kan anses höra till denna. Härav följer att publicitetsförfarande enligt LkF saknar verkan, om inte föremålet avskiljs innan fastigheten tas i anspråk av fastighetsägarens borgenärer. Bestämmelserna om tillbehör till fastighet har motsvarande tillämpning i fråga om inskriven tomträtt, se 2 kap. 6 §, 13 kap. 5 § och 9 § andra stycket JB. Sjölagen (1891:35 s. 1) innehåller efter 1973 års ändringar i 3–5 §§ bestämmelser om tillbehör till fartyg, vilka även omfattar fartyg under byggnad. I 5 § andra stycket sjölagen finns en bestämmelse liknande 2 kap. 7 § JB.

7.1.3 *Köp av gods i tredje mans besittning (avbetalningsgods m. m.)*

Särskilda fall som bör uppmärksammas är överlåtelse av säljares eller köpares rätt på grund av *avbetalningsköp* eller annat kreditköp, då egendomen överlämnats till köparen med villkor att säljaren skall ha rätt att återta egendomen om köparen åsidosätter vad honom åligger eller att äganderätten till egendomen skall bli kvar hos säljaren till dess att köpeskillingen blivit betald.[1] Här åsyftas sålunda fall då en säljare (A) överlämnat egendomen till köparen (B) under sådant villkor och As eller Bs rätt på grund av köpet överlåts till en annan (C resp. D). I sådana fall är A vanligen berättigad att överlåta sin rätt, medan B däremot oftast inte får sätta annan i sitt ställe. Det kan dock förekomma, att B enligt avtalet har sådan befogenhet eller att A även annars godtar överlåtelse av Bs rätt.

Om A till C överlåter sin rätt på grund av köpet, omfattar överlåtelsen även As rätt att återta egendomen från B ifall denne inte fullgör sina åtaganden i fråga om betalning av köpeskillingen eller i övrigt. LkF är inte tillämplig på överlåtelsen.[2] I rättspraxis ansågs tidigare, att överlåtelse från A till C utan vidare gällde mot As borgenärer.[3] I litteraturen har senare uttalats, att efter skuldebrevslagens tillkomst borde gälla samma förutsättningar för överlåtelsens giltighet mot borgenärerna i fråga om rätten till egendomen som i fråga om köpeskillingsfordringen, dvs. att B måste underrättas om överlåtelsen.[4]

Om åter B överlåter sin rätt på grund av köpet till D under sådana

[16] Karlgren s. 73 och Undén s. 123.
[17] Jfr Karlgren s. 73.
[18] Se HDs domsmotiveringar i NJA 1924 s. 543 och 1925 s. 453.
[19] Undén s. 59 f.
[20] Undén s. 60 och 124 f.
[1] Jfr 1 § lagen (1915:219) om avbetalningsköp.
[2] Karlgren s. 214.
[3] NJA 1930 s. 656 och Karlgren s. 95 f, 142 f och 214.
[4] Hessler s. 254 och Karlgren s. 215. Jfr NJA 1962 s. 49, där för att pantsättning av As rätt till egendomen skulle gälla mot As konkursbo krävdes att denuntiation skett till B.

förutsättningar att överlåtelsen blir gällande mot A, förvärvar D samma rätt till egendomen som B hade, dvs. att Ds rätt till egendomen är begränsad av villkoret att As köpeskillingsfordran blir betald. LkF är tillämplig på överlåtelsen från B till D. För att den skall gälla mot Bs borgenärer krävs sålunda tradition till D eller publicitetsförfarande enligt LkF.[5] Det torde däremot sakna betydelse i detta hänseende, att A underrättas om överlåtelsen.[6]

Vid olika slags köp kan förekomma, att köparen (B), medan egendomen är kvar hos säljaren (A), överlåter sin rätt till egendomen till annan (D). Det torde vara klart, att överlåtelsen från B till D inte utan vidare gäller mot Bs borgenärer. I rättspraxis har ansetts, att sådant skydd uppkommer om A medan egendomen är kvar hos honom underrättas om överlåtelsen.[7] I övrigt medför naturligtvis tradition till D att denne blir skyddad mot Bs borgenärer.

Överlåtelsen från B till D i nu nämnda fall – liksom överlåtelse från A till C när godset innehas av B – är exempel på situationer då den sålda egendomen befinner sig i tredje mans besittning. Ett annat exempel är att en säljare före köpet upplåtit nyttjanderätt till egendomen och före eller efter köpet överlämnat denna till nyttjanderättshavaren. I ett rättsfall år 1908 fann HD, att LkF inte var tillämplig på köp av en ko som vid tiden för köpet var utlejd och befann sig i legotagarens besittning. Köpet i och för sig ansågs hindra att kon utmättes för säljarens skuld.[8] Rättsfallet torde emellertid inte längre vara representativt.

Köp kan vidare avse egendom som säljaren *deponerat hos tredje man*. Beträffande varor som upplagts i upplagshus skall enligt lagen (1931:110) om upplagshus och upplagsbevis på begäran utfärdas upplagsbevis. För att överlåtelse av varorna skall gälla mot överlåtarens borgenärer krävs tradition av upplagsbeviset.[9] Det saknar däremot betydelse huruvida upplagshållaren underrättas om överlåtelsen. Även i andra fall då varor deponeras förekommer, att depositarien utfärdar bevis som är avsett att komma till användning vid överlåtelse av varorna. Sådana bevis går under skiftande benämningar och kallas ofta lagerbevis. I vad mån dylika bevis kan göras löpande är ovisst.[10] Om utfärdat lagerbevis inte är löpande eller om lagerbevis inte utfärdats, är det även ovisst under vilka förutsättningar överlåtelse av varorna har verkan mot överlåtarens borgenärer. Möjligen har själva avtalet sådan verkan.[11] Det kan emellertid snarare antas, att depositarien måste underrättas om överlåtelsen.[12]

Ett speciellt fall då sålda varor befinner sig i tredje mans besittning föreligger, om varorna vid distansköp som avses i 10 § köplagen på säljarens uppdrag omhändertagits av en *särskild fraktförare*. Denne intar en i viss mån självständig ställning gentemot säljaren.[13] Fråga kan uppkomma, huruvida köparen är skyddad mot säljarens borgenärer innan varorna lämnats ut till honom. Om varorna fraktas med fartyg och konossement utfärdats, vinner köparen sådant skydd genom att säljaren överlämnar konossementet till honom.[14] Om konossement utfärdats i flera exemplar, är det tillräckligt att ett exemplar överlämnas till

[5] NJA 1936 s. 44 och 1967 s. 337, Hessler s. 254 och Karlgren s. 216.

[6] Jfr Hessler i SvJT 1954 s. 420.

[7] HDs domsmotivering i NJA 1949 s. 164, Hessler s. 241 och Karlgren s. 219 f. Jfr Karlgren s. 215 f.

[8] NJA 1908 s. 331. I rättsfallet, där utmätning likväl skett och kon på exekutiv auktion inropats av nyttjanderättshavaren, ansågs denne ha gjort exstinktivt godtrosförvärv. Ang. rättsfallet se Karlgren s. 219.

[9] NJA II 1932 s. 109 och Hult, Lärobok i värdepappersrätt, 6 uppl., Stockholm 1969 s. 158.

[10] Rodhe, Obligationsrätt, Lund 1956, s. 744 f och Hult s. 160 f.

[11] Karlgren s. 212 f och 224.

[12] Hult s. 163 f samt Karlgren s. 212 f och 224.

[13] Almén-Eklund s. 107 f och 158 f.

[14] Hult s. 145 och 148.

köparen.[15] Köparen kan med verkan mot sina borgenärer överlåta varorna vidare genom att överlämna sitt konossementsexemplar till förvärvaren. Att fraktföraren (fartygets befälhavare) underrättas om överlåtelsen saknar däremot betydelse.[16] Om varorna fraktas med järnväg erhåller säljaren fraktsedelsdubblett. Om dubbletten överlämnas till köparen, torde denne bli skyddad mot säljarens borgenärer.[17] Den som förvärvar varorna från köparen synes däremot inte anses skyddad mot dennes borgenärer genom att han erhåller fraktsedelsdubbletten.[18] I fråga om flygfrakt gäller liknande regler.[19] Beträffande fraktavtal vid internationell godsbefordran på väg finns också bestämmelser om fraktsedelsdubblett som har betydelse i förevarande sammanhang. Såld vara kan fraktas med fartyg, luftfartyg, järnväg eller motorfordon även utan att konossement eller fraktsedel utfärdas.[20] Det är i sådana fall ovisst, huruvida köparen vinner skydd mot säljarens borgenärer redan genom att varan överlämnas till en självständig fraktförare.[21] Om köparen överlåter varan innan den lämnats ut till honom, är ovisst huruvida förvärvaren omedelbart genom avtalet vinner skydd mot köparens borgenärer eller om det för att förvärvaren skall bli skyddad krävs att fraktföraren underrättas om överlåtelsen. Sannolikt krävs i här berörda fall att fraktföraren underrättas. – Till distansköp som avses i 10 § köplagen hör inte det fallet att det är köparen som ombesörjer transporten genom en särskild fraktförare. I sådant fall torde köparen vara skyddad mot säljarens borgenärer redan när varorna omhändertagits av fraktföraren.[22] Har konossement utlämnats till säljaren, torde för inträdet av borgenärsskydd för köparen krävas att denne fått åtminstone ett exemplar i besittning.

Kommission innebär, att kommissionären åtar sig att sälja eller köpa lös egendom i eget namn för kommittentens räkning, se 4 § första stycket lagen (1914:45) om kommission, handelsagentur och handelsresande. Av 53 § i lagen framgår att kommissionären, om han ej själv inträder som köpare eller säljare, inte förvärvar äganderätt till godset och att detta inte får tas i anspråk av hans borgenärer.[23] Träder kommissionären själv in som köpare eller säljare, torde vara klart att LkF är tillämplig, om han ej redan har godset i sin besittning. När självinträde ej äger rum och gods som kommissionären säljer finns i hans besittning, kan avtalet sägas avse egendom som finns i tredje mans besittning. I sådant fall uppkommer spörsmålet huruvida köparen är skyddad mot kommittentens borgenärer. Vid inköpskommission uppkommer på motsvarande sätt spörsmål huruvida kommittentens förvärv är skyddat mot säljarens borgenärer. Om nämnda båda spörsmål innehåller kommissionslagen inga bestämmelser. Beträffande försäljningskommission har i litteraturen gjorts uttalanden i olika riktningar. Det ena uttalandet synes innebära att köparen omedelbart genom avtalet med kommissionären blir skyddad mot kommittentens borgenärer när godset finns i kommissionärens besittning.[24] I det andra uttalandet ifrågasätts, huruvida det inte för att köparen skall bli skyddad krävs tradition till denne eller publicitetsförfarande enligt LkF.[25] Sådant krav synes dock knappast befogat.

[15] Hult s. 145 f.
[16] Hult s. 145.
[17] Hult s. 150.
[18] Jfr Hult s. 149.
[19] Hult s. 153.
[20] Det förekommer även att rederi eller speditionsföretag utfärdar bevis som liknar lagerbevis. Se härom Rodhe s. 744 f.
[21] Karlgren s. 213 och Undén s. 130. Jfr Hessler s. 211 och 241 samt Hult s. 145.
[22] Jfr Almén-Eklund s. 158.
[23] NJA II 1914 s. 272 ff.
[24] Undén s. 124. Huruvida uttalandet har den angivna innebörden är dock ej fullt klart, se Karlgren s. 217 not 8. Jfr Hessler s. 243.
[25] Karlgren s. 217 f.

När köp avser egendom som vid tiden för köpet är eller efteråt av säljaren överlämnas i tredje mans besittning, är såsom framgår av det anförda i flera fall oklart vad som krävs för att köpet skall gälla mot säljarens borgenärer.[26] I den mån underrättelse till tredje man är en förutsättning för borgenärsskydd måste underrättelsen lämnas av säljaren eller köparen. Det är sålunda inte tillräckligt att tredje mannen på annan väg får kännedom om köpet.[27] Vidare måste i fråga om underrättelsen upprätthållas krav att säljaren inte förbehållit sig rätt att själv få ta ut egendomen.[28]

Ett undantag från LkFs krav på tradition eller publicitetsförfarande när egendomen är kvar i säljarens besittning gäller enligt *lagen* (1944:302) *om köpares rätt till märkt virke*. I fråga om köp av ved eller annat virke föreskrivs i denna lag, att virket, även om det är kvar i säljarens vård, ej får tas i anspråk för betalning av dennes gäld, om det blivit tydligt märkt för köparens räkning och vid köp av sådant virke är brukligt att genom märkning ange vad som tillkommer köparen. I lagens förarbeten uttalades, att säkerhetsköp knappast förekom på virkesmarknaden men att, i den mån så skedde någon gång, de nya bestämmelserna borde vara tillämpliga även på säkerhetsköp.[29] I fråga om pantsättning av virke gäller de vanliga reglerna om lösörepant.

7.1.4 *Köp av fartyg och luftfartyg*

Det har satts i fråga, huruvida LkF var tillämplig på *fartyg* av sådan storlek att det kunde intecknas.[1] I ett fall i hovrättspraxis ansågs att köpare av sådant fartyg blev skyddad mot säljarens borgenärer omedelbart genom avtalet.[2] Bestämmelser i ämnet finns numera i sjölagen (1891:35 s. 1), sedan denna ändrats genom lag (1973:1064) som träder i kraft den dag Kungl. Maj:t bestämmer. Sjölagen innehåller i den nya lydelsen bl.a., att fartyg som har viss minsta storlek och enligt 2 § betecknas skepp skall införas i ett skeppsregister och att sådana fartyg under byggnad får införas i ett skeppsbyggnadsregister, se 11 §. Förvärv av skepp eller registrerat skeppsbygge inskrivs i resp. register, och upplåtelse av panträtt förutsätter inteckning i egendomen genom inskrivning i registret, se 13, 14 och 261 §§. Beträffande överlåtelse av skepp eller skeppsbygge föreskrivs i 19 §, att om inskrivning sökts för förvärvet, får egendomen efter utgången av den inskrivningsdag då ansökningen gjordes inte tas i anspråk för annan fordran mot överlåtaren än sådan som är förenad med panträtt eller retentionsrätt i egendomen. Med överlåtelse avses i bestämmelsen även gåva.[3] Bestämmelsen gäller även förvärv som förvärvaren i och för sig inte är skyldig att låta inskriva.[4] Den gäller vidare även förvärv av andel i skepp eller skeppsbygge.[5]

Mindre fartyg, som enligt 2 § i sjölagens nya lydelse kallas båtar, kan ej intecknas och panträtt i sådana fartyg upplåts enligt reglerna om lösörepant.[6] På grund av tidigare rättspraxis är klart att LkF är tillämplig i fråga om köp av båt.[7] Beträffande andel i båt gäller vad som anförs nedan om andel i lös sak.[8]

[26] Jfr Karlgren s. 212 f.
[27] Jfr NJA 1962 s. 49.
[28] NJA 1949 s. 164, anmärkt ovan s. 213 not 7. Jfr NJA II 1936 s. 92, Almén-Eklund s. 100 f och Undén s. 134 f.
[29] Prop. 1944:201 s. 45. Jfr Karlgren s. 221.
[1] Undén s. 125 f och SOU 1970:74 s. 94 med hänvisningar.
[2] SvJT 1933 rf s. 54.
[3] Prop. 1973:42 s. 244.
[4] Prop. 1973:42 s. 245.
[5] Prop. 1973:42 s. 244.
[6] SOU 1970:74 s. 94.
[7] NJA 1921 s. 484.
[8] Se s. 219 f.

Angående överlåtelse av tillbehör till fartyg se ovan under 7.1.2.[9]

Även *luftfartyg* kan, oberoende av storlek, registreras och intecknas, se 2 kap. luftfartslagen (1957:297) och lagen (1955:227) om inskrivning av rätt till luftfartyg. I samband med nämnda 1955 års lagstiftning tillades i 10 kap. 7 § HB – som då innehöll att handpanträtt inte fick stiftas i fartyg som var intecknat för fordran eller ägde den dräktighet att inteckning däri kunde meddelas – bestämmelse att inte heller luftfartyg fick sålunda pantsättas.[10] I anslutning härtill anförde departementschefen i prop. 1955:13 (s. 130), att luftfartyg eller tillbehör därtill inte kunde göras till föremål för lösöreköp. Han erinrade om att LkF enligt ett avgörande i hovrättspraxis[11] inte ansetts tillämplig på fartyg av sådan storlek att det kunde intecknas. Denna uppfattning syntes naturlig och riktig, och samma grundsats borde utan särskilt stadgande i ämnet anses gälla beträffande luftfartyg. Lagrådet gjorde ingen erinran däremot. Olika meningar råder emellertid, huruvida departementschefsuttalandet var ett riktigt uttryck för gällande rätts ståndpunkt och hur uttalandet bör tolkas.[12] Enligt en mening stod i allt fall frågan öppen, om den från LkF härledda traditionsprincipen gällde beträffande omsättningsköp av luftfartyg.[13]

7.1.5 *Pantsättning av lösöre*

För att upplåtelse av panträtt i lösöre skall bli gällande mot pantsättarens borgenärer förutsätts i 10 kap. 1 § HB i 1734 års lag, att panten överlämnas i panthavarens besittning (jfr ang. förmånsrätt på grund av handpanträtt 4 § 2 FRL). Redan själva pantavtalet är dock bindande mellan parterna. Det har enligt rättsfall också verkan mot tredje man som förvärvat den pantförskrivna egendomen med vetskap om pantförskrivningen.[1]

Panträtt med samma verkan som handpanträtt kan stiftas i gods som befinner sig i tredje mans besittning. En allmän bestämmelse om pantsättning av gods som innehades av annan än ägaren fanns tidigare i kungl. förklaringen (1872:27 s. 7) av 17 kap. 3 § HB. För att panträtt som ägaren upplåtit i godset skulle gälla mot ägarens borgenärer krävdes enligt förklaringen, att innehavaren förbundit sig att tillhandahålla panthavaren godset eller dess värde. Förklaringen upphävdes i samband med tillkomsten av lagen (1936:81) om skuldebrev och ersattes av lagen (1936:88) om pantsättning av lös egendom som innehaves av tredje man. Utfästelse om panträtt i egendomen gäller enligt sistnämnda lag mot pantsättarens borgenärer, om pantsättaren underrättat tredje mannen om utfästelsen eller panthavaren hos tredje mannen företett skriftlig handling som visar att panträtt blivit utfäst. Det krävs sålunda inte längre att tredje mannen förbinder sig att tillhandahålla panthavaren egendomen, utan tredje mannen blir omedelbart på grund av underrättelsen om pantutfästelsen skyldig att respektera panthavarens rätt.[2] I stället för nämnda 1936 års lag gäller emellertid i vissa fall särskilda regler. Enligt lagen (1931:110) om upplagshus och upplagsbevis stiftas panträtt i upplagd vara genom överlämnande av upplagspantbevis

[9] Se s. 212.

[10] Beträffande fartyg har 10 kap. 7 § HB ändrats senare genom lag 1973:1066 i samband med förenämnda ändring i sjölagen genom lag 1973:1064.

[11] SvJT 1933 rf s. 54.

[12] Walin i SvJT 1970 s. 225 ff och Rune ib. s. 235 f.

[13] Walin ib. s. 229 f.

[1] NJA 1924 s. 329 och 1925 s. 80 samt 1940 s. 297. Jfr Undén s. 180 och Hessler s. 376. Möjligen bör, trots sistnämnda rättsfall, avtalet gälla även mot den som ej känt till men bort känna till det.

[2] Marks v. Würtemberg-Sterzel s. 183 f.

eller, om sådant bevis inte utfärdats, genom överlämnande av upplagsbeviset, om därjämte vissa formföreskrifter iakttas, bl.a. att pantsättaren skall förse beviset med påskrift att det överlåts som pant för fordran, se 31, 32 och 39 §§. Enligt lagens förarbeten gäller nämnda regler även i fråga om säkerhetsöverlåtelse.[3] Om konossement utfärdats beträffande vara som fraktas med fartyg, gäller för att pantsättning av varan skall ha verkan mot pantsättarens borgenärer samma krav som i fråga om köp av varan. När konossement utfärdats i flera exemplar, torde sålunda även för sakrättsligt giltig pantsättning vara tillräckligt att ett exemplar överlämnas till pantborgenären.[4]

I skepp och skeppsbygge samt luftfartyg kan handpanträtt inte stiftas, se 10 kap. 7 § HB i dess lydelse enligt lag 1973:1066. Upplåtelse av panträtt i sådan egendom förutsätter inteckning, se 261 § sjölagen (1891:35 s. 1) nya lydelsen samt 3 och 4 §§ lagen (1955:227) om inskrivning av rätt till luftfartyg.

7.1.6 *Köp och pantsättning av annan lös egendom*

Frågan huruvida LkF är begränsad till "lösören" i detta ords vanliga bemärkelse, dvs. lösa saker, eller omfattar även andra slag av lös egendom ansågs redan från början oklar och har senare aktualiserats i olika sammanhang. 1905 års köplag är tillämplig på köp av lös egendom i allmänhet, frånsett vissa av lagens bestämmelser vilka har en mera begränsad innebörd.[1] Begreppet lös egendom i köplagen kan sägas vara negativt bestämt och inbegriper alla förmögenhetsrätter vilka inte hänförs till fast egendom.[2] Till lös egendom som kan vara objekt för köp hör sålunda utom lösa saker även fordringar, andelsrätter, begränsade rättigheter till lös eller fast egendom, immateriella förmögenhetsrätter m.m.

Byggnad som annan än fastighetens ägare – vanligen en nyttjanderättshavare – uppfört åt sig är enligt 2 kap. JB inte tillbehör till fastigheten. Sådan byggnad brukar, frånsett fall då byggnaden är tillbehör till inskriven tomträtt, betecknas som byggnad på ofri grund eller *byggnad på annans mark*. Den räknas som lös egendom. Ibland används beteckningen fast sak. Beträffande köp av byggnad på annans mark intog rättspraxis redan tidigt den ståndpunkten att LkF inte var tillämplig och att köparen blev skyddad mot säljarens borgenärer omedelbart genom avtalet.[3] I rättsfallet NJA 1952 s. 407 uttalade HD i sin domsmotivering bl.a. att säkerhetsöverlåtelse fick anses följa samma regel i detta hänseende. För stiftande av panträtt i byggnad på annans mark med verkan mot borgenärerna förutsattes i tidigare rättspraxis att pantborgenären fått besittning till byggnaden.[4] Frågan prövades på nytt i plenimålet NJA 1954 s. 455, varvid HDs majoritet vidhöll den ståndpunkt som praxis intagit tidigare.[5]

Beträffande *fordringar* har allmänt ansetts, att enkla skuldebrev och andra fordringar av icke-löpande natur – skriftliga eller muntliga – föll

[3] NJA II 1932 s. 75 och 120 f.

[4] Hult s. 146 och 148 samt Undén s. 197.

[1] Almén-Eklund s. 6 f, jfr not 13.

[2] Almén-Eklund s. 14.

[3] Karlgren s. 175 ff och Undén s. 124.

[4] Karlgren s. 179 ff och Undén s. 197.

[5] Den olika behandlingen i rättspraxis av säkerhetsöverlåtelse och pantsättning beträffande byggnad på annans mark har analyserats av Karlgren s. 181 ff.

utanför förordningen. Överlåtelse av sådana fordringar ansågs därför tidigare utan vidare gälla mot överlåtarens borgenärer.[6] I fråga om löpande skuldebrev rådde olika meningar.[7] Efter tillkomsten av SkbrL kommer tillämpning av LkF på skuldebrev inte i fråga och borgenärsskyddet regleras i SkbrL.

Beträffande löpande skuldebrev och vissa slags enkla skuldebrev, nämligen vissa bevis om tillgodohavande hos bank och förlagsbevis, är enligt 22 och 32 §§ SkbrL traditionsprincipen huvudregel. I fråga om andra enkla skuldebrev gäller enligt 31 § första stycket som villkor för att överlåtelse skall gälla mot överlåtarens borgenärer, att underrättelse (denuntiation) lämnats till skuldebrevsgäldenären. Från dessa regler undantas dock i nämnda paragrafer vissa situationer då överlåtelsen gäller mot borgenärerna även utan att tradition resp. denuntiation skett. I SkbrL avses med överlåtelse ej endast köp utan även gåva. Därjämte har i lagen (1936:83) angående vissa utfästelser om gåva upptagits bestämmelser i fråga om gåva av skuldebrev som i stort sett överensstämmer med SkbrL såvitt angår verkan mot givarens borgenärer. SkbrLs regler om överlåtelse gäller enligt 10 § också i fråga om pantsättning. Huruvida säkerhetsöverlåtelse av skuldebrev bedöms som köp eller pantsättning, saknar sålunda betydelse för frågan om överlåtelsens verkan mot överlåtarens borgenärer. Den under 7.1.5 nämnda lagen (1936:88) om pantsättning av lös egendom som innehaves av tredje man är tillämplig även i fråga om löpande skuldebrev och sådana enkla skuldebrev som avses i 32 § SkbrL.

SkbrL förutsattes få analogisk tillämpning utanför skuldebrevsområdet.[8] Regeln att tradition krävs för att överlåtelse eller pantsättning av löpande skuldebrev skall gälla mot borgenärerna torde sålunda böra tillämpas analogiskt i fråga om andra värdehandlingar, t.ex. växlar, checkar, konossement och upplagsbevis som är av löpande beskaffenhet.[9] Enligt uttalanden i litteraturen gäller detsamma i fråga om livförsäkringsbrev som avser kapitalförsäkring och utfärdats efter ikraftträdandet av lagen (1927:77) om försäkringsavtal.[10] Regeln om denuntiation vid överlåtelse eller pantsättning av enkla skuldebrev torde böra tillämpas analogiskt i fråga om andra icke-löpande fordringar, vare sig de grundas på skriftlig handling eller på muntlig utfästelse.[11] Även värdehandlingar och fordringar av här nämnda slag faller utanför LkF.

I fråga om *aktiebrev* är också tillämpning av LkF utesluten, jfr lagen (1944:705) om aktiebolag. För att överlåtelse av aktiebrev eller vissa andra bevis om rätt till aktie skall gälla mot överlåtarens borgenärer krävs utan undantag att förvärvaren fått handlingen i besittning, och för att pantsättning skall gälla mot pantsättarens borgenärer krävs likaså tradition, se 36 § 3 och 4 mom. samt 37 §. Med överlåtelse torde i nämnda bestämmelser avses även gåva. I lagen (1955:183) om bankrörelse och lagen (1948:433) om försäkringsrörelse finns motsvarande bestämmelser om aktier m.m. i bank- och försäkringsbolag. Beträffande gåva av aktiebrev m.m. finns dessutom bestämmelser med samma innebörd i 1 och 3 §§ gåvolagen. Lagen (1936:88) om pantsättning av lös

[6] Marks v. Würtemberg-Sterzel s. 135.

[7] Marks v. Würtemberg-Sterzel s. 108.

[8] NJA II 1936 s. 5 och 13.

[9] Marks v. Würtemberg-Sterzel s. 111.

[10] Hult s. 134 (med viss reservation), Karlgren s. 223 med hänvisningar och Hellner, Försäkringsrätt, 2 uppl. s. 565 och 618 f.

[11] Marks v. Würtemberg-Sterzel s. 138.

egendom som innehaves av tredje man är tillämplig även i fråga om aktiebrev.

Även andelsrätt i annan juridisk person – såsom *ekonomisk förening* eller *handelsbolag* – kan i allmänhet överlåtas, åtminstone såvitt angår delägarens ekonomiska anspråk mot den juridiska personen.[12] Bestämmelser saknas om förutsättningarna för att överlåtelse eller pantsättning av sådan andelsrätt skall gälla mot överlåtarens resp. pantsättarens borgenärer. LkF anses inte tillämplig.[13] Tidigare hävdades i litteraturen, att en köpare genom avtalet vann skydd mot säljarens borgenärer.[14] Efter SkbrLs tillkomst har emellertid tendensen i doktrinen varit att anse reglerna om enkla skuldebrev analogiskt tillämpliga och att således kräva denuntiation till den juridiska personen för att överlåtelse av andelsrätten skall gälla mot överlåtarens borgenärer.[15] Den senare uppfattningen har fått stöd i rättspraxis. I ett rättsfall år 1971 ansåg HD, att överlåtelse av bostadsrätt – dvs. andelsrätt i bostadsrättsförening – inte gällde mot överlåtarens borgenärer då föreningen inte underrättats om överlåtelsen.[16] I ett tidigare rättsfall hade HD däremot funnit att fullbordad gåva av andelar i ekonomisk förening kommit till stånd genom själva avtalet, men det är oklart hur rättsfallet bör tolkas.[17]

I fråga om pantsättning av andelsrätt i ekonomisk förening har ansetts, att rättspraxis före SkbrL gav visst stöd för uppfattningen att pantsättning med verkan mot pantsättarens borgenärer kunde ske genom överlämnande av motbok som föreningen utfärdat till medlemmen.[18] I doktrinen finns alltjämt den meningen företrädd att rättsläget härvidlag inte ändrats genom SkbrL, men tendensen är att kräva denuntiation i fråga om pantsättning av andelsrätter.[19] Bl.a. har i fråga om pantsättning av bostadsrätt uttalats, att skydd mot pantsättarens borgenärer uppkommer genom att bostadsrättsföreningen underrättas om pantsättningen och att överlämnande av andelsbevis till pantborgenären saknar betydelse i sådant avseende.[20]

Med andelsrätt i sådan juridisk person som nyss nämnts kan jämföras *andelsrätt i dödsbo.* Av det förhållandet att LkF inte ansetts tillämplig i fråga om köp av andel i kvarlåtenskap har i hovrättspraxis före SkbrL ansetts följa, att köpeavtalet oberoende av tradition gällde mot säljarens borgenärer.[21] Krav på denuntiation till dödsboet för överlåtelsens giltighet mot borgenärerna var knappast aktuellt förrän efter SkbrLs tillkomst. Frågan har nyligen prövats av HD, som därvid har funnit att överlåtelse av andel i dödsbo ej gällde mot överlåtarens borgenärer innan underrättelse om överlåtelsen lämnats dödsboet.[22] För dödsboet i fråga var boutredningsman förordnad.

Andelsrätt av annat slag föreligger vid *samäganderätt till lös egendom*, dvs. fall då två eller flera gemensamt äger visst förmögenhetsobjekt.[23] Objekt för samäganderätt kan även vara sådana förmögenhetsrättigheter som i och för sig inte faller under LkF, t.ex. skuldebrev och aktier. I ett rättsfall år 1916 fann HD, att LkF inte var tillämplig när andel i maskiner som ägdes av flera personer sålts till några som förut inte var delägare. Köpet ansågs gälla mot säljarens borgenärer oavsett om maskinerna

[12] Betr. ekonomisk förening se NJA II 1951 s. 44 och Hult s. 172. Betr. handelsbolag se 4 och 23 §§ lagen (1895:64 s. 1) om handelsbolag och enkla bolag.

[13] Karlgren s. 229 ff.

[14] Hult s. 177 f.

[15] NJA II 1951 s. 44 f, Hessler s. 253 f med hänvisningar och Karlgren s. 229 ff med hänvisningar.

[16] NJA 1971 s. 66.

[17] NJA 1941 s. 680. Jfr 3 § andra st. gåvolagen. Se vidare s. 260.

[18] NJA 1939 s. 162.

[19] Hult s. 179 på ena och Karlgren s. 229 på andra sidan.

[20] Prop. 1971:12 s. 106 och Knutsson-Lindqvist, Bostadsrättslagen, Stockholm 1972, s. 42. – Jfr NJA 1971 s. 66.

[21] SvJT 1916 rf s. 152.

[22] NJA 1972 s. 512.

[23] Jfr 1 § lagen (1904:48 s. 1) om samäganderätt.

överlämnats till köparna eller ej.[24] Att traditionskravet skulle uppges också i det fallet att en delägare i lös sak förvärvar samtliga övriga andelar kan dock knappast antas.[25] Beträffande gåva av andel i lös sak är i motsvarande mån ovisst, huruvida tradition (eller denuntiation) fordras för gåvans giltighet mot givarens borgenärer.[26] För att pantsättning av andel i lös sak skall gälla mot pantsättarens borgenärer fordras enligt uttalanden i litteraturen tradition. Enligt en mening skulle det vara tillfyllest att pantborgenären i pantsättarens ställe blir sambesittare till den gemensamma saken, enligt en annan mening krävas att pantborgenären får besittning till saken i dess helhet.[27]

Även nyttjanderätt till lös eller fast egendom och avkomsträtt kan överlåtas. De räknas till lös egendom. I fråga om köp av nu nämnda rättigheter är enligt allmänt rådande uppfattning LkF inte tillämplig.

I fråga om överlåtelse av *nyttjanderätt till lös sak* har troligen avtalet i och för sig verkan mot nyttjanderättshavarens borgenärer.[28] Det kan dock måhända tänkas att denuntiation till sakens ägare eller tradition krävs. Vad som nu sagts torde ha motsvarande tillämpning i fråga om överlåtelse av avkomsträtt till lös egendom t.ex. rätt att uppbära avkastningen av aktier.

Särskild bestämmelse om borgenärsskyddet vid överlåtelse finns beträffande ett speciellt slag av nyttjanderätt, nämligen *gruvrätt*. Enligt 65 § gruvlagen (1938:314) är överlåtelse av rätt till gruva eller andel däri ej gällande mot överlåtarens borgenärer förrän förvärvaren gjort anmälan om förvärvet hos bergmästaren i närmare föreskriven ordning. Av lagens förarbeten framgår att bestämmelsen är avsedd att tillämpas även i fråga om säkerhetsöverlåtelse.[29] Anmälan som gjorts i föreskriven ordning skall antecknas i gruvregistret. Det synes oklart, huruvida ett avtal som inte är säkerhetsöverlåtelse utan öppet deklareras vara pantsättning av gruvrätt kan anmälas hos bergmästaren och härigenom få verkan mot gruvinnehavarens borgenärer.[30] Bestämmelsen har enligt 67 § motsvarande tillämpning när nyttjanderätt till gruva eller andel däri upplåtits eller överlåtits.

Genom prop. 1974:32 har förslag till ny gruvlag förelagts riksdagen. Bestämmelser motsvarande 65 och 67 §§ har därvid införts som 9 kap. 5 och 6 §§ i förslaget. Någon saklig ändring synes inte vara åsyftad.

I fråga om *nyttjanderätt till fast egendom* är – frånsett tomträtt och vattenfallsrätt – nyttjanderättshavarens rätt att förfoga över nyttjanderätten i många fall inskränkt genom särskilda bestämmelser, se t.ex. beträffande arrende 9 kap. 31 § JB och beträffande hyra 12 kap. 32–38 §§ JB. I en del andra fall, t.ex. i fråga om skogsavverkningsrätt, torde nyttjanderättsavtalet mestadels inte innefatta hinder att nyttjanderättshavaren överlåter eller pantsätter nyttjanderätten. Frågan vilken verkan överlåtelse av nyttjanderätt till fast egendom har mot överlåtarens borgenärer är inte reglerad i lag. Den allmänna regeln antas vara att i sådana fall själva avtalet gäller mot borgenärerna.[31]

I princip föreligger inte hinder att upplåta panträtt i nyttjanderätt till fast egendom som kan överlåtas, men för att upplåtelsen skall gälla mot

[24] NJA 1916 s. 656.
[25] Jfr i övrigt Hessler s. 247 och Karlgren s. 220.
[26] Jfr 2 § gåvolagen och Marks v. Würtemberg-Sterzel s. 162.
[27] Karlgren s. 220 och Undén s. 156, 187 och 197 f.
[28] Hessler s. 256.
[29] Se NJA II 1939 s. 440 och Digman, Svensk gruvrätt, Stockholm 1953, s. 395 f.
[30] NJA II 1939 s. 440, Hessler s. 430 och Karlgren s. 54 ff.
[31] Hessler s. 256 och Karlgren s. 226.

nyttjanderättshavarens borgenärer antas i allmänhet att panthavaren måste få besittning i nyttjanderättshavarens ställe vilket som regel inte kan genomföras.[32] Om överlåtelse av nyttjanderätten kräver fastighetsägarens samtycke, måste det beaktas vid realisation av panten.

I fråga om *lösörepant* i pantborgenärens besittning förutsätts i 10 kap. 6 § HB, att pantborgenären kan "sätta ut" panten till annan. Överlåtelse av panträtten eller återpantsättning torde få verkan mot panthavarens egna borgenärer endast om panten traderas.[33] Detta gäller även i fråga om överlåtelse av panträtt, som upplåtits i sådana med lös sak jämförliga objekt som löpande skuldebrev, aktier m.m., och i fråga om återpantsättning av dylika objekt. När denuntiation krävs för sakrättslig verkan av upplåtelse av panträtt, torde samma regel gälla överlåtelse av panträtten och återpantsättning.

Innan *panträtt i skepp, skeppsbygge* eller *fast egendom* – inkl. tomträtt och vattenfallsrätt – upplåts skall enligt 261 § sjölagen resp. 6 kap. JB ägaren ha erhållit inteckning i egendomen och pantbrev. Panträtten upplåts genom att ägaren överlämnar pantbrevet som pant för en fordran mot honom själv eller mot tredje man. Panthavaren kan överlåta panträtten endast tillsammans med fordringen. Han kan ej förfoga över panträtten genom återpantsättning. Pantbrev kan även pantförskrivas i andra hand till säkerhet för fordran som tillkommer annan än den borgenär till vilken pantbrevet överlämnats. För att denna pantförskrivning skall gälla mot övriga borgenärer krävs denuntiation till pantbrevets innehavare i enlighet med bestämmelserna i lagen (1936:88) om pantsättning av lös egendom som innehaves av tredje man.

Sakrättsliga problem blir aktuella även i fråga om immateriella förmögenhetsrätter. *Upphovsrätt* till litterära och konstnärliga verk kan av upphovsmannen överlåtas men kan ej tas i anspråk av dennes borgenärer; se 27–40 och 42 §§ lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk. Överlåtelse medför ej rätt för förvärvaren att överlåta upphovsrätten vidare, om inte annat avtalats; se 28 § i nämnda lag. Om förvärvaren har dylik rätt men inte begagnat sig av denna, torde upphovsrätten kunna tas i anspråk av hans borgenärer.[34] Om förvärvaren i sin tur överlåtit upphovsrätten, torde den sista förvärvaren redan genom avtalet vara skyddad mot att upphovsrätten tas i anspråk av den första förvärvarens borgenärer.[35] Det är ej klart huruvida upphovsrätt, i den mån den kan överlåtas, även kan pantsättas.[36] När en förvärvare av upphovsrätten kan överlåta denna torde dock i princip även pantsättning vara möjlig. Enligt uttalanden i litteraturen är ovisst huruvida sådant pantavtal utan vidare gäller mot upplåtarens borgenärer eller någon ytterligare åtgärd behövs.[37]

Patent kan överlåtas. Patenthavaren kan också upplåta licens, dvs. rätt för annan att yrkesmässigt utnyttja uppfinningen. Licens kan av licenshavaren överlåtas vidare endast om avtal träffats därom, se 43 § patentlagen (1967:837). Om *varumärke* och varumärkeslicens gäller motsvarande, se 33 och 34 §§ varumärkeslagen (1960:644). Rätt till

[32] Karlgren s. 225 f. Jfr SvJT 1967 rf s. 33 och Hessler s. 430 f.

[33] Undén, Om panträtt i rättigheter, 2 uppl. Lund 1923, s. 86 f, 103 och 170, Hessler s. 256 och Karlgren s. 216 not 6.

[34] Hessler s. 255.

[35] Hessler s. 255 och Karlgren s. 224.

[36] Jfr NJA 1903 s. 216, där utgivningsrätt till periodisk skrift ansågs inte lagligen kunna pantsättas. Se även Hessler s. 431 f.

[37] Karlgren s. 224 f och Undén, Om panträtt i rättigheter s. 108 ff.

varumärke får enligt 34 § varumärkeslagen ej utmätas men ingår i innehavarens konkurs. Patent kan däremot utmätas, jfr 54 § andra stycket patentlagen. Även patentlicens torde kunna utmätas hos licenshavaren, om denne har rätt att överlåta licensen. Det anses klart, att överlåtelse av patent, varumärke eller licens i och med avtalet gäller mot överlåtarens borgenärer.[38] Olika meningar finns, huruvida pantsättning av nämnda rättigheter överhuvud är möjlig.[39] Om pantsättning antas kunna ske, har ifrågasatts huruvida tradition (t.ex. överlämnande av patentbrev) eller annan åtgärd krävs för att pantsättningen skall gälla mot pantsättarens borgenärer.[40]

Beträffande *dansk, finsk och norsk rätt* se bilaga.

7.2 Lagberedningen

7.2.1 *Allmänna synpunkter*

Beredningen har i inledningen till detta betänkande nämnt att den, efter samråd med justitiedepartementet, även tagit upp frågan om upphävande av lösöreköpsförordningen.

LkF har nära samband med utsökningsrätten. Dess bestämmelser och de slutsatser som den föranlett vid besvarandet av mer eller mindre närliggande spörsmål har alltjämt betydelse för det sakrättsliga regelsystemet beträffande lös egendom. UB i och för sig gör det inte nödvändigt att upphäva förordningen. I UB har beredningen emellertid sökt utforma tidsenliga bestämmelser om hur tredje mans rätt skall tas till vara vid utmätning. De förutsätter ett sakrättsligt regelsystem som bör vara tidsenligt även det. Den ålderdomliga LkF måste förr eller senare ersättas av en modern lag, om den inte kan utan vidare upphävas, och man synes böra ta tillfället i akt och söka lösa denna uppgift i samband med att utsökningsrätten moderniseras. Frågan hör dessutom samman med konkursrätten. Även beträffande konkursrätten har beredningen tidigare framlagt förslag till revision i väsentliga delar, och ny förmånsrättsordning har efter förslag av beredningen genomförts genom FRL. Arbetet på revision av KL fullföljs såvitt angår andra avsnitt av en särskild kommitté. Att konkurslagstiftningen är under revision utgör ytterligare ett skäl att nu ta upp frågan om upphävandet av LkF.

Inom det sakrättsliga systemet står reglerna om förvärvares skydd vid överlåtelse av äganderätten till lös egendom och vid upplåtelse av panträtt varandra nära. Framställning har nyligen gjorts om att pant och borgen görs till föremål för tidsenlig reglering.[1] Denna framställning syftar till en vittutseende utredning om hela regelsystemet för pant och borgen, i den mån inte moderna bestämmelser redan föreligger eller förbereds i annat sammanhang. Frågan om LkFs upphävande aktualiserar inte en så brett lagd lagstiftning. En ny lag som klargör förutsättningarna för att överlåtelse av lösöre skall bli gällande mot överlåtarens borgenärer kan emellertid även klargöra en del förutsättningar för giltigheten av

[38] Hessler s. 255 och Karlgren s. 225.

[39] Se betr. patent SvJT 1923 rf s. 54 och Karlgren s. 225 samt betr. varumärke prop. 1960:167 s. 170 och Hessler s. 432.

[40] Karlgren s. 225 och Undén, Panträtt i rättigheter s. 111 ff.

[1] Skrivelse till Kungl. Maj:t den 7 jan. 1974 från Svenska bankföreningen, Svenska sparbanksföreningen och Sveriges jordbrukskasseförbund.

pantupplåtelser. Genomförandet av den nu aktuella arbetsuppgiften behöver inte försvåra en brett lagd utredning om pant.

LkFs betydelse hänför sig numera inte så mycket till möjligheten att genom publicitetsförfarande ge skydd åt den som genom verkligt köp vill förvärva lösöre och låter egendomen stanna kvar i säljarens besittning. Dess väsentliga betydelse ligger i stället däri att förordningen indirekt kräver tradition för att överlåtelse av lösöre skall bli gällande mot överlåtarens borgenärer. De köpeavhandlingar som fortfarande ehuru sparsamt blir föremål för LkFs publicitetsförfarande torde genomgående vara s.k. säkerhetsöverlåtelser vilka tjänar samma syfte som hypotekarisk pantsättning. Bl.a. används LkF emellanåt för att säkerställa kredit till den som förvärvar dyrbarare butiksinventarier. Även för belåning av båtar har användning av LkF aktualiserats. Att den verkliga innebörden av transaktionen därvid kamoufleras under beteckningen köp är naturligtvis otillfredsställande. Metoden att använda LkFs helt föråldrade förfarande i syfte att uppnå skydd för säkerhetsöverlåtelser framstår överhuvud i vår tid som ett rättsligt kuriosum. Trots detta har det inte varit möjligt att i samband med lagstiftning på andra områden, såsom konkurs- och ackordslagstiftning, lagen om företagsinteckning m.m., lämna LkF å sido, utan gång efter annan har olika detaljer måst ändras i den i sin helhet föråldrade författningen.[2]

LkFs upphävande föranleder först frågan vilka förutsättningar som därefter bör gälla för att köp av lösöre (lösa saker) skall bli gällande mot överlåtarens borgenärer. Men därjämte bör övervägas, huruvida det finns något beaktansvärt behov av att ha tillgång till hypotekarisk pantsättning av sådan egendom. Med lösöre avses alla slags lösa saker (levande djur inbegripna) men däremot inte "rättsligt verkande saker", såsom löpande skuldebrev och andra värdepapper. Byggnad på annans mark (fast sak) är att hänföra till lös egendom men betraktas ej som lösöre. Fartyg och luftfartyg räknas som lösöre. Det är emellertid numera genom 1973 års ändringar i sjölagen klargjort att LkF inte skall tillämpas på skepp och skeppsbygge. Fartyg som inte hänförs till skepp faller däremot alltjämt under LkF. De betecknas numera i 2 § sjölagen båtar. Beträffande luftfartyg är frågan om de faller under LkF ännu ej slutligt besvarad, men det kan antas att de kommer att vid pågående översyn av lagstiftningen om inskrivning av rätt till luftfartyg[3] behandlas på samma sätt som skepp.

Såvitt beredningen kunnat inhämta föreligger i fråga om flertalet hithörande egendomsslag inte, vid sidan av den förmånsrätt som vinns genom företagsinteckning, något aktuellt behov av hypotekarisk pantsättning. LkF används som ovan nämnts emellanåt för att bereda långivare säkerhet i butiksinventarier men det synes inte föreligga några särskilda skäl på grund av vilka företagsinteckning inte skulle kunna duga för ändamålet. I detta sammanhang bör erinras om att en säljare av lösöre som vill lämna köparen kredit kan få säkerhet i det sålda godset genom att uppställa äganderättsförbehåll. Sådant förbehåll är som bekant verksamt även mot köparens borgenärer, om det är "allvarligt menat"

[2] Antalet i hela riket årligen registrerade lösöreköp har med vissa fluktuationer undan för undan stadigt minskat på senare tid, från ca 2.200 i början av 1920-talet, 631 år 1960 och 225 år 1967 till 45 år 1972. Av statistiken synes bl.a. framgå att lagen (1966: 454) om företagsinteckning bidragit till att antalet nu smultit ihop så som skett.

[3] Se 1973 års riksdagsberättelse Ju:51.

och ej strider mot reglerna om tillbehör till fast egendom, skepp, skeppsbygge e.l. eller mot allmänna regler om accession och specifikation.

I fråga om båtar, dvs. fartyg som inte enligt sjölagen är att hänföra till skepp, torde emellertid finnas ett beaktansvärt behov av att kunna använda dem för hypotekarisk pantsättning. Detta behov kan tillgodoses genom anknytning till den registrering av båtar som ändå i större eller mindre utsträckning är aktuell (se 2 § sjölagen).[4] Det kan också tänkas att visst intresse finns för hypotekarisk pantsättning av dyrbarare motorfordon. Bilar och andra motorfordon registreras som bekant och det skulle kanske finnas möjlighet att knyta hypotekarisk pantsättning till anteckning i registret. Beredningen vill här erinra om att i fråga om byggnader på annans mark, som f.n. belånas mot säkerhetsöverlåtelse, sedan länge har efterlysts ett ändamålsenligt sätt att använda dem som pant. Därvid har registrering förts på tal. Eftersom byggnad på annans mark inte omfattas av LkF är spörsmålet inte avhängigt av dess upphävande. Beredningen har diskuterat en åtminstone provisorisk reglering av de sakrättsliga spörsmål som rör överlåtelse och pantsättning av byggnad på annans mark men inte ansett sig böra framlägga något förslag därom. Om saken tas upp, måste motsvarande spörsmål regleras även beträffande överlåtelse och pantsättning av nyttjanderätt till marken och därmed aktualiseras även förutsättningarna för sakrättsligt skydd vid överlåtelse eller pantsättning av annan nyttjanderätt. Beredningen har inte ansett lämpligt att i förevarande sammanhang sträcka sig så långt.

Det kan frågas huruvida möjlighet till hypotekarisk pantsättning genom inskrivning skulle kunna införas beträffande lösören överlag och sålunda inte behöva inskränkas till de särskilda egendomsslag där aktuellt behov påvisats. En allmän möjlighet till inskrivning av pantavtal som rör lösören synes emellertid vara svår att praktiskt realisera och skulle dessutom beträffande rörelseidkares lösören bli en icke önskvärd konkurrent till företagsinteckning. Det kan inte vara särskilt ändamålsenligt att en rörelseidkare skulle dels kunna använda sig av inskrivning i form av företagsinteckning för att få kredit dels kunna hypotekariskt pantsätta alla slags lösören som hör till rörelsen genom inskrivning i ett annat register.

För andra än rörelseidkare kan man, om nämnda tanke skall fullföljas, knappast reflektera på annat än ett riksregister för inskrivning av pantavtal. Att ur ett riksregister få upplysning om pantförskrivningar är emellertid inte särskilt upplysande för kreditgivarna, om de inte tillika kan få upplysning om förefintliga äganderättsförbehåll. Även om det med nutida teknik skulle låta sig göra att centralt inskriva såväl äganderättsförbehåll till alla slags lösören som pantförskrivning därav kan den behövliga apparaten inte motiveras med intresset att kunna hypotekariskt pantsätta dem. Det kan här påpekas, att inskrivningsåtgärderna inte gärna kan inskränkas till införande av anmälda pantavtal utan också måste gå ut på att ur registret avlägsna inaktuella införingar. Beredningen anser inte, att LkFs upphävande ger anledning till lagstiftning om generell möjlighet

[4] I direktiven för fritidsbåtutredningen förutsätts också registrering av fritidsbåtar, se 1971 års riksdagsberättelse Jo:25.

att uppnå hypotekarisk pantsättning av lösöre genom inskrivning.

Båtar i sjölagens bemärkelse används ibland i rörelse men utgörs i allmänhet av fritidsbåtar. Möjlighet att hypotekariskt pantsätta båt behöver därför inte bli någon besvärande konkurrent till företagsinteckning. Vad däremot angår motorfordon torde sådana nästan undantagslöst ingå i de inventariebestånd som tillhör rörelse, och konkurrensen med företagsinteckning skulle därför bli aktuell i nästan alla rörelser. Beträffande motorfordon kan i detta sammanhang även framhållas, att särskilt större objekt visserligen betingar mycket höga priser men att de ofta förslits snabbt. Om lastbilar o.d. inköps på avbetalning med äganderättsförbehåll, representerar de i allmänhet inte i köparens hand något större övervärde sedan säljarens återstående fordran avdragits.

Vad angår verkan i övrigt av LkFs upphävande måste uppmärksammas att förordningen som förut nämnts, ehuru dess rätta innebörd alltid t.o.m. på de mest väsentliga punkterna varit föremål för delade meningar, har medfört vittgående krav på tradition resp. denuntiation för att köp av lös egendom skall stå sig mot överlåtarens borgenärer. Om LkF upphävs uppkommer frågan hur det inverkar på traditionsprincipen. Det är väl sannolikt att denna, så rotad som den har blivit, skulle stå kvar. På andra sidan kan inte bestridas att den diskussion som vid olika tider förts om tillämpningsområdet för traditionskravet har utgått från försök till tolkning av förordningen, även om det på senare tid gjorts mera självständiga rättspolitiska överväganden. Vidare kan frågas om eller hur länge principens tillämpning skulle efter ett naket upphävande av LkF anses fixerad till situationen just vid tiden för upphävandet. Även frånsett att tillämplighetsområdets avgränsning f.n. inte är entydig är en rent konserverande ståndpunkt ohållbar på längre sikt. Rättstillämpningen måste ha frihet att fylla ut det sakrättsliga systemet på ett sätt som finnes tidsenligt och bl.a. harmonierar med de uttryckliga bestämmelser som finns på andra områden, t.ex. i fråga om skuldebrev. Dessa bestämmelser har ju också i praxis använts som stöd för denuntiationskrav vid överlåtelse av rättigheter i fall då några bestämmelser inte finns i lag. Ehuru rättstillämpningen därför måhända snarare kan förmodas utbreda traditionsprincipen än motsatsen, anser beredningen, att man inte bör underlåta att i samband med LkFs upphävande reglera de villkor som skall gälla för att förvärv av lösöre skall bli skyddat mot överlåtarens borgenärer. Att i lag uttryckligen anges vilka regler som gäller i detta hänseende måste även av andra skäl anses önskvärt. Vidare kan erinras om att det finns vissa smålagar som löser mycket begränsade hithörande eller närstående problem. Dessa speciella bestämmelser bör föras in i ett större sammanhang, i den mån de inte kan upphävas.

Om den lämpligaste metoden för en sådan lagstiftning kan delade meningar råda. Med den lagstiftningsteknik som hos oss vanligen tillämpas skulle kanske bäst stämma att undvika övergripande principiella bestämmelser och i stället ge vissa regler i anslutning till särskilda praktiskt viktiga rättsinstitut som redan blivit föremål för mera ingående

lagstiftning eller där behovet eljest är framträdande. En sådan metod har på det sakrättsliga området tillämpats bl.a. i fråga om skuldebrev, aktiebrev och vissa andra bevis som nämns i lagstiftningen om aktiebolag samt gruvrätt.

Om denna metod väljs, borde bestämmelser i ämnet i första hand tas in i lagen (1905:38 s. 1) om köp och byte av lös egendom. Det kan med fog betecknas som en brist hos köplagen att den inte anger vilka åtgärder som en köpare bör vidta för att vinna skydd mot säljarens borgenärer och verkligen komma i åtnjutande av vad säljaren utfäst sig att överlämna till honom. På andra sidan kan beaktansvärda invändningar framställas mot att införa bestämmelser därom i köplagen. Dennas upphovsmän sökte begränsa lagens regler till förhållandet mellan köpare och säljare inbördes, medan sådana regler som rör förhållandet till tredje man sköts åt sidan. 39–41 §§ har dock i viss mån dylik sakrättslig karaktär. På motsvarande sätt åsyftar inte heller lagen (1964:528) om tillämplig lag beträffande internationella köp av lösa saker att reglera internationella köps rättsverkningar i förhållande till andra än parterna. Det kan av dessa skäl sägas alltjämt vara en fördel från systematisk synpunkt att så långt möjligt hålla sakrättsliga frågor utanför köplagen. Härtill kommer, att lagen utarbetats i nordiskt samarbete och att införande av nya sakrättsliga regler skulle bryta uniformiteten på en väsentlig punkt. Slutligen kan inte bestridas att formella svårigheter är förenade med att reglera nu aktuella frågor i lagen. Denna avser alla slag av lös egendom med undantag av tomträtt (och vattenfallsrätt), sålunda inte bara lösöre (lösa saker) utan även värdepapper, fordringar och rättigheter av olika slag liksom byggnad på annans mark. En sakrättslig reglering i köplagen som endast rör lösöre bryter sammanhanget. Att åter i köplagen ge sakrättsliga regler för alla olika slag av lös egendom låter sig inte lämpligen göra. Beredningen har därför stannat vid att inte söka reglera den aktuella frågan i köplagen. Bestämmelser i ämnet synes i stället böra införas i en självständig lag. Detta alternativ ger också möjlighet att behandla även vissa närliggande problem som klart inte hör hemma i köplagen.

I fråga om vissa slag av lösöre finns särskilda regler som inte bör brytas ut ur sitt sammanhang för att införlivas med en sådan lag som nu är i fråga. Utanför lagen bör i enlighet härmed falla bl.a. överlåtelser av skepp eller skeppsbygge. Lagen bör inte heller omfatta luftfartyg, för vilka en motsvarande sakrättslig reglering kan väntas. I övrigt synes den lag varom nu är fråga böra omfatta alla slag av lösöre. Delade meningar råder i fråga om de förutsättningar under vilka den som förvärvar andel i lösöre blir skyddad mot överlåtarens borgenärer. Detta problem är också förtjänt att uppmärksammas.

En lag om verkan av överlåtelse av lösöre kan ej undgå att inbegripa överlåtelse av köparens rätt enligt avbetalningskontrakt. Avtal om förhyrning av lösöre står till sin ekonomiska funktion nära avbetalningsköp. Som bekant får avtalen om s.k. leasing allt större betydelse och nyttjanderättshavarens rätt ingår också liksom rätten till avbetalningsgods i kreditunderlaget för företagsinteckning. Beredningen har övervägt att

föreslå bestämmelser om överlåtelse av nyttjanderätt till lösöre men inte ansett att frågan har sådan praktisk betydelse att det är tillräckligt motiverat att behandla den vid här aktuell reglering. Det kan dessutom sättas i fråga huruvida inte i första hand borde ges regler som tillförsäkrar själva nyttjanderättsupplåtelsen skydd mot upplåtarens borgenärer, liksom skydd mot att den går förlorad genom överlåtelse av den egendom som nyttjanderätten avser. Alltjämt anses i det senare hänseendet regeln "köp bryter legostämma" vara i princip tillämplig i fråga om lösöre.[5]

I ett rättsfall (NJA 1972 s. 512) har överlåtelse av andel i dödsbo ansetts vinna skydd mot överlåtarens borgenärer först genom att överlåtelsen denuntieras boet. I rättsfallet fanns boutredningsman förordnad. Det kan i vissa fall vara tveksamt, hur man skall förfara om boutredningsman inte finns, och bestämmelser härom skulle därför kunna vara motiverade. Beredningen har dock inte ansett tillräcklig anledning föreligga att inbegripa överlåtelse av andel i dödsbo under den här diskuterade lagen.

Av nämnda rättsfall och ett tidigare rättsfall rörande överlåtelse av bostadsrätt (NJA 1971 s. 66) kan utläsas en stark tendens att på överlåtelse av andelsrätter analogivis tillämpa skuldebrevslagens regler beträffande överlåtelse av enkla skuldebrev. Om denna tendens utsträcks till att omfatta även överlåtelse av andel i handelsbolag eller enkelt bolag, uppstår tillämpningssvårigheter av samma natur som beträffande överlåtelse av andel i dödsbo. Även överlåtelse av delägarskap i handelsbolag och enkla bolag har emellertid synts lämpligen böra lämnas därhän i förevarande sammanhang.

Som förut nämnts finns i fråga om överlåtelse av aktiebrev m.m. bestämmelser i aktiebolagslagstiftningen. Däremot saknas regler om överlåtelse av andel i ekonomisk förening eller av bostadsrätt. Beredningen anser det motiverat att bestämmelser därom införs i lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar resp. bostadsrättslagen (1971:479).

Skuldebrevslagen reglerar inte endast förutsättningarna för att den som förvärvar skuldebrev skall bli skyddad mot överlåtarens borgenärer utan även verkan av tvesala. Såvitt angår löpande skuldebrev faller tvesala in under 14 §, medan tvesala av enkelt skuldebrev regleras i en särskild bestämmelse i 31 § andra stycket. Aktiebolagslagstiftningen innefattar också regler som rör tvesala av aktiebrev m.m. Beträffande lösöre kan man utgå från att vanliga regler om godtrosförvärv blir tillämpliga vid tvesala, om inte annat sägs. Beredningen anser likväl lämpligt att uttryckliga bestämmelser i ämnet meddelas. Detta gäller även tvesala av andel i ekonomisk förening och bostadsrätt.

Beredningen föreslår även att det förut nämnda förslag till ny gruvlag som framlagts genom prop. 1974:32 kompletteras med en bestämmelse om tvesala av inmutningsrätt eller rätt till utmål.

Som förut nämnts har frågan om ny lagstiftning rörande pant och borgen aktualiserats. Det kan dock komma att dröja avsevärd tid innan en behövlig utredning därom leder till resultat. En ny reglering av förutsättningarna för en köpares skydd mot säljarens borgenärer måste i

[5] Jfr härom U XII s. 237 f och Hessler s. 290 f.

sin mån inverka på förutsättningarna för att pantsättning av motsvarande egendom skall bli gällande mot övriga borgenärer. Det kan sålunda inte tänkas att pantsättning får avsedd verkan under lindrigare betingelser än som uppställs för överlåtelse av samma slags egendom. Om inte någon bestämmelse ges om pantsättning blir det däremot en öppen fråga huruvida det sakrättsliga moment som krävs vid överlåtelse kommer att anses tillfyllest vid pantsättning. Oklarhet bör inte råda på den punkten. Det synes såvitt beredningen kan bedöma fullt möjligt att nu ge bestämmelser om pantsättning som anknyter till sådana regler om överlåtelse av lös egendom som förut nämnts utan att detta blir prejudicerande för en bredare upplagd utredning om pant och borgen i allmänhet.

7.2.2 *Lag med vissa bestämmelser om överlåtelse och pantsättning av lösöre*

I enlighet med det anförda har upprättats förslag till en särskild lag med vissa bestämmelser om överlåtelse och pantsättning av lösöre. Beträffande den principiella bakgrunden till förslaget må framhållas följande.

LkF har, som framgår av den förut lämnade redogörelsen för dess tillkomst och innebörd, infört traditionsprincipen i fråga om överlåtelse av lösöre och avtalsprincipen har efter hand i senare lagar och rättspraxis fått i allt vidare omfattning vika även utanför LkFs tillämpningsområde.

Inga röster har på senare tid höjts till förmån för avtalsprincipen i fråga om överlåtelse av lösöre. Beredningen anser också för sin del, att man bör stå fast vid traditionsprincipen och den tendens som hittills rått även om en del av de skäl som anförts till stöd för traditionskravet försvagats. Det är ju påtagligt, att det fysiska innehavet av lösöre inte längre spelar samma roll som tidigare för bedömningen av den enskildes personliga kreditvärdighet. Härtill medverkar att en stor del av allmänheten köper dyrbarare egendom på avbetalning under äganderättsförbehåll för säljaren. Vidare är våra nuvarande beneficieregler så pass generösa att större delen av lösöret i ett ordinärt hem är undantagen från exekution för gäld. Det är emellertid alltjämt i fråga om rörelseidkare av betydelse, att man kan utan större svårighet fastställa vad som hör till rörelsen och därigenom bl.a. bildar underlag för förmånsrätt på grund av företagsinteckning enligt 5 § första stycket 2 FRL resp. för hyresvärds eller jordägares förmånsrätt enligt 5 § första stycket 1 FRL. Om en rörelseidkare kommer på obestånd, är det även av intresse att hans kunder vid den ekonomiska uppgörelsen behandlas på inbördes lika sätt. Svårbedömda tvister kan uppkomma, om vissa köpare av varor har rätt att vid konkurs få ut dessa in natura enbart därför att leveransen kan identifieras utan att dock varan har utlämnats av säljaren. I fråga om speciesköp – inte minst beställningsköp – skulle det kanske ligga närmare till hands att ge köparen sakrättsligt skydd genom avtalet. Och vid byte kunde det inte utan skäl komma i fråga att ge den kontrahent som fullgjort sin prestation en undantagsställning, antingen så att han fick rätt att återfå egen

prestation om motpartens uteblir eller också så att han fick rätt att få motprestationen in natura. Byte kan emellertid vara av skilda slag och avser inte alltid bestämt gods. Frågan torde inte ha den praktiska betydelse att man har anledning inlåta sig på någon differentierad reglering av de spörsmål som skulle uppkomma om byte inte överlag får följa samma regler som köp.

Inom vissa branscher har det blivit sedvana att förskott lämnas. Avtalet avser då ofta beställning av individuellt bestämd produkt, t.ex. skepp. I fråga om "båtar" råder samma sedvana. Någon generell regel om separationsrätt för beställare som lämnat förskott synes inte lämplig. Beträffande speciella objekt kan det däremot låta sig göra att stadga undantag. I fråga om skeppsbygge har också genom 1973 års ändringar i sjölagen beretts skydd för beställaren genom att hans rätt kan inskrivas. Beredningen anser att en liknande ordning är motiverad beträffande båtar.

Som ett viktigt stöd för traditionsprincipen har brukat framhållas, att den ger ett visst skydd mot att skenavtal eller antedaterade avtal kan med framgång åberopas när utmätning eller konkurs är aktuell. Krav som av sådana hänsyn uppställs på att någon särskild åtgärd skall ha vidtagits för att en köpare skall få sakrättsligt skydd kan naturligtvis ibland vålla rättsförlust. I fråga om köp av fast egendom (inkl. tomträtt) gäller avtalsprincipen och beredningen kan i denna del hänvisa till vad som anförts i tidigare sammanhang.[1] Det är väl inte uteslutet att man skulle även i övrigt kunna i huvudsak komma till rätta med skenavtalen på annat sätt än genom traditionskrav. I fråga om åtskilliga slag av lös egendom, kanske främst värdehandlingar, konstföremål o.l., måste det emellertid antas bli besvärande, om avtalsprincipen fick råda, och en allmän återgång till avtalsprincipen får därför anses utesluten.[2]

Förevarande förslag bygger i enlighet med det sagda på traditionsprincipen. Detta innebär ej, att det under alla omständigheter skulle krävas fysisk tradition för skydd mot överlåtarens borgenärer. Liksom f.n. bör bl.a. i vissa situationer vara tillfyllest att denuntiation äger rum. Vidare bör i fråga om båtar inskrivning i register kunna i lämplig omfattning ersätta kravet på tradition. Gemensamt för kraven på tradition, denuntiation eller inskrivning är att avtalet inte i och för sig ger förvärvaren skydd mot överlåtarens borgenärer.

Som förut nämnts regleras i förslaget även tvesala och pantsättning. Beredningen återkommer i det följande till de synpunkter som kan anläggas på dessa frågor.

Innan de särskilda paragraferna i förslaget behandlas kan erinras, att bestämmelserna enligt sakens beskaffenhet inte kan genom avtal åsidosättas till skada för tredje man, t.ex. en säljares borgenärer. Däremot är det inte något som hindrar att en förvärvare på förhand eller senare avstår från det skydd som enligt förslaget tillkommer honom.

[1] Se U XII s. 260 f med noter.

[2] Särskilt av dansk litteratur synes också framgå att den i Danmark liksom i Finland och Norge gällande avtalsprincipen föranlett ett stort antal svårlösta spörsmål i tillämpningen. Jfr s. 266 ff.

Överlåtelse

Förslaget tar under 1–5 §§ först upp regler om överlåtelse av lösöre (inkl. andel däri). Av 8 § framgår att lagen inte gäller skepp, skeppsbygge och luftfartyg.[1]

Med "överlåtelse" åsyftas i förslaget köp, byte och gåva men inte förvärv genom arv, testamente eller bodelning. Detta överensstämmer med terminologin i SkbrL och aktiebolagslagstiftningen.[2] Enligt köplagen förstås med köp även avtal varigenom någon betingar sig av annan att denne skall mot vederlag i pengar förfärdiga något och bestå ämnet därtill (beställningsköp). Även sådant köp omfattas av förslaget.

I fråga om fullbordan av gåva skall även iakttas bestämmelserna i lagen (1936:83) angående vissa utfästelser om gåva. Denna lag gäller bl.a. lösöre. Beträffande remuneratoriska gåvor är rättsläget f.n. möjligen svävande. Enligt beredningens mening är det emellertid inte rimligt att mottagaren vinner skydd mot överlåtarens borgenärer på lindrigare villkor än som gäller vid onerös överlåtelse. Remuneratoriska gåvor faller klart under förslaget.

Vad angår gåva till make finns särskilda formkrav i 8 kap. 2 § GB. Lagrummet kompletteras av bestämmelser i 5 § samma kap. om begränsat ansvar för givarens skulder. Förslaget avser inte att uppställa något krav på tradition eller denuntiation utöver formkravet. I fråga om andra rättshandlingar mellan makar torde av 8 kap. 4 § GB följa att allmänna förutsättningar för skydd mot överlåtarens borgenärer bör gälla. Överlåtelse av andel i besparing som regleras i 8 kap. 3 § GB har betecknats som ett säreget institut vilket faller utanför 1936 års lag angående vissa utfästelser om gåva.[3] Beredningen återkommer under 7 § till frågan huruvida överlåtelsen skall ha följts av tradition resp. denuntiation för att den enligt förslaget skall bli gällande mot överlåtarens borgenärer.

Termen "lösöre" är inte helt tillfredsställande som sammanfattande beteckning på bestämt gods, inkl. levande djur, och fungibla ting. I lagen (1964:528) om tillämplig lag beträffande internationella köp av lösa saker talas om "lösa saker", troligen i samma bemärkelse som åsyftas med termen lösöre. Termen lösa saker synes inte vara att föredra som beteckning på levande djur eller fungibla ting, snarare är den sämre och någon tredje term står knappast till buds. I lagen (1966:454) om företagsinteckning talas om "inventarier, varor eller andra lösören". Att enligt språkbruket inte till lösöre räknas "rättsligt verkande saker" sådana som löpande skuldebrev och aktiebrev synes klart. Till yttermera visso är skuldebrev och aktiebrev o.l. föremål för särskild reglering i nu aktuella hänseenden och det kan därför aldrig bli fråga om att de skulle kunna hänföras under förevarande lag.

Såväl speciesköp som leveransavtal faller under förslaget. Fungibla varor som sålts genom leveransavtal och kommit i köparens besittning är därmed skyddade mot säljarens borgenärer. För att sådant skydd skall kunna tänkas inträda redan under transport av varan måste förutsättas att leveransen kan hänföras till en bestämd fysisk enhet, t.ex. en skeppslast. Det är

[1] Att tradition i vissa fall kan vara av betydelse för att den som förvärvar skepp skall bli skyddad framgår av prop. 1973:42 s. 546.

[2] Jfr NJA 1970 s. 454 och 1972 s. 439. Se vidare Marks v. Würtemberg-Sterzel s. 75 och Hessler s. 246 jämte där anförd litteratur.

[3] Se Marks v. Würtemberg-Sterzel s. 170.

emellertid i sistnämnda hänseende tillfyllest, om överlåtelsen avser viss ideell andel av sådan fysisk enhet.

1 §

Vid utformningen av traditionskrav för att överlåtelse av lösöre skall bli gällande mot överlåtarens borgenärer bör reglerna i SkbrL uppmärksammas. Enligt 22 § i lagen är överlåtelse av löpande skuldebrev ej gällande mot överlåtarens borgenärer med mindre den till vilken överlåtelsen skett har fått handlingen i besittning. Med besittning åsyftas här såväl fall då förvärvaren själv har hand om egendomen som fall då den innehas av någon annan för hans räkning. I annan lagstiftning har den senare situationen ibland beskrivits med att någon är "genom annan" i besittning av saken, se 31 § lagen (1914:45) om kommission, handelsagentur och handelsresande samt 16 § lagen (1931:110) om upplagshus och upplagsbevis. En överlåtare som behåller egendomen i sin vård anses emellertid som regel ej kunna besitta den för förvärvarens räkning, även om köpet skulle innehålla bestämmelse därom. S.k. constitutum possessorium är alltså som regel ej tillfyllest.[4] Enligt andra stycket i 22 § SkbrL gäller dock en undantagsbestämmelse för det fallet att bank säljer löpande skuldebrev. Bestämmelsen är enligt 32 § tillämplig även på vissa bevis om tillgodohavande hos bank, bl.a. vanliga bankböcker, och förlagsbevis. – På motsvarande sätt innehåller aktiebolagslagen bl.a. bestämmelser om att överlåtelse av aktiebrev och vissa andra bevis ej är gällande mot överlåtarens borgenärer med mindre den till vilken överlåtelsen skett fått handlingen i besittning. Motsvarande bestämmelser om aktiebrev m.m. finns i lagen (1955:183) om bankrörelse och lagen (1948:433) om försäkringsrörelse.

Första stycket av förevarande 1 § i beredningens förslag har avfattats efter mönster av de föreskrifter i SkbrL m.m. som nu berörts. Den huvudregel som nämnda stycke innehåller modifieras i andra stycket i paragrafen. Enligt tredje stycket kan tradition i viss utsträckning ersättas av denuntiation till tredje man. I 2 § ges en särregel i fråga om virke och i 3 § en speciell regel beträffande båtar.

Traditionskravet är uppfyllt, om egendomen överlämnas till någon som bemyndigats att mottaga den på förvärvarens vägnar, och detta även om mottagaren skall omedelbart vidarebefordra egendomen till en annan tredje man[5]. Tradition har likaledes skett, om förvärvaren har överlåtit godset vidare innan han själv mottagit det och den nya förvärvaren har fått det i besittning. För att en förvärvare skall vinna

[4] Jfr nedan s. 237.

[5] I litteraturen har berörts det fallet att överlåtaren avhänt sig den omedelbara besittningen till överlåten egendom vid en tidigare tidpunkt än den då egendomen övergår i förvärvarens omedelbara besittning. Härvid torde främst åsyftas s.k. distansköp som sker med anlitande av självständig fraktförare (jfr 10 § köplagen). Om konossement eller annat liknande dokument ej utfärdats, skulle då enligt en mening förvärvaren bli skyddad mot överlåtarens borgenärer först i och med att förvärvaren får godset i sin omedelbara besittning (Undén s. 129 f). Enligt en annan

skydd mot överlåtarens borgenärer krävs emellertid inte alltid enligt den föreslagna regeln, att det överhuvud inträtt någon förändring i den yttre för utomstående skönjbara situationen. Någon särskild traditionsakt behövs ej, om godset redan befinner sig i förvärvarens besittning. S.k. traditio brevi manu godtas alltså.[6] Om godset finns hos tredje man, jämställs med tradition att denne underrättats av överlåtaren eller förvärvaren. Beredningen återkommer härtill vid behandling av tredje stycket i förevarande 1 § i förslaget.

Den föreslagna regeln blir tillämplig även vid överlåtelse av köparens rätt enligt avbetalningsköp. Skydd mot överlåtarens borgenärer skall alltså inträda när förvärvaren fått godset i besittning.[7] En annan sak är att överlåtelsen kan kräva samtycke av avbetalningssäljaren och kan bli ogiltig om sådant samtycke inte inhämtas.

Om åter säljaren överlåter sin rätt enligt avtalet kommer någon tradition av godset inte i fråga.[8] Beträffande utmätning av avbetalningssäljarens rätt har beredningen i motiven till UB uttalat att den bör behandlas som rättighetsutmätning.[9] Rättigheten är inte förenad med besittning av avbetalningsgodset. I enlighet härmed bör den som förvärvar en avbetalningssäljares resterande fordran mot avbetalningsköparen jämte därmed förenat äganderättsförbehåll till godset skyddas medelst analogisk tillämpning av 31 § första stycket SkbrL. Skydd mot överlåtarens borgenärer vinns alltså genom att avbetalningsköparen (den förpliktade) underrättas av avbetalningssäljaren eller den som förvärvat avbetalningssäljarens rätt. Som godset regelmässigt innehas av avbetalningsköparen blir resultatet emellertid praktiskt sett detsamma, om man vill anse regeln i tredje stycket av förevarande 1 § direkt eller analogiskt tillämplig på överlåtelse av avbetalningssäljarens rätt till godset. Vad här sagts om avbetalningsköp har motsvarande tillämpning, om lösöre eljest överlåtits under äganderättsförbehåll.

Det föreslagna traditionskravet gäller även om lösöre som ingår i en rörelse blir föremål för överlåtelse genom att rörelsen i sin helhet byter innehavare. SkbrL innehåller i 31 § beträffande överlåtelse av rörelse en särskild bestämmelse för det fallet att överlåtelsen omfattar i rörelsen uppkomna fordringar. Enligt bestämmelsen krävs inte för förvärvarens skydd mot överlåtarens borgenärer, att denuntiation sker hos vederbörande gäldenärer i fall då någon "avhänt" sig rörelse varmed följer skyldighet att föra handelsböcker och avhändelsen omfattar i rörelsen uppkomna fordringar. I motiven[10] framhålls att undantagsbestämmelsen ej gäller överlåtelse som sker allenast i säkerhetssyfte. Vidare påpekas att

[6] Ang. det fallet att försäljningskommissionär har gods, som han säljer, i sin besittning se Undén s. 124 och Hessler s. 243. Jfr em. Karlgren s. 217.

[7] Jfr Karlgren s. 216 och Hessler s. 254.

[8] Jfr Undén s. 199, Karlgren s. 214 f samt Hessler s. 228 och 254.

[9] U XII s. 358.

[10] NJA II 1936 s. 116 f. Se även Marks v. Würtemberg-Sterzel s. 139.

åsikt skulle skydd inträda för förvärvaren redan när överlåtaren skiljer sig från den omedelbara besittningen av godset (Hessler s. 241, jfr s. 211). Jfr även Alménd-Eklund s. 107 f.

Beredningen har svårt att tänka sig, att en överlåtare i och med godsets överlämnande till fraktförare avhänder sig rätten att företa dispositioner med egendomen utan att konossement eller liknande dokument utställs. I den mån detta likväl förekommer synes förvärvaren böra anses skyddad mot överlåtarens borgenärer i och med att godset överlämnats till fraktföraren på sådana villkor. Situationen kan jämställas med att egendom som överlåts innehas av tredje man.

överlåtelsen, i vad den gäller tillgångar av lösöres natur, måste för att gälla mot överlåtarens borgenärer följas av föremålens traderande eller sådant publikationsförfarande som stadgas i LkF. Enligt beredningens förslag förutsätts att föremålen traderas, i den mån förslaget inte gör särskilda modifikationer i huvudregeln.

Som redan antytts gör andra stycket i förevarande 1 § en modifikation av traditionskravet i första stycket. Där åsyftas i första hand distansköp vid vilka det sålda godset lämnats till självständig fraktförare men även andra situationer inbegrips. Det väsentliga är huruvida det har utställts och till mottagaren överlämnats konossement eller sådan handling att avsändaren inte utan företeende av densamma kan förfoga över egendomen (jfr 16 § köplagen). Konossement, varom bestämmelser meddelas i sjölagen och lagen (1936:277) i anledning av Sveriges tillträde till 1924 års internationella konvention rörande konossement, är ett särskilt kvalificerat värdepapper. Att en köpare fått konossement i sin hand brukar anses likvärdigt med att godset i fråga överlämnats till honom. Det är emellertid vanskligt att enbart förlita sig på detta betraktelsesätt, om ett sådant traditionskrav som här förordats beträffande överlåtelse av lösöre blir direkt inskrivet i lag. Distansköpet avser ju obestridligen varan och inte konossementet. Det synes därför lämpligt säga ut att det för skydd mot överlåtarens borgenärer är tillfyllest att förvärvaren fått i besittning konossement. Konossement kan vara utställt av självständig fraktförare, men det kan även ha utställts av den som själv överlåtit varan och tillika utför transporten. Såvitt beredningen kan bedöma saknas anledning att göra åtskillnad mellan dessa fall.

När förvärvaren fått ett konossementsexemplar i besittning, skall regeln gälla även om överlåtaren har kvar annat exemplar eller om exemplar lämnats till tredje man. Den som har fått mottaga konossement på vara som han förvärvat kan i sin tur överlåta konossementet. Det anses klart, att den som förvärvar dylikt värdepapper och får det i besittning är skyddad mot överlåtarens borgenärer. Det sagda gäller troligen även icke löpande konossement.[11] Förslaget gör ingen ändring i den delen.

Fraktsedel fyller i viss mån samma funktion som konossement men är inte ett lika kvalificerat värdepapper. Enligt järnvägstrafikstadgan (1966:202) utfärdas samtidigt med originalfraktsedel en fraktsedelsdubblett. När mottagaren fått denna i besittning, är han skyddad mot att järnvägen utlämnar godset till avsändaren. Dubblettens värdepapperskvalitet upphör emellertid efter godsets ankomst till bestämmelseorten i och med att fraktsedelsoriginalet utlämnas till mottagaren eller denne utan att inneha någon fraktsedel framställer krav på godsets utlämnande. Det har antagits, att godsets förvärvare i och med att han får fraktsedelsdubblett utlämnad till sig också blir skyddad mot överlåtarens borgenärer. Vad angår flygfraktsedel fyller det s.k. avsändarexemplaret en funktion som i stort sett överensstämmer med fraktsedelsdubblettens. Bestämmelser om flygfraktsedel finns i lagen (1937:73) om befordran med luftfartyg (jfr 9 kap. luftfartslagen 1957:297). Det har antagits, att

[11] Hult s. 145 och 148.

avsändarexemplarets traderande till mottagaren medför att denne såsom förvärvare av godset blir skyddad mot överlåtarens borgenärer. Varken i fråga om fraktsedelsdubblett eller beträffande avsändarexemplar av flygfraktsedel synes man hos oss ha antagit, att om rätten till godset överlåts vidare under transporten, den nya förvärvaren blir skyddad mot överlåtarens borgenärer genom tradition av dokumentet.[12] Det torde dock inte föreligga något hinder att antaga en sådan rättsverkan, om avtalet i och för sig inte anses tillfyllest för att skydda förvärvaren. I fråga om internationell godsbefordran på väg finns en konvention av den 19 maj 1956, vars bestämmelser om fraktavtal skall enligt lagen (1969:12) med anledning av Sveriges tillträde till nämnda konvention gälla som svensk lag. Där finns bestämmelser som ger överlämnande av avsändarexemplar av fraktsedel sådan rättsverkan som överlämnande av fraktsedelsdubbletten vid järnvägstransport. Vad gäller inrikes godsbefordran på väg har genom prop. 1974:33 framlagts förslag till lag om inrikes vägtransport. I den föreslagna lagen har överlämnats åt parterna att bestämma huruvida fraktsedel skall upprättas. Fraktsedel som upprättas enligt lagens bestämmelser är avsedd att tjäna som bevis om transportavtalets innehåll och det gods som mottagits till befordran. Avsändaren får förfoga över godset fram till dess detta ankommit till bestämmelseorten och mottagaren begär att få godset utlämnat. Det förutsätts att, ehuru någon regel därom inte tagits upp i lagen, avsändaren kan överlåta sin förfoganderätt över godset. Enligt uttalande i propositionen (s. 40) är parterna oförhindrade att genom hänvisning till de regler om rätten att förfoga över godset som finns i nyssnämnda konvention eller genom uttryckliga avtalsvillkor utforma fraktsedel så att den uppfyller kraven i 16 § köplagen.

I fråga om upplagsbevis som avses i lagen (1931:110) om upplagshus och upplagsbevis anses en förvärvare bli skyddad mot överlåtarens borgenärer genom att han får beviset i besittning. Detta gäller även upplagsbevis som ej är löpande.[13] Även andra likvärdiga handlingar kan förekomma. Förslaget nämner därför i andra stycket – förutom konossement – generellt "sådan handling att överlåtaren icke utan dess företeende kan förfoga över egendomen".

Av den lydelse som bestämmelsen fått framgår att mottagandet av dokumentet i fråga endast är ett alternativ till besittningstagande av godset; det är "tillfyllest" att förvärvaren fått dokumentet i besittning. I fråga om fraktsedlar gäller som nyss nämnts att deras värdepapperskvalitet upphör bl.a. när mottagaren efter framkomsten gjort anspråk på godset.

I anslutning till den nu aktuella bestämmelsen i förslaget kan erinras om att även köplagen – i 16 § – uppmärksammar konossement samt fraktsedel som är så inrättad att säljaren ej efter dess utgivande till köparen äger förfoga över godset. Av intresse är också att jämföra med 31 § kommissionslagen som ger försäljningskommissionär panträtt i gods som lämnats honom till försäljning bl.a. om han själv eller genom annan är i besittning av konossement eller sådan fraktsedel att avsändaren icke utan företeende av densamma äger förfoga över godset. Beredningen

[12] Jfr ang. hithörande dokument Hult s. 140–153.
[13] Jfr Hult s. 154 ff.

förordar att sistnämnda bestämmelse ändras till överensstämmelse med andra stycket i förevarande 1 § i förslaget.

Om gods inlastats i fartyg utan att konossement utfärdats, anses förvärvaren vinna skydd mot överlåtarens borgenärer genom tradition av godset. Har godset genom inlastningen kommit i tredje mans (bortfraktarens) besittning, anses förvärvaren bli skyddad mot överlåtarens borgenärer genom att tredje mannen (inkl. representant för honom) denuntieras angående överlåtelsen.[14] Beredningens förslag föranleder inte någon ändring i denna del. Fallet hör under tredje stycket i förevarande 1 §.

Lagen om upplagshus och upplagsbevis har inte kommit till mycken användning. Vanligt är i stället att den som tar emot vara till förvaring utfärdar lagerbevis, vågattest eller liknande handling. Visst slag av "delivery-orders" hör också hit.[15] Hållpunkter saknas att fastställa den rättsliga karaktären av dylika handlingar. Det har emellertid uttalats, att den som förvärvar lagerbevis blir skyddad mot överlåtarens borgenärer genom denuntiation till den som utställt beviset. Möjligen kan lagerbevis t.ex. på grund av sedvana vara att anse som en löpande utfästelse med verkan att redan tradition av handlingen ger skydd mot överlåtarens borgenärer.[16] I de fall åter då överlämnandet av själva dokumentet inte ger förvärvaren sakrättsligt skydd till vara som finns hos tredje man – i lagerhus, ombord på fartyg e.l. – blir tredje stycket i förevarande 1 § tillämpligt. Där sägs att det, när "egendomen eljest innehas av tredje man", är tillfyllest att överlåtaren eller förvärvaren har underrättat tredje mannen. SkbrL, som i 22 § första stycket anger att överlåtelse av löpande skuldebrev ej blir gällande mot överlåtarens borgenärer med mindre förvärvaren fått handlingen i besittning, innehåller inte någon motsvarighet till den nu föreslagna bestämmelsen om egendom som innehas av tredje man. Samma är förhållandet i fråga om aktiebolagslagen, lagen om bankrörelse och lagen om försäkringsrörelse såvitt rör överlåtelse av aktiebrev och vissa andra bevis. Det har emellertid uttalats,[17] att om ett överlåtet föremål allenast medelbart besittes av överlåtaren och underrättelse om överlåtelsen meddelats den som omhänderhar föremålet, är det ej längre för överlåtarens utan för förvärvarens räkning som han omhänderhar föremålet. Strängt taget torde därför inte vara behövligt att meddela någon sådan bestämmelse som i förslaget har tagits upp i tredje stycket av förevarande paragraf. Om en bestämmelse sådan som den i andra stycket meddelas, förefaller emellertid finnas viss risk för missförstånd såvida inte även de fall som omfattas av tredje stycket uppmärksammas i lagtexten. Det bör emellertid understrykas, att bestämmelsen inte får föranleda något motsatsslut vid tillämpning av SkbrL eller andra lagar som saknar motsvarande föreskrift.

I anslutning till förevarande 1 § vill beredningen slutligen även beröra det fallet att byggnad som utgör tillbehör till fast egendom säljs för att bortföras. Det krävs då för att överlåtelsen skall gälla mot säljarens borgenärer till en början att byggnaden skiljs från fastigheten på sådant sätt att den upphör att ha karaktären av fast egendom.[18] Dessutom förutsätts enligt förslaget att köparen fått byggnaden i besittning,

[14] Hult s. 145. Se även Undén s. 134.

[15] Betr. delivery-orders jfr Sundström SvJT 1970 s. 69, Graaf ib. s. 74 och Karlgren SvJT 1971 s. 658.

[16] Jfr Hult s. 160 ff.

[17] Marks v. Würtemberg-Sterzel s 108 f, jfr s. 75.

[18] Se härom 2 kap. 7 § JB.

vanligen då i rivet skick. Skydd mot säljarens borgenärer kan däremot inte beträffande byggnaden vinnas enbart genom att köparen arrenderar marken av säljaren. Därigenom förlorar byggnaden inte sin egenskap av tillbehör till fast egendom. Om byggnaden rivs och återuppförs på mark som köparen på annat håll arrenderar av säljaren eller på annat sätt flyttas dit, är det emellertid tillfyllest.

2 §

Genom lag (1944:302) om köpares rätt till märkt virke har, som förut nämnts, meddelats en särskild bestämmelse om skydd mot överlåtarens borgenärer för köparen av ved eller annat virke. Härom gäller att ved eller annat virke, även om det är kvar i säljarens vård, ej får tas i anspråk för betalning av dennes gäld, om virket i fråga blivit tydligt märkt för köparens räkning och det vid köp av sådant virke är brukligt att genom märkning ange vad som tillkommer köparen. Lagen ger sålunda en alternativ möjlighet för köparen att vinna skydd mot överlåtarens borgenärer. Den är analogiskt tillämplig på byte.[1] Bestämmelsen anses inte kunna åberopas för att den som först i god tro fått virket märkt skall få företräde vid tvesala.[2] Inte heller torde enligt gällande lag märkning vara tillfyllest för att den som till äventyrs förvärvar panträtt till virket skall bli sakrättsligt skyddad.[3] Däremot är bestämmelsen tillämplig på säkerhetsöverlåtelse.

Bestämmelsen har alltjämt praktisk betydelse. Enligt beredningens mening bör märkning under i övrigt angivna förutsättningar även kunna åberopas till stöd för företräde vid tvesala och till skydd för pantsättning (se 5 och 6 §§ i förslaget). Frågan om pantsättning torde dock ha ringa praktisk vikt.

3 §

I fråga om sakrättsligt skydd för den som förvärvar skepp eller skeppsbygge har lagstiftaren som förut nämnts hos oss övergett traditionsprincipen. Sjölagen bygger enligt lag (1973:1064), som träder i kraft den dag Kungl. Maj:t bestämmer, i stället på inskrivning.[1] Denna ordning skall i fråga om skeppsbyggen bl.a. ses mot den ekonomiska bakgrunden att beställare av skepp ofta lämnar förskott, eventuellt även tillskjuter material till skeppet. Det förekommer också, att delar av skepp byggs på olika håll och därefter byggs samman på lämpligt varv. Beställarens rätt när han lämnat förskott eller tillskjutit material skyddas i hithörande fall genom att han söker inskrivning av sitt förvärv. Inskrivningen förutsätter att skeppsbygget har registrerats i skeppsbyggnadsregistret.

I 2 § sjölagen anges, att med skepp förstås fartyg vars skrov har en största längd av minst tolv meter och en största bredd av minst fyra meter. Annat fartyg kallas båt.

Beträffande tillbehör till fartyg, inkl. fartyg under byggnad, finns bestämmelser i 3–5 §§ sjölagen.

Beställning av båt är regelmässigt att hänföra till köp. I 2 § köplagen anges sålunda, att om man betingar sig av annan att han skall mot

[1] Betr. motiven till lagen se NJA II 1944 s. 508 ff.

[2] Se NJA II 1944 s. 515 och 520.

[3] Jfr prop. 1944:201 s. 45 f men även Undén s. 196 not 57.

[1] Tradition har dock i vissa fall alltjämt betydelse se prop. 1973:42 s. 546.

vederlag i pengar förfärdiga något och bestå ämnet därtill, skall det räknas som köp av lös egendom, dock inte när fråga är om uppförande av hus, vattenverk eller annan byggnad. Om inte någon särskild regel ges i fråga om båtar kommer beställarens rätt enligt 1 § i förevarande förslag att inte bli skyddad mot båtbyggarens borgenärer förrän tradition i vanlig ordning har ägt rum. Om beställaren består allt material eller åtminstone den huvudsakliga delen därav för båtbygge, kan man emellertid tänka sig att avtalet bör betraktas som arbetsbeting. Det skulle betyda att beställaren får äganderätt till bygget alltifrån början, liksom han i så fall är bevarad även vid äganderätten till material som han tillskjutit i den mån detta är individualiserat sedan det kommit i båtbyggarens besittning. Praktiskt sett kan man emellertid här bortse från dylikt arbetsbeting.

Medan båtbygge pågår blir av naturliga skäl tradition till beställaren knappast aktuell. Beträffande frågan vad som skall krävas för att tradition skall anses ha ägt rum när båten är färdig bör uppmärksammas den särskilda omständigheten att båtbyggaren ej sällan får behålla leveransklar båt för förvaring tills det blir aktuellt att nyttja den. Det kan bli svårt att avgöra om en beställare, som efter godkänd leverans låter båtbyggaren vårda båten tills vidare, dessförinnan har fått båten i besittning på sådant sätt att han är skyddad mot båtbyggarens borgenärer. I allmänhet godtas ju inte att en köpare helt tillfälligt tar godset i besittning och därpå lämnar det i säljarens förvar.[2] Vid mer eller mindre industrialiserad framställning av plastbåtar brukar numera själva skroven färdigställas successivt och utrustningen uppskjutas till säsongens början. Och båtbyggaren brukar inte kombinera verksamheten med förvaring av färdiga båtar under vintern.

Även i fråga om båtar är vanligt att beställaren lämnar förskott. Mindre vanligt är att han tillskjuter material. Beställaren har i sådana fall haft viss möjlighet att förvärva förmånsrätt för vad han betalat eller tillskjutit, nämligen enligt 4 § andra stycket FRL, om skriftlig handling har upprättats och med denna förfarits enligt 3 § sjölagen i dess hittillsvarande lydelse. Denna möjlighet försvinner emellertid genom antagna lagändringar.

Om en beställare vill vara tryggad när han lämnar förskott eller tillskjuter material till båtbygge, kan han skaffa sig bankgaranti för att båtbyggaren fullgör sina förpliktelser. Garantin, som givetvis är förenad med viss kostnad, kan vara mer eller mindre begränsad. För att den skall ge åsyftat skydd bör den vara så utformad att den inbegriper även det fallet att båten är färdig, eventuellt också besiktigad av beställaren, men t.v. lämnad kvar i båtbyggarens vård. Banken kan i sin tur ha företagsinteckning och på den vägen skaffa sig täckning med förmånsrätt i båtbyggarens kvarvarande egendom. Man kan inte praktiskt räkna med att beställarna själva skaffar sig säkerhet i företagsinteckning. Sådan kan inte fastställas att gälla i viss individualiserad egendom, och för beställarens del är naturligtvis önskemålet just att han skall ha åtminstone förmånsrätt i det bygge som är avsett för honom och som kan ha framskridit mer eller mindre långt med kanske successivt ökade förskott från hans sida.

[2] Jfr t.ex. Undén s. 134.

Den nuvarande ordningen i fråga om förutsättningarna för en beställares skydd torde knappast överensstämma med vad de som beställer båtbyggen i gemen föreställer sig om innebörden av gällande rätt. Bankgaranti har inte varit så vanlig men konkurs som förekommit i branschen har stimulerat att teckna sådan. Om bankgaranti inte tecknats, blir den beställare vars båt är färdig skyddad om tradition ägt rum, under det att andra beställare, vilkas båtar är mer eller mindre halvfärdiga eller av annat skäl inte har traderats, lämnas utan skydd. Huruvida tradition av en färdig båt verkligen har kommit till stånd när båtbyggaren alltjämt enligt beställarens tysta eller uttryckliga uppdrag har båten i sin vård, kan som förut nämnts vara svårt att avgöra. Starka önskemål har framförts att beställarna skulle bli bättre skyddade genom lagändring. I detta sammanhang har även framhållits att båtägarna har behov av att kunna hypotekariskt pantsätta sina båtar. Värden på 100.000 kr eller mer är inte ovanliga. Båtarna representerar betydande värden även när de inte är i lyxklass.[3]

Beredningen har i dessa frågor överlagt med representanter för båtindustrin, båtägarsammanslutningar och kreditväsendet. Som förut antytts synes man kunna överväga att beträffande båtar göra undantag från kravet på tradition för att förvärvaren skall vinna skydd mot båtbyggarens borgenärer, om tradition kan ersättas av inskrivning i offentligt register. Man kan alltid framställa invändningar mot att i särskilda fall göra avsteg från traditionsprincipen, men det synes verklighetsfrämmande att av sådant skäl avvisa önskemål som eljest framstår som motiverade. Önskemålet om införande av möjlighet att hypotekariskt pantsätta båtar kan inte gärna tillgodoses på annat sätt än genom inskrivning. Vidare kan framhållas, att om förvärv av båtar blir föremål för inskrivning, kan även äganderättsförbehåll antecknas och på det sättet skapas visst skydd mot att sådant förbehåll mister sin verkan genom att båten överlåts till någon som är i god tro. Vad angår det fallet att färdig båt överlåts till ny ägare kan denne visserligen bereda sig skydd mot överlåtarens borgenärer genom att ta båten i besittning, men det

[3] Enligt fritidsbåtsundersökningen (Ds Jo 1973:2) skulle det år 1971 ha funnits ca 505 500 fritidsbåtar i landet, varav ca 303 000 var motor- eller segelbåtar. Ca 19 % hade billösa ägare och 53 % ägdes av sådana som saknade fritidshus i familjen. I socialgrupp I hade 20 % båt, i socialgrupp II 15 % och i socialgrupp III 10 % (i socialgrupp I företrädesvis företagare, företagsledare och fria yrkesutövare samt i socialgrupperna II och III företrädesvis småföretagare, småbrukare, fiskare, skogsarbetare, förmän och lägre tjänstemän). Se vidare nämnda utredning, särskilt under 3.10 och 3.11. Båtbeståndet har år 1973 antagits vara ca 580 000, därav ca 348 000 motor- eller segelbåtar.

Försäljningen av båtar och båtmotorer på svenska marknaden uppgick 1967–1973 i kr till ca 135 milj. 1967, 193 milj. 1968, 239 milj. 1969, 239 milj. 1970, 226 milj. 1971, 240 milj. 1972 och 255 milj. 1973. Antalet båtar som årligen säljs på den svenska marknaden synes på senare tid röra sig om ca 33–35 000.

Beredningen har även sökt införskaffa uppgifter om genomsnittsvärdena på olika slags båtar. Det har emellertid svarats att det skulle vara mycket svårt att ge sådana uppgifter. En s.k. havskryssare kan t.ex. i dagens läge kosta från ca 50 000 till mer än 200 000 kr. Någon statistik hur innehavet av dyrbarare båtar fördelar sig på olika inkomstklasser finns ej utöver vad som framgår av förenämnda utredning.

skulle skapas en egenartad och svårförståelig ordning om endast förvärv av båtbygge skulle kunna vinna sådant skydd genom anmälan till båtregistret, medan inskrivning av förvärv av färdig båt inte skulle få någon motsvarande betydelse för skydd mot överlåtarens borgenärer. Att till förhindrande av missförstånd förbjuda inskrivning av förvärv av färdig båt kan knappast komma i fråga och synes inte förenligt med önskemålen att hypotekarisk pantsättning skall kunna ske genom inskrivning och att äganderättsförbehåll skall kunna få ökat skydd genom sådan åtgärd.[4]

Det synes inte praktiskt motiverat eller framkomligt att för sagda ändamål införa samma kvalificerade inskrivningssystem som för skepp och skeppsbyggen. Den registrering av båtar som Kungl. Maj:t kan föreskriva med stöd av 2 § sjölagen i den nya lydelsen synes emellertid kunna tjäna som underlag för en enklare reglering som tillgodoser behovet. Beredningen vill beträffande båtar som uppfyller vissa minimikrav förorda att förvärv av sådan båt får anmälas till båtregistret och att det tillmäts samma betydelse för skydd mot överlåtarens borgenärer som tradition. Av nyss anförda skäl synes en sådan regel om inskrivning som nu nämnts inte böra inskränkas till beställning av båt utan gälla även vid överlåtelse av färdig båt. Förarbetena till båtregister har ännu inte framskridit så långt att beredningen kunnat knyta an till något författningsutkast. Beredningen utgår emellertid från att en gräns för möjligheten att registrera båtar bestäms i blivande författning om sådan registrering.

Att båtregistret genom inskrivning av båtförvärv får civilrättslig

[4] Vid överläggningarna med beredningens sakkunniga har direktör Modigh (Svenska bankföreningen) för sin del uttalat tvekan rörande inskrivning av rätt till båt under byggnad och anfört att denna möjlighet att uppnå skydd lätt kunde förbises av beställaren. Vidare skapades ingen trygghet för att båtbygget hade ett värde som vid var tid svarade mot beställarens förskottsbetalningar, bl.a. därför att beställaren i regel endast hade begränsade möjligheter att kontrollera i vilken takt bygget framskred. Mot denna bakgrund framstod en rätt utformad bankgaranti som överlägsen. Om garantiformen användes, ledde också bankens prövning till en naturlig kontroll av att varven inte i otillbörlig grad utnyttjade främmande kapital i form av förskott från privatpersoner, medan den enskilda beställaren i regel inte var kapabel att utöva en sådan kontroll. Modigh har också uttalat skepsis mot införandet av möjlighet till hypotekarisk pantsättning av båt och bl.a. framhållit att det ekonomiska värdet av panten var beroende av flera faktorer som en kreditgivare hade svårt att övervaka. Han har även anmärkt att utformningen av förslaget innebar risk för att en kreditgivare som fått hypotekarisk panträtt i båt kunde få vika för den som förvärvat båten eller fått den som pant innan båten blev införd i registret (se härom under 6 §).

Mot de anförda synpunkterna kan åberopas, att det med nuvarande utveckling mot en standardavtalsrätt borde vara fullt möjligt att t.ex. genom konsumentombudsmannens medverkan uppnå att formulären för båtköp innehölle bestämmelser som fäste uppmärksamheten på möjligheten att genom inskrivning uppnå säkerhet i båtbygget och i sin mån sörjde för balans mellan förskott och båtbyggets värde. Inskrivningsmöjligheten kunde i allt fall ge ett värdefullt grundskydd, som vid behov i särskilda fall kunde kompletteras med bankgaranti. Beträffande värdet av den hypotekariska panträtten i båt har framhållits att en kreditgivare i många andra fall, ehuru han fått pant, måste i betydande utsträckning bygga på förtroende för låntagare men att den säkerhet som kunde erbjudas ändå hade sin betydelse, samt att båtar som vårdades på rätt sätt obestridligen hade ett bestående värde. Den av Modigh antydda konfliktsituationen har beredningen för sin del inte tillmätt så stor betydelse. Det är f.ö. möjligt att blivande regler om båtregister utformas på sådant sätt att den risk för kreditgivaren som konflikten skulle kunna aktualisera avlägsnas.

betydelse betyder inte att giltigheten av de förvärv eller pantavtal som inskrivs har prövats. LkFs publicitetsförfarande innefattar inte heller någon garanti för att åberopad köpeavhandling är giltig. Handläggningen av inskrivningsärenden kan inte erbjuda några sådana garantier. Att ett förvärv införts i båtregistret hindrar sålunda inte att det kan angripas i annat sammanhang. Det är inte för här ifrågavarande ändamål nödvändigt att registrering görs obligatorisk. I denna del kan erinras om hittillsvarande ordning för fartyg, enligt vilken registrering varit fakultativ för mindre fartyg.

En särskild fråga är vid vilken tidpunkt den som beställer en båt bör ha möjlighet att anmäla båten för registrering och beställningsavtalet för inskrivning. Detta spörsmål bör regleras i administrativ ordning. Båten måste tydligen kunna identifieras. Ett intyg från båtbyggaren härom med angivande av båtens beteckning bör lämpligen fordras. Som nämnts bör vissa minimikrav i fråga om båtens storlek gälla. När färdig båt skall registreras, bör motsvarande minimikrav gälla.

Om en beställare av båt som kan registreras kan på nämnda sätt skydda sig mot båtbyggarens borgenärer, kan den ordningen genomföras beträffande beställningsavtalen att beställaren lämnar viss mindre handpenning när beställningen tecknas och betalar större delen av köpeskillingen t.ex. två tredjedelar när skrovet är färdigt och kan registreras samt resten när leverans sker. En båtbyggare som successivt färdigställer skrov kan då få in valuta efter hand samtidigt som beställaren har säkerhet i skrovet. Detta skall givetvis därefter vara reserverat för beställarens räkning så att båtbyggaren inte använder det för leverans till annan kund. Ett sådant förfarande blir straffbart som olovligt förfogande. För handpenningen får beställaren med nu angiven ordning inte motsvarande skydd förrän båten registreras. Handpenningen förutsätts emellertid inte syfta till finansiering av båtbyggarens rörelse utan tjäna att binda beställaren så att han inte frånträder avtalet och behöver alltså inte lyda på något större belopp. Om man vill kan ordnas så, att handpenningen deponeras eller att bankgaranti generellt ställs för eventuell återbetalning av handpenningar som båtbyggaren uppburit.

Det bör nämnas, att om beställaren får skydd mot båtbyggarens borgenärer genom inskrivning, detta inte hindrar att båtbyggaren har rätt att hålla inne båten till säkerhet för sin återstående fordran hos beställaren. Han blir inte heller berövad sin hävningsrätt.

Det skydd som inskrivning av beställningen skulle ge beställaren minskar underlaget för företagsinteckning som kreditgivare kan ha i båtbyggarens företag. Om allt går i ordning, skall emellertid betalning som inflyter till båtbyggaren i samband med registreringen av båtarna och inskrivning av beställarnas förvärv förbättra båtbyggarens likviditet och eventuellt möjliggöra avbetalning till kreditgivaren. Denne får se till att hans kreditvillkor anpassas efter det tänkta förfarandet och att önskad synkronisering iakttas. Båtarna är inte avsedda att stadigvarande vara kreditunderlag för rörelsen och det är sålunda här fråga endast om en tidsförskjutning.

Om en beställare av båtbygge enligt vad som här förordats får skydd mot överlåtarens borgenärer genom inskrivning i båtregistret, medför det att även borgenärer med allmän förmånsrätt – bl.a. båtbyggarens arbetstagare – kan få se underlaget för denna reduceras. Ett rationellt skydd för beställarnas förskott förbättrar emellertid möjligheterna att driva företagen även under nedåtgående konjunkturer. Det skapar också gynnsammare förutsättningar att rekonstruera ett företag eller att överlåta det till någon som vill fortsätta rörelsen i befintligt skick. Och den statliga lönegarantin torde medföra, att man kan bortse från de betänkligheter som ändå med hänsyn till arbetstagarna eljest kunnat anföras.

Förbättringen av beställarnas rättsskydd kan naturligtvis också gå ut över statens med allmän förmånsrätt utrustade skattefordringar. Även för det allmänna är det emellertid av intresse att företagen kan hållas i gång vid vikande konjunkturer. Dess skattekrav mot båtbyggarna torde inte uppgå till sådana summor att det nu aktuella spörsmålet har någon nämnvärd betydelse ur statsfinansiell synpunkt, helst som skatterna i förmånsrättshänseende går efter bl.a. företagsinteckning som antagligen i hithörande fall tömmer tillgångarna om konkurs inträffar.

Oprioriterade borgenärer blir alltid i sista hand lidande, om vissa intressenter får en bättre ställning genom separationsrätt eller förmånsrätt. Möjligheten till företagsinteckning i rörelsen gör emellertid att den förändring som här diskuteras inte i praktiken kan försämra de oprioriterades ställning. Om beställarna inte är skyddade mot båtbyggarens borgenärer, får de i stället vid konkurs krav på skadestånd som bl.a. inbegriper återbetalning av förskott m.m. Dessa krav skulle konkurrera på lika fot med övriga oprioriterade fordringar.

Det kan även erinras, att båtbyggarens förenämnda rätt att kvarhålla färdiga båtar till säkerhet för fordringar hos beställarna och eventuellt häva avtalet representerar ett ekonomiskt värde även för båtbyggarens borgenärer.

En båtbyggare kan bli föranlåten att ge beställaren kredit och utlämna båten utan att ha fått full betalning. Han kan i så fall göra äganderättsförbehåll. Verkan av äganderättsförbehåll till lös sak kan emellertid elimineras genom att förvärvaren säljer egendomen till godtroende köpare. För att minska denna risk i fråga om båtar är som förut antytts önskvärt att äganderättsförbehåll kan antecknas i båtregistret. Den som köper en registrerad båt utan att kontrollera vilka uppgifter som finns i registret får då stå sitt kast. Han kan inte med framgång åberopa god tro, om han har försummat sådan kontroll. Äganderättsförbehåll kan komma i fråga även när någon säljer en av honom till fullo betald båt och lämnar köparen kredit.

Vid registrering av förvärv av båt bör fångeshandling företes och myndigheten granska huruvida den innehåller äganderättsförbehåll eller ej. Även säljaren bör ha rätt att anmäla överlåtelsen för att han skall vara säker på att äganderättsförbehåll inflyter i registret. Sker registrering av förvärvet utan att äganderättsförbehållet införs i registret, löper säljaren

risk att båten säljs eller panträtt upplåts till godtroende som genom anmälan till registret får bättre rätt. Skulle muntlig överlåtelse åberopas, får utredas om sådan överlåtelse föreligger. Därvid måste givetvis uppgiven säljare höras.

Beredningen har förordat, att även den som förvärvar en färdig båt skall kunna vinna skydd mot överlåtarens borgenärer genom att anmäla förvärvet till båtregistret. Detta gäller givetvis också det fallet att en båtbyggare säljer en färdig registreringsbar båt som han har på lager. Att tillerkänna anmälan till registret nämnda verkan om den sker innan båten är färdig men däremot beträffande färdig båt endast godta tradition som förutsättning för skydd mot överlåtarens borgenärer kan ju inte vara lämpligt. Överhuvud måste det vara en fördel att förvärv av dyrbarare båtar kan inskrivas. Ägarna har ofta inte båtarna, särskilt nöjesbåtar, i sin omedelbara besittning under vinterhalvåret och hyr kanske dessutom ut dem under en del av eller hela sommaren. Det är därför inte så lätt att med ledning av det fysiska innehavet av båt sluta sig till vem som är ägare. Om båten ligger på varv, får man t.ex. höra sig för hos varvets innehavare om vem som är ägare. Att rätten till båt är inskriven i offentligt register synes vara en bättre och mera betryggande ordning. Att en båt ändå kan komma på villovägar är uppenbart, men den risken kan överhuvud inte helt elimineras beträffande sådan egendom som låter sig förflyttas.

Som förut nämnts har båtägarna behov av att kunna använda sina ofta värdefulla båtar för hypotekarisk pantsättning, dvs. utan att avstå från användningen av dem. Det är fråga om både båtar som används i rörelse och fritidsbåtar. Båtägaren behöver t.ex. anskaffa ny motor eller segelutrustning eller bekosta större reparation. Han kan också ha behov av att kunna låna pengar för andra ändamål. Ägaren av fritidsbåt är ofta i ungefär samma ekonomiska situation som en sommarstugeägare. Denne kan emellertid – i motsats till båtägaren – inteckna sin stuga om den står på hans egen grund. LkF kan f.n. användas för säkerhetsöverlåtelse av båt men den möjligheten försvinner enligt beredningens förslag. Om även förvärv av färdig båt kan inskrivas i båtregistret, kan också pantavtal inskrivas och sådan åtgärd ge pantupplåtelsen åsyftad verkan (se 6 § i förslaget).

I förevarande 3 § föreslås på grund av det anförda en bestämmelse beträffande verkan av överlåtelse av båt som avses i 2 § sjölagen och är införd i båtregistret. Enligt bestämmelsen vinner förvärvaren skydd mot överlåtarens borgenärer genom att förvärvet anmäls till inskrivningsmyndigheten för båtregistret. Det är "tillfyllest" att så skett. Om båten ej är registrerad tidigare, fordras att den anmäls för registrering och införs i registret samtidigt.

Liksom i fråga om 1 § andra och tredje styckena och 2 § i förslaget är här fråga om ett alternativ till tradition. Att alltid kräva inskrivning för skydd mot överlåtarens borgenärer har inte synts lämpligt. Även om registrering blir obligatorisk för båtar av viss storlek, kan det sålunda knappast vara naturligt att den som fått sådan båt i sin besittning inte

skall vara skyddad mot överlåtarens borgenärer. Dessutom kommer traditionskravet att gälla beträffande båtar som inte kan registreras, och det är ett önskemål att regleringen inte företer för tvära kast. Såvitt beredningen kunnat finna kan det inte i det hänseende som avses i förevarande 3 § medföra några olägenheter att sakrättsligt skydd kan vinnas på olika vägar. I fråga om tvesala och pantsättning finns större skäl att hysa tvekan, om tradition och inskrivning bör likställas, och beredningen återkommer härtill vid behandlingen av 5 och 6 §§ i förslaget.

Med hänsyn till det läge vari frågan om båtregister f.n. befinner sig har beredningen inte ansett ändamålsenligt att utarbeta förslag till några närmare bestämmelser om inskrivning av överlåtelse och pantsättning i båtregistret. De anmälningar av förvärv eller pantavtal som enligt beredningens förslag förutsätts få ske till registret har närmast karaktären av denuntiation. Det är bl.a. inte fråga om att pantbrev e.l. skall utfärdas med anledning av anmälan om pantupplåtelse. Själva registret bör endast innehålla korta data som gör det möjligt att identifiera ägare, föregående ägare som gjort äganderättsförbehåll och långivare som har panträtt. Med ledning därav kan upplysning om kvarstående skuld till förra ägaren eller långivare bekvämast vinnas genom förfrågan hos vederbörande. Enligt vad beredningen inhämtat erbjuder det inte någon svårighet att komplettera ett redan upplagt båtregister med de nyheter som beredningens förslag skulle innebära.

Här kan nämnas, att om båtregistret i enlighet med beredningens förslag skall få medföra civilrättsliga verkningar, torde det vara nödvändigt att i bestämmelserna därom införa begreppet inskrivningsdag. Sådan brukar avslutas kl. 12. Beredningen utgår från att, även utan uttrycklig föreskrift, alla anmälningar som sker mellan två inskrivningsdagar och före den senare inskrivningsdagens slut skola anses samtidigt inkomna. Detta är av betydelse vid konkurrens mellan flera överlåtelser av äganderätt (se 5 §) eller upplåtelser av panträtt (jfr 6 §) resp. utmätning eller kvarstad. Det låter sig inte göra att behandla inkomna anmälningar successivt under inskrivningsdagens gång. Principen kan också sägas innebära, att alla anmälningar anses vara inkomna vid inskrivningsdagens slut. Några anteckningar i registret kan inte göras förrän efter inskrivningsdagens slut.

4 §

Den som äger andel i lösöre har som regel rätt att överlåta den. Bl.a. på grund av bolagsavtal, gåva eller testamente kan dock hinder tänkas möta, liksom det kan föreligga hembudsplikt. Tydligt är att LkF inte utan vidare kan tillämpas på överlåtelse av andel i lösöre. Enligt en mening ger alltid avtalet i och för sig skydd mot överlåtarens borgenärer, enligt en annan mening kan man inte stanna därvid utan måste i större eller mindre omfattning kräva tradition eller denuntiation.[1]

Beredningen anser att reglerna i 1 § första och tredje styckena i förslaget bör ha motsvarande tillämpning på överlåtelse av andel i lösöre. Följande exempel på sådan tillämpning kan nämnas. 1. Om A och B gemensamt

[1] Jfr härom Undén s. 126, Karlgren s. 220 f och Hessler s. 247.

äger lös sak och A överlåter sin andel till B, krävs, att A, om han ensam har besittningen, traderar egendomen till B. Är det däremot B som ensam har besittningen, ger överlåtelsen omedelbart skydd mot överlåtarens borgenärer enligt regeln om traditio brevi manu.[2] 2. Har A och B gemensam besittning, blir överlåtelse av As andel till B sakrättsligt verksam, om A träder ut ur besittningsförhållandet och B blir ensambesittare.[3] 3. Om A överlåter sin andel till den utomstående C och A ensam har besittningen, krävs att egendomen traderas till C eller till B och C. Har A och B gemensam besittning, är tillfyllest att C får del i besittningen i As ställe. Har B ensam besittningen, är tillfyllest att B denuntieras. 4. Om egendomen finns i tredje mans besittning, är tillfyllest att denne denuntieras. – Om ett flertal delägare finns, torde regelmässigt någon av dem eller tredje man ha besittningen för delägarnas räkning.

Ett mera svårbedömt fall föreligger, om A är ensam ägare och överlåter viss andel till B. Har A besittningen, får det, om ej annat sägs, anses tillfyllest att B inträder i gemensam besittning med A. Har tredje man besittningen, bör han underrättas. Ett likartat fall föreligger, om delägarna är två, A och B, och A överlåter viss del av sin andel till B. Om A ensam har besittningen, bör för att överlåtelsen skall bli gällande mot hans borgenärer krävas att B får del i besittningen. Har B förut del i besittningen, blir avtalet omedelbart gällande mot As borgenärer (traditio brevi manu), åtminstone om överlåtelsen inte hemlighålls på något särskilt sätt. Om man nöjer sig med denna reglering, kan emellertid andelsöverlåtelse befaras bli föremål för missbruk mellan makar och andra samboende. I fall då make vill sälja lösöre, t.ex. konstföremål i hemmet, till andra maken krävs tradition för att den senare skall vinna skydd mot överlåtarens borgenärer, och det anses att särskilda krav bör ställas för att besittningen skall anses ha övergått till förvärvaren.[4] Det bör ej krävas mindre för att försäljning av andel i lösöre som sker till samboende make skall gälla mot överlåtarens borgenärer. Förhållandet är detsamma när man och kvinna sammanbor i äktenskapsliknande förhållande och väsentligen likartat i andra fall av samboende. Det synes därför behövligt att meddela en undantagsbestämmelse för det fallet att någon överlåter andel i honom tillhörigt lösöre till make eller annan med vilken han sammanbor.

Det skall inte bestridas, att även i fråga om andelsöverlåtelse mellan andra än samboende kan anföras vissa betänkligheter mot att låta gemensam besittning med överlåtaren ge skydd mot överlåtarens borgenärer. Enligt beredningens mening är det emellertid vanskligt att vägra godta gemensam besittning i fråga om helt ordinära andelsöverlåtelser, t.ex. om någon äger en båt, lastbil eller arbetsmaskin och avtalar med annan att denne skall förvärva hälften för att de därefter skall arbeta tillsammans eller eljest använda egendomen på lika villkor. Lagstiftningen bör inte rimligen göra det praktiskt taget omöjligt för förvärvaren att i sådana helt lojala fall bli skyddad mot överlåtarens borgenärer. Man synes därför få acceptera den olägenhet som kan vara förenad med att gemensam besittning blir tillfyllest som skydd mot överlåtarens borgenärer i andra än samboendefall.

[2] Jfr Hessler s. 99.

[3] Liksom i 5 kap. 18 § UB (jfr s. 246 ff i U XII) skiljer beredningen här ej i terminologiskt hänseende mellan gemensam besittning och sambesittning som ibland skett i litteraturen, se Undén s. 38 f och Hessler s. 100, utan betecknar bådadera som gemensam besittning.

[4] Jfr U XII s. 248.

Om t.ex. andel i last av fungibla ting överlåts, kan även andra stycket i 1 § bli tillämpligt. Jämväl 2 och 3 §§ i förslaget kan tillämpas på överlåtelse av andel. Några särskilda svårigheter torde inte vara förenade därmed.

I enlighet med det sagda innehåller förslaget i första stycket av förevarande 4 § bestämmelse, enligt vilken 1–3 §§ skall ha motsvarande tillämpning på överlåtelse av andel i lösöre. Vid tillämpning av regeln skall enligt andra stycket första punkten lika med att förvärvaren ensam fått besittning räknas att han har fått gemensam besittning med annan delägare. Denna regel är tillämplig även när den som ensam äger viss egendom överlåter andel däri till annan och förvärvaren erhåller del i besittningen. Överlåtaren är då "annan delägare". I enlighet med vad som förut sagts har emellertid som andra punkt i andra stycket tagits upp en undantagsbestämmelse, enligt vilken gemensam besittning med överlåtaren inte är tillfyllest om någon har överlåtit andel i honom tillhörig egendom till make eller annan som sammanbor med överlåtaren.

Förevarande paragraf är inte direkt tillämplig på det fallet att någon som är delägare i enkelt bolag vill överlåta sin lott i bolaget. Beträffande sådan överlåtelse har de lege lata ifrågasatts, om inte denuntiation borde krävas för att överlåtelsen skall bli verksam mot överlåtarens borgenärer.[5] Här uppstår dock svårigheten att det ofta inte finns någon som kan sägas företräda bolaget. Enkelt bolag står ofta mycket nära vanligt samägande-rättsförhållande och förevarande 4 § torde då kunna analogiskt tillämpas på överlåtelse av andel i sådant bolag. Detta innebär, att någon form av tradition eller denuntiation bör krävas. I fall då bolagets egendom utgörs av ett enda objekt, t.ex. en traktor, och delägare vill överlåta sin andel däri, är en sådan tillämpning särskilt välmotiverad. Om en delägare i enkelt bolag vill överlåta sin andel i visst objekt som ingår i en större massa, är 4 § i förslaget direkt tillämplig. Det är emellertid inte givet, att enskild delägare i enkelt bolag är berättigad att separat överlåta sin andel i objekt som omfattas av bolagsförhållandet.

Sjölagen innehåller i 40–57 §§ bestämmelser om partrederi som rör skepp eller båt. De reglerar emellertid inte frågan hur den som förvärvar andel i fartyget blir skyddad mot överlåtarens borgenärer. I fråga om skepp besvaras frågan i 13 § andra stycket, 19 och 22 §§ sjölagen. Beträffande åter båtar som är föremål för partrederi torde vad som nyss sagts om egendom som ingår i enkelt bolag bli tillämpligt. Här kan erinras om 51 § första stycket sjölagen som innehåller att, om andel i fartyg som är föremål för partrederi övergår till annan, skall förvärvaren eller hans fångesman underrätta huvudredaren och övriga redare därom. Bestämmelsen omfattar även det fallet att partrederiet gäller båt.

5 §

Förut har nämnts att beredningen ansett lämpligt att även ta upp bestämmelser om tvesala (dubbelöverlåtelse), dvs. överlåtelse av samma

[5] Se Nial, Om handelsbolag och enkla bolag, s. 240. Jfr Hessler s. 253.

egendom till två eller flera. Härom finns den förut nämnda ålderdomliga bestämmelsen i 1 kap. 5 § HB: "Säljer man tvem ett; gälde skadan åter, och den behålle godset, som först köpte." Bestämmelsen är emellertid inte uttömmande. Första köparen kan enligt praxis komma att trängas åt sidan av senare köpare om denne i god tro först får saken i besittning.[1] Det har uttalats, att tillämpning av LkF eller virkesmärkning inte bör tillerkännas samma verkan som besittningstagande. Vidare har sagts, att det för att den senare köparen skall få företräde inte räcker att säljaren frånhänt sig besittningen till en självständig fraktförare. Om det sker dubbelöverlåtelse av egendom som finns hos utomstående tredje man, ersätts besittningstagandet av denuntiation till denne.

I fråga om dubbelöverlåtelse av konossement finns bestämmelser i 164 § sjölagen. Har konossementsinnehavare överlåtit exemplar av konossementet till särskilda personer, äger innehavaren av det exemplar som först mottagits bättre rätt, om han därvid var i god tro. När i bestämmelseorten lossning skett till innehavare av annat exemplar, är denne likväl inte pliktig att lämna från sig vad han redan i god tro utbekommit. Beträffande fraktsedelsdubblett har ansetts rimligt att vid tvesala ge den företräde som i god tro i egenskap av godsets i fraktsedeln angivna mottagare fått fraktsedelsdubbletten utlämnad till sig.[2] Motsvarande har antagits gälla i fråga om avsändarexemplaret av flygfraktsedel.[3]

Beträffande dubbelöverlåtelse av andel i lös sak är tveksamt, huruvida enligt gällande rätt första förvärvaren alltid har företräde eller om besittningstagande resp. denuntiation har betydelse i konkurrensen. Den senare ståndpunkten synes förtjäna företräde.

Principen i 1 kap. 5 § HB är inte inskränkt till lösa saker och även vid tvesala av annan lös egendom kan avsteg föranledas av godtrosförvärv. I fråga om tvesala av löpande skuldebrev anses, att den allmänna regleringen av godtrosförvärv i 14 § SkbrL medför att senare förvärvare blir skyddad, om han i god tro fått handlingen i besittning. Vad nu sagts om löpande skuldebrev gäller även sådana enkla skuldebrev som avses i 32 § i lagen.[4] Frågan är beträffande aktiebrev m.m. reglerad på samma sätt i aktiebolagslagstiftningen. Beträffande vanliga enkla skuldebrev gäller enligt 31 § andra stycket att tidigare överlåtelse gäller framför senare, om inte den senare överlåtelsen denuntierats tidigare och förvärvaren då var i god tro. Det har med stöd av detta lagrum ansetts sannolikt att exstinktion kan, som en generell princip i tvesalusituationen, äga rum beträffande förmögenhetsobjekt som innebär rätt att utkräva något av tredje man.

För att en senare förvärvare skall bli skyddad vid tvesala gäller sålunda f.n. i fråga om lösöre, skuldebrev, aktiebrev o.l. i allmänhet samma förutsättningar som för skydd mot överlåtarens borgenärer, med reservation för att förvärvaren måste vara i god tro. Det är dock inte samma synpunkter som bär upp regleringen. Vid tvesala är det så gott som uteslutande hänsyn till omsättningen som kräver beaktande. En köpare måste kunna lita på att hans fång blir gällande och det är därför angeläget att lagen anger något visst moment som gör att han är skyddad mot

[1] Se härom och om det följande Hessler s. 209 ff.

[2] Hult s. 150.

[3] Hult s. 153.

[4] Se om dessa frågor Marks v. Würtemberg-Sterzel s. 76 not 1 och s. 142 samt Hessler s. 226 ff.

eventuella konkurrenter, bl.a. för att han skall kunna betala köpeskillingen utan risk. Oavsett att de skäl som kan åberopas för krav på en sakrättsligt verkande åtgärd inte är överensstämmande när det gäller skydd mot en överlåtares borgenärer och när det är fråga om att bestämma företrädet vid tvesala, är det likväl en betydande fördel, om kraven kan utformas enhetligt för nämnda konfliktsituationer. Såvitt beredningen kan finna finns inte heller tillräcklig anledning att göra skillnad utom såtillvida att god tro måste i överensstämmelse med gällande rätt förutsättas för att vid tvesala ett senare förvärv som först föranleder tradition eller säkerställs på annat sätt skall få företräde. I detta sammanhang bör påpekas, att den konflikt som uppkommer när samma egendom överlåts till två eller flera har sin motsvarighet, om egendomen överlåts till en person och pantsätts till en annan person eller om egendomen pantsätts till två eller flera. I förevarande 5 § regleras endast konkurrens mellan överlåtelser, medan de fall då överlåtelse konkurrerar med pantupplåtelse eller då pantupplåtelser konkurrerar inbördes regleras i 6 §.

I 5 § tas som första punkt upp huvudregeln, att om egendom som avses i förslaget överlåts till flera, den tidigare överlåtelsen har företräde framför senare. Att prioritetsprincipen skall gälla, om inte något särskilt tillkommer, behöver inte närmare motiveras. I en andra punkt följer därefter undantag som bör gälla till förmån för senare förvärvare. Där sägs, att den senare överlåtelsen har företräde, om den har tidigare än den andra säkerställts enligt vad som sägs i 1–4 §§ och förvärvaren då var i god tro. Denna bestämmelse anknyter sålunda till de åtgärder som enligt 1–4 §§ i förslaget ger skydd mot överlåtarens borgenärer. Av en jämförelse med t.ex. 1 § framgår att olika slags åtgärder kan ge skydd vid konkurrerande förvärv. Om egendomen finns hos tredje man, kan t.ex. överlåtelse till A föranleda att tredje mannen denuntieras medan överlåtelse till B kan följas av fysisk tradition till denne. Tvesalukonflikten löses härvid genom att den åtgärd som först vidtagits ger företräde. En senare förvärvare får dock sådant företräde endast om han var i god tro när åtgärden vidtogs. Vad angår tillämpningen av bestämmelsen när konossement utfärdats bör framhållas, att hänvisningen till 1 § andra stycket inte blir tillämplig när konossement utlämnats till flera personer. I den konflikt som därigenom uppkommer skall reglerna i 164 § sjölagen tillämpas. Den speciella reglering som ges där tar över den allmänna regeln i förevarande paragraf.

I fråga om tvesala av virke synes det vara föga anledning att göra skillnad mellan besittningstagande i vanlig ordning och märkning som avses i 2 §, helst som märkning regelmässigt utesluter att senare förvärvare vid eventuellt besittningstagande kan vara i god tro. Om märkning likställs med besittning i vanlig mening, blir följden, att första köparen, om virket märkts för hans räkning, får företräde även om annan köpare senare skulle få virket märkt för sin räkning eller få virket i besittning. Om en senare köpare i god tro först får virket märkt för sin räkning, får han företräde även om första köparen därefter får virket

märkt för sin räkning. Det kan tilläggas, att detta naturligtvis inte gäller, om märkning sker först sedan första köparen fått virket i besittning i vanlig bemärkelse.

I fråga om tvesala av andel i lös sak bör framhållas, att det kan vara två andelsöverlåtelser som konkurrerar eller överlåtelse av själva saken som konkurrerar med överlåtelse av andel däri. Bortsett t.v. från registreringsbara båtar måste tradition av saken ge företräde åt senare förvärvare av andel som då är i god tro. Om saken är i tredje mans besittning, är tillfyllest att tredje mannen denuntieras, ifall förvärvaren då var i god tro.

Andra punkten i förevarande paragraf är i och för sig tillämplig även vid tvesala av båt. Undantag görs emellertid i tredje punkten beträffande registrerad båt.

Om anmälan till båtregistret och besittningstagande godtas som alternativa grunder för att ge senare förvärvare företräde om han är i god tro när förvärvet säkerställs, medför det en särskild svårighet för den händelse att den ena förvärvaren får båten i besittning och den andre gör anmälan till båtregistret. Motsvarande konkurrens kan uppkomma mellan överlåtelse och pantupplåtelse. Här bör uppmärksammas, att det kan dröja flera dagar innan anmälan till båtregistret kan tas upp på inskrivningsdag och att sådan anmälan får anses upptagen först vid inskrivningsdagens slut. Besittningstagande däremot kan genomföras omedelbart. Man kan tänka sig att anmälan till båtregistret sker per telefon eller medelst telegram, men den metoden är förenad med praktiska olägenheter av annat slag. Det synes därför nödvändigt att särskilt reglera frågan.

Beträffande innehållet i en sådan särskild regel för båtar skulle den lagtekniskt enklaste lösningen vinnas, om regeln fick gälla alla fall då överlåtelsen avser sådan båt som får införas i båtregistret, vare sig båten ännu har registrerats eller ej, och i sådana fall endast anmälan till båtregistret fick ge företräde vid tvesala. (Jfr nuvarande 10 kap. 7 § HB.) Beredningen har emellertid funnit vanskligt att beträffande båt som ännu inte är registrerad frånkänna besittningstagande betydelse vid tvesala. Om registrering av båtar som har viss storlek endast blir fakultativ, får man räkna med att många registreringsbara båtar inte införs i registret. Och även om registrering blir obligatorisk inom viss ram, kan naturligtvis förekomma en hel del båtar som inte registrerats, ehuru med en strikt tillämpning av registreringsföreskrifterna så bort ske.

Beredningen har därför sökt lösa det här aktuella spörsmålet på ett annat sätt. Enligt andra punkten i förevarande 5 § skall åtgärd enligt 1 § i förslaget ge företräde, om den har vidtagits innan båten blivit registrerad. En registreringsbar men inte registrerad båt blir alltså likställd med en icke registreringsbar båt. Beträffande däremot båt som är registrerad när åtgärd för att säkerställa överlåtelse vidtas skall tredje punkten i paragrafen gälla. I det senare fallet medför endast anmälan enligt 3 § företräde. Har senare förvärvare fått båten i besittning innan den blivit registrerad och var han då i god tro, blir han enligt andra punkten skyddad mot tidigare förvärvare även om den tidigare förvärvaren, sedan båten

registrerats, först gör anmälan till inskrivningsmyndigheten. Om åter den senare förvärvaren fått båten i besittning innan den blivit registrerad men var i ond tro, ger besittningstagandet inte något företräde framför tidigare förvärv.

Beredningen har förut nämnt, att om förvärv av båt som sålts under äganderättsförbehåll inskrivs i båtregistret utan att förbehållet antecknas, säljaren löper risken att båten säljs till godtroende som genom anmälan till registret får battre rätt. En sådan tillämpning är en naturlig konsekvens av förslagets regler om tvesala – konflikten bör jämställas med tvesala – och utgör en förutsättning för att den föreslagna regleringen skall fungera.

I fråga om registrerad båt skall, som nämnts, anmälan till inskrivningsmyndigheten enligt tredje punkten i förevarande 5 § medföra att överlåtelse anses säkerställd. Om t.ex. första förvärvaren anmäler sitt fång och senare förvärvare i god tro tar båten i besittning, skall den första överlåtelsen gälla. Om däremot senare förvärvare först anmäler sitt fång till inskrivningsmyndigheten och är i god tro när anmälan görs, får han företräde.

Vid konkurrens mellan olika anmälningar kommer anmälan som tas upp på tidigare inskrivningsdag att ge företräde framför anmälan som tas upp först på senare inskrivningsdag, förutsatt alltjämt i fråga om senare förvärvare att han var i god tro när han gjorde sin anmälan. Tas två anmälningar upp samma inskrivningsdag, får den tidigare överlåtelsen företräde.[5]

Uppenbarligen skall registrerad båt förses med registerbeteckning. Denna bör ge en tillräcklig impuls för att en spekulant skall i registret ta reda på vad som där finns antecknat och även räkna med att annan spekulant kan vara i färd med att anmäla förvärv av båten. En sådan omsorg är även motiverad av att båten enligt förslaget kan vara hypotekariskt pantsatt genom anmälan till registret.

I anslutning till vad som nu anförts om tvesala bör framhållas, att pantupplåtelse på motsvarande sätt kan med tillämpning av 6 § jämförd med förevarande 5 § i förslaget få företräde framför tidigare överlåtelse, om panthavaren var i god tro när åtgärd för säkerställande av hans panträtt ägde rum.

Bestämmelsen i tredje punkten av förevarande 5 § skall tillämpas även på tvesala av andel i båt som är införd i båtregistret.

I fråga om skuldebrev gäller enligt SkbrL, att förvärvare som blir utslagen av senare förvärvare inte har någon rätt att lösa till sig egendomen. Samma är förhållandet vid tvesala i en del andra fall (av aktiebrev m.m.). Beredningen har ansett att detsamma bör gälla i fall som avses i förslaget. Lösningsrätten har inte någon större funktion att fylla i hithörande fall. Förslaget innebär i den delen en ändring i förhållande till gällande rätt.[6]

[5] Jfr vad som s. 243 anförts om inskrivningsdag.

[6] Jfr NJA 1932 s. 107.

Beredningen vill slutligen påpeka, att allmänna regler om exstinktivt godtrosförvärv till lösöre inte sätts ur kraft genom förslaget, frånsett att reglerna om tvesala rör godtrosförvärv i vidsträckt mening. Om en förvärvare t.ex. har säkerställt sitt fång genom åtgärd som avses i 1 § och överlåtaren därefter överlåter egendomen på nytt, blir allmänna regler om godtrosförvärv tillämpliga. Detta kan inträffa t.ex. om en bilfirma sålt en bil som också traderats och bilen någon tid därefter lämnas till firman för reparation. Om firman därefter säljer bilen, föreligger samma situation som om bilen lämnats till en annan reparatör och denne sålt bilen. Det är då inte längre fråga om en tvesalusituation i egentlig mening.[7]

Förevarande 5 § är tillämplig även vid konkurrens mellan frivillig och exekutiv försäljning (jfr 15 kap. 1 § UB). I likhet med SkbrL innehåller förslaget sålunda inte någon särskild bestämmelse om sådan konkurrens. Utmätning kan emellertid ha gett företräde framför tidigare försäljning (jfr 15 kap. 2 § UB). Redan utmätt egendom kan dock komma på avvägar och bli föremål för godtrosförvärv, t.ex. om gäldenären efter utmätning lyckas sälja den utmätta egendomen till någon som ej kände till eller bort känna till att egendomen var utmätt (eller eventuellt redan var såld exekutivt).

Beträffande konkurrensen mellan överlåtelse och utmätning kan i övrigt erinras om att i motiven till UB har gjorts vissa uttalanden i ämnet.[8] Den grundläggande synpunkten är, att beslut om utmätning inte bör ovillkorligen ge företräde framför överlåtelse till tredje man som skett före eller äger rum efter att beslutet meddelades. Överlåtelse, som i god tro säkerställs innan utmätningen säkerställs, bör i omsättningens intresse kunna få företräde. I alla hänseenden kan dock inte konflikten behandlas på samma sätt som tvesala. Tredje man till vilken överlåtelse skett redan innan beslut om utmätning meddelades bör t.ex. anses vara i ond tro, om han kände till eller bort känna till utmätningsbeslutet när hans förvärv säkerställdes.

Vad som i motiven till UB sägs om denuntiation av överlåtelse av enkelt skuldebrev blir i hithörande konfliktsituationer tillämpligt även när denuntiation enligt förevarande förslag är förutsättning för att en förvärvare skall vara skyddad vid tvesala. Motsvarande synes böra gälla när anmälan till båtregistret krävs för att förvärvaren skall vara skyddad. Utmätning av registrerad båt måste givetvis anmälas till båtregistret. Då utmätningen bör anmälas samma dag telegrafiskt eller per telefon, är dock föga sannolikt att frågan om konkurrens med anmälan om överlåtelse till båtregistret ställs på sin spets. Om ärende angående anteckning om utmätning tas upp samma inskrivningsdag som anmälan om överlåtelse, ger utmätningen företräde.

Här kan nämnas, att 7 kap. UB inte innehåller några särskilda bestämmelser om hur utmätning av andel i lösöre skall säkerställas. Krfm bör, om förevarande förslag genomförs, som regel ta lös sak i besittning, om gäldenären innehar den, och i andra fall denuntiera den som innehar saken, eventuellt även då ta hand om saken när det kan ske.

Allt vad som här sagts om konkurrens mellan utmätning och överlåtelse

[7] Jfr ang. dylik oegentlig tvesala Hessler s. 206 och 212.

[8] U XII s. 279 ff.

till tredje man har motsvarande tillämpning på konkurrens mellan utmätning och pantsättning.

Pantsättning

6 §

Det torde utan vidare kunna fastslås, att pantsättning inte kan bli gällande mot pantupplåtarens borgenärer under lindrigare förutsättningar än överlåtelse av äganderätten. Däremot kan strängare krav gälla. Vid pantsättning av lösöre som följs av tradition måste också förutsättas att panthavarens besittning fortsättningsvis består. Den som förvärvat äganderätten till lös sak och tagit den i besittning kan senare hyra eller låna ut saken till förra ägaren utan att den sakrättsliga verkan av överlåtelsen förflyktigas. En panthavare kan däremot inte annat än möjligen helt tillfälligt för särskilt ändamål återställa panten till ägaren utan risk att panträtten går förlorad. Vad särskilt angår pantsättning av andel i lösöre är tveksamt i vad mån tradition av själva saken krävs trots att pantsättningen avser endast andelsrätten. Med all sannolikhet skulle ett sådant krav upprätthållas i praxis.[1] Om objektet innehas av tredje man, förefaller inte föreligga något hinder att fullborda pantsättning av andel i saken genom denuntiation till tredje mannen. Man kan emellertid tveka huruvida den som ensam äger lös sak överhuvud kan pantsätta enbart andel i saken, t.ex. hälften. I fråga om utmätning anses, att den inte bör begränsas till viss andel, om saken i sin helhet tillhör gäldenären.[2]

I den mån pantsättning av andel i lös sak godtas enligt gällande rätt får man förutsätta, att reglerna om handpant gäller i tillämpliga delar, bl.a. bestämmelsen om förmånsrätt på grund av handpanträtt i 4 § 2 FRL.

Pantsättning av andel i lös sak har sin motsvarighet i pantsättning av andel i löpande skuldebrev m.m. I 10 § SkbrL föreskrivs helt generellt, att vad som i lagen sägs om överlåtelse av skuldebrev också gäller i fråga om pantsättning. Lagen nämner inte överlåtelse av andel i löpande skuldebrev – eller i sådant presentationspapper som avses i 32 § – men det måste antas att lagens regler i tillämpliga delar gäller även dylik överlåtelse och följaktligen även pantsättning av andel i löpande skuldebrev.

I fråga om denuntiation från panthavarens sida skall dock iakttas vad som stadgas i 1936 års lag om pantsättning av lös egendom som innehaves av tredje man. Beträffande bankbok o.l. kan det förefalla meningslöst att pantsätta ideell andel därav eftersom tillgodohavandet lätt kan delas upp, men den omständigheten att sistnämnda möjlighet finns kan svårligen anses medföra att pantsättning av ideell andel i banktillgodohavande skulle vara ogiltig.

Det är angeläget att så långt möjligt samma förutsättningar gäller för inträdet av panthavarens skydd mot pantsättarens borgenärer som för förvärvarens skydd mot överlåtarens borgenärer, när det är äganderätten som överlåts. Om pantsättning endast kan vinna skydd på strängare

[1] Jfr Undén s. 197 f, Karlgren s. 220 samt Hessler s. 363 not 18 och s. 426.

[2] Jfr Walin-Lorichs, Exekution i fast egendom, luftfartyg m.m. s. 26.

villkor, riskeras att säkerhetsöverlåtelse praktiseras för att åstadkomma surrogat för pantsättning. Förslaget hänvisar därför i första stycket av förevarande paragraf till föregående paragrafer, dvs. såvitt nu är i fråga 1–4 §§.

Vad särskilt angår konossement och fraktsedel torde redan f.n. vara klart, att åtminstone pantsättning av konossement blir skyddad mot pantupplåtarens borgenärer, om dokumentet traderas. Panträtten torde då få anses gälla även i varan trots att andra konossementsexemplar finns och avlastaren kan ha stoppningsrätt.[3] I fråga om fraktsedelsdubblett resp. avsändarexemplar av flygfraktsedel kan saken synas mera tveksam eftersom dokumentets karaktär av värdepapper är så kortvarig. Av hänvisningen till 1 § i förslaget följer emellertid, att pantsättningen, under den i 1 § andra stycket angivna förutsättningen, blir gällande mot pantupplåtarens borgenärer genom tradition av dokumentet. Om panthavaren sedermera får ut godset, räknas uppkomsten av sakrättsligt skydd av panträtt i godset från traditionen av dokumentet.[4]

Enligt 4 § i förslaget skall bestämmelserna i 1 § ha motsvarande tillämpning beträffande överlåtelse av andel i lösöre. Därvid sägs i 4 § andra stycket första punkten, att lika med att förvärvaren ensam fått besittning räknas att han fått gemensam besittning med annan delägare.[5] Häri ingår bl.a. det fallet att överlåtelsen avser andel av lösöre vartill överlåtaren är ensam ägare. Tillämpat på pantsättning skulle det innebära, att man för verksam pantsättning av andelen skulle kunna nöja sig med gemensam besittning till föremålet. Andra punkten i 4 § andra stycket gör emellertid undantag för överlåtelse till samboende. Detta undantag torde dock inte vara tillfyllest i fråga om pantupplåtelse. I andra stycket av förevarande 6 § föreskrivs därför, att vid upplåtelse av panträtt i andel av upplåtaren tillhörig egendom är gemensam besittning med upplåtaren ej tillfyllest för att upplåtelsen skall gälla mot upplåtarens borgenärer.[6]

Som förut nämnts anses märkning av virke enligt 1944 års lag om köpares rätt till märkt virke inte vara tillfyllest för verksam pantsättning. I motiven antas trots detta att säkerhetsöverlåtelse kan säkerställas genom märkning. Under 5 § i förslaget har uttalats, att märkning bör anses tillfyllest för att ge företräde vid tvesala. Märkning synes på samma sätt kunna godtas även vid pantsättning. Att något kännbart behov av möjlighet till pantsättning skulle föreligga beträffande upplagt virke är inte antagligt, men att varje behov därav skulle vara uteslutet kan inte gärna påstås. Om märkning godtas, undviks att behöva skilja mellan fall då besittningstagande har ägt rum trots att virket ligger kvar – t.ex. på annans mark – och fall då panthavaren inte kan anses ha fått besittning i vanlig mening. Vidare undviks att säkerhetsöverlåtelse tillämpas, vilket redan i motiven till 1944 års lag ansågs vara en beklaglig utväg. Beredningen förordar sålunda, att märkning godtas som surrogat för besittning även vid pantsättning. Vid tillämpning av 2 § i förslaget på sådant fall skall naturligtvis vara tillfyllest att vid köp av virke är brukligt att genom märkning ange vad som tillkommer förvärvaren. Att kräva någon sedvana i fråga om märkning just vid pantsättning kan inte komma i fråga. Det kan tillfogas, att märkningen naturligtvis inte behöver visa att

[3] Se Hult s. 146.
[4] Se Hult s. 150, jfr s. 153.
[5] Betr. innebörden av denna term i förslaget se not 3 s. 244.
[6] Jfr betr. gällande rätt s. 220 och 251 ovan.

det är fråga om panträtt, lika litet som vanlig besittning av lös pant behöver utmärka att panthavaren ej innehar föremålet med äganderätts-anspråk.

Beträffande upplåtelse av panträtt i registreringsbar men ej registrerad båt följer av hänvisningen till 1 § i förslaget, att förvärvaren kan vinna skydd mot upplåtarens borgenärer genom att ta båten i besittning.

Bestämmelsen i 3 § om att den som förvärvar registrerad båt kan vinna skydd mot överlåtarens borgenärer genom anmälan till båtregistret är i väsentlig mån motiverad av att hypotekarisk pantsättning skall kunna komma till stånd genom sådan anmälan. Om obligatorisk inskrivning av överlåtelse föreskrivs beträffande det slags båtar som är i fråga, kan förutsättas att pantupplåtaren är inskriven när anmälan görs eller att han samtidigt inskrivs som ägare. Om obligatorisk inskrivning inte stadgas, får förutsättas att pantupplåtarens förvärv styrks och inskrivs samtidigt.

I fråga om registrerad båt torde inte föreligga något praktiskt behov av att behålla tradition som alternativ förutsättning för skydd mot upplåtarens borgenärer. Dessutom kan svårlösta konkurrensspörsmål uppkomma, om besittning godtas vid sidan av anmälan till inskrivnings-myndigheten. Beredningen har därför under 5.1 ovan föreslagit, att i 10 kap. 7 § HB införs ett andra stycke enligt vilket registrerad båt inte med laga verkan kan göras till föremål för handpant i vanlig mening. I enlighet härmed sägs i tredje stycket av förevarande 6 §, att i fråga om båt som är införd i båtregistret endast anmälan enligt 3 § medför att upplåtelse av panträtt blir gällande mot upplåtarens borgenärer. Det torde inte behöva sägas ut i lagen att bestämmelsen gäller även upplåtelse av panträtt i andel i båt (jfr 5 § tredje punkten). Beträffande realisation av sådan pant kan erinras om vad som i 9 kap. 8 och 9 §§ UB föreslagits rörande utmätning av andel i lös sak m.m. Beredningen återkommer i det följande till frågan om konkurrens mellan pantupplåtelse och överlåtelse.

Beträffande panträtt i enkelt skuldebrev m.m. som säkerställts genom denuntiation torde vara tydligt, att den är att hänföra till eller likställa med handpanträtt, oaktat panthavaren inte har fysisk besittning. Panträtten är följaktligen också förenad med förmånsrätt enligt 4 § 2 FRL.[7] I fråga om hypotekarisk pantsättning av registrerad båt kan tvekan uppkomma, om den utan vidare kan anses jämställd med handpanträtt.

I 9 kap. 11 § UB sägs bl.a. att borgenär som innehar utmätt egendom med panträtt inte är pliktig att avstå från sin rätt utan att hans fordran blir betald, om ej försäljning sker för fordran med lika eller bättre rätt. Bestämmelsen bör gälla även när panträtt skapats genom anmälan till båtregistret liksom i andra fall då panträtt enligt förslaget blir gällande mot pantsättarens borgenärer utan att panthavaren fått objektet i besittning. I 10 kap. 2 § HB ges bestämmelser om panthavares rätt att sälja lös pant. De torde närmast utgå från att han har panten i fysisk besittning men är antagligen även tillämpliga t.ex. när vanlig fordran blivit pantsatt. (Jfr beredningens förslag under 5.1 om ändring i HB.) I fall då pantförskrivning av båt anmälts till båtregistret kan det möta svårigheter

[7] Jfr Walin-Rydin, Förmånsrättslag m.m. s. 36 och Hessler s. 511.

för panthavaren att själv genomföra försäljning av båten. Han bör ju kunna överlämna den till köparen. Denna svårighet bör dock inte hindra att panthavaren i princip har rätt att sälja båten, om hans fordran är förfallen till betalning. Om båtägaren inte vill tillhandahålla båten, kan panthavaren tänkas begära kvarstad och vid behov söka få fordringen fastställd till betalning. Därefter kan han begära utmätning och försäljning genom krfms försorg. Han kan i uppenbara fall också begära handräckning enligt 17 kap. 17 § UB för att själv sälja båten. – Enligt 73 § KL har under konkurs den som har lös egendom såsom pant eller eljest under panträtt i handom rätt att sälja panten under betingelser som anges i lagrummet. Bestämmelserna kan antas gälla även pant som består i vanlig fordran e.l. ehuru de i princip torde förutsätta att panthavaren har panten i besittning. De bör bli tillämpliga även när panträtt i båt säkerställts genom anmälan till båtregistret eller upplåtelse av panträtt i andra fall enligt förslaget blir gällande mot upplåtarens borgenärer utan att panthavaren fått egendomen i besittning.

Beredningen föreslår, att som fjärde stycke i 6 § tas upp en uttrycklig bestämmelse om att panträtt som enligt paragrafen gäller utan att panthavaren fått besittning räknas lika som handpanträtt.

Retentionsrätt kan konkurrera med handpanträtt. När panträtt grundas på besittning, torde vara klart, att om saken lämnas till hantverkare (inkl. båtvarv m.m.) för reparation, dennes retentionsrätt får företräde. Detsamma bör i princip gälla, om panträtt säkerställts genom anmälan till båtregistret.[8]

Hypotekarisk panträtt i båt kan även komma att konkurrera med företagsinteckning. Lagen (1966:454) om företagsinteckning innehåller f.n. i 12 § en särskild bestämmelse om konkurrens med lösöreköp. Enligt denna bestämmelse är lösöreköp utan verkan mot innehavare av annan företagsinteckning i verksamheten än sådan som sökts mera än trettio dagar efter att lösöreköpsavhandlingen företeddes inför rätten. Båtar kan ibland användas för rörelse, t.ex. transportverksamhet, och panträtt i båt på grund av anmälan till båtregistret kommer – liksom annan pantsättning av egendom som hör till näringsverksamhet – att ge bättre förmånsrätt än företagsinteckning. Den nuvarande bestämmelsen i 12 § nämnda lag bör enligt vad beredningen föreslagit under 5.11 upphävas, om LkF försvinner.[9] Det synes inte finnas tillräcklig anledning att i stället införa en särskild bestämmelse om konkurrensen mellan här ifrågavarande hypotekariska panträtt i båt och företagsinteckning. Den som lämnar kredit till rörelsen bör, om han anser rörelseidkarens båtinnehav vara av betydelse, skaffa sig panträtt genom anmälan till båtregistret.

[8] Jfr betr. dessa frågor U IX s. 140 och prop. 1970:142 s. 125 samt Walin-Rydin, Förmånsrättslag m.m. s. 77 f.
[9] Jfr s. 192.

Bestämmelserna om tvesala i 5 § i förslaget avser i första hand konkurrens mellan överlåtelser av äganderätten till sådana objekt som avses i 1–4 §§. De omfattar även konkurrens mellan överlåtelse av hela objektet och överlåtelse av viss andel däri. Beredningen har förutskickat, att 5 § bör göras tillämplig även vid konkurrens mellan överlåtelse av

äganderätten till objekt som avses där och upplåtelse av panträtt till objektet. Detta ansluter i princip till gällande lag. Vid dubbelupplåtelse av panträtt är enligt gällande lag i huvudsak samma regler tillämpliga som vid dubbelöverlåtelse av äganderätten, dvs. prioritetsprincipen kombinerad med exstinktionsprincip grundad på god tro.[10] Det föreligger dock en skillnad såtillvida att, medan två äganderättsöverlåtelser som regel är oförenliga, kan två eller flera panträttsupplåtelser bestå vid sidan av varandra med lika rätt eller med förmånsrätt efter varandra.[11] I förevarande 6 § hänvisar första stycket även till vad som i 5 § föreslås om tvesala. Beträffande upplåtelse av panträtt i registrerad båt följer av förslaget om ändring av 10 kap. 7 § HB och förevarande 6 § (jfrd med 5 §), att upplåtelse av panträtt som säkerställs genom anmälan till inskrivningsmyndigheten inte skall behöva konkurrera med upplåtelse av panträtt som säkerställts genom besittning annat än om sistnämnda upplåtelse säkerställts innan båten blev registrerad.

Vid konkurrens mellan anmälan till båtregistret av pantupplåtelse och av överlåtelse ger den anmälan företräde som först tas upp på inskrivningsdag. Om det är anmälan om senare förvärv som först tas upp på inskrivningsdag, vinner dock det förvärvet företräde endast om förvärvaren var i god tro när anmälan gjordes. Om anmälningarna tas upp samma inskrivningsdag, kommer det förvärv som skett först att få företräde framför konkurrenten. Detta innebär bl.a. att pantupplåtelsen i sådant fall inte gäller mot den som åberopar ett tidigare äganderättsförvärv.

Under 5 § har beredningen berört det fallet att överlåtelse inskrivits i båtregistret utan att förefintligt äganderättsförbehåll antecknats och framhållit, att överlåtaren då löper risken att båten överlåts vidare till godtroende förvärvare som genom anmälan till registret får bättre rätt. Vad där sägs om överlåtelse av båten till ny ägare har motsvarande tillämpning på upplåtelse av panträtt till den som i god tro säkerställer sin panträtt genom anmälan till registret.

I övrigt kan följande anmärkas till de olika bestämmelserna i 6 § i förslaget.

Enligt första stycket skall vad som i förslaget sägs om överlåtelse gälla även upplåtelse av panträtt, om ej annat följer av andra eller tredje stycket i paragrafen. Detta innebär bl.a. att panträtt kan säkerställas genom denuntiation enligt 1 § tredje stycket. Där görs inte någon skillnad mellan denuntiation från överlåtarens eller förvärvarens sida. Enligt lagen (1936:88) om pantsättning av lös egendom som innehaves av tredje man gäller däremot f. n. ett särskilt formkrav om denuntiation verkställs av förvärvaren. Beredningen föreslår att sistnämnda lag upphävs. Skälen härtill utvecklas närmare vid behandling av övergångsbestämmelserna till förevarande lagförslag. Om lagen upphävs, undanröjs en försåtlig skillnad mellan denuntiation i olika fall.

Andra stycket i förevarande 6 § innehåller, att vid upplåtelse av panträtt i andel av upplåtaren tillhörig egendom gemensam besittning med upplåtaren ej är tillfyllest för att upplåtelsen skall gälla mot upplåtarens

[10] Se Hessler s. 383.

[11] Beredningen har inte haft anledning att ta ståndpunkt till de avvikelser som möjligen kan föreligga beträffande dubbelupplåtelse av panträtt i fast egendom, om ägaren utfäst till två personer att de skulle få panträtt med visst förmånsläge i fastigheten. Pantbrev faller inte direkt under förslagets bestämmelser om lösöre. Det är på sin höjd en "rättsligt verkande sak", men analogisk tillämpning kan bli aktuell. Jfr uttalande i prop. 1970:20 del B 1 s. 304 och Hessler s. 414 f.

borgenärer. Beredningen utgår från att denna föreskrift liksom 4 § andra stycket kommer att tillämpas analogiskt utanför förslagets område i fall då besittning är förutsättning för sakrättsligt skydd.

Tredje stycket i paragrafen innehåller, att i fråga om båt som är införd i båtregistret endast anmälan enligt 3 § medför att upplåtelse av panträtt blir gällande mot upplåtarens borgenärer. Panträtt kan inte uppkomma förrän i och med att anmälan gjorts på inskrivningsdag. I andra motsvarande fall anses rättsverkan inträda först vid inskrivningsdagens slut (kl. 12 på dagen). Detsamma bör gälla här. Om ärendet om inskrivning av anmälan skulle uppskjutas, bör prioritet likväl räknas från den dag då anmälan gjordes. Om båt, som kan införas i båtregistret men inte införts där, pantsätts genom att överlämnas i långivarens besittning, får panträtten företräde framför panträtt som efter att båten registrerats säkerställs genom anmälan till båtregistret. Den risk för senare långivare som detta innebär torde inte vara stor. Han bör även av andra anledningar kontrollera att låntagaren har båten i besittning och vid denna kontroll bör också framgå om den är pantsatt eller ej.

Särskilda bestämmelser

7 §

I denna paragraf har endast tagits in en erinran om att särskilda föreskrifter om fullbordan av gåva finns i 8 kap. GB och lagen (1936:83) angående vissa utfästelser om gåva. 3 § i förslaget synes påkalla ändring av 2 § i gåvolagen. Förslag härom har upprättats, se vidare under 7.2.7.

Förevarande 7 § bör jämföras med 6 § första stycket i 1936 års lag, som beträffande utfästelse av trolovad eller make att under äktenskapet till andra maken utge pengar eller annat hänvisar till GB. Hänvisningen avser bestämmelsen i 8 kap. 2 §, enligt vilken äktenskapsförord krävs för gåva mellan makar. Har förordsformen iakttagits, krävs ej därutöver tradition eller motsvarande åtgärd för att gåvan skall gälla. I detta sammanhang bör även erinras om bestämmelserna i 8 kap. 3 § GB, enligt vilka make äger utan vederlag överlåta egendom till värde motsvarande högst hälften av vad som sparats under nästföregående kalenderår, dock högst 5.000 kronor. Sådan överlåtelse blir dock ej gällande mot överlåtarens borgenärer med mindre därom har upprättats skriftlig med vittnen styrkt handling, däri jämväl besparingens storlek angetts, samt överlåtaren hade kvar egendom som uppenbarligen motsvarade hans gäld. Det har uttalats, att det överförande av besparingar från en make till den andra som behandlas i lagrummet fick betraktas som ett säreget familjerättsligt institut vilket föll utanför 1936 års lagstiftning.[1]

1936 års lag anses sålunda inte tillämplig vare sig på gåva som har klätts i äktenskapsförordets form eller på överförande av besparing i enlighet med 8 kap. 3 § GB. Oavsett detta förhållande måste man kräva att gåvan resp. överföringen av besparing framstår som en realitet. Om en make genom äktenskapsförord säger sig skänka andra maken pengar men inte överför något belopp till den senare, är därmed inte sagt att vid

[1] Marks v. Würtemberg-Sterzel s. 170.

utmätning hos givaren eller i dennes konkurs några medel kan tas undan för gåvotagaren. Vad angår bestämmelserna i 8 kap. 3 § GB anser beredningen för sin del, att någon överföring av besparing som regel inte bör anses ha ägt rum utan att den fullbordats på sätt som anges i förevarande förslag. För att överlåtelsen skall bli gällande utan att äktenskapsförords form har iakttagits krävs enligt nämnda 8 kap. 3 § GB dessutom att där stadgad form iakttagits. Det kan synas önskvärt att nu berörda frågor blir klargjorda. Då GB är under revision, har beredningen emellertid ansett sig böra lämna dem därhän.

8 §

Som nämnts i olika sammanhang finns bestämmelser om skydd mot överlåtares borgenärer i SkbrL, lagarna om aktiebolag, bankrörelse och försäkringsrörelse, gruvlagen och sjölagen. Regler om skydd mot pantupplåtares borgenärer finns i samtliga nämnda lagar med undantag av gruvlagen samt dessutom i lagen om upplagshus och upplagsbevis. I fråga om tvesala finns särskild bestämmelse – förutom i 1 kap. 5 § HB – endast i SkbrL, nämligen såvitt angår enkla skuldebrev. Beträffande luftfartyg är att vänta samma reglering som sjölagen innehåller om skepp. Bl.a. under 5 § i förslaget nämns att sjölagen har särskilda regler om konossement.

Beredningen föreslår i det följande, att regler om skydd mot överlåtares borgenärer samt om tvesala och pantupplåtelse införs i lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar och bostadsrättslagen (1971:479) samt att en regel om tvesala tas in i den nya gruvlag varom förslag föreligger.

Då skepp, skeppsbygge och luftfartyg är att hänföra till lösöre, synes behövligt att uttryckligen ange att förslaget, i enlighet med vad som förut sagts, inte skall gälla sådan egendom.

Om någon nyreglering beträffande luftfartyg inte genomförts när LkF upphävs, blir liksom f.n. tveksamt vad som fordras för att överlåtelse av luftfartyg skall gälla mot överlåtarens borgenärer (jfr ovan under 7.1.4 och 7.2.1). Beredningen håller före att tradition krävs, om inte till äventyrs inskrivning i det nuvarande luftfartygsregistret skulle anses tillfyllest. – Beträffande upplåtelse av panträtt se 10 kap. 7 § HB.

Gruva är lös egendom, men själva gruvrätten räknas som ett slags nyttjanderätt och hör inte till lösöre. Beredningen återkommer härtill under 7.2.5.

Övergångsbestämmelser

Punkt 1. Upphävandet av LkF och ikraftträdandet av den nya lagen kan ske utan avvaktan att UB träder i kraft. I så fall blir emellertid behövligt att göra vissa ändringar i andra förslag som framläggs i detta betänkande.

Punkt 2. Under denna punkt anges vilka bestämmelser eller lagar som enligt beredningens mening bör upphävas med anledning av nya lagen.

Till en början föreslås, att vid nya lagens ikraftträdande skall upphävas 1 kap. 5 § HB som ju ersätts av 5 § första punkten i förslaget såvitt angår egendom som omfattas av förslaget. Den förra bestämmelsen gäller även utanför förslagets tillämpningsområde, men det torde inte råda någon tvekan om att prioritetsprincipen skall gälla överlag, om inte avvikelse därifrån är särskilt stadgad eller eljest är motiverad av särskilda skäl. Några betänkligheter att upphäva bestämmelsen kan därför inte möta.

Vidare skall givetvis LkF upphävas. I övergångshänseende torde böra föreskrivas, att förordningen alltjämt får tillämpas i fråga om köpeavhandling som upprättats medan förordningen var gällande. Bestämmelse därom har upptagits som första stycke under punkt 3. Med en sådan reglering kan LkFs publicitetsförfarande komma att fortgå någon kortare tid.

Även lagen (1944:302) om köpares rätt till märkt virke föreslås bli upphävd. Tydligt är, att märkning som skett innan lagen upphörde att gälla kan få betydelse – ehuru ej retroaktivt – vid tvesala eller pantsättning[1] fr.o.m. ikraftträdandet av nya lagen. Jfr under punkt 3.

Enligt 6 § i nya lagen jämförd med 1 § tredje stycket kan, liksom enligt gällande lag, pantsättning av lös sak vinna skydd mot upplåtarens borgenärer genom denuntiation till tredje man som har saken i besittning. Motsvarande är förhållandet i fråga om löpande skuldebrev, aktiebrev, pantbrev m.m. Beträffande den nu nämnda situationen gäller emellertid som förut nämnts den särskilda lagen (1936:88) om pantsättning av lös egendom som innehaves av tredje man. För att utfästelse om panträtt skall medföra rätt till betalning ur panten förutsätts där, att tredje mannen underrättats av pantsättaren eller att panthavaren hos tredje mannen företett skriftlig handling som visar att panträtt blivit utfäst. Den sistnämnda bevisregeln innebär ett avsteg från vad som eljest gäller när denuntiation till tredje man medför skydd mot överlåtares eller pantsättares borgenärer.

Vid tillkomsten av 1936 års lag rådde delade meningar om hur denuntiationskravet borde utformas. Lagen fick sin slutliga lydelse i denna del genom propositionen till riksdagen. Med anledning av ett uttalande av lagrådet, som förordade att denuntiation alltid skulle utgå från pantsättaren, anförde departementschefen, att detta skulle innebära ett onödigt långt gående formkrav. Om ägaren hade i skriftlig handling givit otvetydigt till känna sin avsikt att den av tredje mannen omhänderhavda egendomen skulle utgöra säkerhet för någon ägarens skuld, borde företeende av en sådan urkund genom borgenärens försorg inte ha mindre långt gående rättsverkan än ett meddelande från pantsättaren själv. Däremot syntes det varken nödigt eller lämpligt att godta jämväl en underrättelse som av panthavaren lämnades utan företeende av skriftligt bevis om pantutfästelsen. Förslaget hade därför jämkats därhän att, i fall då underrättelse om pantutfästelsen ej lämnats av pantsättaren själv utan av panthavaren, denne skulle förete skriftlig handling som visade att panträtt blivit utfäst.[2]

Det nu refererade formkravet är försåtligt. Vad beträffar skuldebrev är det t.ex. tillämpligt vid pantsättning av löpande skuldebrev eller sådant

[1] Jfr ovan s. 247 f och 252 f.

[2] Se NJA II 1936 s. 161 f.

enkelt skuldebrev som avses i 32 § SkbrL, om handlingen finns hos tredje man. För pantsättning av annat enkelt skuldebrev genom denuntiation till gäldenären gäller inte något formkrav. Vid pantsättning av aktiebrev som finns hos tredje man gäller formkravet. Däremot finns inte något formkrav för det fallet att pantsättning av bostadsrätt eller av annan andelsrätt i ekonomisk förening fullbordas genom denuntiation till föreningen.

När fråga är om överlåtelse av äganderätten till lös sak eller värdepapper som finns hos tredje man, gäller inte något formkrav när förvärvaren denuntierar tredje mannen.

Enligt beredningens mening finns inte tillräckliga skäl att upprätthålla det särskilda formkravet för denuntiation när det är den som mottagit pantutfästelsen som denuntierar.[3] Tredje mannen torde knappast här löpa andra risker än när överlåtelse denuntieras. Om han är tveksam huruvida denuntiation motsvaras av en pantutfästelse eller vad denna innehåller, kan han höra sig för hos pantsättaren. Beredningen föreslår därför att förenämnda 1936 års lag upphävs. 6 § jämförd med 1 § tredje stycket i nya lagen blir vägledande även utanför denna lags tillämpningsområde.

Om borgenären denuntierat tredje man före nya lagens ikraftträdande utan att därvid iaktta det särskilda krav som 1936 års lag uppställer, torde denuntiationen få anses medföra sakrättslig verkan i och med ikraftträdandet (jfr em. nedan om utmätning och konkurs).

Punkt 3. I första stycket har, som nämnts under punkt 2, tagits upp bestämmelse att LkF får alltjämt tillämpas i fråga om köpeavhandling som upprättats före nya lagens ikraftträdande.

Som andra stycke under punkt 3 har införts föreskrift att bestämmelserna i nya lagen inte inverkar på annan överlåtelse som före nya lagens ikraftträdande blivit gällande mot överlåtarens borgenärer eller fått företräde vid överlåtelse till flera. I den mån nya lagen kan anses införa nytt krav att viss åtgärd skall ha vidtagits får den alltså inte retroaktiv verkan. När nya lagen eventuellt mildrar hittills gällande krav, kan den bli tillämplig på äldre överlåtelse.

Punkt 4. I den mån nya lagen ger ett skydd mot överlåtarens borgenärer som förut inte fanns bör detta inte gälla, om utmätning har ägt rum före lagens ikraftträdande. Undantag bör också göras för det fallet att överlåtaren har försatts i konkurs på grund av ansökan som har gjorts före nämnda tidpunkt. Punkt 4 innehåller bestämmelse härom.

Punkt 5. Vad som under punkterna 3 och 4 sagts om överlåtelse skall enligt förevarande punkt också gälla pantsättning.

Punkt 6. Beträffande fartyg som enligt 2 § sjölagen betecknas båtar gäller enligt första stycket under punkt 5 övergångsbestämmelserna till lagen (1973:1064) om ändring i sjölagen, att om inteckning sökts eller beviljats före ikraftträdandet, skall båten och inteckningen tas upp i skeppsre-

[3] Jfr Hessler s. 362 och 425.

gistret. Enligt andra stycket under samma punkt gäller i fråga om sådan båt de nya bestämmelserna i sjölagen om registrering och avregistrering av skepp samt inskrivning av förvärv av skepp, utom 19–22 §§. Upphör båten att besväras av inteckning, skall den omedelbart avföras ur skeppsregistret. I följd av undantaget för 19–22 §§[4] blir, om inte annat föreskrivs, nu förevarande förslag tillämpligt på dylik båt även medan den är införd i skeppsregistret. Vad det skall leda till blir emellertid oklart, om ej några särskilda bestämmelser meddelas. Beredningen föreslår i fråga om båt som enligt nämnda punkt 5 är upptagen i skeppsregistret, att vad som i 3 och 5 §§ i förslaget sägs om anmälan till båtregistret i stället skall gälla ansökan om inskrivning i skeppsregistret, varemot 6 § nya lagen inte skall vara tillämplig på sådan båt. Ansökan om inskrivning skall sålunda på samma sätt som anmälan till båtregistret ge skydd mot överlåtarens borgenärer och företräde vid tvesala. Däremot kan förslaget inte tillämpas på upplåtelse av panträtt i båt som nu är i fråga, se övergångsbestämmelse till lagen (1973:1066) om ändring i handelsbalken.

Beträffande gåva av båt se under 7.2.7 nedan.

7.2.3 *Ändring i lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar*

Denna lag innehåller ej någon bestämmelse om förutsättningarna för att överlåtelse eller pantsättning av andelsrätt i ekonomisk förening skall stå sig mot överlåtarens eller pantupplåtarens borgenärer eller om tvesala. Det synes ej fullt klart vad som f.n. gäller i dessa delar, jfr ovan under 7.1.6.

I rättsfallet NJA 1941 s. 680[1] ansågs fullbordad gåva av samtliga andelar i en ekonomisk förening (bostadsförening) ha kommit till stånd oavsett att vissa andelsbevis som fanns utfärdade ej överlämnats. I målet åberopades från gåvotagarens sida bl.a. att denuntiation till föreningen finge anses ha ägt rum eftersom överlåtaren själv ägde alla andelarna i föreningen. Detta framgår emellertid inte av rättsfallsreferatet. Om HD tillmätt denuntiation betydelse, hade detta givetvis bort anges i domen. Det sannolika synes vara, att HD ansett att gåvan inte föll under lagen (1936:83) angående vissa utfästelser om gåva. Därav borde följa, att inte heller vid onerös överlåtelse av andel i ekonomisk förening något denuntiationskrav kunde – med analogisk tillämpning av 31 § första stycket SkbrL – uppställas.[2]

Rättsläget vid överlåtelse av andel i vanlig ekonomisk förening bör numera jämföras med vad som anses gälla beträffande överlåtelse av bostadsrätt, dvs. andel i bostadsrättsförening med däri inbegripna förmåner. I prop. 1971:12 s. 106 uttalade departementschefen, att den osäkerhet som rått om vilka regler som i sakrättsligt hänseende gällde för att giltig pantsättning skall komma till stånd syntes bero på förekomsten av det s.k. bostadsrättsbeviset. Enligt hans förslag förelåg inte någon skyldighet för bostadsrättsförening att utfärda sådan handling. Med hänsyn härtill ansåg han, att någon tvekan inte längre förelåg om att skydd mot pantsättarens borgenärer uppkom genom att föreningen underrättades om pantsättningen. Av vad han yttrat omedelbart dessför-

[4] Jfr härom prop. 1973:42 s. 138 ff och 361 f.

[1] Ang. detta rättsfall se bl.a. Undén s. 128 och särskilt Karlgren, SvJT 1944 s. 403 f och Säkerhetsöverlåtelse s. 229, jfr Hessler s. 253.

Jfr i fr. om pantsättning SvJT 1933 rf s. 50 och NJA 1939 s. 162.

[2] Det kan här nämnas, att hos Marks v. Würtemberg-Sterzel s. 138 f väl talas om analogisk tillämpning av nämnda lagrum i fråga om alla slags fordringar men inte därutöver.

innan synes framgå, att uttalandet grundats på analogisk tillämpning av SkbrL.[3] Det är numera klart, att denuntiation även krävs för att överlåtelse av bostadsrätt skall bli gällande mot överlåtarens borgenärer, se NJA 1971 s. 66.

Det är inte obligatoriskt, att andelsbevis utfärdas om andel i vanlig ekonomisk förening (se 10 § i lagen om ekonomiska föreningar). Vad som i nyssnämnda prop. yttrades om pantsättning av bostadsrätt borde – om man bortser från 1941 års rättsfall – vara lika tillämpligt på pantsättning av andel i ekonomisk förening. Vidare borde 1971 års rättsfall rörande överlåtelse av bostadsrätt rimligen kunna åberopas som skäl för att beträffande överlåtelse av andel i vanlig ekonomisk förening kräva denuntiation för att överlåtelsen skall kunna åberopas mot överlåtarens borgenärer. Beredningen anser för sin del, att 1941 års rättsfall, oavsett vad som rätteligen avsetts därmed, inte kan åberopas emot ett sådant denuntiationskrav.[4] Det synes emellertid lämpligt att, liksom i aktiebolagslagen skett beträffande aktiebrev m.m., införa en uttrycklig bestämmelse som anger vad som krävs för att överlåtelse av andel i ekonomisk förening skall kunna åberopas mot överlåtarens borgenärer. I enlighet härmed föreslås, att som andra stycke i 13 § föreningslagen införs bestämmelse, enligt vilken överlåtelse av medlems andel ej blir gällande mot överlåtarens borgenärer förrän föreningen underrättats av överlåtaren eller den till vilken överlåtelsen skett.[5] Denna bestämmelse blir uppenbart tillämplig även när fråga är huruvida gåvoutfästelse fullbordats på sakrättsligt bindande sätt. Samma resultat uppnås emellertid med analogisk tillämpning av 1936 års lag angående vissa utfästelser om gåva.

I SkbrL regleras även det fallet att enkelt skuldebrev överlåts till två eller flera – *tvesala.* Enligt 31 § andra stycket skall tidigare överlåtelse gälla framför senare. Den senare överlåtelsen äger dock företräde, om den tidigare än den andra meddelats gäldenären genom underrättelse av överlåtaren eller förvärvaren och den sistnämnde då var i god tro.

Om det efter mönster av regeln i 31 § första stycket SkbrL angående överlåtelses verkan mot överlåtarens borgenärer införs en uttrycklig motsvarande regel i lagen om ekonomiska föreningar, kan möjligen befaras att motsättningsvis dras den slutsatsen att regeln i 31 § andra stycket SkbrL saknar motsvarighet beträffande tvesala av andel i ekonomisk förening och att fördenskull avtalsprioriteten anses ensamt avgörande för företrädet. En sådan tillämpning bör förekommas. Beredningen föreslår därför, att som tredje stycke i 13 § lagen om ekonomiska föreningar förs in bestämmelse att, om medlems andel överlåts till flera, tidigare överlåtelse gäller framför senare men att den senare överlåtelsen skall ha företräde, om den tidigare än den andra har meddelats föreningen och förvärvaren då var i god tro.

I 31 § tredje stycket SkbrL sägs som förut nämnts, att om någon avhänt sig rörelse varmed följer skyldighet att föra handelsböcker och avhändelsen omfattar de i rörelsen uppkomna fordringarna, första stycket ej har tillämpning. De bekvämlighetsskäl som har åberopats till stöd för regeln

[3] Jfr Knutsson-Lindqvist, Bostadsrättslagen s. 42. – Ang. skuldebrevslagens analogiska tillämpning se t.ex. Marks v. Würtemberg-Sterzel s. 110 f och 138 f samt Hessler s. 228 och 362.

[4] Jfr Hessler s. 219, 234, 253 och 254.

[5] Ang. vad som förstås med denuntiation se Hessler s. 92 och 229.

torde inte vara tillämpliga på överlåtelse av andel i ekonomisk förening. Någon motsvarighet till regeln synes därför inte böra tas in i lagen om ekonomiska föreningar.

Som förut nämnts stadgas i 10 § SkbrL, att vad som i lagen sägs om överlåtelse av skuldebrev gäller även i fråga om pantsättning av dylik handling. Det skulle måhända inte i och för sig behöva befaras, att något motsatsslut dras av underlåtenhet att i lagen om ekonomiska föreningar införa en motsvarande föreskrift. Av rättsfallet NJA 1939 s. 162 förefaller emellertid som om man tänkt sig möjligheten att tradition av medlemsbok kunde ha sakrättslig verkan. Beredningen anser det bl.a. därför vara ändamålsenligt att som fjärde stycke i 13 § föreningslagen tas in föreskrift att vad som i andra och tredje styckena sägs om överlåtelse även gäller pantsättning.

Vad angår exekutivt förvärv vill beredningen framhålla att föreningen bör underrättas om utmätning av andel i ekonomisk förening. Om beredningens nu förevarande förslag genomförs, bör därför 7 kap. 3 § andra stycket UB jämkas.

Förevarande förslag innebär enligt beredningens mening inte någon ändring i vad som nu gäller om förutsättningarna för att överlåtelse av andel i ekonomisk förening skall bli gällande mot överlåtarens borgenärer. Skulle emellertid så vara förhållandet, följer av allmänna principer att överlåtelse som vunnit skydd mot överlåtarens borgenärer redan före nya lagens ikraftträdande alltjämt gäller mot dem. Om den nya regeln angående tvesala mot förmodan skulle innebära någon ändring i nu gällande rätt, inverkar detta inte på äldre överlåtelser. Den nya regeln om pantupplåtelse måste enligt beredningens mening antas överensstämma med gällande rätt.

Det skulle närmast verka missvisande att meddela några uttryckliga övergångsbestämmelser till förevarande förslag. Om beredningens uppfattning av det nuvarande rättsläget inte godtas, bör övergångsbestämmelserna till huvudförslaget under 7.2.2 tillämpas analogiskt.

7.2.4 *Ändring i bostadsrättslagen (1971:479)*

Ändras lagen om ekonomiska föreningar i enlighet med vad som föreslagits ovan, bör motsvarande ändring göras i bostadsrättslagen. Angående gällande rätt hänvisas till den inledande redogörelsen under 7.1.6 och vad som sagts under 7.2.3.

Ändringen kan göras genom en hänvisning till 13 § andra – fjärde styckena i förslaget om ändring av lagen om ekonomiska föreningar eller genom införande av självständiga bestämmelser av motsvarande lydelse i bostadsrättslagen. Beredningen anser det senare vara att föredra och har upptagit bestämmelserna i 13 § i sistnämnda lag.

Förslaget kan inte antas innebära någon saklig nyhet och påkallar sålunda ingen övergångsbestämmelse.

I 29 och 36 §§ bör vidtas redaktionella jämkningar som föranleds av UB.

7.2.5 *Ändring i förslaget till gruvlag*

Som förut nämnts bör även den nya gruvlag varom förslag genom prop. 1974:32 förelagts riksdagen kompletteras med bestämmelse om tvesala. Förslaget innehåller i 9 kap. 1 §, att avtal, varigenom inmutningsrätt eller rätt till utmål överlåts, skall upprättas skriftligen, och i 9 kap. 5 §, att avtal som avses i 1 § ej gäller mot överlåtarens borgenärer förrän anmälan om förvärvet gjorts enligt samma kap., dvs. till bergmästaren. 1–5 §§ har enligt 6 § i samma kap. motsvarande tillämpning i fråga om upplåtelse och övergång av nyttjanderätt till utmål. Bestämmelserna ersätter 65 och 67 §§ i gällande gruvlag (1938:314). Beträffande tvesala av gruvrätt gäller möjligen den i 1 kap. 5 § HB stadgade prioritetsprincipen f.n. oinskränkt.[1] Övervägande sakliga skäl talar dock för att anmälan till bergmästaren bör kunna ge företräde åt senare förvärvare, om han gör anmälan först och då är i god tro. Beredningen föreslår att frågan regleras i ett nytt stycke i 9 kap. 5 § i nya lagen. Detta bör i så fall innehålla, att om överlåtelse sker till flera, skall tidigare överlåtelse gälla framför senare men att den senare överlåtelsen har företräde, om den anmälts tidigare än den andra och förvärvaren då var i god tro.

Av motiven till nu gällande gruvlag synes framgå, att man inte ansåg det möjligt att beträffande gruvegendom ordna någon traditionsakt av det slag som fordras för att pantsättning skall kunna anses föreligga. Däremot räknade man med att säkerhetsöverlåtelse kunde bli gällande utan någon form av tradition. För säkerhetsöverlåtelse gäller samma formkrav som för annan överlåtelse och för skydd mot överlåtarens borgenärer fordras att anmälan skett till bergmästaren.

Pantsättning är liksom i gällande lag inte reglerad i förslaget till ny gruvlag. Något praktiskt behov har inte ansetts föreligga.[2]

Bestämmelserna i 65 § andra stycket och 67 § gruvlagen rör överlåtelse av rätt till gruva liksom av nyttjanderätt till gruva. I vad mån tillbehör till gruva inbegrips eller ej är inte fullt klart.[3] Ordalagen i 9 kap. 1, 5 och 6 §§ i förslaget till ny gruvlag synes inte inbegripa tillbehör.

7.2.6 *Andra rättigheter*

Beträffande andra rättigheter föreslår beredningen inte några särskilda bestämmelser om vad som skall fordras för att skydd skall uppnås mot en överlåtares eller pantupplåtares borgenärer eller om tvesala.

I det föregående har beredningen särskilt nämnt, att den inte ansett sig böra framlägga förslag rörande överlåtelse eller pantsättning av nyttjanderätt till lös eller fast egenom eller av andel i dödsbo eller andel i handelsbolag eller enkelt bolag.[1]

Förslaget reglerar inte heller överlåtelse av panträtt. I den mån behov av

[1] Jfr Hessler s. 234.

[2] Jfr härom prop. 1974:32 s. 318 f och 365.

[3] Jfr Digman, Svensk gruvrätt s. 392.

[1] Se s. 226 f.

bestämmelser därom föreligger bör saken tas upp i samband med en mera ingående lagstiftning om pant och borgen i allmänhet. Det kan nämnas, att det inte torde vara tillåtet att överlåta med innehavet av pantbrev förenad panträtt för sig, utan panträtten skall följa fordringen. Regler om överlåtelse av fordringen finns i SkbrL och blir indirekt tillämpliga även på överlåtelse av panträtten.

I fråga om överlåtelse av annan rättighet som riktar sig mot viss person (inkl. ägaren av viss egendom) samt rätt till andel i andra samfälligheter än förut nämnts torde svaret på frågan hur en förvärvare skall vinna skydd mot överlåtarens borgenärer vinnas genom analogisk tillämpning främst av SkbrL. Detsamma gäller pantsättning och tvesala.

Beträffande immateriella rättigheter kan krav på tradition eller denuntiation inte uppställas med stöd av gällande eller föreslagna bestämmelser. Valet står då mellan att låta själva avtalet få sakrättslig verkan eller tillmäta något annat faktum avgörande betydelse. Beredningen har inte ansett sig ha anledning att gå närmare in på dessa frågor. Frågan om upplåtelse av panträtt i immateriell rättighet erbjuder särskilda svårigheter.[2]

7.2.7 *Ändring i lagen (1936:83) angående vissa utfästelser om gåva*

I 2 § gåvolagen anges, att gåva i pengar eller lösöre som utfästs genom skuldebrev eller annorledes skall anses fullbordad när det som är utfäst har kommit i gåvotagarens besittning. Innehas saken av tredje man, anses traditionskravet uppfyllt i och med att innehavaren får denuntiation om gåvan. Detta gäller utan vidare om meddelandet lämnats av givaren själv. Utgår det från gåvotagaren, måste man skilja mellan olika fall. Härom har sagts, att om själva gåvolöftet är oförbindande kan någon betydelse ej tillmätas ett från medkontrahenten utgående meddelande om utfästelsen. Endast ett meddelande från givaren själv erbjöd i sådant fall de garantier mot förhastade gåvor som 1 § förutsätter. Om åter gåvolöftet avgetts i den ordning 1 § föreskriver, är därmed de erforderliga garantierna utan vidare givna, och något behov av att även i detta fall fordra att denuntiationen skall utgå från givaren själv, och ej från gåvotagaren, föreligger därför inte.[1]

I samband med ändringarna i sjölagen har genom lag 1973:1065 gjorts ett tillägg till 2 § i gåvolagen. Där sägs nu i en andra punkt, att i fråga om skepp eller skeppsbygge gäller att gåva ej är att anse som fullbordad med mindre inskrivning för förvärvet sökts enligt vad som stadgas därom i sjölagen. Lagrådet har påpekat att gåvans fullbordan förutsätter att det måste vara fråga om en "definitiv överlåtelse".[2] Vad lagrådet åsyftat synes ej fullt klart, men vid jämförelse med vad som förut nämnts om fullbordan av gåva kan man utgå från att ansökan om inskrivning som görs av förvärvaren inte kan medföra fullbordan av gåva annat än om gåvoutfästelsen var bindande.

Beredningens förslag till lag med vissa bestämmelser om överlåtelse och pantsättning av lösöre förutsätter i 3 §, att vid överlåtelse av registreringsbar båt kan vinnas skydd mot överlåtarens borgenärer genom

[2] Se Undén, Panträtt i rättigheter s. 108 ff, Karlgren s. 224 och Hessler s. 431.

[1] Den här utvecklade distinktionen är densamma som ligger till grund för bestämmelserna i 3 § andra stycket angående fullbordande av gåva av muntliga fordringar. Se vidare Marks v. Würtemberg-Sterzel s. 163.

[2] Prop. 1973:42 s. 608.

besittningstagande eller registrering och anmälan av förvärvet till båtregistret. Gåvolagen bör kompletteras i enlighet med nyssnämnda paragraf. För att anmälan som gåvotagare gör till båtregistret skall medföra gåvas fullbordan förutsätts givetvis även här att gåvoutfästelsen var bindande.

Beredningen föreslår, att som andra punkt i 2 § gåvolagen införs bestämmelse, att gåva av båt som är införd i båtregistret räknas som fullbordad även när den har anmälts till inskrivningsmyndigheten. Den nuvarande andra punkten står med en redaktionell jämkning kvar som tredje punkt i paragrafen.

I fråga om båt som enligt punkt 5 övergångsbestämmelserna till lagen (1973:1064) om ändring i sjölagen (1891:35 s. 1) är upptagen i skeppsregistret bör vad som i nya lagen sägs om anmälan till båtregistret i stället gälla ansökan om inskrivning i skeppsregistret. Beredningen föreslår en övergångsbestämmelse härom.

7.2.8 *Ändring i lagen (1914:45) om kommission, handelsagentur och handelsresande*

I 31 § denna lag ges bestämmelse om panträtt för försäljningskommissionär i gods som lämnats honom till försäljning, såvida han själv eller genom annan är i besittning av godset eller av konossement eller sådan fraktsedel därå att avsändaren inte utan företeende av densamma äger förfoga över godset. Bestämmelsen har berörts när beredningen behandlat 1 § andra stycket i förslaget till lag med vissa bestämmelser om överlåtelse och pantsättning av lösöre. Sistnämnda lagrum i det förslaget jämställer med konossement inte bara fraktsedel av beskaffenhet som nyss nämnts utan överhuvud sådan handling att överlåtaren inte utan dess företeende kan förfoga över egendomen i fråga. Beredningen uttalade att 31 § kommissionslagen borde ändras på motsvarande sätt.

I förevarande förslag har sistnämnda paragraf ändrats så att med konossement jämställts sådan handling att kommittenten eller annan inte utan företeende av densamma äger förfoga över godset.

Dansk, finsk och norsk rätt

Av departementssekreteraren Bengt Larson

I Danmark, Finland och Norge har, liksom hos oss i äldre tid, spörsmålet om en köpare av lös egendom är skyddad mot säljarens borgenärer knutits till frågeställningen, huruvida äganderätten går över till köparen i och med avtalet eller först genom tradition. Beträffande pantsättning finns lagregler om säkerställande genom tradition, inskrivning m.m.

Danmark

I Danmark var i slutet av 1700-talet och långt fram under 1800-talet traditionsprincipen förhärskande vid *köp*.[1] Fysisk tradition ansågs till en början nödvändig för äganderättens övergång. Principen mildrades emellertid på 1830-talet, då den ledande författaren i dansk-norsk doktrin Örsted i stället för tradition godtog en överenskommelse att säljaren överför äganderätten på köparen men behåller godset för köparens räkning (constitutum possessorium). Örsteds lära blev under lång tid bestämmande för rättspraxis. Från slutet av 1800-talet är uppfattningen i Danmark i allmänhet, att köpare av lös sak blir ägare genom avtalet.[2] I senare dansk doktrin hävdas emellertid, att frågan om äganderättens övergång bör upplösas i delproblem om köparens skydd mot säljarens borgenärer, säljarens skydd mot köparens borgenärer, köparens skydd vid tvesala osv. och att någon enhetlig princip om äganderättens övergång genom avtalet inte kan uppställas.[3] Vad angår frågan om köparens skydd mot säljarens borgenärer är huvudregeln i dansk rätt numera, att köparen blir skyddad genom avtalet.[4] Tradition krävs däremot, om köpet blott döljer ett panträttsförhållande eller ändå efter omständigheterna kan jämställas med en pantsättning.[5] Pantsättningsreglerna har bl.a. ansetts tillämpliga i vissa fall då köpet har samband med en lånetransaktion, även om parternas avsikt är att köparen skall få en ägares rättsställning.[6] En fast regel är att överlåtelse av lösöre inte gäller mot överlåtarens borgenärer, om säljaren har behållit föremålet i eget intresse med förbehåll om återköpsrätt och likaså om säljaren förhyr egendomen och äganderätten skall återgå till honom när erlagda hyresbelopp motsvarar köparens tillgodohavande.[7] På andra sidan har köp utan tradition ansetts gälla mot säljarens borgenärer, när köparen hjälpt säljaren att betala gäld t.ex. i samband med exekutionsförsök och syftet med köpet varit att för framtiden bevara den exekutionshotade egendomen åt säljaren men göra

[1] Illum, Dansk tingsret, 2 udg. Köpenhamn 1966, s. 106.
[2] Illum s. 108 ff.
[3] Illum s. 110 ff med hänvisningar.
[4] Illum s. 118.
[5] Illum s. 127.
[6] Illum s. 128.
[7] Illum s. 130.

egendomen oåtkomlig för nya exekutionsförsök.[8] Omsättningsköp anses bl.a. gälla mot borgenärerna, om egendomen fått bli kvar hos säljaren uteslutande i köparens intresse.[9]

Som regel krävs inte heller i fråga om genusköp tradition för att köparen skall bli skyddad, men avtalsprincipen måste här modifieras.[10] Avgörande är att man vid genusköp som regel inte kan utpeka ett bestämt föremål eller ett visst parti som överlåtits. I den mån detta förhållande inte gör sig gällande har genusköparen samma rättsskydd som specieskköparen. Om de för köparen avsedda varorna avskiljs i närvaro av köparen eller hans representant, får köparen samma rättsställning som om objektet från början varit individuellt bestämt. Även när säljaren verkställt avskiljandet helt på egen hand kan tänkas att säljaren är bunden i förhållande till köparen. Köparen kan då också vara skyddad mot säljarens borgenärer.

Om någon åtagit sig att tillverka en sak, anses köparen bli ägare när objektet är individualiserat.[11] I skeppsbyggnadskontrakt sägs ibland, att även material som förts fram till byggnadsplatsen för att användas till bygget skall vara köparens egendom. Om beställaren har en representant på arbetsplatsen som godkänt materialet och mottagit bindande förklaring från säljaren att det skall användas till bygget, torde materialet betraktas som tillbehör till skeppet. I fråga om överlåtelse av blivande avkastning av fast egendom synes man i praxis anse att äganderätten inte går över till köparen före leveransen.[12]

Även när köparens förvärv är villkorligt är han skyddad mot säljarens borgenärer genom avtalet, om det ovissa i rättsförhållandet kan avvecklas inom överskådlig tid.[13]

Upplåtelse av *panträtt* i lösöre blir gällande mot upplåtarens borgenärer inte bara genom tradition, handpant, utan även under vissa förutsättningar som underpant. Pantbrev varigenom underpant stiftas i lösöre skall inges till domstol (tinglysas) för att bli gällande mot pantägarens borgenärer. Tinglysning av underpant i bestämda lösöreföremål förlorar sin verkan efter tio år, om den inte förnyas inom samma tid. Ett riksregister förutsattes enligt lagändring år 1960 kunna inrättas för allt slags lösöre eller blott vissa slag men har inte kommit till stånd. Tinglysning kan med vissa undantag bara ske av pantbrev som avser individualiserad egendom. Skuldebrev och andra fordringar kan inte pantsättas genom tinglysning av pantbrev. I praxis har tinglysning av pantbrev ansetts kunna användas för pantsättning av vissa rättigheter, t.ex. nyttjanderätt till fast egendom (i den mån nyttjanderätten är överlåtbar) samt immateriella rättigheter såsom goodwill, patent och varumärke.

Beträffande *tvesala* av lösöre antas i dansk rätt att första köparen i allmänhet kan vindicera saken från den senare köparen även när denne i god tro fått saken i besittning, men godtrosförvärv medges i viss utsträckning.[14] Om överlåtelsen till första köparen inte gäller mot säljarens borgenärer, torde anses att överlåtelsen inte heller kan göras gällande mot senare köpare som fått besittning i god tro. Även i övrigt kan under speciella förutsättningar tänkas att tradition till den senare

[8] Illum s. 130 f. Jfr Ross, Ejendomsret og ejendomsovergang, Köpenhamn 1935, s. 335 f.
[9] Illum s. 131.
[10] Illum s. 122 ff.
[11] Illum s. 118 f.
[12] Illum s. 120.
[13] Illum s. 121.
[14] v. Eyben, Formueretligheder, 4 udg. Köpenhamn 1972, s. 271 f, och Illum s. 224 ff.

köparen grundar godtrosförvärv. I senare praxis synes finnas en tendens att medge godtrosförvärv i ökad utsträckning. Dubbeltransaktioner där handpantsättning konkurrerar med köp eller annat pantavtal torde i princip behandlas på samma sätt som tvesala. Underpant blir genom tinglysning gällande mot avtal som senare i god tro ingås med pantens ägare.

Från de allmänna reglerna om överlåtelse och pantsättning av lösöre undantas enligt dansk lag *skepp*, dvs. större fartyg, och *luftfartyg*. För att vissa avtal rörande skepp och skepp under byggnad samt luftfartyg skall uppnå skydd mot annat avtal rörande samma objekt och mot borgenärsanspråk skall avtalet anmälas till register. Detta gäller bl.a avtal om stiftande, ändring eller upphävande av äganderätt eller panträtt. En förvärvare måste vara i god tro för att hans avtal skall gälla framför ett oregistrerat tidigare avtal. I fråga om skepp förs ett centralt skeppsregister som är nationalitetsregister, och avtal rörande skepp eller skepp under byggnad skall anmälas till detta register. I fråga om luftfartyg förs centralt dels ett nationalitetsregister, dels ett härifrån skilt rättighetsregister vari avtal skall antecknas.[15]

Regler om borgenärsskydd vid överlåtelse eller pantsättning av *skuldebrev* finns i Danmark i skuldebrevslagstiftningen. Vid äganderättsöverlåtelse av löpande skuldebrev blir enligt dansk rätt förvärvaren omedelbart genom avtalet skyddad mot överlåtarens borgenärer. Vid pantsättning av sådant skuldebrev och annan överlåtelse till säkerhet krävs, att förvärvaren fått skuldebrevet i besittning. I fråga om enkelt skuldebrev är huvudregeln, att varken äganderättsöverlåtelse eller pantsättning blir gällande mot överlåtarens eller pantsättarens borgenärer, med mindre den förpliktade denuntierats om överlåtelsen eller pantupplåtelsen.

Vid tvesala m.m. medger den danska skuldebrevslagen beträffande både löpande och enkelt skuldebrev, att förvärvare eller panthavare kan göra godtrosförvärv. För att den som förvärvat äganderätt eller panträtt till ett löpande skuldebrev skall göra godtrosförvärv förutsätts bl.a. att han fått skuldebrevet i besittning. När flera förvärvat sådan rätt till ett enkelt skuldebrev, har ett senare förvärv företräde, om det först denuntierats den förpliktade och förvärvaren var i god tro vid denuntiationen.

Byggnad på annans mark behandlas i dansk rätt enligt reglerna om fast egendom. Överlåtelse eller pantsättning av byggnaden skall tinglysas hos domstol och antecknas i tingboken rörande fast egendom för att bli gällande mot annan förvärvare och mot överlåtarens eller pantsättarens borgenärer.[16]

[15] Lov (1957:93) om skibsregistrering (enligt ändring 1972:206) och lov (1960:135) om registrering av rettigheder over luftfartøjer.

[16] Lov (1926:111) om tinglysning.

Finland

I fråga om *köp* av lös egendom gäller i Finland alltjämt vissa av bestämmelserna i 1 kap. HB i 1734 års lag. Den i Sverige tidigare gällande grundsatsen att köpare av lös sak blir ägare genom avtalet anses alltjämt gälla beträffande omsättningsköp.[1] Vid sådant köp vinner köparen omedelbart skydd mot säljarens borgenärer. Beträffande säkerhetsöverlåtelse anses att tradition i allmänhet krävs för sådant skydd.[2] Vid tvist

[1] Olsson, Om köpares borgenärsskydd vid köp av lös egendom, Helsingfors 1954, s. 98 ff och 102 ff.

[2] Olsson s. 51.

mellan köpare och säljarens borgenärer har i allmänhet borgenärerna ansetts bevisskyldiga för att köpet har karaktären av säkerhetsöverlåtelse.[3] Den omständigheten att den sålda egendomen fått bli kvar hos säljaren har emellertid ibland ansetts tala för att överlåtelsen har sådan karaktär.[4]

Vid genusköp måste den sålda egendomen individualiseras för att köparen skall kunna göra gällande någon rätt till denna.[5] Det är oklart, om köparen kan bli skyddad mot säljarens borgenärer innan egendomen avlämnats eller traderats.[6] Sannolikt blir dock köparen skyddad, om individualisering genom avskiljande sker tidigare.[7] Det är ovisst, om köparen måste medverka vid avskiljandet.[8]

Förvärv av motorfordon, fartyg av viss storlek och luftfartyg skall anmälas till särskilda register, men denna registrering torde sakna betydelse för borgenärsskyddet.[9]

Beträffande upplåtelse av *panträtt* gäller bestämmelserna i 10 kap. HB i 1734 års lag, enligt vilka panträtt i lös sak med verkan mot borgenärerna stiftas såsom handpant. Enligt särskilda lagar kan emellertid handpanträtt inte stiftas i lastbil eller buss som kan införas i bilregistret, släpvagn som kopplas till lastbil och kan införas i släpvagnsregistret, fartyg som kan införas i fartygsregistret eller luftfartyg som är infört i luftfartygsregistret. Panträtt i sådana objekt, inbegripet fartyg och luftfartyg under byggnad, säkerställs genom *inteckning* som antecknas i resp. register.[10] Även vissa andra slag av lösören och byggnader kan, om egendomen hör till näringsverksamhet av vissa slag, pantsättas genom inteckning (lösöreinteckning).[11]

Bestämmelsen om *tvesala* i 1 kap. 5 § HB gäller alltjämt och tillämpas på samma sätt som i Sverige, dvs. att första köparen har företräde om inte den senare köparen i god tro fått godset i besittning. I fråga om fartyg tilläggs inskrivning av förvärv i fartygsregistret betydelse. Om fartyg eller fartygsdel överlåts till två och den senare förvärvaren fått sitt förvärv inskrivet, har han företräde, om förvärvet skedde i god tro och mot vederlag.[12] Vid konkurrens mellan överlåtelse av äganderätt och upplåtelse av panträtt är oklart vilka regler som gäller. Om egendom som pantförskrivits genom lösöreinteckning bortförs från den fastighet där den förvaras, upphör panträtten ifall förvärvare i god tro fått egendomen i besittning.[13]

Den finska lagstiftningen om *skuldebrev* innehåller i huvudsak samma bestämmelser som den svenska beträffande överlåtelses eller pantsättnings verkan mot borgenärerna och beträffande företräde vid dubbeldispositioner.[14]

Beträffande köp av *byggnad på annans mark* torde avtalsprincipen gälla.

Norge

I Norge har rättsutvecklingen i fråga om *köp* i huvudsak följt samma linjer som i Danmark.[1] Gällande rätts ståndpunkt till frågan om köparens skydd mot säljarens borgenärer anses dock så pass oklar att domstolarna har tämligen stor frihet att göra undantag från avtalsprincipen till förmån

[3] Olsson s. 108.
[4] Olsson s. 104 ff.
[5] Olsson s. 119 ff.
[6] Olsson s. 108 ff.
[7] Olsson s. 122.
[8] Olsson s. 139 f.
[9] Olsson s. 116.
[10] Lag (1972:810) om inteckning i bil, lag (1927:211) om fartygsregister och lag (1928:211) om inteckning i luftfartyg.
[11] Lag (1923:55) om lösöreinteckning.
[12] Sjölag (1939:167) § 6.
[13] Se om finsk rätt beträffande dubbeldispositioner SOU 1965:14 s s. 135 och 139.
[14] Lag (1947:622) om skuldebrev.

[1] Brækhus – Hærem, Norsk tingsret, Oslo 1964, s. 500 ff.

för traditionsprincipen.[2] Om köpeskillingen inte är betald, anses – frånsett köp som har gåvoliknande karaktär – skäl inte finnas att göra undantag från avtalsprincipen.[3] Köp som på grund av missförhållande mellan prestationerna kan jämställas med gåva är enligt särskild lagregel inte utan tradition gällande mot säljarens konkursbo. Om köparen helt eller delvis betalar köpeskillingen innan han får egendomen i besittning, anses han i princip inte bättre ställd än andra säljarens kreditgivare. Förskottsbetalning innebär dock inte under alla förhållanden att köparen anses lämna säljaren kredit. När säljaren gjort allt som från hans sida erfordras för att leverans skall kunna ske eller endast transport till köparen återstår, torde köparen vara skyddad mot säljarens borgenärer.

Vid genusköp måste varan individualiseras innan köparen skall kunna bli skyddad mot säljarens borgenärer.[5] I övrigt följer genusköp samma regler som speciesköp. När varan individualiserats, är säljaren i regel också beredd att leverera, och köparen är enligt det förut anförda skyddad om han betalar före leverans. I praxis ställs inte så stränga krav på individualisering.[6] Det måste vara tydligt vilket parti som är bestämt för köparen, och avskiljandet får inte vara så lättvindigt att sammanblandning lätt kan ske. I den mån det är praktiskt möjligt bör individualiseringen också vara så noggrann att köparen har rätt till det avskilda partiet i sin helhet, men ibland kan godtas att partiet ungefär motsvarar vad köparen har rätt till. Det är sannolikt tillräckligt att säljaren ensidigt verkställer avskiljandet. Om giltig individualisering en gång skett och sammanblandning sedan sker, inverkar detta inte på köparens rätt i den mån det kan utredas vilken andel köparen har i den sammanblandade egendomen.[7]

Beträffande tillverkningskontrakt, vari köparen åtagit sig att lämna förskott, tillämpas i vissa fall inte traditionsprincipen.[8] Skeppsbyggnadskontrakt innehåller i regel att köpeskillingen skall erläggas i terminsbetalningar allteftersom bygget framskrider. I praxis torde anses, att köparens rätt till det beställda föremålet är skyddad när tillverkningen framskridit så långt att föremålet kan individualiseras. Om kontraktet innehåller att köparen skall ha äganderätt till material och tillbehör som säljaren anskaffat, kan tänkas att också sådan egendom är skyddad mot borgenärerna, förutsatt att den är individualiserad.[9]

Beträffande upplåtelse av *panträtt* i lösöre är den allmänna regeln att panträtt med verkan mot borgenärerna stiftas såsom handpant.[10] Därjämte finns regler som för speciella ändamål medger pantsättning utan tradition i fråga om tillbehör till vissa slag av näringsverksamhet, förlagspant, spannmål, timmer, vissa icke registreringspliktiga fartyg m.m. Enligt sistnämnda regler skall i allmänhet pantbrev inges till domstol (tinglysas) för att bli gällande mot pantägarens borgenärer.

Vid *tvesala* av lösöre och i andra fall av konkurrens mellan två som genom köp eller pantavtal förvärvat rätt till samma sak är enligt norsk praxis den allmänna regeln, att den första förvärvaren har företräde om inte den senare förvärvaren i god tro fått saken i besittning.[11] Första förvärvaren är sålunda skyddad om han fått saken i besittning. Pantsättning för speciella ändamål kan som förut nämnts bli gällande mot

[2] Brækhus – Hærem s. 514
[3] Brækhus – Hærem s. 508.
[4] Brækhus –Hærem s. 508 f.
[5] Brækhus – Hærem s. 513.
[6] Brækhus – Hærem s. 514 ff.
[7] Brækhus – Hærem s. 517 och 480.
[8] Brækhus – Hærem s. 510 ff.
[9] Brækhus – Hærem s. 511 ff och 514.
[10] Pantloven 12 okt. 1857.
[11] Brækhus – Hærem s. 432 ff.

pantägarens borgenärer utan tradition, och vanligen krävs då i stället tinglysning. Panthavaren blir emellertid i sådana fall inte genom tinglysning skyddad mot annan som tidigare förvärvat rätt till den pantsatta egendomen eller mot senare förvärvare som i god tro fått egendomen i besittning. I fråga om konkurrens mellan flera förvärvare spelar tradition här samma roll som eljest.

Från de allmänna reglerna om överlåtelse och pantsättning av lösöre undantas enligt norsk lag *vissa motorfordon, fartyg av viss storlek* samt *luftfartyg*. För sakrättslig verkan är här avtalet inte tillräckligt, och ej heller tradition har betydelse i sådant avseende. Tinglysning eller anteckning i offentligt register är nödvändig bl.a. för att överlåtelse av äganderätt eller upplåtelse av panträtt till objektet i fråga skall gälla mot överlåtarens eller upplåtarens borgenärer och för att den som i god tro förvärvat rättighet till objektet skall vara skyddad mot annat avtal rörande samma objekt. Tinglysning krävs i fråga om bilar för linjetrafik och registreringspliktiga mindre fartyg (båtar). Andra motorfordon och icke registreringspliktiga båtar omfattas inte av de anförda särskilda reglerna. I fråga om större fartyg (skepp) och skepp under byggnad krävs, att avtal antecknas i ett skeppsregister vari sådana fartyg skall införas. Skeppsregistret förs lokalt hos domstol som annars handhar tinglysning. Avtal rörande luftfartyg skall antecknas i ett register över luftfartyg som förs centralt.[12]

Den norska lagstiftningen om *skuldebrev* innehåller inga bestämmelser om borgenärsskyddet vid överlåtelse eller pantsättning av löpande skuldebrev. Beträffande överlåtelse av sådant skuldebrev torde numera anses, att tradition generellt krävs för att förvärvaren skall bli skyddad mot överlåtarens borgenärer, och beträffande pantsättning anses handpantregeln tillämplig.[13] Skuldebrevslagen innehåller – utom särregler om överlåtelse och pantsättning av bankböcker och vissa andra insättningsbevis – bestämmelser om borgenärsskyddet vid överlåtelse av vanligt enkelt skuldebrev.[14] Som huvudregel föreskrivs, att överlåtelse av sådant skuldebrev gäller mot överlåtarens borgenärer endast när den förpliktade denuntierats om överlåtelsen. Pantsättning av vanligt enkelt skuldebrev anses enligt norsk rätt överhuvud inte kunna ske med verkan mot borgenärerna.[15] Säkerhetsöverlåtelse har efter denuntiation ibland ansetts gälla mot borgenärerna.

Beträffande tvesala m.m. av löpande skuldebrev innehåller den norska skuldebrevslagen regler, enligt vilka förvärvare eller panthavare kan göra godtrosförvärv om han fått skuldebrevet i besittning. Om vanligt enkelt skuldebrev överlåtits till flera som alla är i god tro, har enligt skuldebrevslagen det förvärv företräde som först denuntieras den förpliktade.

Byggnad på annans mark behandlas i norsk rätt enligt reglerna om fast egendom. Överlåtelse eller pantsättning av byggnaden skall tinglysas hos domstol och antecknas i fastighetsboken (grunnboken) för att bli gällande mot överlåtarens eller pantsättarens borgenärer. Om ett avtal tinglysts och förvärvaren då var i god tro, har avtalet företräde framför ett äldre avtal som inte tinglysts samma dag eller tidigare.[16]

[12] Lov 7 juni 1935 om tinglysing, lov 20 juli 1893 om sjøfarten (enligt ändring 7 april 1972) och lov 16 dec. 1960 om luftfart.

[13] Brækhus – Hærem s. 521.

[14] Lov 17 febr. 1939 om gjeldsbrev.

[15] Brækhus – Hærem s. 522 f.

[16] Lov 7 juni 1935 om tinglysing.

Förkortningar

Myndigheter, lagar och andra författningar, lagförslag, betänkanden o.d.

AckL	ackordslagen (1970:847)
AvbL	lagen (1915:219) om avbetalningsköp
BrB	brottsbalken
Brp	lagen (1964:163) om införande av brottsbalken
Ds C	departementsserie civildepartementet
FAL	lagen (1927:77) om försäkringsavtal
FB	föräldrabalken
FeK	kungörelsen (1971:1097) om exekution i fast egendom
FfL	lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom
FPL	förvaltningsprocesslagen (1971:291)
FRL	förmånsrättslagen (1970:979)
GB	giftermålsbalken
HB	handelsbalken
HD	högsta domstolen
InfL	införsellagen (1968:621)
JB	jordabalken
Jp	lagen (1970:995) om införande av nya jordabalken
KB	Konungens befallningshavande (länsstyrelsen)
KL	konkurslagen (1921:225)
KLförslaget	förslag till lag om ändring i konkurslagen (1921:225) enligt Utsökningsrätt X
krf	kronofogde
krfm	kronofogdemyndighet
LeK	kungörelsen (1971:1102) om exekution i luftfartyg m.m.
LfL	lagen (1971:500) om exekutiv försäljning av luftfartyg m.m.
LkF	förordningen (1845:50 s. 1) i avseende på handel om lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva (lösöreköpsförordningen)
LL	lagsökningslagen (1946:808)
prop.	proposition
RB	rättegångsbalken
SfL	lagen (1973:1130) om exekutiv försäljning av registrerat skepp m.m.
SkbrL	lagen (1936:81) om skuldebrev
SOU	statens offentliga utredningar
U I	Utsökningsrätt I, partiella reformer, förslag av lagberedningen (SOU 1961:53)
U II	Utsökningsrätt II, lagsökning och betalningsföreläggande, överexekutor och utmätningsmän m.m., förslag av lagberedningen (SOU 1963:28)
U III	Utsökningsrätt III, exekution i lön, beneficium m.m., förslag av lagberedningen (SOU 1964:57)

U IV	Utsökningsrätt IV, fastighetstillbehör och företagsinteckning egendom m.m., förslag av lagberedningen (SOU 1966:7)
U VI	Utsökningsrätt VI, arbetsgivares kvittningsrätt, förslag av lagberedningen (SOU 1967:3)
U VII	Utsökningsrätt VII, ackordsförhandling, förslag av lagberedningen (SOU 1968:41)
U VIII	Utsökningsrätt VIII, fastighetsexekution m.m., förslag av lagberedningen (SOU 1968:64)
U IX	Utsökningsrätt IX, förmånsrättsordning m.m., förslag av lagberedningen (SOU 1969:5)
U X	Utsökningsrätt X, konkursgrunderna, gäldenärens legitimation, återvinning, kvittning, solidariska skuldförhållanden m.m., förslag av lagberedningen (SOU 1970:75)
U XI	Utsökningsrätt XI, exekutiv försäljning av fartyg m.m., förslag av lagberedningen (SOU 1971:45)
U XII	Utsökningsrätt XII, utsökningsbalk, förslag av lagberedningen (SOU 1973:22)
UB	förslag till utsökningsbalk enligt Utsökningsrätt XII
UBp	förslag till lag om införande av utsökningsbalken enligt förevarande betänkande
UL	utsökningslagen (1877:31 s. 1)
Up	förordningen (1877:31 s. 51) om nya utsökningslagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall
UppbF	uppbördsförordningen (1953:272)
UppbK	uppbördskungörelsen (1967:626)
ÄB	ärvdabalken
ÖE	överexekutor

Tidskrifter

FT	Förvaltningsrättslig tidskrift
NJA	Nytt juridiskt arkiv Avd I
NJA II	Nytt juridiskt arkiv Avd II
NT	Tidskrift för lagstiftning, lagskipning och förvaltning, utgiven av C. Naumann
SvJT	Svensk juristtidning
TSA	Tidskrift för Sveriges advokatsamfund

Annan litteratur

Almén-Eklund	Almén-Eklund, Om köp och byte av lös egendom. 4 uppl. Stockholm 1960
Hessler	Hessler, Allmän sakrätt. Stockholm 1973
Hult	Hult, Lärobok i värdepappersrätt. 6 uppl. Stockholm 1969
Karlgren	Karlgren, Säkerhetsöverlåtelse enligt svensk rättspraxis. Stockholm 1959
Lihné	Lihné, Lagsökning. Stockholm 1968
Marks von Würtemberg-Sterzel	Marks von Würtemberg-Sterzel, Lagen om skuldebrev jämte dithörande författningar. 3 uppl. Stockholm 1953
Nordling	Nordling, Om lösöreköp enligt kongl. förordningen den 20 november 1845. 2 uppl. Uppsala 1877
Rodhe	Rodhe, Obligationsrätt. Lund 1956
Trygger I	Trygger, Kommentar till utsökningslagen. Uppsala 1904
Trygger II	Trygger, Kommentar till utsökningslagen. 2 uppl. (till 90 §). Uppsala 1916
Undén	Undén, Svensk sakrätt I. Lös egendom. 8 uppl. Lund 1973

Statens offentliga utredningar 1974

Kronologisk förteckning

1. Orter i regional samverkan. A.
2. Ortsbundna levnadsvillkor. A.
3. Produktionskostnader och regionala produktionssystem. A.
4. Regionala prognoser i planeringens tjänst. A.
5. Boken. Litteraturutredningens huvudbetänkande. U.
6. Förenklad konkurs m. m. Ju.
7. Barn- och ungdomsvård. S.
8. Rättegången i arbetstvister. A.
9. Samhälle och trossamfund. Sammanställning av remissyttranden över betänkanden av 1968 års beredning om stat och kyrka. U.
10. Data och näringspolitik. I.
11. Svensk industri. Delrapport 1. I.
12. Svensk industri. Delrapport 2. I.
13. Svensk industri. Delrapport 3. I.
14. Svensk industri. Delrapport 4. I.
15. Sänkt pensionsålder m. m. S.
16. Neutral bostadsbeskattning. Fi.
17. Solidarisk bostadspolitik. B.
18. Solidarisk bostadspolitik. Bilagor. B.
19. Högskoleutbildning. Läkarutbildning för sjuksköterskor. U.
20. Förslag till skatteomläggning m. m. Fi.
21. Markanvändning och byggande. B.
22. Vattenkraft och miljö. B.
23. Reklam V. Information i reklamen. U.
24. Förslag till hamnlag. K.
25. Fri sterilisering. Ju.
26. Motorredskap. K.
27. Mindre brott. Ju.
28. Räntelag. Ju.
29. Att utvärdera arbetsmarknadspolitik. A.
30. Jordbruk i samverkan. Jo.
31. Unga lagöverträdare V. Ju.
32. Solidarisk bostadspolitik. Följdfrågor. B.
33. Att översätta Gamla testamentet. U.
34. Grafisk industri i omvandling. I.
35. Spridning av kemiska medel. Jo.
36. Skolan, staten och kommunerna. U.
37. Mut- och bestickningsansvaret. Ju.
38. FFV. Förenade fabriksverken. I.
39. Socialvården. Mål och medel. S.
40. Socialvården. Mål och medel. Sammanfattning. S.
41. Statsbidrag till kommunal färdtjänst, hemhjälp och familjedaghemsverksamhet. Fi.
42. Barns fritid. S.
43. Utställningar. U.
44. Effekter av förpackningsavgiften. Jo.
45. Samordnad traktamentsbeskattning. Fi.
46. Befordringsförfarandet inom krigsmakten. Fö.
47. Installationsbranschen. I.
48. Installationsbranschen. Bilagor. I.
49. Bevissäkringslag för skatte- och avgiftsprocessen. Fi.
50. Information och medverkan i kommunal planering. Rapport. Kn.
51. Utbildning i förvaltning inom försvaret. Del 1. Fö.
52. Utbildning i förvaltning inom försvaret. Del 2. Fö.
53. Skolans arbetsmiljö. U.
54. Vidgad vuxenutbildning. U.
55. Utsökningsrätt XIII. Ju.

KUNGL. BIBL.
30 JUL 1974
STOCKHOLM

Statens offentliga utredningar 1974

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

Förenklad konkurs m. m. [6]
Fri sterilisering. [25]
Mindre brott. [27]
Räntelag. [28]
Unga lagöverträdare V. [31]
Mut- och bestickningsansvaret. [37]
Utsökningsrätt XIII. [55]

Försvarsdepartementet

Befordringsförfarandet inom krigsmakten. [46]
Krigsmaktens förvaltningsutbildningsutredning. 1. Utbildning i förvaltning inom försvaret. Del 1. [51] 2. Utbildning i förvaltning inom försvaret. Del 2. [52]

Socialdepartementet

Barn- och ungdomsvård. [7]
Sänkt pensionsålder m. m. [15]
Socialutredningen. 1. Socialvården. Mål och medel. [39] 2. Socialvården. Mål och medel. Sammanfattning. [40]
Barns fritid. [42]

Kommunikationsdepartementet

Förslag till hamnlag. [24]
Motorredskap. [26]

Finansdepartementet

Neutral bostadsbeskattning. [16]
Förslag till skatteomläggning m. m. [20]
Statsbidrag till kommunal färdtjänst, hemhjälp och familjedaghemsverksamhet. [41]
Samordnad traktamentsbeskattning. [45]
Bevissäkringslag för skatte- och avgiftsprocessen. [49]

Utbildningsdepartementet

Boken. Litteraturutredningens huvudbetänkande. [5]
Samhälle och trossamfund. Sammanställning av remissyttranden över betänkanden av 1968 års beredning om stat och kyrka. [9]
Högskoleutbildning. Läkarutbildning för sjuksköterskor. [19]
Reklam V. Information i reklamen. [23]
Att översätta Gamla testamentet. [33]
Skolan, staten och kommunerna. [36]
Utställningar. [43]
Skolans arbetsmiljö. [53]
Vidgad vuxenutbildning. [54]

Jordbruksdepartementet

Jordbruk i samverkan. [30]
Spridning av kemiska medel. [35]
Effekter av förpackningsavgiften. [44]

Arbetsmarknadsdepartementet

Expertgruppen för regional utredningsverksamhet. 1. Orter i regional samverkan. [1] 2. Ortsbundna levnadsvillkor. [2] 3. Produktionskostnader och regionala produktionssystem. [3] 4. Regionala prognoser i planeringens tjänst. [4]
Rättegången i arbetstvister. [8]
Att utvärdera arbetsmarknadspolitik. [29]

Bostadsdepartementet

Boende- och bostadsfinansieringsutredningarna. 1. Solidarisk bostadspolitik. [17] 2. Solidarisk bostadspolitik. Bilagor. [18] 3. Solidarisk bostadspolitik. Följdfrågor. [32]
Markanvändning och byggande. [21]
Vattenkraft och miljö. [22]

Industridepartementet

Data och näringspolitik. [10]
Industristrukturutredningen. 1. Svensk industri. Delrapport 1. [11] 2. Svensk industri. Delrapport 2. [12] 3. Svensk industri. Delrapport 3. [13] 4. Svensk industri. Delrapport 4. [14]
Grafisk industri i omvandling. [34]
FFV. Förenade fabriksverken. [38]
Installationsbranschutredningen. 1. Installationsbranschen. [47] 2. Installationsbranschen. Bilagor. [48]

Kommundepartementet

Information och medverkan i kommunal planering. Rapport. [50]

Anm. Siffrorna inom klammer betecknar utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen

Allmänna Förlaget

ISBN 91-38-01881-0